Alef

SCIENCE FICTION MAGAZIN

15

25000 DINARA

LUNDVAL
KARD
KELI
BEAR
LAVREK
IVOSIĆ-SANTO

ROS '88

Broj 15 25000 din.

Prečnik Alefa iznosi oko dva-tri santimetra, ali kosmički prostor bio je tamo u nesmanjenoj veličini.

H. L. BORHES

S A D R Ž A J

Odgovorni urednik	Milorad Predojević
Urednik	Boban Knežević
Likovni urednik	Dragoljub Stanković
Naslovna strana	U prošlom broju – Mario Rosanda Ros

Izdaje: NIŠRO »DNEVNIK«, OOUR IZDAVAČKA DELATNOST 21.000 NOVI SAD, Vojvođanskih brigada 7/VI

REČ UREDNIKA

Iz broja u broj ALEF je sve skuplji i samim tim sve nedostupnij najširim čitalačkim masama. Što se cene tiče tu ne možemo ništa da učinimo, vreme četvorocifrene inflacije uzima svoj danak u novcu, preostaje nam samo da kvalitetom izbora i možda određenim sadržinskim promenama zadržimo što više SF ljubitelja.

Jedna od najkrupnijih promena koju možemo da učinimo odnosi se na roman. Odavno je poznato (podjednako važi i za nas i za Zapadno tržište) da romani imaju mnogo bolju prođu nego zbirke priča i kada se stvari tako postave postaje jasnije zašto je SF edicija X—100 romana bila tiražnije izdanje od (nesumnjivo kvalitetnijeg) ALEF-a. Polemika o tome zašto ljudi više vole da čitaju romane nego priče traje već decenijama i još uvek ne postoji čvrsto naučno mišljenje.

No, konkretno u slučaju ALEF-a, radi se o sledećoj ideji: umesto naslovne novele i romana u nastavcima, donositi u svakom broju po jedan kompletan roman. Istina, to bi mogli biti samo kraći romani, do dvesta kartica teksta, a li s obzirom da je trećina svih SF romana kraća od ove dužine, izbor nipošto ne bi bio oskudan. Ova mogućnost se ozbiljno razmatra u redakciji ALEF-a pa pozivamo i vas, čitaoce i ljubitelje fantastike, da se izjasnite o tome.

Naslovna novela iz ovog broja, »Alisin svet« najpoznatijeg švedskog SF autora Sema Lundvala u stvari je kratki roman koji se svuda u svetu prodaje kao zasebna knjiga. Ukoliko se realizuje promena sa objavljivanjem romana u ALEF-u, onda biste u svakom broju imali praktično po jednu celu knjigu plus nekoliko priča i magazinski deo, što bi sve zajedno trebalo da opravda relativno visoku i neprekidno rastuću cenu ALEF-a.

I dok se jugoslovenski SF časopisi bore za goli život, svet otiče dalje. Upravo su izglasani ovogodišnji dobitnici nagrade NEBULA: Lois McMaster Bujold, Connie Willis, George Alec Effinger i James Morrow. Imena koja malo govore prosečnom, pa čak i natprosečnom Jugoslovenskogm SF čitaocu, ali savršeno odslikavaju to koliko uspevamo da održimo korak sa najsavremenijim svetskim SF tokovima. Taman pomislimo da smo tu, da smo uspeli da pohvatamo najznačajnija dela vodećih autora, da je naše tipovanje na grupu pisaca koja bi trebalo da obeleži osamdesete ispravno... kada većnoključajući SF vrh jednostavno mahne pred našim očima sa nekoliko potupno neočekivanih aduta i trku bez kraja učini još neizvsenijom. No, nema veze, važno je učestvovati..

Boban KNEŽEVIĆ

Sem Lundval

ALISIN SVET

Sam Lundwall, ALICE! ALICE!, 1974

Prevela Svetlana Jović

1

Već u rano jutro, beli ždrebac se vijugavom stazom popeo na vrh brda. Dan je bio topao, ali on je stajao nepomično, jer je imao nejasnu predstavu da se to od njega očekuje. Zemlja je pod njim isparavala, a tamošnja stvorenja su se nemimo pokretala, čekajući odavno njegov znak; međutim tek se uveče zbi ono što su starice predskazale. Iznenada, svemirski brodovi pojaviše se na nebu — poput roja muva. Lebdell su kao kapi istopljenog metala na plavom večemjem nebu.

Gonjen strašnom čežnjom, ždrebac nape mišiće i vinu se u vazduh. Snažna bela krila se raširiše na njegovim ramenima; bez vidljivog napora poneše ga u sumračno nebo. Klizio je veličanstveno oko brda, praćen hiljadama napetih očiju, i snažnim zamasima poleteo preko beskrajnog čelično-plavog mora prema svemirskim brodovima koji su lebdeli u daijini na toplom večemjem svetlu. Za njim se diže čitav oblak letećih stvorenja, gonjenih istom razarajućom čežnjom koja je i njega obuzela. Došle su Valkire na svojim letećim konjima, Feniks, Sfinga; ogromni čoveksa daleke planete Trudvang što je putovao u letećim bomim kolima koja su vukla dva jarca. Hiljade i hiljade stvorenja podizalo se visoko iznad zemlje. Iznad svih je besnela Medeja u zlatnoj kočiji koju su vukli zmajevi, sa Oistrosom kao kočijašem; veliki roj je sledila prilično velika buba koja je Večemjaču, Venus Mehanitis prepustila njenoj sudbini. Buba se zvala Kepre i bila je iste vrste kao i ostala stvorenja. Ipak je pre svih Pegaz poleteo preko mora u susret brodovima. Bela griva mu je lepršala na vetru, a vazduh je podrhtavao od udara snažnih krila. Pegaz je leteo visoko iznad onog mora koje su nekad zvali Sredozemnim, prema dalekim ostrvima na koja. su se spustili brodovi sa ljudima-povratnicima.

2

Prvi brod se kružeći spuštao iz oblačnog neba, prelećući preko vrhova brda i tamnih šuma. Sletao je u širokim krugovima na zemlju, tiho kao pero. Duga krila duginih boja, što su brodu davala izgled libele, treperila su pod svetlošću, prostirući jeziv sjaj po tlu. Brod skliznu između dva trošna stuba, koji su nekad bili bleštavo beli, a danas tamni, bez sjaja, puni pukotina kroz koje je tamnozelena vegetacija izbijala. Opisavši krug iznad zarđale metalne platforme za sletanje, ispresecane prastarim drvećem, bešumno se spusti. Vitka tvorevina, velika masa neoštećenog cmog metala, lebdela je nepokretno jednu stopu iznad tla, dok su je nepoverljivo posmatrali sa brodova iznad nje. Pulsirajuća polja sile, koja su se kao krila širila iz trupa broda bledela su i najzad se sasvim izgubila.

Bilo je lepo veče, prohladno i mimo. I vrlo miroljubivo.

Na brodu: dva čoveka su upravljala kontrolama. Vladala je buka teških mašina i miris metala i ulja. Jedna žena u plavoj odeći, što je padala u naborima, stajala je pored vazdušne komore koja se otvarala uz tih cmoktav zvuk. Ona se okrete.

»I?«, upita.

»Ništa«. Čovek je imao stroge usne i ukočen pogled. »Mrtvo je. A šta si ti očekivala? Odbor za doček?« Glas mu je bio visok, čudan kontrast njegovom snažnom stasu.

»Ja... zamišljala sam to sasvim drugačije«, reče ona i pogleda napolje u sumrak. Sklopi ruke na leđima i ponovo ih pusti; kosa joj se izlivala u cmi vodopad; mirisala je pomalo na **Styrax calamitus**.

»Znaš, Džoselin«, reče, »jednostavno...bilo šta«

»Razumem«. Visoki glas.

Drugi čovek, koji je sedeo na obrtnoj stolici pred svetlećim kontrolnim ekranom, ne reče ništa. Zavalio se, ruku opuštenih u krilu, zatvorenih očiju, sa osmehom na usnama. Pod treperavim svetlom ekrana, njegova koža je dobila čudnu boju.

Džoselin se lagano podiže sa stolice.

»Hajdemo«, reče.

Napoiju: nekad je to bila jedna od najvećih svemirskih luka na Zemlji — ali od tada je prošlo pedeset hiljada godina. Sada je ostala samo pustoš raspadnutih predmeta između kojih su se iz neravnog tla trijumfalno uzdizala snažna stabla. Posvuda su ležali razbacani ostaci mašina i letelica. Miris raspadanja je lebdeo iznad tog mesta, toliko gust da se skoro mogao seći. U daijini su se nejasno naziraii ostaci nečega što je možda bio prastari svemirski brod. Bio je neverovatno velik; goli stubovi su štrčali iz trupa kao rebra ogromnog ugljenisanog leša.

Džoselin i Marta se pojaviše u vazdušnoj komori; ocrtavali su se nakratko na plavo-belom svetlu broda, pre nego što su iskočili. Tlo je bilo istrošeno i hrapavo; škripalo je pod njihovom težinom. Kad su se udaljili od broda, na omotaču se pojaviše otvori i šipke, posude kliznuše napolje, i uz tiho, lako škljocanje zauzeše položaje. Bleštavi metal je, zujeći, ispitivao okolinu preciznim mehaničkim pokretima. U njima je bilo lepote i smrti.

Marta pogleda uvis, Podiže ruke i razrogači oči.

»Tamo!«, prošaputa. »**Vidi!**«

Predeo se menjao. Propale tvorevine brzo su se kretale i svetlucale, rasle, pre-obražavale se. Ruševine su se pružale ka nebu, stvrdnjavale se u kamen i kristal; pojavljivale su se potpome grede; njihove površine, nabrane od tečne vatre, penjale su se sve više, ka velikim stubovima od okamenjene svetlosti, i njihale se uz zvuk dalekih zvona. Vazduh se zgrušavao u smaragde i rubine, svetlucao u svetlosti i ukrašavao veličanstvene zidove. Tlo se menjalo i postajalo veliki kameni mozaik koji se pružao do neprozime daljine; tamne, masivne tvorevine su se podizale, slagale se preko njih; mesec se menjao, razbijao se u hiljade treperavih sveća koje su gorele ispod velikih lukova; oglasi se snažan hor, najpre jasnim šapatom, potom glasnom pesmom. Pojaviše se ogromni zasvođeni prozori, umrljano staklo, upravo živahno od omamljujućeg svetla; bilo je omamenata i skulptura, a visoko, u plavoj daljini luka, kretale su se neke prilike. To je bila Remska katedrala, ali sto, hiljadu puta veća. Rasla je i rasla, bez prestanka; oltar je bio obavijen lelujavom maglom, zidovi su goreli u bojama kristala. Astronaut je bio zmce prašine u brodu crkve, između svetlećih stubova koji su se dizali u večnost. Začu se zvuk zvona; neko je stajao za propovedaonicom, okretao stranice velike knjige ukrašene čudnim znacima. Glas je brujao sve glasnije, stvarao eho između zidova i stubova i gotskih lukova; hor ga je nosio na ramenima i on je ispunjavao neizmemi prostor katedrale.

Džoselin pljesnu rukama ispred lica i kriknu; snažhi glas zastade i hor ućuta, kao u velikom strahu od tog zvuka. Visoki glas ispuni katedralu i ona zadrhta. Stubovi se zaljuljaše, zasvođeni prozori izgubiše boju, skulpture se istopiše. Kristal pade, rastopi se u blistave komade, pod se podiže, zidovi se brzo pokrenuše, smanjiše se i nestadoše u tankim prugama treperavog vazduha.

Katedrala se bešumno sruši i preobrazi u dim i vazduh. Ubrzo se mogao razabrati još samo udaljeni eho zvona koji je polako nestajao u vetru.

Čovek u brodu je usredsredio pažnju na ekran ispred sebe. Ruševine su se vraćale, lebdele na bledom mesečevom svetlu, a u mračnom otvoru vrata, koja su sa strane podupirali trošni stubovi od tamnozelenog kamena, stajala je devojčica. Mogla je imati oko deset godina. Nosila je svetloplavu haljinicu, bele čarape i sveže uštirkanu kecelju. Kosa, plava i duga, padala joj je niz leđa; pustila je loptu živih boja da skače po tlu

posutom kršom; pogleda nestašnim, blistavim očima svemirski brod i strese se od prigušenog smeha.

Čovek je trenutak posmatrao ekran hladnim, nezainteresovanim očima, a onda iznenada isključi kameru i zavrte se na stolici. Zamišljeno je posmatrao pokazne uređaje koji su registrovali nezamislivu masu, što je došla ni iz čega, okružila brod i ponovo nestala. Da je na njegovom mestu bio neko drugi, zazviždao bi začuđeno; ovako, ne pusti ni glasa. Na nemilosrdnom plavom svetlu pokazne konzole moglo se jasno razabrati njegovo glatko, mesnato lice koje, osim velikih nepomičnih očiju i finih okruglih usana nisu odlikovale posebne crte. Sasvim uobičajen izgled, sigumo; ali s druge strane, ljudi vole kad su njihovi roboti što ljudskiji. On pritisnu nekoliko dugmadi i bez žurbe uspostavi vezu sa lebdećim brodom pod zastavom. Verovatno fatamorgana ili halucinacija. Kad se lice uniformisanog čoveka polako pokaza na ekranu, on se zavali u stolici. Halucinacije su se katkad javljivale; nisu bile neuobičajene. Ali, ako ljudi i pate od halucinacija, s robotima to nije slučaj.

3.

»Ali halucinirao je«, reče Montojie. Bio je velik, snažan muškarac i nosio je jednostavnu plavu uniformu sa znakom — svemirskog broda — i — sunca na levoj strani grudi. Oči ispod mase neukrotive cme kose bile su uske, nos velik i kukast, usta odlučna. On se naže preko stola i pogleda ljude u prostoriji. »Video je«, reče, »i instrumenti to potvrduju«. Oklevao je. »Bar neki. Pitam vas, koja vrsta halucinacije bi mogla da bude tako zabeležena?«

Edi Bar, jedan od specijalista za kompjutere, podiže pogled. »Hoćete li moje stručno mišljenje?« upita.

»Naravno.«

»U tom slučaju — nemam ga. Ja opslužujem kompjutere, a oni su uglavnom valjani i logični i tako dalje. Nakljukao sam ih informacijama o tom... slučaju...« Glas mu se izgubi.

»Da?«

»Što se kompjutera tiče«, reće Edi, »to nije bila halucinacija. Za to imam i vrlo dobrih dokaza.«

»Kad bih bar tako primitivno verovao kompjuterima kao vi«, reče Montojie. »Na žalost, ne verujem im.«

»Do halucinacija može da dođe«, reče Ketrin diRact, psiholog. »Posebno pod stresom... Džoselin i Marta su bili pod priličnim pritiskom, zar ne?«

»Sigurno.« Nasmeši joj se bez radosti. »I roboti, možda? I instrumenti?« On se podiže i pođe oko stola ka ekranu koji je pokrivao jedan zid prostorije. »I TV-sistemi, pretpostavljam!«

Zatrese glavom. »Pitam ja vas, koje se halucinacije mogu videti na TV-ekranu?«

»Fatamorgane...«, reče Edi nesigumo.

»Fatamorgane! Neka me đavo nosi...! Pokazivači mase su skoro iskočili iz ležišta, kad se ta... stvar pojavila. Pojavila ni iz čega i onda opet nestala. Pa kakva je to vrsta halucinacije?«

»Neka katedrala«, reče neko, »rana gotika, rekao bih. Vrlo upečatljiva arhitektura.«

»Hvala«, procedi Montojie. »Toga se ne bih setio. Čujte, meni je svejedno da li je to što je tamo stajalo bio zamak sa duhovima. Ja hoću da znam odakle je došlo i kako, drugo me ne interesuje. I nemojte mi sada pričati šta kažu kompjuteri, jer me i za njih baš briga. Ima li neko neki predlog?«

Niko. Montojie podiže obrve, uspravi ramena i okrete se ekranu. Preko njega su letele slike, slike bujica sa velikim talasima, slike šuma, džungli, beskrajnih savana na kojima su se poluinteligentna stvorenja borila za opstanak pod suncem koje je pržilo. Pustoši prekrivene snegom, brda, doline, pustinje, mora. I ruševine. Četrnaest brodova u obliku libele, što su okruživali planetu, neumorno su snimali njene predele teleskopskim kamerama i prenosili beskonačnu reku slika na komandne mostove brodova. Slike su se stalno menjale, ali je rezultat bio isti.

Na polovima je led progutao gradove, a neobična bela stvorenja tumarala su pustarama gde su nekad beli vrhovi tornjeva i stubovi jedne neverovatne civilizacije stremili ka beskrajnom nebu. Prašume su prekrile gradove i svemirske luke neprohodnim slojem zelenila; bleštave vrhove tornjeva osvojilo je korenje prastarih ogromnih stabala, u nekadašnjim raskošnim halama sedeli su majmuni — žalosna parodija pompeznog dvora carskih vladara. Na plažama, u ravnicama i u brdima, nalazili su se propali gradovi, smrvljeni skoro u prah. Sve je bilo propalo, zaboravljeno i oskrnavljeno. Hiljadu godina kasnije, ništa ne bi ostalo od dostignuća čovečanstva. Prizor je izazivao sažaljenje, ali nije bio sasvim neočekivan.

»Pitam se čemu smo se nadali«, procedi on posmatrajući ekran. »Možda visokorazvijenoj civilizaciji... carstvu u punoj snazi i procvatu, koje će svom izgubljenom sinu poželeti dobrodošlicu. Ne izgleda da mnogo obećava.« On nabra čelo i okrete se. »Pa dobro«, reče. »To je sve. Pokušajte da smislite nešto, bilo šta. Ali brzo.«

Prostorija se praznila uz žamor odbojnih glasova, koji je iznenada prekinut zatvaranjem vrata. Montojie je rastreseno i zamišljeno gledao za njima. Samom se sebi činio starim i umomim; koža lica mu je bila suva i hrapava, a iscrpljenost je u njemu rasla kao talasi uzburkanog mora.

Neko se pokrenu u prostoriji. Osvmuvši se susrete pogled Katrin diRact, koja je stajala pored stola. »Ti si, dakle, ostala, Ket? Baš kao u stara dobra vremena, zar ne?« Nasmeši se. »Uvek dobri Samarićanin, uvek reč utehe za svakoga kome je potrebna. Ili možda imaš neku ideju?«

»Znaš da nemam.«

»Onda, znači, uteha.« On se zavali i prekrsti ruke na potiljku. »Znaš, u jednom trenutku sam pomislio da imaš nešto drugo. Jedno dobro jednostavno objašnjenje bi bilo dovoljno.« Posmatrao ju je zamišljeno. »Veruješ li da je to bila halucinacija?«

»Ne.«

»Ni ja. I da znaš, to mi je uteralo đavolski strah u kosti. Šta se ovde dešava?«

Ona sede na sto i prekrsti noge na onaj, njemu tako dobro poznati, prisni način.

U njenim kretnjajjia bio je čitav svet uspomena, podsećanje na neizgovorene reči; čitavi tomovi pitanja i odgovora u podizanju obrve, okretu glave, sklopljenim usnama, brzom pokretu ruke. Vitko telo ispod plave uniforme koja ništa nije sakrivala; vitke, graciozne ruke, što su ga tako često milovale. Da, njega. Pogleda joj u oči.

Sažaljeva me! mislio je. **Sve je isto. Sažaljenje i ljubazne reči i ljubazna dela, prokletstvo. Ona je idealan psiholog za tebe, ali je rođena sa ispovedaonicom u glavi. Sažaljiva, strasna.**

Odjednom ju je poželeo.

Pre mnogo godina: bili su dobar, pouzdan skautski tim, sastavljen voljom kompjutera u mesecima zajedničkog življenja. Dva meseca u kabini tri sa tri metra i od stranaca napravi ljubavnike. Tela se sjedine u mržnji, ako ne u ljubavi. Željom se bori protiv dosade: njima je to uspelo. Njima je uspelo.

Bili su prethodnica flotama rastuće konfederacije planeta. Krećući se malenim skautskim brodovima strujama vasione, vraćali su se mrtvim planetama mrtvog carstva, na kojima se antička raskoš skupljala pod tuđim suncima; riznice čovečanstva rasute u

večnosti prostora. Videli su mrtve gradove, mrtve uspomene, mrtvu slavu, divljač praznih očiju, koja se zgurila izmedu šuta palata i svetlećih zgrada, ispred ekrana koji su još uvek treperili.

Bili su sleteli na Petaru, Karsten, Ćandru: predivna antička, nekad slavna imena. Ponekad su im se obraćali bestelesni glasovi iz sporednih prostora, davali im detaljna uputstva, dodeljivali im sletne piste u ogromnim svemirskim lukama gde su trunule hiljade svemirskih brodova. Policljski glasovi pripadall su kompjuterima i robotima, što su još uvek funkcionisali, i što su obavljali poslednje dužnosti za zaboravljeno carstvo. Od vibracija skautskih brodova, dok su se spuštali, podrhtavale su i rušile se zgrade, mašine se zatrpavale tonama plastike i čelika koji su se pušili. Carstvo je bilo dobro izgrađeno, ali ne za večna vremena. Kada se konfederacija proširila, staro carstvo je tiho umrlo.

Pa i Zemlja, centar svega toga. A potom: ništa.

4

»Izgledaš umomo«, reče ona i naže se nad njim.

»I jesam. Posle četrdeset sati bez sna, normalno je da sam umoran.« On uzdahnu. »Previše stvari zavisi od ovoga. Ja ne mogu sebi da dopustim da se nešto nepredviđeno dogodi dok je stvar u mojim rukama. Ti nemaš ni najmanju predstavu o tome koliko je konfederacija došla u opasnost zbog ove ekspedicije,.. Znaš, povratak do starog centra carstva, slavna dela, planetarni kovčeg s blagom, sve čeka samo na to da ga mi podignemo, a Toranj zna da nam treba sve što možemo da dobijemo...« On se opusti i nasmeši joj se. »A sad me je cela ta posrana stvar tresnula posred lica.«

Bilo je mnogo jednostavnije biti skaut, mislio je. **Pitam se kako bi bilo kad bih opet postao skaut. Ponovni izlasci, meseci u brodu, nedelje na planetama. Biti mnogo godina mlađi. I ponovo imati Ket, ako mi je do nje još imalo stalo.**

»Izmenio si se, Mon«, reče ona tiho.

»Svi se menjamo. Ti. Ja. Svako. I šta je onda tako smešno? Jednom, bilo kad, ipak moramo da odrastemo, zar ne?«

»Onda si bio drugačiji«, reče »Mekši. Postepeno postaješ cinik.«

»Moć korumpira«, reče on. »Trebalo bi da vidiš moju dušu, crnu od krivice. Ponekad mrzim samog sebe, ali samo ponekad. A što se tebe tiče...« on zastade.

»Želiš ponovo da me imaš?« smeškala se.

»Ne znam... ne, ne verujem. Uspomena je vrlo lepa. Želim da moje lepe uspomene ostanu lepe, ako je to moguće. Ponekad želim da te ponovo imam, ali to je samo čista, gola želja, ništa drugo. Dlakava životinja.« Osmehivao se odsutno.

Ona se podiže. »Ti misliš praktično«, reče.

»Ja sam dupeglavac, misliš ti ipak. To je u redu.« Zavalio se ponovo u stolici i posmatrao je sa interesovanjem. Ona je kurva, mislio je, strasna, lepa kurva, uvek puna razumevanja. Mirna, tiha i vrlo, vrlo lepa. Ona uvek tačno zna kako da najbolje upotrebi svoje prirodne osobine. Ket. Dobro ime. Vitka životinja koja prede, graciozna i gipka, ponekad čak verna. Nezavisna kao đavo — i, za svaki slučaj, sa gomilom oštrih kandži.

Jednom ju je jednostavno napustio: to joj se smučilo. Verovatno povredilo njen ponos, što bi već bilo dovoljno loše da ona nije bila slatka, strpljiva Ket. Opraštala je, ali je bila uporna. Na kraju je uvek dobijala ono što je htela.

Prekrštenih nogu, jer je znala da mu ionako nije stalo do njih. Da mu je donekle i bilo stalo, već bi mu ih u međuvremenu stavila pravo pod nos. Ona je imala svoje metode. Osmehivao se.

»Koji srećnik ima sad čarobni ključ«, upita i podiže se. »Neko koga znam?«

»Je li to važno?«

»U stvari nije. Samo sam radoznao.«

»Dr Gernštajn«, reče. »Sociolog. Dopada mi se — zabavan je.« Iskreno, bez strasti.

»A, tako. Već sam se pitao šta treba da znači njegov sanjalački pogled.« Stajao je pored isključenog ekrana i posmatrao njen odraz u biserno sivom staklu. »On je guzica.«

»To je«, reče ona, »verovatno pitanje ukusa. On mi se, ipak, dopada.« Ona ga pogleda. »Misliš li ti da se ja bacam oko vrata svakom ko slučajno prođe?«

»Dakle, dve duše određene jedna za drugu? Ali on je ipak, guzica. A koliko ga znam, silno troši i zamak i ključ.«

»To je dobar zamak«, reče Ket sa osmehom u očima. »On može da izađe nakraj sa svakim mogućim prirodnim trošenjem.«

»Ali njegov je ključ«, reče Montojie, »u lošem stanju.«

»Nudiš li mi ti novi?« Sad se otvoreno smejala.

»Mislim da tvoj zamak može da primi svaki ključ, u svako doba. Osim toga na moj je ključ već negde drugde stavljena zabrana. Drugi put.« Nagnuo se nad kontrolnom konzolom i pritisnuo jedno dugme. Ekran zasvetle i pokaza slike neplanskog istraživanja planete. Zamišljeno posmatrajući pejsaže koji su se brzo menjali, postade svestan toplog žarenja na svom licu. I prijatnog draženja negde drugde.

Ta kurva, mislio je zabavljajući se. **Ta prokleta, bestidna kurva. Najpre priča o svemu mogućem, a posle dve rečenice je tamo gde želi da bude.**

A posle sledeće dve rečenice i on bi bio tamo.

Iz sve snage je posmatrao ekran i osećao na leđima njen podrugljiv pogled. Možda kasnije. Posmatrao je svetleću panoramu, zarobljenu iza zasvođenog stakla.

Ket se nasmešila ali nije rekla ništa. To je bila jedna od njenih dobrih strana: znala je kad treba da ćuti.

Neka, od sunca izgorela pustinja, blesnu preko ekrana, stepa prekrivena blago talasavom travom, plaža na zalasku sunca, visoko tamno drveće u pozadini, a tamo, na plaži, neko stvorenje koje je gledalo u nebo. Montojie posegnu za prekidačem i fiksira kameru na stalan izbor slike. Kamera je uvećavala sliku tog bića sve dok nije ispunilo ceo ekran.

Iz daljine i na slabom svetlu izgledalo je kao čovek na konju, ali na snimku izbliza bilo je drugačije. To je bio konj, ali tamo gde je trebalo da mu bude glava, vrat konja se stapao s gornjim delom ljudskog tela. Bio je to muškarac, na izgled srednjih godina, i stajao je, sa rukama na bokovima, i gledao u nebo. Duga kosa mu je lepršala na vetru, a oči svetlucale neodređenom inteligencijom. Montojie koraknu unazad i ugrize se za usne.

»To je«, reče, »svima znan kentaur. Vidiš li ga?«

Ket graciozno skoči sa stola i priđe mu. Razgledala je stvorenje sa neskrivenim interesovanjem.

»Bajkolika životinja iz rane grčke istorije«, reče mimo. »Simbol muškosti. Pohotljiva životinja.«

Nesvesno se obliznu.

»Bio je poštovan do kasnog helenizma i sa godinama sve pohotljiviji. Lep primerak, zar ne?«

»Nikad nisu postojali kentauri«, reče Montojie. »Ti imaš prljavu maštu, to je sve.«

»Ovo je izgleda dobra godina za stvorenja koja ne postoje«, primeti Ket. »Ima dobra rebra.«

»To jeste kentaur«, priznade on. »A ipak...«

»Biološki eksperiment?«

»Zašto? I zašto kentaur?«

»Možda se dopadao ženama.« Smeškala se. »Ali to je ipak moguće, zar ne? Pedeset hiljada godina je dugo vreme.«

Montojie nije odgovorio. Posmatrao je ekran i grickao usne. Kentaur je malo mahao repom ali se nije pomerao.

»Leteći konj«, reče umomo, »ogromna ptica, velika kao naši brodovi, dva zmaja - koji još bljuju vatru — džinovski gorila... to je šesta bajkolika životinja koju sam dosad video. Šta se dešava s tom prokletom planetom? Je li iznenada poludela?«

Besnim pokretom isključi ekran i udalji se. Ket ga je sledila iz sobe, duž hodnika. Zbog ljudi koji su ga sretali idući ka svojim radnim mestima, glas mu je bio prigušen. Sve u svemu, kapetan je bio omiljen, ali je najbolje o nekim stvarima ne govoriti sasvim otvoreno.

»Šta sad da radim?« upita on. »Kad bih naredio da se te proklete stvari ubiju — što bih i učinio, kad bih samo za to imao priliku — one bi se verovatno pokazale kao miroljubive i bezazlene i onda bih ispao pobesneli idiot. Možda bi se ispostavilo da su oni uobraženja, halucinacije, i tada bih takođe bio idiot, veliki razmetljivac koji puca u senke. Glavni komandant bi me razapeo na krst. A ako ne pucam, garantovano će se ispostaviti da su đavolski opasni, i G.K. će me pitati zašto ih odmah nisam sravnio sa zemljom. Tada bih ja, naravno, ponovio šta su kompjuteri utvrdili, a G.K. bi mi rekao da i ja imam mozak — ili bi bar trebalo da ga imam. Prokletstvo, šta da radim?«

Išli su duž glavnog hodnika i ušli u jedinu kantinu na brodu, u kojoj se kao i obično tiskala posada. Za većinom stolova je sedelo tehničko osoblje, koje je delovalo umomo, a koje je upravo završilo noćnu smenu i ispijalo lake alkoholne napitke. U vazduhu su se osećali napetost i nestrpljenje. Nešto mora da se dogodi, pomisli Montojie, i to ubrzo. Flota je okružila Zemlju još pre deset dana i nije radila ništa osim što je posmatrala planetu — i danas konačno poslala skautske brodove. Rezultat je, u međuvremenu, verovatno svima bio poznat.

Krenuli su između zauzetih stolova, pozdravljali se levo desno, i na kraju pronašli slobodan sto u uglu. Montojie usu dve šolje kafe iz automata i nože se preko stola, pri čemu je svesno prevideo upitne poglede ljudi za susednim stolovima.

»Pa šta nameravaš?« upita Ket. »Da siđes dole?«

»I celu flotu stavim na kocku?« Napravi grimasu. »To ne možemo sebi da dopustimo. Ova flota je bila velika žrtva za konfederaciju. Ako mi ovde zakažemo, nove nema. Ne, moram da idem na sigumo. Možda novi skautski brod, kad se vrate Marta i Džoselin, a onda...« Posmatrao je zamišljeno. »Od sada su oni u tvojoj nadležnosti, ne zaboravi to. Hoću tačno da znam šta se tamo dole desilo. Ako treba, sve prevrni, samo da dobijem neke odgovore.«

»Ako misliš da treba da isprobam sondu na njima — to neću da radim.«

»Ja neću ništa da kažem. Zar misliš da hoću da ih uništim? Postavi ih na svoj kauč i pričaj ljubazno sa njima, ili primeni hipnozu ili bilo šta drugo — samo misli na to da su mi potrebni brzi rezultati.«

»Mnogo zahtevaš«, reče Ket mirno.

»Ima ljudi koji i od mene mnogo zahtevaju«, odgovori on kruto. »Tebe samo **ja** nerviram, a **meni** na vratu sedi cela prokleta glavna komanda, koja traži brze rezultate, jer **njima** oko vrata vise konzervacionisti, i glasno urlajući traže završetak celog projekta. Oni ovu ekspediciju smatraju rasipanjem novca i delom su u pravu. Na kraju sve, dakle, ostaje na meni i ja Crnog Petra na trenutak predajem tebi. Jasno?« Smešio se bez radosti.

»Jasno.«

On se zavali u stolici; samom se sebi činio potpuno iscrpljenim. Ket ga je posmatrala krupnim radoznalim očima, sa otvorenošću koja je nastala u dve zajednički provedene godine. Ipak znala je, razumela ga je. Čvrsti kapetan flote, inteligentno čudo

od deteta, kojem je sve uspevalo, a ona ga je jednostavno prozrela. Ali bila mu je potrebna; bila je jedina kojoj je mogao da se poveri.

Preveliko je to za mene, mislio je. **Stvar je prokleto velika, i bez izlaza**.

Pogleda preko njenog ramena ka ekranu na suprotnom zidu. Svemir je ispunjavao pravougaonik; nepomične zvezde i brodovi u obliku libele koji su se mimo kretali. A ispod njih, okrećući se poput gnjile jabuke, išarana smeđe i plavo, Zemlja. Mutno su se kroz tačke i pruge oblaka, što su se lenjo micali, mogli nazreti kontinenti.

Pedeset hiljada godina od egzodusa, a niko je od tada nije posetio. Živela je dalje u ogromnim bibliotekama novog carstva, kao mit, kao verovatnoća, poluzaboravljena uspomena bez sadržaja, bez dokaza. Pedeset hiljada godina je dugo vreme; carstva su dolazila i odlazila, dinastije se osnivale i nestajale, besmrtna istorija pravljena i opet zaboravljana. Anali su postali bajke, činjenice sujeverje. Imperija koja se jednom odrekla majke planete u korist novog upravljačkog centra u središtu njene vladavine, tokom godina je postala prašina, njeni naslednici jedva nešto više od fusnota. Ratovi i nemiri su tražili svoj danak. Kulturna i tehnološka propast je svaku planetu pretvorila u sopstveno kraljevstvo. Duga noć se spustila razbijenim ostacima carstva, a Zemlja je bila priča, mit, sedište svih snova, palata svetlosti. Bilo je religioznih kultova koji su obožavali Zemlju. A obrazovani ljudi su tvrdili da ona nikad nije postojala, da je prastari nebeski san.

A ipak je bila tu. Koordinate su pronađene negde u jednoj propaloj biblioteci. Konfederacija planeta, koja se sastojala od šezdeset četiri planete što su se nekad bavile zemljoradnjom — i zbog toga bile neiskorišćene — u nevažnom sektoru starog carstva, reskirala je i poslala ekspediciju. Jedva da su to mogli sebi priuštiti, ali je vredelo rizikovati. Možda sa Zemlje ima još nešto da se donese: tehnička čuda koja je staro carstvo prezrivo odbacilo, neverovatna bogatstva, što su samo čekala da budu skupljena. Trebalo je da počiste na gomilu šut koji je za sobom ostavilo staro carstvo, marljivo, puno nade i pomalo zaplašeno. Četmaest brodova koji su okružili planetu, bili su samo izvidnica druge, mnogo snažnije armije birokratije, vojnika i građana što su se posle pedeset hiljada godina progonstva spremali za povratak planeti domovini. Brodovi su strpljivo okruživali planetu, dok su instrumenti tražili tragove ljudskih ili mehaničkih aktivnosti. Dosad ih nije bilo, izuzimajući čudovišne životinje koje su kamere tu i tamo snimile. Naravno, i moćna tvorevina, halucinacija, ili ma šta je to bilo.

Montojie se pitao kako je tamo dole, dok je posmatrao scene na ekranu: brda, reke, ogromne prašume koje su se pružale do horizonta. I uvek prisutne ruševine. Pogleda Ket koja ga je još uvek posmatrala.

»Nekako uliva strah«, reče on. »Ja... plašim se da se vratim na Zemlju. Kad bi još radili odbrambeni sistemi i napali nas, to me ne bi uplašilo. To bi bilo nešto shvatljivo, nešto čemu bih mogao da se suprotstavim. Ali ovo ovde... ne dopada mi se.«

»Ti ne razumeš«, reče Ket sležući ramenima. »Nikad nisi voleo ono što nisi mogao da razumeš. Ja to znam.«

On je oštro pogleda. »Misliš na sebe, ili...?«

»Pa... u izvesnoj meri, da.«

On osmotri ekran. »Možda si u pravu«, promrmlja. »Ovaj svet je kao žena koja samo čeka da neko prođe. Kapriciozan je i pun trikova, i nikad ne znaš na čemu si.«

»A ipak joj dolaziš«, reče Ket. »Nisi baš mnogo pametan, zar ne?«

»Čisto slučajan susret, za ljubav starih vremena, ništa drugo.« On se naglo podiže. »Hajde, idemo.«

Sledila ga je do hodnika. »Kuda?« upita.

»Moram da radim, to je sve.« On pogleda ka ekranu postavljenom ispod tavanice. Još uvek ništa novo. On uzdahnu.

»U tom slučaju«, reče ona, »I ja moram da radim.« Pošla je duž hodnika, oklevala

malo i okrenula se. »Pozovi me ako zatreba, Mon. Možda imam nešto upravo za tebe.«

»Ponuda je još uvek otvorena?« on se isceri.

»Ona je uvek bila otvorena.«

»Možda drugi put. Vidimo se, Ket.« On se okrete i brzim, odlučnim koracima uputi ka posmatračkom centru. Nesvesno se osmehujući, pritiskao je svežanj ključeva u džepu. Ket je uvek bila taktična. A on je bio praktičar: sama je rekla. Bio joj je potreban novi ključ. A stari je bio kod njega sve vreme.

Na Zemlji: beli ždrebac se spusti blago sa neba i ostade, uz pomoć snažnih udara svojih moćnih krila, u vazduhu trideset metara iznad prastare svemirske luke. Bešumno je lebdeo iznad broda čiji su ga instrumenti pažljivo posmatrali i došli do zaključka da on ne postoji, pa mimo krenuli da ovaj novi fenomen stave u memoriju kompjutera. Skautski brodovi su bili visokointeligentni, kao što je to robotima svojstveno, ali su imali izvestan nedostatak: nisu verovali u bajke. Pegaz je mogao nesmetano da lebdi u tami, jer su odredeni nepobitni zakoni aerodinamike govorili da se to stvorenje jednostavno nije moglo ponašati tako kako se ponašalo; zbog toga su preteći topovi komandnog mosta, koji su neobičnom preciznošću tražili cilj, ravnodušno otišli. Neometano je Pegaz gledao muškarca i ženu koji su se nesigumo udaljavali od broda. Njegove velike oči su svetlele i bile ispunjene čudnom, beskrajnom radošću.

U daljini, na oblačnom nebu, Medeja je kišom varnica zaustavila svoju kočiju, a Valkire su se okupile oko nje i čežnjivo gledale kroz oblake. Iza planina je Midgard-zmija podigla veliku glavu iznad vrhova prekrivenih snegom i posmatrala obe prilike hladnim prodornim očima. Ogromno telo koje je obavijalo Zemlju poput kaiša, drhtalo je skoro neprimetno. Gde god se ono pomeralo, rušila su se brda, reke menjale tok, prašina zamračivala nebo. Kao neprozima senka visila je glava na nebeskom svodu i neprekidno gledala dole. Zaostajući daleko iza drugih, preko oblaka je posrtala buba Kepre i hitala sa radosnim uzbuđenjem dole do starog pristaništa, pri tome u žurbi zaboravljajući svoje, eonima stare obaveze. Brod ih je gledao, utvrdio njihovu veličinu i brzinu, došao do zaključka da ne predstavljaju nikakvu opasnost, umemorisao informacije za dalju upotrebu, i zaboravio ih odmah. Robot je bio zabavljen nadgledanjem napredovanja Marte i Džoselina. Poslovima na brodu nije poklanjao nimalo pažnje.

Topovi broda su nesigumo poleteli iznad snažnog tela Midgard-zmije, ali ipak došli do zaključka da je ovo čudovišno stvorenje očigledno samo još jedan od tih neobjašnjivih fantoma. Izgubili su interesovanje za njega i okrenuli se manje uznemirujućem zadatku, traženju materijalnih uljeza. Mrzovoljno su ignorisali čudna bića koja su se okupljala na tamnom nebu, šaputala u senci, stenjala i neobičnim, usamljeničkim očima posmatrali muškarca i ženu. Sve bajke čovečanstva čekale su u tami, strpljivo, kao što su to činile već pedeset hiljada godina. Tri starice, koje su prorokovale povratak čovečanstva, sedele su ispod drveta Igdrasil, pod tamnim i oblačnim nebom, i prele niti za svoje, strašne mreže, dok je neki mračni čovek u lelujavoj odeći ćuteći motrio. Jedan zmaj je glodao korenje drveća; ime mu je bilo Nidheg. A na vrhu snežnobele planine čekala je boginja zemlje Demetra Šamine sa svitom ćelavih muškaraca, izvanredno pogodnih za njene ciljeve. Jednim pokretom glave ona zabaci sjajnu kosu, pa pogleda ka nebu gde je Kepre srećno posrtala u susret pristaništu i smejala se.

Iza ruševina: Džoselin.

Na bledom mesečevom svetlu peo se uz strmi obronak, Marta njemu za petama, sa pištoljem kao relikvijom u ruci. Na obe strane put je bio zaštićen drvećem koje je šuštalo, sablasnobledo pod mesečevim svetlom. Krhki malter škripao je pod njegovim nogama. Pogled mu je bludeo levo-desno tražeći u tami znak napada, ali nije nalazio

ništa osim sklupčanih senki. Kad je pogledao ka nebu, video je samo retke zvezde koje su slabo svetlele, a na velikom delu nebeskog svoda uopšte ih nije bilo, kao da su bile skrivene nekim neverovatno velikim predmetom. U daljini su odjekivali čudni šumovi, otprilike kao šuštanje suvog lišća, kikotanje i šapat u tami stvorenja koja su polako puzala sve bliže. On sleže ramenima i ode dalje.

Obronak se vidljivo sužavao do jedne doline: pojavile su se stene, uski otvori. Predeo je delovao kao rasparan, isečen, razderan. Kroz stene je prolazilo na stotine paralelnih pruga sedimentnih slojeva: plave, sive, žute, smeđe, crvene. I čitava gomila fosila: Liparocerae, Cubitostrae, Trilobiti. Formacije su počinjale u podnožju stena sa prekambrijumom i išle do kvartara i dalje. Okamenjeni krinoidi i cefalopodi su prekrivali tlo pod njihovim nogama, iznad njih su ležale ruševine čovečanstva pod nebom na kom su svemirski brodovi bešumno raširili svoja krila duginih boja. Ovde je ranije tekla velika reka.

Put se dalje sužavao: u brdski klanac, ponor, okružen liticama. koje su se gomilale iznad njih. Lagano su se penjali uz sve užu stazu; svest o čoveku-robotu i brodu-libeli koji je čekao iznad ruševina, davala im je sigurnost. Tamna mahovina i fosforescentne biljke hvatale su se za stene. Aču se šapat, zatim šum malih šapa koje su grebale po raspadnutom kamenju. Saviše u jednoj krivini i ugledaše stvorenje koje je čučalo na izbočini stene i posmatralo ih velikim, nepomičnim očima.

Sfinga: bila je pola žena, pola životinja. Imala je pernata krila koja su se kao kruna izdizala iznad njenih leđa, kandže, snažan rep; tanke, graciozno izvijene obrve i oči prelepe žene. Imala je vitko, mačkasto telo, razbarušena krila velike ptice, vitak vrat žene koji se ponosito izdizao iznad pernate haljine i meku, plavu kosu poput mačje dlake. Ona ih pogleda i progovori muzikalnim, jasnim glasom.

»Idete kroz moj prolaz. Dobro, ako želite da prođete, morale rešiti moju zagonetku. Ako ne...« Kandže se pojaviše na njenim šapama, crne i smrtonosne.

Džoselin je još uvek bio siguran u sebe (**čovek-robot, brod, energija**). »Šta je to?« upita.

»Tebanska sfinga«, reče ona sa prekrasnim osmehom. »Ubica, davitelj, čuvarka prolaza, demon smrti. Hera me je poslala ovamo; ja zadajem zagonetke, nadgledam prolaz. Samo je jedan rešio moju zagonetku; jedan čovek crnih očiju i otečenih nogu koji je ovuda prolazio na svom putu ka nepoznatoj majci. Sada ću vama zadati zagonetku.« Ponovo se nasmeši.

»Ona je kao papagaj«, reče Džoselin, »samo mnogo groznija.« Vrebao je sfingu koja se zgrčila na blistavoj mesečini. »Neka mašina?«

Marta se povukla u senku. »Vratimo se.«

»Ja sam brza kao smrt«, reče Sfinga i pogleda je. »Nikad nećete otići ako ne rešite moju zagonetku.«

»Šala«, reče Džoselin prezrivo. (**Čovek-robot, brod, pištolj u ruci, hladan metal i vatra koja tinja: osećaj moći.**) »Možda ima koji trik.« On se isceri Sfingi. »Imaš li trikove?«

»To mi se ne dopada«, reče Marta. »Vratimo se.«

»To je samo robot ili tako nešto! Bojiš li se?«

»Da« izgovori u grču.

»Jeste li spremni za zagonetku?« upita Sfinga.

»Pa jasno. Požuri s tim.«

»Onda slušajte«, reče ona.

»Tražim jednu stvar koja vodu pije,
koja jutrom ide na noge četiri,
u podne trči na dve,

a uveče stoji na tri.
Ipak, kada juri na nogama svim,
to nekada bude, s plačem užasnim.«

Zavlada tišina. Posle nekog vremena Sfinga se nasmeši. Pojaviše se kandže, mišići se zategoše za skok; krila se raširiše. Sfinga se lagano ispravi i pogleda jedno pa drugo.

»Vi ne možete«, reče, »da rešite zagonetku; a pošto ste zakazali, kao što i svako meso mora da zakaže, ja ću vas progutati.«

Krila se raširiše.

»Zaboga!« kriknu Marta. »Beži!«

Sfinga skoči.

Na brodu, robot pogleda ekran. Tamo se nešto kretalo; bledo na slabom, belom svetlu; blesak pištolja zamrznu nakratko sliku u blještavo belu karikaturu života. Muškarac je bio u zagrljaju Sfinge; žena se zgrčila na zemlji, široko otvorenih očiju, svetlih i belih. Vatra je sipala iz njene ruke i raspršivala se. Sfinga je ostala nepovređena.

Robot je delao tiho i metodično. Vrteo se na stolici ispruživši ruke ka instrumentalnoj tabli. U treperavoj svetlosti ekrana, on se kretao meko kao marioneta između senki i crvenih i plavih svetala koja su sevala. Dodirivao je dugmad, poluge, prekidače. Odjeknu zujanje mašina koje su se budile, pojača se i podiže, pope se na skali i nestade šum mehanizama koji su bili povučeni u omotač broda, i drugih, koji se nađoše na svojim mestima. Svetleće crne cevi zauzeše pozicije; putanja leta bila je izračunata. Instrumentalna tabla je mogla svojom svetlošću da zaslepi čoveka.

Ekran je pokazivao pristanište, okruženo ruševinama koje su ga pritiskale, tiho i mirno. Robot dade znak za start. Brod se poslušno podiže, a tada se ipak zadrža u mestu.

Pojaviše se mračne tvorevine, okružiše brod, ali ih je samo on opazio. Ekran je još uvek pokazivao otvorenu ravnicu okruženu ruševinama, ali je brod registrovao kamene zidove koji su se svuda brzo podizali. Strme stene su rasle iz zemlje, rasle sve više i onda se spajale. Obrazovale su pećinu u kojoj je kapalo od vlage i tame. Pojaviše se svetli bleštavi stalagmiti i stalaktiti, obrazujući stubove, lukove i zavese. Zatvoriše brod kavezom od veličanstvenih, kristalnih rešetki, koje su svetlucale svetlošću smaragda, turmalina, krizolita. Detektori mase na brodu registrovali su milijarde tona kamena oko pećine. Brod je oklevao, lebdeo još neko vreme ispod neprobojnog krova, a tad se opet spustio na tlo ustežući se da se opet podigne.

Robot nije video ništa od toga: samo otvorenu ravnicu, nebo. Pritiskao je dugmad, izdavao naredbe ali je brod stajao u mestu. On najzad skoči sa stolice, zgrabi oružje i istrča kroz vazdušnu komoru. Brod ga je posmatrao dok je trčao izmedu stubova od smrznute vatre, da bi nestao u jednom neprodornom komadu stene. Bio je zbunjen, ali instrumenti su pokazivali da pećina postoji. Odloži informaciju i zaboravi je.

Robot je trčao uz obronak do brdskog klanca u kom su se valjala tamna tela Dzoselina i Sfinge. Marta je, bledog lica, klekla iza jednog bloka stene. Robot ispusti oružje i baci se na Sfingu, zari svoje metalne ruke u njeno meso. Sfinga baci u stranu Džoselina, koji uz potmuli zvuk udari o stenu i ostade da leži, a onda se okrete robotu. Robot je bio brz, inteligentan i metodičan; Sfinga je bila, stara, stara i lukava. Opkoli ga smešeći se.

»Moja zagonetka nije upućena tebi«, reče, »a Hera nikad nije pomislila da bi mogao doći neko kao ti. Tebe ne mogu da progutam; ali tamo gde života ima, mora se uzeti, a život je u tebi, plamteće svetlo života. Tako treba da bude.« Ona skoči. Robot se izmače ali ne dovoljno brzo. Usledila je buka lomljave metala, škripanje, težak pad. Sfinga se podiže polako i vrati se Džoselinu. Marta, trenutno zaboravljena, takođe se podiže, njene oči su slepo zurile u stvorenje. Tada se okrete i pobeže.

Brod više nije bio sam. Plavokosa devojčica u plavoj haljini izađe iz zida pećine i uđe u njega. Sela je u okretnu stolicu i posmatrala uskovitlane, kaleidoskopske obrasce na ekranu mlatarajući nogama od radosti. Brod nije odavao da je primetio devojčicu. U naslonjaču su se nalazila dugmad i prekidači, drečavo šareni i svetlucajući. Čudne stvari se desiše kad ih je devojčica pritisnula, a njene nestašne oči zasvetlucaše od neobuzdane radosti.

5

Montojie je trčao, očiju još zamagljenih od sna, kroz glavni hodnik komandnog broda. Njegovi koraci su prazno odjekivali na čeličnom podu, dok ga je pratio mladi, nervozni poručnik koji ga je probudio.

Na kraju je ipak otišao da spava; to je, mislio je besno, bila greška. Nešto se jednostavno moralo desiti. Proklinjući i boreći se za dah, uđe u komandnu prostoriju.

»U redu«, nadjača mrmljanje. »Ovde sam! Sad se umirite da bih mogao da vidim šta se desilo!« Prokrči sebi laktovima put kroz malu prostoriju prepunu uzbuđene posade i zahvalno se spusti na stolicu koju mu je ustupio jedan tehničar crvenih očiju. On zevnu i protrlja oči, osećajući se i dalje užasno.

»Dakle, dobro«, reče nešto mirnije, »neka me, molim vas, neko obavesti šta se desilo.« I dodade uz laki sarkazam: »Pošto će me svejedno razapeti na krst zbog ovoga, želeo bih bar da saznam šta se desilo.«

»Skautski brod«, reče neko. »Znate već, Marta i Džoselin...«

»To sam razumeo. Šta je bilo?«

»Napadnuti su.«

»Šta?« Uspravi se, umor je u momentu nestao. »Kako?«

Edi Bar se pojavi između njega i instrumentalne table. »Kompjuteri nam«, reče oklevajući, »ne daju nikave...«

»Do đavola s kompjuterima! Šta je bilo?«

»Instrumenti ne pokazuju ono što se zaista dogodilo, to je sve«, dobaci jedan glas, koji je prepoznao kao glas dežurnog oficira, malog čoveka uvek zbunjenog izraza lica i sjajnih cmih brkova. »Video-veza ima jednu verziju, jedinica za obradu podataka skautskog broda drugu.« On proguta. »Vrlo čudna stvar, gospodine.«

»Sve je na ovom mestu čudno«, promrmlja Montojie. »Gde su Marta i Džoselin sada?«

Usledila je kratka pauza, tada se Edi nakašlja. »Mi mislimo, da su... ubijeni«, reče mirno.

»Vi ste poludeli!« Montojie gotovo skoči iz stolice. »To je nemoguće. Brod bi to sprečio«

»Brod«, reče Edi, »tvrdi da se nalazio u pećini od stalaktita, i da je u svim pravcima miljama bio okružen stenama«.

»Strašan vic«, reče Montojie osorno. »Šta je sa robotom? Je li i on bio u nekoj stalaktitnoj pećini?«

»On je hteo da se umeša«, odgovorio je Edi i oklevao. »Mislimo da je pri tom uništen. Žao mi je, Mon; ali tako je«.

»Je li to tačno? upita Montojie mirno. »Samo tako?«

»Da. Žao mi je.«

Neko gurnu Montojieu šolju veštačke kafe u ruke. On srknu polako i pogleda preko ivice šolje grupu koja ga je okruživala.

»Vi tamo«, reče dežumom oficiru. »Šta se tačno desilo?«

»Oni su odlučili da nastave da traže«, reče dežumi oficir. »Najpre smo dugo o tome pričali, ali su oni bili uvereni da se radi samo o nekoj vrsti halucinacije...«

»Dakle, niste ih obeshrabrili«, primeti Montojie suvo. »No, dobro, nastavite.«

»Došli su u klanac, odmah pored sletne piste. Tamo je bilo neko stvorenje .. « Oklevao je. »Postoji snimak sa broda. Bolje pogledajte sami.«

»Pustite ga!« procedi Montojie.

On se naže u stolici kad je ekran pred njim zasvetleo i ukazala se slika klanca, avetinjski obasjanog mesečinom. Iznad glava Marte i Džoselina se na izbočini stene pojavilo neko stvorenje. On se ukoči.

»Torajn!« zasopta. »Sfinga!«

»Vi znate šta je to?« Dežumi oficir bio je ocitq zbunjen.

»Ćutite!« Montojie se skoncentrisao na ekran na kome se drama iznova odvijala, a misli su se rojile u glavi. Bilo je nezamislivo, nemoguće — a ipak je bilo tu, sasvim, do poslednjeg detalja. Čak je i zagonetka bila tu. Ćuteći je posmatrao senke koje su se brzo kretale, i jaka nelagodnost ga je obuzimala.

Snimak se završio i Montojie pogleda u muškarce i žene koji su ga ćutke okruživali.

»Prepoznaje li to neko?« upita. Tražo je Ket ali nije mogao da je nađe. Umesto toga, pogled mu pade na dr Gernštajna koji je uspravno i budno stajao pored astrogator-sfere i gledao ka ekranu.

»Vi, dr Gernštajn. Prepoznajte li je vi?« Iznenada postade svestan histeričnog prizvuka u svom glasu i spusti se u stoiicu, proklinjući samog sebe.

»Kako mislite?« upita dr Gernštajn. »Prepoznajem li? Treba li to da bude vic...?«

Montojie uzdahnu duboko. Ruke mu se zgrčiše oko naslona stdlice. »Žao mi je«, promrmlja. »Nije bilo ništa... Samo sam... malo rastresen, pretpostavljam. Marta je otišla. Šta je s njom bilo?«

»Ne znamo«, reče Edi.

»Razumem.« Montojie nabra čelo.

»I Džoselin bi još mogao biti živ. Nisam video da ga je.., stvorenje stvamo ubilo.«

»Ali videli ste šta se dogodilo!« viknu Edi. »Ne možete verovati da mu je stvarno umakao.«

»Vidim ono što vidim!« zaurla Montojie. »A sigumo nisam video ništa gore od jedne dobre borbe. Džoselin je čvrst momak. Mogao je s tim da izađe nakraj. A što se tiče ovog robota... on ionako nije bio stvoren za borbu.« Zamišljeno je grizao usnu. »Šta je sa tim brodom? Pogledajmo vizuelni snimak iz takozvane pećine.«

Ekran pokaza napuštenu ravnicu, koja se nepomično prostirala na mesečini. Pojaviše se stene, zidovi se zatvoriše iznad broda, stubovi izrastoše i zasvetleše od kristalne svetlosti. Merni uređaji su reglstrovali nebrojene tone neprodornog stenja u svim pravcima.

Montojie uzdahnu. »To je, dakle, ta čuvena pećina«, reče. »Kakva predstava!« Podiže pogled. »Kažete da ste sve vreme imali kontakt s brodom?«

»Da.«

»A zašto onda pećina nije ometala prenos? Tu je bilo na milione tona stenja. Odašiljači su dobri, sigumi, ali tako dobri ipak nisu. Nema nijednog signala u celom univerzumu koji bi mogao da prodre kroz tu masu. Kako ste vi onda mogli da primate te slike?«

Ćutanje. »Ali instrumenti...« reče Edi konačno.

»Instrumenti! Taj prokleti brod je jednostavno otkačio, ništa drugo. Najpre ona katedrala, a sad to. Meni je svejedno da li svaki instrument potvrđuje događaj, jednostavno je nemoguće da je tamo bilo pećine. A ako nije bilo pećine...« Ne dovrši rečenicu.

»Marta i Džoselin su videli katedralu«, reče Edi uporno.

»Da. Upravo to me buni«. Montojie se podiže sa stolice i pođe ka vratima. »Tamo dole se dešava nešto komično, to vam garantujem — ali kao dokaz ne uzimam viziju

broda.« Pogleda na zidni časovnik. »Idem sam dole. Pripremite novi skautski brod za start za... petnaest minuta. I održavajte kontakt sa brodom dole. To je sve.« Okrenu se brzo i napusti prostoriju.

Pronašao je Ket u jednoj od nastavnih prostorija, gde je gledala traku sa antičkim folklorom Zemlje. Trodimenzionalna slika kentaura lebdela je u vazduhu. Montojie se spusti na stolicu pored nje.

»Ispituješ svog pohotnog prijatelja odozdo?«

»Pomalo.« Ona isključi projektor i okrete se ka njemu. »Nešto se desilo?«

»Moglo bi se reći.« Prepriča joj nesreću i opisa stvorenje u detalje. »Potiče iz jedne od onih psiholoških igara koje si mi jednom pokazala...« Prisećao se imena.

»Orest i još nešto.«

»Kralj Edip.« Klimnu glavom polako, »Prastara Sofoklova drama. A i zagonetka...« Pogleda ga. »Jesi li siguran da te neko ne pravi budalom? To je ipak prevelika slučajnost.«

»Niko ovde ne zna ni jedan jedini red iz **Kralja Edipa** ili kog drugog komada iz te epohe. Osim toga, stvar je preozbiljna, niko sebi ne bi dopustio da se sa tim šali.«

»Moglo bi biti. Ali morao bi biti đavolski dobar robot, ako posle pedeset hiljada godina još tako besprekomo funkcioniše.« Naže se ka njoj. »Veruj mi, ne dopada mi se... jezivo je. Sva ta fantastična stvorenja koja se kreću svud okolo; kentauri, zmajevi, ta Sfinga... a i brod postepeno počinje da halucinlra. Mašine su ovde jedine kojima se još može verovati. One ne lažu. A sad i one počinju da se čudno ponašaju, Ja...« Zastade, oklevao je. »Idemo dole«, reče naglo.

»Ceo brod? Mislila sam da nećeš da preuzmeš taj rizik.«

»Skautski brod. Mesta ima za troje, uključujući i robota.« Posmatrao ju je zamišijeno. »Treba nam psiholog, po mogućstvu sa opsežnim znanjem o starom folkloru Zemlje.«

»Razumela sam poruku« osmehnu se ona.

On ustade. »Nekad smo bill dobar par. Moralo bi još jednom da funkcioniše.«

»Dobar stari tim...« okrete se. »Važi, Mon, idem sa tobom.«

Zvuk njegovih užurbanih koraka iščeze u hodniku a kad se Ket naglo okrenu da sakupi trake, nestade njenog osmeha i bolna crta joj se ureza oko usana.

6

Na Zemlji: predeo se stabilizovao u novim oblicima. U razrušenoj svemirskoj luci sakutski brod je još uvek lebdeo na istom mestu, zarobljen silama koje je samo on mogao da spozna. Klanac je nestao; tamo gde je dotad bio, počinjala je tamna šuma što se pružala do horizonta. A duboko u šumi: Marta.

Marta je išla prastarom, kamenom popločanom ulicom, a njena senka je groteskno puzala za njom. Mračna šuma se tiho prostirala oko nje; ležala je u prvim zracima svitanja. Sunce koje se pelo svetlucalo je u njenoj crnoj kosi i velikim, preplašenim očima.

Gledala je kedrove, breze i čvornovata stabia prastarih hrastova oko sebe; a iza nje, kroz guste krošnje, padalo je meko, zeleno svetlo. Slušala je eho ptičjih krikova i dalekih udara vetra, šum lišća, žubor skrivenih potoka; čitavi orkestri su svirali u tihom, bezvremenom moru uspavane šume. Posrtala je dalje, praćena sećanjem na Sfingu i krvavi komad mesa, što je nekad bio neko koga je znala. Scena se uvek iznova odvijala ispod njenih zatvorenih kapaka, dok je trčala kroz tihu šumu i neprozirnu noć, dok je posrtala, padala, puzala, pri najtišem zvuku stresala se od straha, nepojmljivog razumu,

plakala pred nepoznatim. Bilo je bića u noći koja su tiho trčala pored nje, očiju koje su sjale sopstvenom vatrom i nestajale kad ih je progonila. Noć je bila beskrajna, ispunjena zvukom njenog sopstvenog teškog daha i bezobličnim senkama koje su se približavale i opet nestajale. A kad je najzad došla zora, stapale su se sa senkama tajanstvenog drveća, tako brzo i bešumno, da se pitala da li su ikad postojale.

Samo upola svesna šume oko sebe, Marta je išla dalje. Šuma je bila san, brod je bio san, samo je sećanje na Džoselina koji je umirao bilo stvamost. Plakala je iako ukočenog lica.

Iznenada je začula glasove iza malog grma pored puta. Ruka joj automatski skliznu do beskorisnog oružja što joj je visilo o kuku, a svoju vatru pre pola noći i čitave večnosti ispucalo na nepovredivu životinju; tad poče da puzi oprezno ka grmu. Začuše se glasovi muškaraca i žena koji su se smejali i koji su pričali čudno arhaičnim ali još razumljivim jezikom. Ona razmače grane i ugleda mali osunčani proplanak, prepun čudnih bića.

Tu je bilo devojaka u svetlim haljinama, sa krilima od gaze duginih boja na leđima; patuljaka, muškaraca i žena odevenih u lelujave odore. Marta razrogači oči ugledavši i malog debelog čoveka sa magarećom glavom, koji je sedeo na zemlji, dok se neobično lepa žena u haljini sa hiljadu boja naginjala nad njim, milovala životinjsku glavu i govorila mekim, blagim glasom.

Dok je Marta gledala neobičnu scenu na proplanku, iza nje se začu tihi šum, i nešto joj dodimu ruku. Ona se osvmu.

Plavokosa devojčica u plavoj haljini gledala je u nju, sa rukama na leđima, i sa neskrivenom radoznalošću na lieu.

»San letnje noći«, reče. »Dopadaju li ti se?« Zastade preplašeno. »Vile, mislim. Zar nisu lepe?«

Marta je ćutala. Devojčica joj priđe jedan korak i nasmeši se iznenada. »Mislila sam da ti se možda dopada...«, reče.

»Ko si ti?« upita Marta polako.

»Alisa«. Nasmešene oči susretoše Martin pogled; zadovoljne dečje oči iza čijih plavih zenica se skrivao osmeh. »Ja živim ovde.«

»Ovde?«

»Pa, ne baš ovde, ali ne daleko... Nisi izgledala srećno, ali vile su ti se ipak dopale, zar ne?«

Marta uhvati sebe kako joj se zauzvrat osmehuje. »Možda.«

»Šta želiš?« upita devojčica.

Marta pogleda Alisu sa bolno radosnim osmehom u grlu. Bilo je tako zabavno, tako neverovatno, neizdržljivo zabavno. Da li je uopšte išta želela? Šta je još mogla da poželi? Zar nije imala sve što se samo poželeti moglo? Oko nje je bila lepota, mir, ljubav. Samo...

»Džoselin«, reče. »Želim Džoselina.« Smešila se još uvek ali joj se lice ukoči u bolnoj grimasi usiljene radosti. »Ali on je mrtav«, reče.

Jedan delić njenog razuma je vikao: **Zašto to radim? Šta se dešava sa mnom? Zašto to govorim?**

»Ali on je mrtav«, ponovi glasno.

Devojčica je zurila u nju. »Oh«, reče tiho.

Marta se ponovo okrete grmu. Osećala se omamljeno, opijeno. Topao osećaj sreće i zadovoljstva se širio lagano po njenom telu, nadjačavao tih uporan glas, koji je neprestano pitao **zašto, zašto, zašto**. Smešila se pospano i gledala ka proplanku. Bila je napuštena.

Ona se zakikota.

Nešto se pomeralo iza proplanka. Visoki čovek se pojavi poput senke, lica

skrivenog u tami. Tiho je pozva.

»Marta?«

Suze joj navreše na oči dok je trčala kroz travu. »Džoselin!« vikala je. »Džoselin!« Plakala je i smejala se u isto vreme.

Iza nje je stajala Alisa i posmatrala grm. Vetar je šumorio a jedan zečić skoči visoko do nje, ne bi li privukao pažnju. Ona se saže i pomazi ga odsutno. Zečić srećno zacvili.

Marta je stigla na čistinu, zagrlila Džoselina, bila zagrljena. Proplanak je bio ispunjen svetlošću, a ipak je lice muškarca još uvek bilo u senci. Izgledao je kao Džoselin, a s druge strane i nije. To je bio Džoselin kakvog ga je Marta videla, neobičan, idealizovan, stilizovan Džoselin. Imao je otvorenu ranu iznad desnog oka. Odeća mu je bila iscepana. Glas mu je bio skoro kao Džoselinov. Skoro, ali ne sasvim. To je bio glas onog Džoselina kog je samo Marta poznavala.

»Jesi li srećna?« upita topli, bestelesni glas. »Stvarno srećna?«

Ona se nasmeši i sklopi oči.

Na drugoj strani proplanka, Alisa je uzela zeca u ruke i otrčala u mračnu šumu, ostavivši za sobom mali osunčani proplanak na kome je stajala Marta, omađijana nekim ko je mogao biti Džoselin.

7

Montojieov brod se spuštao u svetlosnoj lopti duginih boja, otegnutim brujanjem stojećeg zvučnog talasa. Sabijeni vazduh je pogodio ruševine snagom hiljada kovačkih čekića, ostavivši za sobom samo oblake prašine.

Upravljao je brodom kao konjem koji se propinje, čvrsto, nepopustljivo, nemilosrdno. Mozak broda bio je odvojen od mehanizma za sletanje; Montojieovi brzi prsti su igrali omamljujućom brzinom po bleštavoj dugmadi instrumentalne table, upravljali, korigovali, izračunavali. Pogled mu je uporno ležao na ekranu kojim je proletao predeo što je zbog brzine delovao nevidljivo i nejasno. Oči su mu sjale, usne je razvukao u skoro bolnu grimasu. Ket u stolici pored njega zevnu i nasloni se.

Baš kao u stara dobra vremena, bezumno obrušavanje, razaranja, sreća na njegovom licu. Ovaj izraz je često viđala kod njega, previše često, i mrzela ga je. Ona polako odahnu, a slike su letele iza njenih sklopljenih kapaka. Dve godine su bili zajedno, prošli celu galaksiju, tražili novu zemlju za konfederaciju, nova bogatstva, nove planete za stanovništvo koje se stalno uvećavalo. Stare kolonije su ponovo otkrivane, kad su se skautski brodovi spuštali obavijeni svetlošću duginih boja, sa pogonskim mehanizmima koji su grmeli visoko iznad prastarih gradova i ruševina nekadašnjih raskošnih građevina, donoseći razaranje na svom putu, dok je vazduh podrhtavao od zvuka. Uspon nove imperije: zvuk napretka. U svoje vreme su bili jedan od najboljih izviđačkih timova: brz, pouzdan, i pre svega sposoban da preživi. Kombinacija se pokazala ispravnom: mirna, strasna, pametna Ket, psiholog, naučnik, lepota; i Montojie, žestoki vihor od čoveka, autokrat, čudo od deteta čvrstog pogleda, odlučnih usana i očajnog duha. Sve skupa, bilo je to dobro vreme, ali kad su ih unapredili, bez žaljenja su se odrekli izviđaštva i jedno drugog.

Dve godine su bile dovoljne i više nego dovoljne; poznavali su se previše dobro, pošto su čitave mesece proveli jedno kraj drugog u skautskom brodu i na udaljenim, beživotnim planetama, gde su čekali da ih prihvati sledeća flota. Ponekad ih je sjedinjavao seks, ali to je bila čista želja, bez ljubavi, odbrana od dosade, usamljenosti, ljudska potreba. Mrzeli su se u tišini.

Ona stisnu usne kad je brod pojurio preko planina, preko neutešnih ravnica, usnulih prašuma, mrtvih gradova, koji su se iza njih pretvarali u uskovitlanu prašinu. Dođe jutro; oblaci su bili vatrena mora koja se gomilala na nebu i odslikavala u rekama i

pojedinačnim krhotinama stakla. Sada su tamo dole pevale ptice, a tamna bića se budila u bujnim prašumama. I negde jedan muškarac i jedna žena i nešto što nije bilo ništa od toga. Ostaci skautske ekipe: sami, zaplašeni, umirući. Sfingina zagonetka: vek čovečanstva. Brod u orbiti: apsolutni, neizbežni kraj. Stresla se kad se brod, zavijajući kao mračni demon, spustio na sletnu stazu.

Ruševine su se razlivale u jutarnjem svetlu i svetlucale kao magla, učvršćivale se polako u nove i nepoznate oblike, ključale životom antičkih bajki čovečanstva."

Izgreban metal sletnog polja se podiže i postade predeo sa niskim, prostranim brežuljcima, prekrivenim bujnom zelenom travom. Magla se spusti na zemlju i pretvori se u vilinsko kolo koje se vilo iznad trave.

Paunovi su dostojanstveno koračali kroz travu, pored njih čvorci, crvendaći, i labudovi, i zečići i beli mačići sa ružičastim nosićima. Vazduh je bio ispunjen mirisom prošlih leta i zvukom izgubljenih svetova.

A tu je bila kuća, ni nalik ijednoj drugoj, na travnatom brežuljku. Dimnjaci su izgledali kao zečje uši, a krov je bio prekriven krznom; ispod drveta pred kiaćom bio je postavljen sto, sa čajnikom, šoljama i tanjirima, za zeca u plavom odelu i jednog puha. kao i malog čoveka sa velikim cmim cilindrom. Svi su sedeli za jednim uglom stola i niko nije obraćao pažnju na svemirski brod što se, grmeci, spustio sa neba u plamenom luku, što je spalio travu i prastaro drveće podigao«u vazduh: gorući spo-menici čovečanstva su se vraćali.

Brod se umirio na sto metara od neobične kuće i lebdeo bešumno dve stope iznad zemlje. Montojie se nagao u stolici i posmatrao ekran.

»Pogledaj ovu halucinaciju!« Nabra čelo. »Skoro kao stvarna. Nikakvo čudo da su Marta i Džoselin naseli.«

»Ako su halucinacije bile toliko stvarne da brod nije mogao da se podigne s tla«, reče Ket, »onda su i za nas dovoljno stvame.«

»Jesi li ti pri sebi? Ti to smatraš **stvarnim**?«

»Baš bi i moglo biti.«

»Ti si luda. Jesi li ikada videla takva stvorenja?« On joj se isceri. »Još bolje ako se ispostavi da su stvama. Mogu da izađem nakraj sa svim što je stvamo, pa bio to i prokleti zec u svečanom odelu ili išta drugo.« Ispruži ruku i pritiskom na dugme aktivira mozak borda. »Uzmi sa tla ispod broda probni uzorak«, reče. »Izvrši analizu i napravi izveštaj. Nikakvo detaljno ispitivanje, samo otkrij da li je u pitanju metal, ili kamen, ili zemlja, ili šta drugo.« Okrete se prema Ket. »To će ti pokazati.«

Dok je brod uzimao probni uzorak, i za vreme kratke analize, vladala je tišina. Onda:

»Uprošćena analiza pokazuje«, reče brod, »da se tlo sastoji iz obične zemlje, veoma plodne, sa brojnim mikroorganizmima. Tlo je prekriveno biljkom Spezies Graminae koja je obično poznata kao...«

»Dovoljno je«, prekida ga Ket. Pogleda Montojiea. »To je trava.«

»Trava?«

»Da, trava. A šta si ti očekivao?«

Montojie se zavrte na stolici i ustade psujući. »Baš lepo!« reče. »Prokleti brod je otkačio. Pogledaj — pre deset minuta ovo je još uvek bila sletna staza. Rođenim očima sam je video. I kako, do davola, to sada može da bude **trava**?«

»Ali **jeste** trava.« Nasmešila se.

»Ne **može** da bude trava. Uverićeš se sama. Idemo napolje.«

Vazdušna komora se otvori. Napolju se zelenilo, ispresecano samo sa nekoliko veličanstvenih prastarih stabala, i sa čudnom kućom, prostiralo sve do horizonta. Montojie napravi groznu grimasu.

»Trava!« reče prezrivo.

Bila je trava. Montojie se podiže iz klečećeg položaja, zapanjenog izraza lica.

»Neka me đavo nosi«, procedi i pogleda Ket. »Izgleda da sam se preračunao kod navigacije. Ovo nije sletna staza.« On se okrete robotu. »Gde smo?«

»Ne mestu gde je prvi brod sleteo«, reče robot. »Dobro ste upravljali.«

»Ah da? A gde je onda drugi brod?«

»Prema proračunima tamo.« Robot pokaza na kuću.

»Ti si lud. To je kuća. Vidiš li možda neki brod tamo?«

»Vidim kuću«, odgovori robot nezainteresovano. »Ipak bi se prema proračunima brod morao tamo nalaziti.«

Montojie pogleda kuću. Bila je potpuno neprirodna, sa životinjama koje su sedele za stolom kao iz neke bajke za sasvim malu decu. I pastoralna scena na mestu gde bi morale biti ruševine svemirske luke...

Iluzije.

Zemlja se bezumno poigravala; snovi su postali more; nesigurnost; probudili su se stari strahovi.

Neko, pomislio je, **hoće da mi napakosti**.

Ispravi se: **nama**.

Taj prasac.

On priđe čudnoj kući.

Ono troje za stolom su ga posmatrali sa očiglednim negodovanjem. »Nema mesta! Nema mesta!« povikali su kad su videli da se približava. Nije obratio hikakvu pažnju na njih, već sede u veliki naslonjač na drugom kraju stola, koji se — na njegovo iznenađenje — pokazao materijalnim i stvarnim. On se naže, osloni se laktovima na sto i pogleda ono troje. »Ovde **ima** mesta«, reče.

»Popijte čašu vina«, reče zec ohrabrujući.

Montojie pogleda preko stola. Video je samo čaj.

»Ne vidim nikakvo vino«, reče.

»I nema vina«, odgovori zec.

»A zašto mi nudiš vino, kada ga nema?« upita Montojie, za trenutak pomalo zbunjen.

»Zašto se vi sami pozivate, kad uopšte niste pozvani?« reče zec. »Vi i vaši smešni prijatelji.«

Montojie podiže obrve. »Moji prijatelji ne sede ovde«, reče.

»Neka se samo usude!« reče zec uzbuđeno.

»Morate odseći kosu«, reče mali čovek sa velikim šeširom. Od pre nekog vremena posmatrao je Montijea sa priličnom radoznalošću, i to je bilo prvi put da je progovorio.

»Mi smo ga, ipak, samo izmislili«, reče zec znalački. »Ta stvorenja uvek tako izgledaju.«

»Da, tako neočešljana.«

»Vrlo neočešljana.«

»A kod jednog od njegovih prijatelja kucka sat u grudima. Smatram da nije učtivo doći nepozvan na čaj, sa satom koji kuca u grudima.«

»Uvek je isto sa izmišljenim stvorenjima; uopšte nemaju manire«, reče zec posmatrajući robota sa neodobravanjem.

»Puh opet spava«, reče Šeširdžija sipajući mu malo vrućeg čaja na nos.

Puh nestrpljivo zatrese glavom. »Naravno, naravno«, reče ne otvarajući oči, »upravo to sam hteo i sam da kažem«

»Zašto gavran liči na pisaći sto?« upita Šeširdžija i pogleda oštro Montojiea.

»To je bio **najbolji** maslac«, mrmljao je zec nemirno.

»Bile jednom tri male sestre«, reče puh sa velikom žurbom, »a imena su im bila...«

»Možda šolju čaja?« upita Šeširdžija učtivo.

»... možda je koja mrvica dospela i u sat«, reče zec ljubazno.

»... koji kuca u njegovim **grudima!**«

»Koji je dan danas« Moj sat je opet stao.«

»... nije trebalo da stavite nož za hleb unutra...»

Sve grozničavije su se uveravali međusobno i u svojoj bespredmetnoj svađi zaboravili posetioca. Montojie ih je gledao jednog pa drugog i pitao se da li je još pri zdravom razumu. Kako se diskusija nastavljala i niko se više nije interesovao za njega, on se najzad podiže sa stolice i pride Ket i robotu, koji su zastali malo dalje od stola, i ćuteći posmatrali neobičnu scenu.

»Ne pitajte me«, reče on umorno, »jer nemam ni najmanju predstavu«

»Zar nisi prepoznao?« upita Ket.

Montojie je zurio u nju. »Ja? Šta?«

»To je šašavo društvo za čaj iz jedne prastare knjige. Čitala sam je: **Alisa u Zemlji čuda.**«

»Ona je sasvim poludela«, promrmlja Montojie. »Pa?«

Ona pogleda pored njega i napući usta. »Mogli bi biti roboti.«

»Jasno, roboti.« Nije zvučao ubeđeno.

Ona prođe kraj njega do stola, gde su tri bića uporno odbijala da je primate. Rastavili su veliki džepni sat čija je unutrašnjost bila delom ispunjena masnim, zlatnim maslacom i rasipnički rasutim mrvicama hleba.

»Ja sam rekao da maslac neće prijati mehanizmu«, reče Šeširdžija i dobaci zecu besan pogled.

»To je bio **najbolji** maslac«, odgovori zec ljubazno.

»Oni su kao roboti u zabavnim parkovima«, reče Ket i pogleda ih sumnjičavo. Tad se okrete Montojieu. »Možda smo sleteli usred nekog zabavnog parka; to bi sve objasnilo.«

»Onda oni mora da imaju prokleto čudan smisao za šalu«, procedi Montojie, »kad ta prokleta Sfinga kida ljude na komade.«

»Oni su ovde već pedeset hiljada godina«, reče Ket. »Pre ili kasnije, mašine se kvare.«

»Ti si genije«, reče Montojie sarkastično. Prođe pokraj nje prema kući. »Ne zaboravi da mi kažeš ako opet dobiješ napad inteligencije, važi? I mrdni se već jednom, ovde su negde ljudi kojima je potrebna pomoć. Idemo.«

Ket ga je sledila. »Misliš da ćeš tamo naći brod?« upita ne verujući.

»Otkud znam? Ipak bi mogao biti tamo.«

Ona uzdahnu, ali ne reče ništa.

Uđoše u kuću. Tamo je vladao nezamisliv nered: cipele su visile na stalcima za šešire, stolovi su bili izvrnuti, a čajnici balansirali na nogama, u kavezima za ptice bile su čudne životinje koje nisu bile ptice. Prostorija je bila mirna i prijateljska i tako apsurdna da Ket nije mogla da zadrži osmeh.

»Slušaj, Mon«, poče ona, »to nije...«

Reč joj preseče tresak kojim se vrata iza nje zatvoriše, još pre nego što je robot stigao do njih. Ket se okrete i zasopta prestravljeno.

Vazduh oko njih poče da svetluca, magla je kuljala iz zidova i u trenutku ih potpuno obavila. Imali su osećaj kao da se prostorija otvara svud oko njih, a vlažna hladnoća je dolazila iz svih pravaca. Zvuke zelenog predela zameniia je preteća tišina prekidana samo stalnim kapanjem u daljini. Montojie je slepo pipao po uskovitlanoj magli, psovao žestoko i zvao Ket; njegovi koraci su prigušeno odjekivali na tvrdom nepopustljivom kamenu.

Iznenada se magla raščisti i potpuno nestade. Stajali su u ogromnoj stalaktitnoj

pećini osvetljenoj iz nepoznatog izvora; svetlucavi stubovi su stremili negde uvis ka mračnom krovu, visoko iznad njih.

Ket se zatetura unazad i udari o kameni zid koji se pri dodiru pokaza tvrd i vlažan. Montojie je stajao pognuto, sa pištoljem u ruci i zurio u predmet u središtu pećine.

Tamo je, dve stope iznad zemlje, okružen stubovima duginih boja i svetlucajući na svetlu rubina, smaragda i hrizolita, lebdeo u mestu crni svemirski brod. Oružje mu je bilo povučeno u omotač, vazdušna komora zatvorena. Prosto je bio tu: Džoselinov i Martin nevidljivi, veličanstveni, zarobljeni brod.

8

Montojie se, lica iskrivljenog od bola, zavali u okretnoj stolici. Udari pesnicom o naslon, raširi prste izagleda se u njih, kao da u bolu traži utehu.

»Pa, dobro«, reče polako, »dakle, to je pravi brod i to neoštećen. Ali što se tiče ove proklete pećine...« Pogleda u ekran čija je slika treperila pred njim i koji je pokazivao unutrašnjost ogromne pećine ispunjene čudnim bledim svetlom što je izgledalo kao da dolazi iz svih pravaca istovremeno; ali slika je lelujala i skupila se, kao da nije sasvim sigurno da je pećina stvarno tamo i bila. Povremeno se kroz zidove od stena mogao nazreti zeleni, prostrani predeo; kratka impresija drveća koje je nestajalo i vraćalo se, i trave koja se pojavljivala u vidokrugu i onda neodlučno bledela. Bez pomoći ekrana, stena je bila neprozima, kao pre, i mozak broda je uporno tvrdio da pećina **jeste** tamo, potpuno i bez svake sumnje. Šta god da je stvorilo iluziju, svoj zadatak je dobro obavilo. Samo kamere nisu sasvim dopuštale da budu ob-manute.

»To bi bilo to«, reče on potišteno i zagleda se u treperavi ekran. »Bezizlazno uhvaćeni u halucinaciji.« Okretao se na stolici sve dok se ne suoči sa Ket na drugoj okretnoj stolici. »Neka ideja?«

»Mogli bismo da pucamo i oslobodimo put«, reče ona. »Imamo još topove i...«

»I da nam se ceo prokleti krov sruši na glavu? Ne, hvala.« Kad je otvorila usta da bi protestovala, on podiže ruku. »Jasno, znam, to je samo halucinacija, ali možeš da se kladiš da će nam se, ako počnemo da je uništavamo topovima, krov ovako ili onako srušiti na glavu, bila halucinacija ili ne. Neću ništa da rizikujem.« On se opet naže ka ekranu, a usne mu otvrdnuše u tanku, beskrvnu liniju.

»Imaš li ti bolju ideju?« upita Ket.

Oklevao je. »Pa... možda ne. Ali ne prihvatam to tako jednostavno. Vidi, ti si došla dokle i ja, i znaš kakve đavolske trikove život van Zemlje može da upotrebi. Cela ova stvar do neba smrdi.«

Ket se podiže sa stolice i ode do vazdušne komore. Nasloni se na pokretni zid i pogleda napolje. »Ali to nije nikakva strana planeta«, reče preko ramena. »To je Zemlja.«

»Jasno.« Posmatrao je njen odraz koji je prekrivao lelujavu sliku pećine na ekranu. »Jasno. Zemlja. Ali niko nije posetio Zemlju već pedeset hiljada godina, a to je prokleto dugo. Veruješ li ti da su svi koji su ostali kad je carstvo iščezlo poginuli? Sigurno nisu. U ovim milenijumima se sve moglo desiti.«

On nabra čelo. »Gomila faktora može da utiče na čoveka ili ludaka ali, na kraju krajeva, sve se svodi na to da se čovek najede. Samo je to važno. Ko zna, ako su postali kanibali, ovo je možda ulaz u njihovu prokletu kuhinju.«

Ket podiže obrve. »Stvamo to misliš?«

»Ništa ja ne mislim. Samo pokušavam da razumem ovo ludilo.«

On ustade i širokim pokretom ruke isključi ekran. Slika se skupi u svetlu tačku i nestade. »Već ćemo izaći odavde«, reče.

Ona se polako okrete ka njemu. »A kako?«

»Šta misliš?« Prekopavao je po malom zidnom ormaru i njegov sadržaj jednostavno bacio na pod. Sa dva ultrazvučna prijemnika u rukama, on se ispravi. Dobaci joj jedan; ona ga uhvati i prebaci preko ramena. »Bila halucinacija ili ne, postoji samo jedan izlaz — dobra stara nenaučna metoda.«

Dok je govorio, pregledao je svoj prijemnik. Tad prođe kraj nje do vazdušne komore i iskoči napolje. Pokaza na suprotan kraj pećine. U daljini su se otvarale nove pećine, goreći na okamenjenom svetlu.

Ostaviše za sobom zarobljeni skautski brod. Videli su zamrznute vodopade; mostove koji su ni iz čega vodili ni u šta, oblikovane u kamenu, hiljadugodišnjim kapanjem vode — ili nastale u sekundama neobjašnjivog stvaranja. Montojie nije želeo da pravi nikakve pretpostavke; a duboko u sebi je sa ledenim ubeđenjem znao da se boji odgovora.

Ušli su u okamenjenu šumu u kojoj je snažno drveće stremilo dalekom krovu, korenje bilo obavijeno grmljem i šibljem od kamena hladnog sjaja, a trava smrznuta, povijana vetrom koji je zamro pre milion godina. Uska staza vodila je između veličanstvenih stabala; paralelno sa njom tekao je bistar, svetlucav potok. Tekao je nagore u minijatumim vodopadima, kvasio vazduh penom i ispirao glatki kamen u svom toku do srebmastog sjaja. Nikakav drugi šum se nije čuo, osim žubora vode, koji je odjekivao između drveća i grmlja i trave od nepokretnog, čudesnog kamena. Pažljivo su išli vijugavom stazom. Tlo je bilo tvrdo i krhko, i škripalo je pod njihovim nogama. Šuma je bila tiha i nema kao smrt.

»Đavolski upečatljivo«, reče Montojie i zastade da bi obrisao znoj sa čela. »Kod kuće nema ničeg što bi se moglo uporediti sa ovim.«

»Predivno je«, potvrdi Ket.

»Tera me da drhtim«, reče Montojie. »Mrzim to.«

»Pa, to je sigumo... **Mon, pazi!**«

Reagovao je ne razmišljajući; automatski, refleksi su preuzeli njegovo telo. Levom rukom je gumuo Ket, tako da je skoro pala, a desnom rukom obuhvatio hladnu dršku svog pištolja.

Nategnu ga i nanišani jednim jedinim mekim pokretom. Istovremeno se baci u stranu, stade lako povijen i pogleda u diva koji im se iznenada pojavio na putu. Gledao ih je malim zakrvavljenim očima oslonivši se kao slučajno na batinu uočljivih dimenzija, koja je izazivala strahopoštovanje. Izgledalo je da je visok preko dva metra, a telo mu je bilo nabreklo od mišića. Oko bedara je nosio samo kecelju od životinjskog krzna, a lice mu je okruživala veličanstvena crna brada i, zajedno sa širokim nosem i dugom, crnom kosom što mu je padala na ramena, davala izgled neobuzdane divljine.

»Šta je to?« procedi Ket.

»Očigledno urođenik.« Montojie je posmatrao čoveka sa poštovanjem, i protiv svoje volje. »Torajna mi, ala je velik.«

Čovek ga je gledao ispod čupavih obrva, upitnim pogledom malih očiju. Tada se široko lice iznenada razvuče u osmeh.

»Hej, vi mali!« zaurla on. »Usuđujete se da uđete u ovo ništavno mesto? Zar ne znate kuda ova staza vodi, vi patuljci?« Posmatrao je njihova napeta lica. »Ne, vidim da ne znate. A ko je ova mršava koza koju vučeš za sobom okolo, mališa? Tvoja žena?« Naže se sa svojom batinom ka Ket i počeša se odsutno po zadnjici.

Montojie steže pištolj i pogleda u diva koji se uzdizao pred njim. »Ko si ti?« upita.

Čovek se naže ka njemu sa iznenađenim izrazom u očima. »Ti pitaš ko sam? Jesi li ti lud, mališa, kad ne znaš ko sam? Ne iskušavaj moje strpljenje, ono nije veliko. Ima li više Herkula na svetu ili je samo jedan? Daj mi nešto da jedem, ali brzo, jer sam gladan, a onda ću se, možda, popeti na tvoju ženu iako je tako mršava. Nisam imao ženu otkako

sam dospeo na ovo prokleto mesto.«

»Tamo odakle mi dolazimo«, reče Montojie, »žene same sebi biraju partnere za postelju.«

Ostao je na oprezu i držao oružje spremno za trenutnu upotrebu. Herkul, izgleda, to nije ni primetio.

»Mora da dolaziš iz neke prokleto strane zemlje«, reče on mimo. »I obraćaš se Herkulu vrlo čudnim tonom. Imaš sreće da sam tako dobro raspoložen. Zadrži, dakle, svoju ženu kad ti je tako skupocena, ionako bi me samo žuč zabolela od nje. »On se ponovo nasmeši, ali ne neprijateljski. »A šta je sa jelom o kom si govorio? Gladan sam!«

On iznenada sede na zemlju, podrignu i udari se snažnom rukom po stomaku.

»Pa?« upita, »Gde je jelo? Zar ne vidite da je Herkul gladan?«

»Nemamo ništa za jelo kod sebe«, reče Montojie i opusti se malo.

»Vi ste najčudniji putnici koje sam ikada sreo«, zatutnja Herkul. »Pa dobro, još nisam dovoljno gladan da bih priželjkivao ljudsko meso — iako će, možda, doći i vreme kad neću moći dobro da napunim stomak. Ko ste vi? I šta radite ovde na ovom kužnom mestu? Znate li vi šta je ovo ovde?«

Pogleda ka njima i ponovo se zamišljeno počeša po zadnjici. »Ne, Zevsa mi. Ne znate. Gospode! Samo bi se snažni Herkul usudio da se spusti u ponor kad sazna kud on vodi. Mališa, zar ne vidiš mrtvu šumu?«

Iznenada se nasmeja i udari po butini od očigledne radosti. »Zevsa mi! Ova staza vodi gore do reke Aheron, gde stari Haron čeka da sve dobre ljude odvede u Had — pod pretpostavkom da pakleni pas Kerber to ne spreči; što bi sigurno učinio kad bi te video. **Tamo** vodi ova staza, mališa. A šta vi radite ovde?«

Srećom, mislio je Montojie, Herkul je dobro raspoložen. Saslušao je celu priču i povremeno je prekidao gromoglasnim smehom. Kad je čuo kraj priče, nasmeši im se široko.

»Vi mora da ste vrlo čudan narod«, kikotao se, »kad ste se samo tako vratili. I već ste sreli i Sfingu? Zla neman, ta Sfinga, prava nevolja, ako je neke uopšte bilo. Trebalo je da je još odavno ubijem, da nije bilo prokletih zadataka kojima me je sto puta prokleti kralj Euristej — neka svinja živa istrune! — zatrpao za kaznu zbog nekog malog prestupa. — Stvar jedva vredna pomena — ubio sam svoju ženu i decu. Donesi mi ovo, uradi ono, donesi mi ono, odnesi to, ni za šta više nemam vremena, samo trčanje uokolo i izvršavanje naloga, prokletstvo. Dakle, zadala je tvojim prijateljima svoju prokletu zagonetku? I nisu mogli da je reše?« Iznova se nasmeja. »Nikakvo čudo, ja sam je nikad ne bih mogao rešiti, a kad ja nisam mogao, ko bi?«

Ustade i zabaci batinu na rame. »Hoćeš li još uvek da silaziš u ponor? Ako hoćeš, onda ću ti možda dozvoliti da me pratiš, jer sam tako dobro rapoložen, a tvoj tužni izgled me zasmejava. Smeš čak da povedeš i svoju ženu, iako mi nije jasno šta bi na njoj moglo da uzbudi čoveka. Ja lično više volim punije.«

On se okrete i požuri dugim koracima stazom, pri čemu je njegov smeh, koji je brujao, odjekivao u prašumi.

Montojie je zurio za njim; onda vrati pištolj i pođe za kolosom. On je očigledno bio lud, ali je delovao iznad svega prijateljski, i činilo se da ih je čak zavoleo. Kako su stvari stajale, mogao im je biti potreban svaki prijatelj kog su mogli da steknu.

»Jesi li čula šta je rekao?« promrmlja on. »Had! On je na svom putu u Had. Kakvo li je samo to mesto?«

Ket se nasmešila. »Prastara priča: Herkul i njegovih dvanaest poslova — on je na svom putu ka Hadu da bi uhvatio Kerbera. Mi smo upali pravo u jedan od starih junačkih spevova.«

»Junački spev!« zagrmi Herkul, ne okrećući se. »Verujte mi, jedini pravi junački spev! Ima samo jedan Herkul, kako onda može biti više od jednog junačkog speva,

pitam ja vas?« Duvao je ljutito. »Ja sam miroljubiv čovek, ali me laži razbesne. Osim toga, vas dvoje previše pričate. Već me uši svrbe od vaših brbljarija.« Srčano je psovao i marširao dalje, sklanjajući povremeno nekoliko okamenjenih grana sa puta.

»Izgleda da ste vrlo skromni i uopšte niste uobražen čovek«, reče Ket smešeći se.

»Takav sam«, potvrdi Herkul. »To je jedna od mojih brojnih dobrih karakternih crta, i sigurno ne jedna od manje dobrih. A sad budite tihi, da bih od vašeg brbljanja mogao nešto i da čujem, ili će moje dobro raspoloženje proći!«

Pećine su postajale manje kad bi ušli dublje u njih, tavanice niže; i stalaktita je bilo manje i oni sami su bili manji. Katkad su morali da puze kroz uske hodnike, da se okreću i provlače, pri čemu im je uši vređala neprekidna reka Herkulovih žalbi i psovki, uz koje je svoje snažno telo provlačio kraj prepreka.

»Zevsovog mi besa!« proklinjao je. »Sa kakvim ljudima računaju oni dole u Hadu? Ovaj prokleti put je jedva pogodan za dete, a da ne govorimo o odraslom čoveku. Kao crv puzati na stomaku. To nije put kojim će Herkul ući u kraljevstvo smrti.«

Činilo im se da su čitavu večnost kaskali za širokim leđima diva i išli strmim putem. Montojie je, nabirajući čelo, osmatrao okolne stene, uvek istih oblika.

»Dao bih bogatstvo da saznam gde prestaje ovaj put«, promrmlja on.

»Ako govori istinu, verovatno u središtu planete«, reče Ket.

»On je lud«, odgovori Montojie i okrete se ka njoj: »Moramo odavde i to brzo, pre nego se Marti nešto desi.« Napravi ružnu grimasu. »Lepa smo mi dva spasioca.«

Prekide ga glasan Herkulov uzvik i on pogleda gore.

Pred njima je put skretao oštro ulevo, i iz tog novog pravca unutra je strujala bledosiva svetlost, svetlost kiše i oblaka i ranog sumraka. U daljini su mogli čuti tiho šumorenje talasa i osetiti miris vode. Od podnožja puta gledali su preko beskonačnog sivog mora.

»Aheron?« upita Ket.

Herkul zatrese glavom, sa prenerađenim izrazom lica.

»Zevsa mi«, reče, »ne!«

Na obali središnjeg mora: grebeni su se izdizali iz peska, a minerali i okamenjena praistorijška živa bića ležala su kao retko cveće na bledom podzemrtom svetlu; obrazovali su ogromnu kupolu u mračnim visinama, tako nemoguće visoko da su oblaci, koji su se sporo skupljali, skrivali tavanicu od pogleda.

U vazduhu se čuo šum talasa i osećao miris soli. More se valjalo olovno, ispod svetlog neba, tiho i mrtvo. Plaža je išla neprekidnom linijom od horizonta do horizonta, monotono, do grupe uniformisanih ljudi koji su stajali na ulazu u pećinu. Bili su naoružani.

U vodi pred plažom, uzdizala se vitka tvorevina od nanosa, sa kulom — jarbolom sa oknom kroz koje je mogao da se popne samo jedan čovek.

Oko tog okna su stajali drugi ljudi u tamnoplavim uniformama sa purpurno crvenim znakom na grudima; nekolicina ih se oslonila na svetleću ogradu koja je obavijala toranj. Ispred njih je stajao visok, bradat čovek u crnom, umornog, duboko izbrazdanog lica. Glas mu je bio dubok, ali prodoran, glas navikao da naređuje. Čak je i Herkul bio čudnovato suzdržan i nabrao je čelo kad su hladne oči ravnodusno prešle preko njega.

Iza čoveka je stajala mala, plava devojčica čija je svetloplava haljina predstavljala jedinu mrlju boje na beskrajnoj sivoj obali. Držala je šarenu loptu u rukama i posmatrala Montojiea otvorenim pogledom svojih dubokih, plavih očiju.

Svestan svetlucavog oružja koje je bilo upereno u njega, Montojie istupi jedan korak:

»Šta to treba da znači?« upita osomo. »Ko ste vi?«

»Možete me zvati Nemo«, reče čovek.

Devojčica iza njega se smejala.

9

Kapetan Nemo bio je ozbiljan, tih i suzdržan. Poveo ih je u unutrašnjost crne podmornice, u pratnji plavokose devojčice, koja je još uvek grlila loptu, dok su joj oči zlurado svetlucale. Ćutljiva posada ih je sledila. Niko nije pričao. Okno se zatvori iza njih uz glasan metalni zvuk, praćen slabim grgorenjem, poput vode koja se penje.

Herkul, još uvek začuđujuće ćutljiv, promrmlja iznenada nešto sebi u bradu i nepoverljivo pogleda u čelične instrumene na kojima su svetleće skale odražavale sve veći pritisak vode na omotač broda. Usledili su svetlosni signali, što bi ponekad sevnuli, prigušeno zujanje i daleki šum vode koja se ulivala u velike rezervoare. Zemlja lako zadrhta.

Brod potonu dublje u mirnu vodu i povuče za sobom svetlucavu struju mehurića vazduha, koja se lagano penjala ka sad već nevidljivoj površini mora. Plaža koja je imala kratku posetu, opet je bila prazna, i samo su još otisci stopala ostali u mekom pesku.

Zastali su pred impozantnim vratima od mahagonija koja su bila ukrašena različitim morskim životinjama u dubokom reljefu. Kapetan Nemo okrete pozlaćenu kvaku i osvrnu se ka njima.

»Dobro došli na **Nautilus**«, reče. Glas mu je bio dubok i kultivisan; govorio je jezikom konfederacije bez i najmanjeg akcenta. »Smatrajte se mojim gostima.«Na njegovim tankim usnama bio je blag osmeh.

Montojie pogleda preko ramena. Uniformisani ljudi su stajali ćuteći iza njega, ruku kao usput na drškama oružja očišćenog do sjaja. »Na čudan način pozivate goste«, reče suvo, »sa oružjem uperenim u leđa«.

Kapetan se lako pokloni. »Kao kapetan imam pravo da sam izaberem svoje metode. Uprkos tome, vi ste moji gosti.«

»Da«, reče Montojie, »pravo divljaka, varvarina, ali ne civilizovanog čoveka.«

Kapetan Nemo uzvrati pogled. »Ja nisam to, što vi nazivate civilizovanim čovekom. Odvojio sam se od ljudskog društva i to iz razloga koji se samo mene tiču. Ne povinujem se nikakvim zakonima čovečanstva pa vas molim da svoje mišljenje zadržite za sebe.«

»Zašto to radite?« upita Ket tiho.

»Otkud znam« osmehnu se kratko. »Ja sam bio tu, vi ste bili tu, hir, ništa više. A osim toga« on se naže malo, i usne mu se razdvojiše u osmeh, koji nije dopro do njegovih očiju, »ko ne bi bio srećan da ukaže gostoprimstvo šarmantnoj ženi kao što ste vi?«

Ket se to nije dojmilo. »Možemo da vas nateramo da nas oslobodite.«

»Da me naterate? Ovde? Na mom rođenom brodu, stotinu stopa ispod mora?« Nasmeši se otvoreno i tračak veselja ispuni njegove hladne oči. »Čak i uz pomoć vašeg oružja, kojeg se ne bojim toliko da bih naredio da vam ga oduzmu, ne možete biti opasni po mene, osim ako ste spremni da snosite posledice i umrete sa svima nama. Kao što možda znate, podmornica je krajnje osetljiva. Zbog toga zaista mislim da ćete biti razumni, draga moja.«

On dade znak svojim ljudima i reče im nešto na nekom nepoznatom jeziku. Tada se okrete Herkulu i Ket:

»Daću da vam se jelo servira u kabinama. Stjuard će vam pokazati put. A vi ćete mi kapetane Montojie, ukazati čast da jedete sa mnom. Ovuda, molim.«

On otvori vrata od mahagonija ne čekajući pristanak. Montojie uhvati Ketin pogled, sleže ramenima i pođe za kapetanom. Vrata se tiho zatvoriše za njim.

Trpezarija je bila velika i odlično uređena u stilu koji je pre podsećao na antičku

palatu nego na podmomicu. Na zidovima su bile teške zavese, oplate od mahagonija, veličanstvena ulja u teškim pozlaćenim ramovima; osim toga prostoriju su ukrašavale statue i mala fontana, a na suprotnom zidu nalazili su se čitavi nizovi polica punih knjiga i naslonjači. I kamin.

Kristalni svećnjaci visili su sa ukrašene tavanice i ispunjavali prostoriju toplim treperavim svetlom. U središtu prostorije, na dugom hrastovom stolu, bilo je postavljeno za tri osobe. Tamo su stajale kristalne čaše, boce i zdele. Porculan se sastojao od tankih, izvanrednih muzejskih komada, blaga iz antičke prošlosti. Na suprotnom kraju su čekali poslužitelji, odeveni u belo.

Montojieu je dodeijeno mesto na kraju stola; gledao je kapetana preko blistavog kristala, porculana, srebra i zlata. Devojčica se uspentra na stolicu na dužoj strani i ostade tamo da sedi, pevušeći od radostri mlatarajući nogama.

»Imate pomena vrednu sklonost ka luksuzu«, reče Montojie. »Ali zašto ja? Zašto ne i moji prijatelji?«

Kapetan Nemo zamišljeno srknu cmog vina iz čaše i zadrža ga malo u ustima. Zadovoljno klimnu slugi i pogleda kako ovaj puni čašu. Onda podiže pogled.

»To je pitanje etikecije«, reče, »Vi i ja, obojica možemo biti ravni, bar što se ranga tiče. Vi zapovedate brodom, i to radite pod uslovima sličnim onima koji ovde vladaju. Međutim, mesto vaših prijatelja je u odeljenju za posadu ili u sopstvenoj kabini, bojim se.«

»Ali žena...«, poče Montojie, da bi bio odmah prekinut,

»Jeste žena«, reče Nemo hladno. »Dobila je sopstvenu kabinu. Verujem da će odgovarati njenim zahtevima.«

Time je diskusija bila očigledno završena, Montojie je neraspoloženo sledio primer kapetana Nema okrenuvši se jelu. Bilo je odlično kao i sve drugo na tom čudnom mestu, ali on nije osećao glad.

Potom je uz kamin poslužen liker, dok su nemi poslužitelji odnosili ostatke jela. Montojie je pažljivo, vrhovima prstiju držao skupocenu čašu i gledao vatru u kaminu kroz tečnost boje ćilibara.

Ponašamo se kao dobro vaspitana gospoda, pomisli. **Prokletstvo! Kad bih imao još malo razuma, zavrnuo bih mu prokletu šiju.**

Kapetan Nemo ga je posmatrao hladnim, mimim očima. Sedeo je u naslonjaču, prekrštenih nogu, sa malom čašom u ruci. Pušio je.

»Ako mislite na beg«, reče nehajno, »moram vas, na žalost, razočarati. Nautilus u ovom trenutku stremi dubini od stotinu milja, južno od Sredozemnog mora. Bez mog odobrenja, nema mogućnosti za beg. Utvrdićete da je podmomica vrlo efikasan zatvor — ako insistirate da je i dalje tako posmatrate. Za mene ste, naravno, poštovani gost.«

»A kada ćete razmisliti o tome da nas pustite da odemo?«

»Jednom.« Kapetan Nemo podiže ravnodušno ramena. »Ili, možda, nikada. Verujem da ćete naše putovanje smatrati vrlo uzbudljivim, tako da nećete žaliti zbog ove male neprijatnosti.« On se nasmeši i pogleda u vatru.

»Mi smo ovde u važnoj misiji«, reče Montojie, »i ima ljudi gore, članova moje posade kojima je potrebna moja pomoć. Kad biste samo znali...«

»Znam sve o vašoj misiji«, prekide kapetan Nemo. »Svako ovde zna za to. A što se tiče vaših nestalih prijatelja, bez sumnje ćete utvrditi da se oni već dugo i bez vas sasvim dobro snalaze.« On se nasmeši neodređeno i ponovi kao saraom sebi: »Sasvim dobro.«

»Dakle, vi se protivite tome da nas pustite da odemo?« upita Montojie.

»Sasvim sigumo.« Kapetan Nemo brzo pogleda devojćicu dok je ona sedela na ivici stola, puštala loptu da skače I smejala se tihim, srećnim glasom. »Treba da se o mnogo čemu dogovorimo, ima toliko toga što bih želeo da vam pokažem, i ja...«

Montojie oseti kako se u njemu penje stara, poznata ljutnja, bes, rođen iz bespomoćhosti i slabosti. Vrteo se okolo, pa baci čašu u vatru; ona se rasprsnu u hiljadu svetlećih krhotina koje su odbijale svetlo razigranih plamenova.

»To me ne interesuje«, reče.

Okrenu se i ode do vrata od mahagonija. Ona se bešumno otvoriše pred njim. Na drugoj strani su čekali uniformisani ljudi.

Kapetan Nemo se nije pomerio u svojoj naslonjači. »Razgovaraćemo o tome kasnije, kapetane Montojie, možda će vas tada interesovati da čujete glas razuma.«

Montojie izađe iza teških vrata. Imao je zadovoljstvo da kroz ceo brod čuje odjek treska, pre no što su mu ćutljivi ljudi sasvim blago pritisnuli pištolj u leđa i odveli ga.

10

Kapetan Nemo je ipak bio dovoljno obziran da im da susedne kabine. Montojieova je bila, prema standardu na brodu, opremljena luksuzno, s oblogama od mahagonija, pisaćim stolom i divnim mekim krevetom, izrađenim od nepoznatog tamnog drveta. Na zidu, iznad pisaćeg stola, visile su skale i merni uređaji koji su pokazivali spoljni pritisak na omotač, brzinu i dubinu. Na podu se nalazio debeli prostirač pored kreveta, a na raspolaganju mu je bilo i malo lično kupatilo.

Ketina kabina bila je jednostavnija: zidovi od metala; umesto pisaćeg stola, imala je okrugli gvozdeni sto, a krevet je bio uski ležaj koji se uveče spuštao i zauzimao najveći deo prostora kabine. Nije imala sopstveno kupatilo. U vazi na stolu se, međutim, nalazio veliki buket svežeg cveća, kao ustupak ženskom ukusu. Herkul je bio smešten u odelu za posadu, pored strojarnice. Dobio je dubok ležaj što mu se nije naročito dopalo, iako se još uvek ponašao iznenađujuće mirno i nije se dao isprovocirati ni na kakav sukob.

Rang je, pomisli Montojie suvo, nosio svoje privilegije sa sobom.

»Šta da radimo?« reče Ket. »Da mirno sedimo i da pustimo tog ludaka, koji se naziva kapetanom, da nesmetano dalje radi?«

Sedela je na luksuznom krevetu u joga-položaju. Bila je bleda i nervozna. Napetost se očitovala u tankoj liniji oko njenih usana.

Pa da, zašto ne, mislio je Montojie. **Ne mogu zbog toga da joj prebacujem**.

On se pomeri na ivicu pisaćeg stola i pogleda u kristalni luster koji je visio sa tavanice. Pojedini ukrasi su tiho zveckali jedan o drugi, dok se podmornica lagano probijala kroz dubinske struje.

Montojie sleže ramenima.

Ona ga pogleda. »Zašto ne?«

»Da, zašto ne. Jer od oružja imamo samo ručne disruptore a jedno jedino pražnjenje bi progorelo omotač broda. Zato ne. I kapetan Nemo to zna.«

Ket je odsutno žvakala pramen kose. »Mito?« upita.

»Nema šanse. On ima sve što može da poželi, a i toga previše. Ne možemo mu baš ništa ponuditi.«

»S obzirom na to kako te je pogostio i usuo ti vino, moglo bi se pomisliti da imaš nešto što mu treba«, odgovori Ket. »Pogotovo što nije želeo da ja budem tamo.«

»To je svet muškaraca«, reče Montojie cereći se. »Ovde jednostavno nema mesta za ženu. On, verovatno, ne bi ni znao šta da uradi sa ženom, ako bi mu neka iznenada pala šaka. Hteo je samo da malo priča o svojoj struci, ništa više. Izgledalo je da je gladan društva.«

Električno svetlo zatreperi iznenada u lusteru i ugasi se, ostavljajući kabinu u tami.

Posle nekoliko sekundi, uz čujno škljocanje, zasvetle plinska svetiljka iznad kreveta i raširi meku, žutu svetlost. Plinska svetiljka je imala oblik bronzanog anđela sa zapaljenom bakljom u ruci. Montojie je jedan trenutak bio iznenađen, tad se opusti i nasmeši samosvesno.

»Vreme za spavanje, izgleda.« Dobaci Keti jedan pogled. »Imaš li neku ideju?«

»Herkul je dole pored strojamice«, reče ona. »Kad bismo mogli da ga izvučemo odande...«

»Prema njegovom dosadašnjem ponašanju, on je samo hvalisavac bez hrabrosti.« Zamišljeno je posmatrao vrata kabine. »Pa da, ko s đavolom tikve sadi, o glavu mu se obijaju... Mogli bismo da mu damo šansu da izađe odavde, čak iako je u srcu kukavica.« On skoči sa stola. »Jesi li spremna?«

Zurila je u njega. »Sada?«

»Pre ili kasnije, ionako ćemo morati da pokušamo, prema tome nema smisla da to odlažemo. A i za sve dobre članove posade sad je vreme za spavanje.« Ode bešumno do vrata. »Je li stražar još uvek napolju?«

»Kad sam došla, bio je tu«, reče Ket. »Namignuo mi je.«

Montojie prisloni uho na vrata i oslušnu napeto. Stražar je išao ispred vrata tamo-amo, a koraci su mu odjekivali na metalnom podu.

Montojie je čekao da on prođe kraj vrata, tad ih otvori i iskoči. Stražar nije imao nikakve šanse. On ispusti slab, prigušen uzvik kad ga Montojie bridom sake udari ispod uha i sruši se na pod bez svesti.

Montojie odvuče mlitavo telo u kabinu i pusti ga grubo da padne na pod.

»Karate.« Protrlja ruku i isceri se. »Jedno od čuda antičke Zemlje. I prokleto težak stražar. Takva nepažnja ne sme ostati nekažnjena.« Naže se nad stražarom i uze mu pištolj. »Još bi nam mogao zatrebati. Idemo.«

Ket je već bila na vratima i izviđala uski hodnik. Druga straža nije bila postavljena; kapetan Nemo je, izgleda, smatrao da je jedan stražar dovoljan. I očigledno se prevario u tome.

»A ja sam se već radovala noći divlje i besomučne ljubavi«, reče ona i izade. »I šta će sad od toga biti?«

»Pitaj stražara«, isceri se Montojie. »Kad naš ludi kapetan završi s njim, trebaće mu malo razonode.«

Šunjali su se duž hodnika, uranjali iz jedne senke u drugu, i ukočili se kad bi se kakvi koraci približavali. Brod je bio tih, mir je bio prekidan samo slabim zvukom snažnih pogonskih motora. Ket — kojoj je neki član posade kog je zavela, pokazao brod — vodila je dole do odela za posadu, iznad kljuna podmomice. Išli su niz zavojite stepenice i dalje niz jedva osvetljene, prazne hodnike. Brod je bio ogroman.

Konačno su stajali ispred sivih, neukrašenih, metalnih vrata odela za posadu. Ket upitno pogleda Montojiea. »A sad?«

»Ništa, a sad'. Ja idem unutra; ti ostani ovde i čuvaj mi leđa. I ne pravi buku. Ako budemo imali sreće, možda ćemo ga izbaviti, a da nikog ne probudimo.« On napravi grimasu. »Onda mišićavi hvalisavac može da pokaže da li je kukavica ili nije.«

Oklevao je, stavio ruku na kvaku, zastao nepomično jedan trenutak a onda otvorio vrata.

I ugledao ispred sebe Herkulovo iscereno lice.

»Dakle, najzad ste došli!« viknu on. »Zevsa mi. Mislio sam da ćete pustiti korenje u svojoj sobi. Zašto vam je trebalo tako dugo?«

Sedeo je na ležaju pored vrata i prolazio bogato ukrašenim češljem kroz svoju zamršenu bradu. Pod je bio prekriven onesvešćenim članovima posade.

Herkul se glasno nasmeja Montoijeovom tupom izrazu lica, »Zar si ti stvamo verovao da ću se ja, moćni Herkul, pomiriti s tim da postupaju sa mnom kao sa

šakalom?« reče i podiže se. »Ja? U početku sam obuzdavao svoj temperament, jer sam po duši miroljubiv čovek, što bi ti trebalo da znaš, ali i ono što miroljubiv čovek može da podnese ima svoje granice. Kad je pala noć, ja sam se pobrinuo da ti pacovi dobro spavaju.« On prezrivo pljunu na pod. »Nisu mogli da se bore kao muškarci, te svinje.«

»Tiho!« prostenja Montojie. »Hoćeš da probudiš ceo brod? Još nismo na sigurnom!«

»Bojiš se, mališa?« upita Herkul, još uvek se cereći. »Bojiš se da će možda neko doći i progutati te? Ne boj se: ja, Herkul, razbiću glavu svakom ko pokuša išta da učini mom malom prijatelju. Ako me jednostavno sledlte i prekinete da blebećete, sve će doći na svoje mesto.«

On zgrabi batinu, prebaci je preko ramena i promaršira pored njih. »Sledite me!« povika. »Negde u ovom prokletom brodu su preostala još dva ill tri čoveka i, ako imate sreće, moći ćete možda da vidlte kako snažni Herkul razbija nekoliko glava. Idemo!«

Montojle i Ket izmeniše poglede, nasmešlše se i podoše za njim.

Iznenada se zaoriše sirene i hodnik se ispuni ljutim, ćutljivim ljudima koji su sa obe strane nadirali ka njima.

Nisu se usuđivali da u unutrašnjosti krhkog broda upotrebe svoje oružje, već su napadali palicama, drškama revolvera i pesnicama.

Herkul je gazio kroz masu napadača, mlatlo svojom batlnom desno i levo, i smejao se radosno kad su ljudi pred njim padali. Ket i Montojie su mu pokrlvali leđa, borili se rukama, kolenima, nogama i koristili svaki prljav trik iz priručnika. Ket se borila kao tigrica pored Montojiea. Ljudi su padali, ali su uvek dolazili novi koji su zauzimali njihovo mesto.

Lagano behu ovo troje potisnuti, počišćeni snažnom strujom odlučnih ljudi. Činilo se da i samog Herkula napušta snaga; njegov gromoglasni smeh je uzmicao pred glasnim psovkama, pošto su ga napadači neprestano potiskivali.

»Zevsa mi«, povika, »ovog puta su nam se suprotstavili muškarci. Dalje, vi pacovi. Herkul je umoran od igre.« Sruši jednog ohrabrenog napadača strašnim udarcem pesnice i pođe unazad kroz otvorena vrata kontrolne prostorije. Ona je bila napuštena, samo je plavokosa devojčica, koja je stajala kraj suprotnog zida, grlila loptu i pratila borbu širom otvorenih očiju. Montojie uzmače pred čovekom koji je pokušao da ga ukloni iz hodnika, i zatetura se, vukući Ket u malu prostoriju.

»Nećemo moći još dugo da izdržimo«, zasopta Herkul sa praga. »Ova situacija zahteva nešto posebno, Zevsa mi, i to u velikim količinama!«

»Kad bi mogao da nas odvede odavde«, prošapta Montojie, »on je...«

»Deus ex machina«, povika Herkul.

Okrete se i udari batinom po komandnoj konzoli. Odjeknu glasna eksplozija, pod se podiže i zadrhta; vatreni gejzir izbi iz uništene mašine. Svetlo se ugasi; usledio je zvuk daleke grmljavine a oni su padali i padali...

11

U Arkadiji Inkontaminatus: blagi prostrani brežuljci su se pružali sve do planinskih vrhova prekrivenih snegom koji su okruživali horizont u svim pravcima. Predeo je bio mek, bujan i predivan, išaran malim bukovim, hrastovim, brezovim šumicama i lugovima od kamenih borova. U jasnom, plavom vazduhu odjekivalo je pevanje ptica; zečići su skakutali po travi; košute su se kretale graciozno kroz bujnu travu i gledale velikim, vlažnim očima. Vazduh je bio ispunjen slatkim miomirisom cveća i večitog proleća Arkadije. Iz jednog od udaljenih gajeva odjeknu muzika panove frule i podiže se u vazduh.

Nedaleko odatle dražesno se spusti beli Pegaz. Jedna devojka je stajala na njegovim leđima, bila je odevena u belo i držala je pastirski štap u ruci. Pegaz skupi krila i stade mirno dok devojka ne skoči na tlo. Ona stavi ruku iznad očiju i pogleda novopridošlice na brežuljku.

Herkul podrignu glasno i srećno i sede u travu leđima oslonjen o prastari hrast. Zevnu jako i raširi svoje snažne ruke: Onda uglom očiju pogleda Montojiea i naceri se.

»Šta je s tobom, mališa?« želeo je da zna. »Zar nisi srećan, sad kad vas je snažni Herkul sve opet spasao?« On ponovo podrignu. »Zevsa mi! U životu još nisam video nekog kao ti. Stojiš tu kao kao neko prokleto strašilo za ptice sad kad bi trebalo u stvari da igraš, kličeš od veselja i daješ sve od sebe da se dopadneš svom prijatelju Herkulu, koji se na tvojoj strani borio protiv armije čarobnjaka. Čemu takvo sažaljivo lice, mališa? Šta te zabrinjava? Treba li Herkul još nešto da učini za tebe?« Srdačno se nasmeja i zadobova pesnicama po zemlji. »Dok god je moćni Herkul u tvojoj blizini, nećeš biti u opasnosti!«

Okrete se Ket koja je stajala u senci drveta i gledala u daljinu. »A to važi i za tebe, ženo, iako ja mrzim žene otkad sam svoju rođenu ubio!«

»Šta se desilo?« upita Montojie.

»Previše pričaš«, zagme Herkul. »Blebetanje, blebetanje, blebetanje, samo blebetanje. Mali jednostavni trik. Dramaturzi u mojoj zemlji mu uvek pribegavaju kad otpreme junake svojih prokletih komada u ćorsokak i ne mogu više da in izvuku. Oni to zovu **Deus ex machina**, svinje, ali to nije ništa drugo nego čista nekompetencija. Ja to retko koristim, ali ovaj put nisam imao drugog izbora.«

Naceri se Montojieu. »I funkcionisalo je, zar ne? Cilj opravdava sredstvo, ja to uvek kažem.«

»Ali to je literami trik«, reče Ket, »koji jedva...«

»Vi ne poznajete ovaj svet«, reče Herkul. »Ovde se sve može.« Pogled mu pade na plavu devojčicu koja je sedela kraj njega u travi i još uvek grlila loptu.

»Zevsa mi!« opsova on. »Ti si ovde?«

Devojčica mu se slatko nasmeši. »Zdravo.«

Montojie je pogleda. »Ti si, dakle, došla s nama?« On malo nabra čelo. »Ko si ti?«

»Alisa. Imam deset godina, ili ću bar uskoro imati. Koliko ti imaš godina?« Ona mu se nasmeši sa toliko otvorenog divljenja, da joj Montojie skoro uzvrati osmeh, iako to uopšte nije nameravao.

»Od one nesrećne nezgode sa mojom porodicom«, zagrmi Herkul, »plašim se dece. A posebno ovog deteta.«

»Gde smo?« upita Ket.

»U Arkadiji«, reče Alisa, »vama možda poznatijoj kao Arkadijen.« Ona se nasmeši Ket. »Zar vam se ne dopada?«

Ket podiže obrve. »Arkadija? Pastoralna bajka?« Uzdahnu. »Čovek čuje mnogo toga pre no što mu uši otpadnu. Baš Arkadija!«.

»Sa faunima, pastiricama i jaganjcima i slatkom muzikom«, procedi Herkul. »Pravi momak bi ovde umro od dosade. Molio sam za trenutak mira, ali ne zato da me pokopaju živog.« On pljunu prezrivo u travu.

»**Deus ex machina**«, Ket naprći nos. »E tako nešto!« Ali nije delovala sigumo.

Devojka se pope na obronak. Nosila je belu krinolinu sa crvenim svilenim ružama, uz to bele cipelice od satena i traku u kosi. Ten joj je bio bled i nežan, oči poput velikih taminih jezera. I imala je mala okrugla usta. Kad se približila drvetu posečenog korenja, donela je laki miris, kao ružin. Rasipala ga je bogato izvezenom maramicom i sela, pazeći da ne otkrije stopalo.

Jedna mlada košuta izađe iz luga i leže kraj nogu devojčice; devojčica ju je odsutno mazila i gledala u ono dvoje.

Usledilo je dugo ćutanje. Najzad Montojie reče: »Ko si ti?«

»Ja sam Kloris, pastirica«, odgovori devojka. »Čuvam svoje jaganjce i divim se neiskvarenoj prirodi.« Govorila je tiho i gotovo šaputala.

»Kako je to lepo«, odvrati Montojie sarkastično. Devojka mu se nasmeši. »Životinje su moji prijatelji, lugovi moj dom, plavo nebo mi je krov, a Damon, pastir« — ona pocrvene lako — »mi poklanja svoju nežnu ljubav. Za šta još treba da molim, preklinjem?« Ona obori oči i nasmeši se srećno. »Ovde je pravi mir i čista ljubav. Ja sam kao ljiljan na livadi koja još nije ni posejana ni požnjevena. Vi biste ovde mogli biti srećni.«

Montojie se trgnu. »Ja?«

»Samo ako hoćete.«

Montojie se isceri. »Je li to ponuda?«

Devojka jako pocrvene. »Nije moja dužnost da to radim«, prošaputa. »Ali bih vam, možda, dopustila da me pratite kad čuvam svoje jaganjce, i tada bih vam, možda, dopustila da mi čitate pesme, i onda bismo mi...« Držala je ruke savijene ispred lica, kao da je želela da mu pokaže čuda Arkadije; njene tamne oči su svetlucale od radosti, pocrvenela je. Usne su joj se pomerale: reči su samo tako tekle.

Montojie se nasmeja.

Smejao se tako jako da je morao da sedne, udari se po butini, pade na leđa u travu, i — još uvek se smejući — pogleda u nebo. Devojka je bila blizu suza, i udarala je nežnim, bledim rukama ispred pocrvenelog lica. On to nije primećivao.

Alisa dode do njega. »Šta se to dešava?« upita začudeno. »Zar ti se ne dopada?«

Montojie prestade da se smeje i sede. »Ti si luda«, reče osorno.

»Ali šta ti onda želiš?«

Montojie je ispitivački posmatrao Alisu oslonivši bradu na ruke. »Ovo treba da bude spasilačka misija«, reče. »Negde u ovom poludelom svetu jedna je devojka u opasnosti, a ona prokleta koza tamo hoće da me zamajava pesmama i mesečinom«. On napravi grimasu.

»Mislila sam da će ti se dopasti«, izvini se Alisa. Posmatrala ga je neupadljivo. »Šta onda želiš?«

Montojie podiže ramena. »Grad. Upravni centar. Sve, samo dok izađemo odavde.«

Alisa je bila očito zbunjena. Ona pogleda Montojiea, pa Ket i opet njega, pogled joj je lutao tamo-amo dok se borila sa neprijatnim mislima. »Kakav grad?« upita konačno.

Montojie se s mukom suzdrža da se ne isceri. »Bilo koji grad«, reče on. »Sve prepuštam tebi.«

»Bilokojigrad«, ponovi ona. »Oh, razumem!« Gledala je preko blago talasastog predela i zamišljeno nabrala čelo.

»I molim te, napravi ga malo življim nego što je ovo prokleto mesto«, reče Montojie cereći se.

Alisa nestade među drvećem. Oblaci su se spuštali sa neba i skrivali od pogleda brežuljke Arkadije.

Predeo se pomerao, preobražavao u nove forme, podizao se i padao kao veliki talas. Pred očima zbunjenih ljudi u brodovima koji su okruživali planetu, zelene ravnice su se preobražavale u mora, mora u otvorene ravnice i brežuljke, pojaviše se planine vrhova prekrivenih bleštavo belim snegom. Dvorci procvetaše kao veliki cvetovi, kule i kupole se uzdigoše ka nebu. Kapije se otvoriše veselo odevenim lovačkim družinama i damama obučenim u belo sa izvijenim šeširima; zvuk roga odjeknti u novim šumama, tamo gde je rosa svetlucala u travi kao dijamanti.

Mračni gradovi se pojaviše u dolinama i rekama koje su krivudale dalje; bljuvali su vatru i dim; velike mašine su parale tišinu da bi opet bez traga nestale ostavivši bujnu travu neoštećenom. Srebmi brodovi se podigoše sa tla; u njihovom tragu se vatra i beli

dim zavrteše tamo-amo i nestadoše; brodovi su plovili na talasima vetra bacajući sidra izmedu oblaka. Tamne prilike su koračale Zemljom, a iz nedokučivih dubina Zemlje prodirala je čudna muzika.

U magli narastoše senke. Ona napravi moćne strukture, stvori ulice, kuće, vozila. Posla sonde u tihi gaj, sakri drveće i tlo od pogleda i preobrazi ih u nove tvorevine. Proguta pastiricu i okruži Montojiea, Ket i Herkula, okrete se brzo, dok su mračne senke izrastale iz velova svetla koje je poigravalo. Kretnje se postepeno usporiše.

Magla se povuče, podiže se i obrazova slojeve sivog dima, koji su sakrili sunčevu svetlost. Grad se širio preko predela i pružao ka planinama od čelika i stakla što su okruživale horizont.

Bilokojigrad.

12

Bilokojigrad: to je bio grad Viktora Igoa, Aptona Sinklera, Sinklera Luisa. Bio je London, A. F. 632 i A. D. 1984; bio je Čikago **džungle**, Njujork **milenijuma**. Bio je Stokholm iz 1432. i 1971; Kristijan Tiran je posmatrao krvoproliće u Stokholmu sa izvijenih prozora Kraljevskog dvorca, gospodin Džordž F. Babit ga je, možda, gledao sa skromnijeg mesta. I gospodin Leopold Blum, ušiju ispunjenih bukom Dablina, zvukom zvona i sirenama crnih automobila.

Bilokojigrad. Bili su to svi gradovi, poslagani jedan preko drugog; kao zaraza se širio preko predela, ispunjavao vazduh dimom i zastavama. Njegovih hiljadu dimnjaka se pušilo, njegovih milion automobila se kretalo; njegove milijarde stanovnika su radile, sanjale, vodile ljubav, izgladnjivale, umirale. Zemlja je ispljunula svoje uspomene, otvrdla ih u zgrade, ulice, vrtove, ljude.

Rat je upravo prestao; ljudi koji su klicali, tiskali su se po pločnicima.

Bogalji su ipak bili interesantniji.

Prvi svemirski brod je pošao ka Marsu, ka Veneri, ka Alfa Kentauru, ka Mesecu.

Nebo je sevalo od atomske vatre.

Viljem Osvajač se pripremao za rat; u luci je španska Armada podigla jedra.

Bilokojigrad se raširi ispod plavog, bolesnog neba i ponovo se skupi.

Nastao je na ostrvu; nazvan je gradskim otočićem, **Ile de la Cite**, grad. Brežuljci na obali su bili njegove prve zidine, reka prvi jarak s vodom. Postojala su dva mosta, jedan na jugu, jedan na severu. Već je prva linija zidina skretala na zemljište sa obe strane reke. Kuće su se postepeno primicale jedna drugoj, rasle, delovale istrošeno i ostavljale sve manje prostora za vrtove pred njima. Sprat je slagan na sprat; ulice su postale uže i duže, duboke pukotine u telu od cigala i maltera koje je sve brže raslo. Nestale su nove gradske zidine, koje su kuće opet prešle. Pojavile su se šire ulice što su od palata vodile u centar. Dimnjaci su zamenili stare kule: visoko iznad krovova jednospratnih kuća bljuvali su dim, koji je brzo obavio narastajući grad.

Bilokojigrad je rastao kao rak, širio svoj otrov, svoj život, svoju smrt. Bio je to Tokio, Njujork, Pariz. Njegovi ljudi su bili ljudi sa istorijama i snovima. Kraljevi su krunisani, prosjaci umirali: palata zamrznute vatre stajala je rame uz rame sa kolibom zemljoradnika. To je bio Zabranjeni grad, Valhala, Sangri-La, Atlantis. Bio je svi gradovi, svaki grad, bilo koji grad. Sve i ništa.

Bilokojigrad.

Veliko crno vozilo nepoznate konstrukcije projuri i za dlaku promaši Montojieove noge. Nepristojna bujica jednosložnih reči obasu ga sa zadnjeg prozora i svom snagom ga udari posred lica. On otkri da stoji na vrlo prometnoj ulici i baš na vreme odskoči da ga ne pregazi drugo vozilo što progrme kraj njega vukući za sobom oblak smrdljivih izduvnih gasova. On ode još jedan korak u stranu i sudari se sa Ket koja je stajala na

pločniku i žmirkala na suncu. Herkul je stajao pored nje držeći spremnu batinu, zbunjenog izraza na širokom lieu.

»To je, dakle, taj mnogohvaljeni grad«, procedi Montojie. »Smešno da ga nismo videli iz orbite. Sigumo je dovoljno velik da se može videti i sa Meseca.« Okrete se Herkulu. »Poznajete li vi ovo mesto?«

Herkul zatrese glavom. »Moji gradovi su drugačiji. Ni nalik na ovaj ovde.«

Misliš tvoje selo, pomisli Montojie. A glasno reče: »Mora da negde postoji upravni centar... ovoliki grad bi morao da ima i kompjutersku centralu. Vi ne znate ništa o tome?«

Herkul ponovo zatrese glavom.

»Zašto kompjuterska centrala?«, upita Ket.

»Zato što su svi na ovoj planeti sasvim i apsolutno ludi pa, u najmanju ruku, treba kompjuter da izađemo iz ovog meteža. Ja još jedva znam šta je gore a šta dole; prokletstvo, treba mi nekoliko direktnih odgovora.« On zastade i nabra čelo. »Ne razumem ovaj svet. Sve zadržava za sebe i dopušta nam jedino da tu i tamo steknemo malo uvida u njega. Pretpostavljam...« Pogleda iznad vozila što su jurila i naglo zaustavi dah. »Hej — pogledaj!«

Tamo gde je pokazao, iznad malog kružnog travnjaka koji je delovao osetljivo, u centru vrlo prometne raskrsnice, lebdeo je crni izviđački brod sa topovskim cevima što su preteći svetlucale na suncu. Jedan robot-humanoid stajao je u vazdušnoj komori, bludeći pogledom iznad mora vozila, koja su tuda jurila, kao usamljeni brodolomnik na nekom malom ostrvu opkoljenom opasnim ajkulama.

Montojie je zurio u neshvatljivi, neobjašnjivi brod. »Sad bar znamo gde je«, reče.

»Ali to je **naš** brod«, uzviknu Ket.

»Kako, sve...«

»Ja više ne pitam«, promrmlja Montojie. »Jednostavno, učestvujem u igri. Dakle, to je upravo naš brod. Više me ništa ne može iznenaditi. Više ništa.«

Daj mi pet metara velikog zmaja, pomisli on, **bilo šta, dok god je realno i ne-komplikovano. Bilo šta, samo ne to!**«

»Možda nas je brod ovde pronašao«, reče Ket oklevajući. »Prilično je inteligentan i to ne bi bilo nemoguće.« Ali uopšte nije delovala ubedeno.

»Sigurno«, reče Montojie. »Pratio nas je dovde. Jasno.«

To bi bilo prvi puta da se tako nešto desi, ali zašto ne? Jednom bi se i to moralo desiti, dakle, zašto ne sada?

Da, zašto ne?

Do đavola, zato što je nemoguće, zato.

»Ako ikad uđem u taj brod«, reče Ket, »onda ti obećavam da više ni korak neću kročiti van njega. Ali kako ćemo preći ulicu?«

Posmatrala je mladog bradatog čoveka, što se, u napadu bezrazložnog entuzijazma, uputio preko prometne ulice posrćući pod težinom transparenta na kom su bile nabrojane neke od najočiglednijih posledica zagađenja vazduha. Transparent se zaljulja i pade pod naletom vozila koja su jurila. Jednu ruku mu ubrzo povukoše neka kola, i on nestade. Kolona vozila nije usporila.

»Pa?« reče Ket.

»Postepeno počinjem opet da se osećam kao u stara vremena«, reče Montojie. »Pokušajmo negde drugde.« On pođe pločnikom.

Sedokosi starac je sedeo na klupi na pločniku, gledao iznad bujice bučnih vozila, što su grmela pola metra od njegovih kolena i ćaskao sa svojim jednako sedim drugom, čovekom koji je delovao prastaro i imao slomljen nos i crni štap.

»Bože moj, što je bučno!« reče on.

»Šta si rekao?« upita njegov drug.

»Rekao sam da je prokleto **bučno**. Danas čovek ne može ništa da čuje od tih prokletih automobila. Uopšte ne mogu da razmišljam.«

»Žao mi je, ali ne čujem te. Tako je prokleto **bučno** ovde.«

Sedokosi starac je sa neskrivenim neprijateljstvom zurio na ulicu. »Zašto mi, do đavola, sedimo ovde svaki dan?« upita. »Može li to neko da mi kaže? Ovo mesto me izluđuje.«

»Pa, uvek smo ovde sedeli«, reče njegov drug.

»Da, uvek.«

»U dobra stara vremena bilo je bolje. Čist vazduh i tako to. Sećaš li se kočija?«

»Kočija, jasno. Tada su jadne konje bičevali kao ludi. Niko nije znao zašto, ali su to radili. Ponekad se mogla videti i krv.«

»To su bila luda vremena«, reče njegov drug, sa zamišljenim pogledom u očima.

»I prosjaci. I njih su ponekad bičevali.«

»Danas se više ne vidi mnogo prosjaka, zar ne?«

»Umrli su«, reče Sedokosi. »Od zagađenja vazduha. I proklete buke. I jer su pokušali da pređu ulicu.«

»Ionako nisu ništa vredeli«, reče njegov drug i obujmi štap koščatim rukama kao da želi da pravedno izbatina nekog prosjaka.

»Ali kakvi su bili«, reče Sedokosi. »Nedeljom sam im uvek bacao nekoliko novčića: Bože moj, kako su se tukli zbog toga, glupi dupeglavci. Otac protiv sina, sin protiv majke, majka protiv muža. Baš nikakav osećaj dostojanstva. A onda bi dolazila policija i tukla ih. Pravo im budi, tim lenjivcima; zašto se nisu potrudili oko nekog časnog posla? Ja jesam, i to mi uopšte nije škodilo.« Opsova mračno i pogleda na vozila koja su tuda grmela.

»Jednostavno, bili su vrlo lenji«, reče njegov drug. »Ma, ionako su mrtvi«.

»Nisu mogli da podnesu teret«, potvrdi Sedokosi. »Pocrkali kao muve, je l' da?«

»Od zagađenja okoline od fabrika.«

»I saobraćaja. Nikad nisu shvatili da im je smrtna presuda kad idu ulicom.«

»I radioaktivnih padavina«.

»I veštačkih aditiva.«

»Ako su uopšte mogli da priušte sebi nešto za jelo, lenje svinje.«

»Siromaštvo je«, reče Sedokosi suvo, »zločin koji se kažnjava smrću. Bože, kako sam srećan što smo ih se oslobodili.«

»I Kineza«, reče njegov drug, »i Portorikanaca, i Indijanaca, i Južnoamerikanaca, i Afrikanaca, i Iraca i...«

»Bože, već dvadeset godina nisam video plavo nebo«, uzdahnu Sedokosi. »Jedva se sećam kako je izgledalo.«

»A ja se sećam«, reče njegov prijatelj ponosno. »Bilo je plavo. Ovako plavo.« On učini pokret rukom koji je predstavljao nepodnošljivo plavo.

»A sad još postoji jedino ovaj prokleti smog«.

»I radioaktivne padavine.«

»I zagađenje okoline.«

»I niko se više ne usuđuje da pređe preko proklete ulice.«

»Bože, utopiću se!« viknu sedokosi starac.

»Bolje nemoj«, promrlja njegov prijatelj, »i voda je zaražena.«

Sedokosi poče da plače. Krupne suze su tekle niz njegove izborane obraze. Montojie, koji ih je slušao sa izvesne udaljenosti, dođe do njih i sede na zid.

»Je li ovde slobodno?« reče on.

»To je naša klupa!« reče čovek sa slomljenim nosem. »Gubi se!«

»Hteo bih samo da vas nešto pitam«, reče Montojie.

»Ne čujem vas«, reče Sedokosi, i rukom sa debelim venama obrisa suze. »Ovde je previše bučno.«

»Aj, aj! Vidi ovo«, reče njegov prijatelj. On izvuče iz džepa malu plosku i pogleda je srećnim očima. »Kubni centimetar ovoga leči deset centimetara napada«, reče on. »Još neki gutljaj božanskog pića?«

Montojie pokaza na izvidački brod koji je tiho lebdeo. »Možete li mi reći kako da predem preko ulice, da dospem do onog broda?«

»Nikako«, reče Sedokosi trijumfalno. »Automobili bi vas slistili.«

»Pretvorili u kašu«, potvrdi njegov drug. »Zašto hoćete da pređete ulicu?«

»Moj brod je tamo«, reče Montojie.

»Ako ste ga tamo postavili«, reče Sedokosi, »možete opet i otići do njega. Šta se to mene tiče?« On otpuhnu prezrivo. »Ti stranci!«

»Mislio sam da ćete se radovati što smo opet tu«, reče Montojie. »Zar ne shvatate šta taj brod znači?«

»Strašno smo srećni«, odvrati Sedokosi cinično. »Ali ovo je grad, a građani se ne uznemiravaju ni zbog čega. Pokušajte gde god hoćete, gradani ni za šta ni pare ne daju.« Posmatrao je Montojiea zlobnim osmehom otkrivši žute zube. »Želeli ste grad i dobili ste ga. Zašto onda niste zadovoljni? Želeli ste da on bude komičan; ja sam tako prokleto komičan da to jedva mogu da izdržim. A ovi automobili bi svakome morali biti dovoljni, za ceo život. Ako ste imali posebne želje, morali ste ih navesti, kad ste poručivali ovaj prokleti grad.«

»Ja to ne smatram komičnim«, reče Montojie.

»Samo bi neki prokleti perverznjak to smatrao komičnim«, reče Sedokosi gorko. »Perverznjak ili gradsko veće. Kažem vam, nema grada na celom prokletom svetu koji je toliko grad kao ovaj. Prenaseljenost, zagađenje okoline, kisela kiša, automobili; sve što možete samo da zamislite.« On klonu unazad, iscrpljen od dugog govora.

Montojie razmeni pogled sa Ket koja je stajala koji korak dalje i ćuteći gledala. On zaključi da bi bilo bolje promeniti taktiku. »Vi vidite jako dobro za svoje godine«, reče. »Sigumo znate mnogo o ovom gradu«. On se nasmeši.

»Imam četrdeset šest godina«, reče Sedokosi, »i svakog dana računam da ću doći u strvodemicu. Osim toga, celog života nisam izašao iz ove četvrti. Oduvek sam samo sedeo na ovoj klupi i brbljao sa onom nulom tamo.« On napravi grimasu.

»Bolje užasan kraj nego užas bez kraja«, reče njegov drug sa strahopoštovanjem. »Slava Fordu!«

»Nerviraš me«, reče Sedokosi i pogleda Montojiea. »Ja sam gospodin Džojboj. Govori li vam to nešto?«

»Ne.«

»Nisam to ni očekivao. Ja sam radio na groblju, jednom stvamo prvoklasnom, sa mermemim stubovima i statuama koje se čuvaju na telesnoj temperaturi, i klasičnom dugačkom muzikom pod svodovima i tako dalje. Zvalo se 'Šaputavi posed'. Brinuo sam se o leševima, masirao ih da bi ih mogli pristojno pokazati. Dobar posao, stvamo dobar.«

»Toranj!« omače se Montojieu.

»Ne«, reče gospodin Džojboj, **Smrt u Holivudu**, od Evelin Vo. I ja sam imao devojku, ali se otrovala. Moja mala Eme...« On uzdahnu, u očima ponovo zamišljen pogled.

»Bolje užasan kraj, nego užas bez kraja«, reče njegov drug sanjalački.

»Začepi gubicu«, reče gospodin Džojboj, i opet se okrete Montojieu. »On stvamo ni o čemu nema pojma. Vinston Smit. Protestovao protiv sistema u knjizi pod naslovom **Hiljadu devetsto osamdeset četvrta**. Ali vidim da je vi niste pročitali. Verovatno ste nepismeni. Bar tako izgledate.«

Montojie je treptao ne razmevajući. »Knjiga«?

»Sve na ovoj prokletoj planeti je iz jedne ili druge knjige. Zar ne znate to?«

Montojie se isceri napeto. »Ima li ovde nekoga sa nekim autoritetom?« . »Ako vam treba osoba od autoriteta«, reče Vinston Smit, »onda dovedite nekog pajkana. Ali budite oprezni. Lako zapucaju.«

»I ne vole pešake«, ubaci gospodin Džojboj potvrdujući. »Strpaće vas u ćuzu, u momentu kad vas ugledaju.«

»Rat je mir«, mrmljao je Vinston Smit. »Bog čuva kraljicu. Amen«.

»Starom Jarcu je neki zavrtanj popustio«, reče gospodin Džojboj veselo. »Sa njim se više ništa ne može započetl, otkad ga Ministarstvo odbrane štiti. Ja još znam, mladiću, kako je on...«

Zaglušujući tresak sa ulice poštedi Montojiea posivelih uspomena. Vide da se šest ili sedam stotina automobila bilo sudarilo napravivši brdo od izobličenog metala koji se dimio. Benzin je, pomešan sa krvlju, tekao iz brojnih rupa. Odjeknuše krici i bolni jauci i dalji sudari koji su brzo sledili jedan za drugim, nova su kola povećavala gomilu. Buka motora koji su grmeli utihnu, a zameni je zvuk hiljada užurbanih zavijajućih sirena.

»Strpljenjem se sve postiže«, reče gospodin Džojboj, pogledavši nezainteresovano haos koji se uvećavao. Na više strana počelo je da gori i vatra se brzo širila.

Zaglušujući tresak sa ulice poštede Montojiea posivelih uspomena. Vide da se ćim kolima koja su gorela. Pljuvačka zacvrča i ispari.

»Zašto ne otrčite do svog prokletog broda pre nego što se saobraćaj opet normalizuje? Sad samo mili ovuda; trajaće satima dok ponovo ne dobijete šansu.«

Montojie je već bio na putu ka Ket i Herkulu koji je divlje gledao oko sebe. On zastade i okrete se.

»Mislite, to se dešava svakog dana?«

»Svakog prokletog sata«, reče Sedokosi. »Osim u vreme glavnog saobraćaja. Tad se dešava bar dva puta svakog sata. Zato i nema pešačkih prelaza. Ne trebaju nam.«

»Bolje užasan kraj nego užas bez kraja«, reče Smit, tužno posmatrajući kola koja su gorela, zajedno sa četvoročlanom porodicom. Putnici su vrištali u savršenoj harmoniji, glasovi su im bili iste visine.

»Ali zašto ne učinite nešto?» nadjača Montojie vatrenu buku koja se pojačavala.

»Mi, građani, ne guramo svoj nos ni u šta«, reče Džojboj.

Nešto kliknu u Montojievom mozgu. On se zavrte oko sebe i zagleda se u zgrade čiji su gomji spratovi još uvek bili od bledih pramenova magle. Oči mu se raširiše:

»Laži«, prošaputa. »Laži... to ne postoji, nije ovde, nikad nije bilo ovde, to je samo...« Zurio je gore, u plavo nebo, gde su lebdela ćutljiva stvorenja i posmatrala ga. »Laži!« viknu. »**Laži!**«

Nad njim se nebo podeli užasnim krikom koji je ispunio svet, zatresao ga i razbio na komadiće. Tama se spuštala, onda svetlo. Zgrade nestadoše, proguta ih zemlja koja je jecala. Tlo se podiže i zadrhta, i pretvori se u nove oblike.

Montojie uhvati Ketin pogled, dok je ona stajala između zgrada koje su se rušile, i gledala ga ne verujući; lice joj je bilo ukočeno.

On poče da trči. Nebo se sruši na Bilokojigrad i zbrisa ga.

13

Montojie je trčao drugom ulicom dok se tama za njim sklapala. Drugi su trčali pored njega; on ih je pre osećao nego što ih je video, i bilo mu je sasvim svejedno. Kuće su se topile i menjale kao odblesci u brzoj vodi; on nije video ništa. Ket je otišla; brod je otišao. Trčao je omamljeno; grčevito se uhvativši za tanku nit duhovnog zdravlja, a dah

mu je goreo u grlu kao vatra. Sudari se sa mračnim čovekom koji se samo nejasno ocrtavao, i udari o tvrdi, nepopustljivi kameni zid. Sudar ga rastrezni i, dok je žurio dalje vijugavom ulicom, posmatrao je kuće i ljude što su se tukli.

Vreme se vrati dok je išao preko ulice. Kuće su starile, naginjale se izvan ulica, koje su se postepeno sužavale, kao da nameravaju da se sruše. Prastaro drvo je šuštalo u senci izbočenih gomjih spratova. Glatki pločnik se pretvarao u kaldrmu; pojavi se prašina i smrad ustajale vode.

Ljudi su postajali istovremeno neljubazniji i radosniji. Jednoobrazna iscepana odeća, raskošna i razmetljiva. Bilo je srebra i zlata, svile i junaka koji su se nesigurno skrivali u razuđenim prolazima; gruba marama i biseri, opuštene usne, prazne oči. Čuo se krik tvrdih čizama koji je odjekivao između trošnih i propalih kuća, a bilo je i veličanstvenih palata od bleštavo belog mermera. Čuli su se šumovi bosih nogu, štaka i štapova optočenih dragim kamenjem. Začuše se krici u mračnim kapijama i uličicama; ljudl mrtvih očiju, koji su vukli kolica i tačke, i podizali robu visoko iznad glava.

»Ono što nemate, Sir, kupite šta vam treba! Igle, sečiva za noževe, podvezice, španske rukavice ili svilene trake...«

Montojie prokrči sebi laktovima put kroz ljudsku gomilu, omamljen mirisom, pogledima, zvucima, mnogim različitim utiscima. Žene odevene u crno i deca sa očima koje su potpuno ispunjavale njihova lica, preprečiše mu put.

»Imate l' posla za kotlokrpu? Imate l' neku staru zdelu? Imate l' još zlata i srebra? Ili poslužavnike? Ili mehove za topljenje...?«

Kočija koju su vukla dva konja, dođe ulicom i primora ljude da se pribiju uz zidove kuća. Ona iznenada zastade, vrata se otvoriše. Iz nje iskoči debeli čovek čija se ćela sijala pri svetlosti baklji postavljenih na zidovima.

On ustrča uz tri stepenika do vrata jedne taveme, nestade u njenoj unutrašnjosti, praćen saputnicima lica pocrvenelih od vina i uzbuđenja, i čija se vika mešala sa vikom prosjaka i trgovca na malo. »Gospodine, Pikvik! Gospodine Pikvik!«

Montojie požuri dalje.

14

On uđe u Megapolis. Sve je bilo ozbiljno, glatkoi funkcionalno. Bila je godina 2.900 A. D., a Megapolis je prekrivao celu planetu Zemlju.

On je bio jedna zgrada sa dve hiljade spratova. Gornjih hiljadu spratova je naseljavao samo aparat neophodan za funkcionisanje ove kiklopske košnice od čelika i cementa — hodnici, šahtovi, stepenice i dr. Šezdeset miliona milijardi ljudi je tamo živelo, sanjalo i umiralo, svaki na pripadajuća četiri kvadratna metra. U svakom momentu je tamo živelo oko deset miliona Šekspira.

Postojao je direktor koji je dirigovao ovom gigantskom simfonijom života.

Postojalo je udruženje policajaca koje je sprovodilo naredbe direktora.

Postojala su udruženja sveštenika i tehničara, od kojih je svako imalo milijardu članova.

Lako je moglo da nestane milion ljudi, da bi u gornjim nenastanjenim prostorima stvorili svoj svet — možda i deset ili sto miliona.

U dubinama ove košnice čovečanstvo je težilo ispunjenju svojih snova, kao što je uvek radilo. Bilo je milijardu filatelista, milijardu numizmatičara, milijardu sakupljača kutija šibica; bilo je spiritista, voajera, brakolomaca; vernika koji su tražili nešto u šta bi mogli verovati — i nevernika koji nisu sanjali ni o čemu. Bilo je milijardu ludaka, mnogi od njih ugledni i sa znatnim uticajem. Bilo je seljaka koji su sanjali o zemlji, i pisaca koji su sanjali o zvezdama.

Slava čovečanstva; živi spomenik nadmoći duha nad materijom; najveća mesna

pijaca istorije. Bilo ga je devet kvintiliona funti, a taj broj se pavećavao.

Montojie se nalazio u Megapolisu. Hodnici su bili beskonačni. Na ravnomernim razmacima ostavljena su vrata u hodniku; ali kraj toliko ljudi nije bilo prostora da se ona otvore pa su, očigledno, izgubili svoju svrhu. Tavanica je negde blago svetlela a u nekim odeljenjima ne. Pod je bio neodređena, sivkasta senka. Bilo je ljudi, ljudi, ljudi.

Hodnici su se produžavali.

Postojala je ogromna hala, ogromna za grad koji ne poznaje velike prostorije. Bila je duga sto pedeset sa sto dvadeset metara široka i deset metara visoka. Bila je ogromna; u društvu koje je pattlo od agorafobije, ona je delovala strašno. Tek poneko bi se nekad usudio da dođe ovde. Govorili su tiho i tiskali se pred vitrinama na zidovima; jedva su se usudivali da se upute napolje, na otvoreni, go prostor.

Stanovništvo Megapolisa je raslo po stopi od četiri hiljade četiri stotine četrdeset jedne milijarde ljudi dnevno.

Montojie prođe kraj kioska sa novinama i zastade. Vrati se i zgrabi jedan časopis. Sjajna naslovna strana prikazivala je poznato lice sa nemarno postavljenom kapom. Lice je gledalo ljutito, pravo u kameru, i naboranog čela, tvrde linije oko usana bile su duboko istaknute zbog sunca koje je zalazilo.

Čovek je imao bradu od dva dana, a duboko u senci oboda kape oči su mu svetlele hladno i prezrivo, kao dva uglačana komada metala. Na kragni bez dugmadi nalazile su se obe zlatne zvezde kapetana svemirske flote.

I zlatni znak na kapi je bio znak Konfederacije planeta.

Ime časopisa je stajalo u gornjem delu naslovne strane, ispisano običnim slovima: Novosti, a ispod, manjim slovima: **Časopis za novosti i komentare**.

Sitan red ispod podnaslova se pri bližem posmatranju pokazao kao dalja informacija: **Samo za prodaju u sektoru 644-5BSA/2 vertikalno**.

Ruka koja je držala časopis, poče da drhti.

Kao da su hteli da uklone svaku sumnju koja ga je još nagrizala u vezi sa identitetom ljutitog lica na naslovnoj strani, ispod slike je sitnim slovima ispisano, stajalo ime: **kapetan Žak Tomorek Montojie**.

Montojie prelista časopis; neki prazan osećaj se lagano proširi po njegovom telu. Pronađe članak koji je počinjao ispod druge fotografije koja ga je prikazivala, ovog puta sa punim dostojanstvom, kako iz vazdušne komore skautškog broda pažljivo stupa na tlo prekriveno bujnom travom.

Ponovo na starom putu, glasio je naslov. Čitao je dalje.

U trideset šestoj je Žak Tomorec (Mon) Montojie potomak porodice koja svoje korene može da prati do prvih kolonista, koji su pre šezdeset hiljada godina za svoju novu domovinu izabrali planetu Fontemhajt Gama.

Svojim izuzetnim dostignućima - najpre kao skaut — izviđač flote Konfederacije, kasnije kao komandant flote prve ekspedicije koja se vratila na zemlju (str. 62 — on je spomena vredan primer novog soja profesionalnih vojnika koji proširuju granice Konfederacije planeta do granica carstva, koje je nekad bilo poznato kao imperija čovečanstva, i još dalje.

Dve godine je kapetan Montojie (čitaj: Mont-o-jie) granične oblasti Konfederacije planeta (str. 30), koja je brzo rasla, obilazio zajedno sa svojom atraktivnom saputnicom i povremenom ljubavnicom Ketrin diRact, danas psihologom izvesnog renomea (upor. kasetu, S. 47). Tako je gospođica diRact i tada pratila kapetana Montojiea. Ova veza postji od...«

Montojie za trenutak zatvori oči i pokuša da se odupre vrtoglavici. Sa naporom ih ponovo otvori i skoncentrisa pogled na tekst. On se sastojao od ukupno dve štampane strane sa fotografijama.

Montojieov dosadašnji život se može podeliti na vreme koje je proveo u Bezedi,

na Fontemhajt Gami; godine u školi flote na Fontemhajt Delti, i godine u službi skauta — izviđača istraživačkog programa Konfederacije planeta. Prema sopstvenim izjavama...

Bilo je neizbežno da kapetan Montojie bude jedan od prvih ljudi koji će stupiti na Zemlju, pošto je prethodno jednu skautsku misiju odnela smrt u obliku tebanske Sfinge koja je, prvobitno poslata od boginje Here, u međuvremenu...

I možda je upravo trebalo da se njegov prvi susret sa životom na Zemlji odigra kod »Šašavog društva za čaj« što je u posebnoj vezi sa Alisom koja, je, opet, kasnije upoznala kapetana Montojiea i gospodicu diRact uz pomoć.

Važna je činjenica, da se Alisa tada pojavila u svom prvobitnom liku koji...«

Više je stajalo tamo, mnogo više, krajnje detaljan opis celog Montojieovog života i događaja koji su se odigrali na Zemlji. Ime Alisa se svuda pojavljivalo. Alisa je učinila ovo, Alisa je učinila ono. Čitao je dalje, do kraja Članka i tada zastao.

Sa sigurnošću možemo pretpostaviti da će kapetan Montojie pokušati da stupi u kontakt sa nekim nadleštvom — interesantan metod rada, — i da će on poći od toga da tu vlast nađe u obliku ili okolini koji su u skladu sa njegovim predstavama o visokorazvijenoj kulturi. Smatramo da je moguće da se pri tome radi o tehnološki orijentisanom društvu, kakvo su ljudi zamišljali u prestelarnim vremenima. Možda bismo mogli...

On gurnu časopis nazad na držač.

Tad se ogleda po ogromnoj hali. Bio je sam, izuzev dva starca i mlade, u plavo odevene žene. Ona ga je posmatrala ispod oka. Onda se odsutno počeša po zadnjici. Haljina joj je bila uska i kratka: imala je lepe noge. Ona se ljutila.

Na velikoj, kao krv crvenoj zastavi na zidu iza nje stajalo je ispisano, svetlećim slovima: 4.411.000.000.000 DNEVNO. A ispod toga, agresivno: TVOJE JE JEDNO PREVIŠE. On se okrete.

Alisa, mislio je omamljeno, Alisa.

»Razum«, reče on. »Mašine istine. Mora biti neka, uvek ima neka.«

Išao je hodnikom koji se iznenada ispraznio. Jedna masivna vrata se podigoše pred njim; bila su malo otvorena. Iza njih se nalazila mala, mračna, kvadratna prostorija. Pločica na vratima mu je rekla ono što je želeo da zna. On uđe u prostoriju i tama se sklopi nad njim.

15

Vrata se otvoriše uz škripu i Montojie uđe u svetlozelenu halu koju je osvetljavala jedna jedina kugla ispod krova — trideset metara iznad njegove glave. Izuzev dve stolice sa jastučićima, na sredini, hala je bila prazna. Kad se vrata za njim zatvoriše, Montojie zastade kao ukopan. .

Neki čovek je sedeo na jednoj od stolica i gledao ga. Bio je mlad — premlad, činilo se — i posmatrao je Montojiea sa izvesnom radošću u crnim očima.

»Pretpostavljam da treba da vam poželim dobrodošlicu«, reče on suvo. »Prvi čovek koji se posle pedeset hiljada godina vratio na Zemlju«. Ruku sklopljenih u krilu on zamišljeno pogleda Monotojiea. »Zašto ste se vratili?«,

Montojie se osloni na zid koji je tiho zujao i pogleda čoveka. Ćutao je neko vreme. »Ko ste vi?« upita najzad.

»To biste vi, ipak morali da znate?«

»Onda, znači, mašina« Montojie oseti kako njegova uznemirenost popušta. On se opusti i spusti ruku, koja je do tada bila na division pištolja.

»Pre projekcija«, reče čovek. On se podiže i polako priđe Montojieu. »Gest mi se čini primerenim. Zaslužujete malo počasti«. On se iznenada našmeši; prijateljski,

milostiv osmeh. »Ili, možda, treba da kaženi: poštovanja?«

On zastade ispred Montojiea, ruku prekrštenih na leđima, i pogleda ga sa čudnom mešavinom blagonaklonosti i sažaljenja. Stajao je tu, visok i prav, a njegove, kao u gavrana crne oči podsećale su na jezera tame. Montojie odvrati pogled.

»Otkrili smo vas kad ste se obrušili iz hiper-prostora«, reče čovek hladno.»Jedan trenutak sam pokušavao da aktiviram odbrambene satelite, ali, s druge strane — zašto bih se ja time bavio...?« On se naglo okrete i vrati se do središta hale. »Zašto ste došli na Zemlju?« upita oštro. »Je li to neka vrsta nostalgične posete? Ill, u stvari, nameravate da se ponovo ovde naselite?«

Montojie se konačno sabra. Vrati mu se samopouzdanje. Ljudi su ga ponekad zbunjivali, a neobjašnjivo ga je činilo nesigumim. Ali ovde je bar naišao na logiku, istinu i red. On se jedva primetno ispravi, sa rukama arogantno postavljenim na kukovima. Pištolj je umirujuće visio o njegovoj butini.

»Ovo ovde je Zemlja«, reče on i glas mu se od besa podiže. »Ona pripada nama. Jednom smo je napustili, ali to ne znači da smo je zaboravili. Zašto se ne bismo vratili? To je naš svet.«

»Ona je to bila«, reče čovek. »Ali sad više nije. Na osnovu čega mislite da možete da se vratite posle toliko vremena i da nastavite kao da se ništa nije dogodilo? Jednom ste napustili Zemlju. Odbacili ste je kao polomljenu igračku, a sad je hoćete nazad jer možda može nešto da vam ponudi. Zemlja vam je ranije verno služila i za to je bila loše plaćena. Vi ste je zarazili, opljačkali i silovali, i kad više ničeg nije bilo da se uzme, otišli ste. Jeste li računali s tim da će vas Zemlja čekati kao ponizna prosjakinja? Nije to tako jednostavno. Zemlji vi nikad niste bili potrebni.« On se okrete. »Zaprljali ste Zemlju i svojim ruševinama i neostvarenim nadama, a duhovi ljudske svesti tumaraju kroz noć. Oni nikad neće otići, ali što se čovečanstva tiče...« Glas mu se izgubi.

»Govorite skoro kao čovek«, reče Montojie, »ali ste još uvek mašina, i to ljudska mašina. Vi ne možete ništa da uskratite čovečanstvu«.

»Ne mogu?« Čovek se okrete i nasmeši se. »To možda nisam mogao ranije — ili možda nisam hteo. Bilo je nekih koji su ostali kad se imperija slomila. Bili su prilično arhaični, vrlo naivni... i nisu dugo izdržali. Ali su opremili mašine nekim... ah... poboljšanjima. Svemoćno, kao neki od vaših starih bogova, ja sam za njih ovladao Zemljom. Njihovi naslednici žive na još nekoliko planeta; to su divljaci, na jedva nešto višem stupnju od životinja, a njihovi gradovi su, kao i sve drugo, u ruševinama. Meni ih je žao, pa im pomažem tu i tamo. Oni me podsećaju na nešto što mi je nekad bilo dragoceno, ali sam čovek je izgubljen. On se nikad neće vratiti«. »Mi smo se vratili?«, reče Montojie.

»Vi ste se, dakle, vratili.« Čovek uzdahnu i ponovo sede. Skoro molećivo pogleda u Montojiea. »Vi ste moćni«, reče on, »a ipak znate tako malo. Imate li i najmanju predstavu o tome, šta ste uradili? Imperije koje ste podigli, planete koje ste opljačkali i uništili ne igraju nikakvu ulogu. Ali gde god da ste, ostavljate nešto za sobom, uspomene čovečanstva, snove i fantazije čovečanstva...«

Ćutao je trenutak, i tad, pod naletom strasti u čudnim očima, pogleda Montojiea. »Jeste li videli bića koja su nastanila Zemlju? Da, naravno da ste ih videli. Mešovita grupa, zar ne? A mislim da sa većinom skoro niste ni računali. Ali možda ste neke od njih prepoznali. Oni su vaše delo, vaše nasledstvo i vaše prokletstvo. Svako biće, svako stvorenje, svaki san koji je čovečanstvo nekad sanjalo ovde je. Oni vas čekaju, čekaju vas od pre pedeset hiljada godina.

Dozvali ste ih u snovima, pričama i knjigama. Dali ste im lik i supstancu, i verovali ste u njih, i dali ste im moć da rade ovo i ono, sve dok, kasnije, kroz vas nisu ušli u sopstveni život. A tad ste ih ostavili.

Oni ostaju u svakoj stopi gde je čovek ikad stao vezani su za Zemlju i usamljeniji su

nego nijedno drugo stvorenje koje je ikad postojalo. Vi možete zaboraviti Zemlju i stvoriti nove imperije u noći, da biste i njih vremenom napustili, ali na svakoj planeti koju ostavite, ostaju tvorevine vašeg duha. One čekaju, i nadaju se, i čeznu za vašim povratkom. Vi bežite od samih sebe, ali samo stvarate nove slike svojih iskrivljenih snova, plodove svojih snova i beštije svog užasnog idolopoklonstva. Širite bolest kud god idete. Ona se prostire kao dim iznad tla, gradi zamkove i gradove od vaših snova, a magla se zgušnjava u bića koja stanuju u njima. Atlantis se podigao iz talasa, zamak u Ozu stremi ka nebu; suđenice pletu svoju mrežu pod drvetom Igdrazilom; zmija Midgard obavija Zemlju; Veliki Duh luta prerijom. Višnu korača Zemljom, i Jehova; a bogovi žive na planini Olimpu, piju svoje zlatno vino, dok ih posmatra Demetra Šamina koja je starija od Zemlje, jer ste vi to nekad tako želeli. To ste uradili i sad želite da se vratite.

Čak sam i ja nemoćan protiv tvorevina vašeg duha — šta biste vi tu onda mogli da učinite? Željne vaše prisutnosti, već se skupljaju po celoj planeti. Sve bi učinile da vas ovde zadrže; mene bi uništile, ako bih pokušao da vas držim na odstojanju od njih. Ratnici vaših drama bi sišli u utrobu Zemlje da se bore protiv mene, nemani vaših bajki i mora bi probili zemlju i razbili moje mašine na komadiće. Vi ste svoje svemoćne bogove napravili jakim, načinili ste ih tako nemilosrdnim i groznim, kakvi ste i sami, i još hiljadu puta nemilosrdnijim i groznijim, i svaki od njih bi mi se suprotstavio, ako bih samo mali prst pomerio da im uskratim ljude. To je vaše delo, ljudi, Šta ja dakle mogu da učinim protiv vas? Ništa.

Vi bi trebalo da svojevoljno odete, dok još možete. Kad odete, oni će opet čekati, sanjati o vama i stvoriti vas još jednom, jer ste vi nekad svojim bogovima dali moć da stvaraju ljude. Rajski vrt će ponovo procvetati pred očima nekog osvetoljubivog boga, svet će se podići na leđima džinovske kornjače i polako plutati u velikom okeanu, jer je čovek nekad verovao da je to tako. I ko zna« — čovek se iznenada nasmeši, — »možda će Zemlja tada iznenada ponovo biti ravna, jer je i u to čovek nekad verovao. To je samo pitanje verovanja, a ta bića imaju mnogo vere.«

On se bio podigao sa svoje stolice, za vreme monologa se šetkao tamo-amo snažno gestikulirajući. Sad se ponovo spusti na stolicu i pogleda u Montojiea koji je nepomično stajao pored vrata.

On je zurio u ovog koji je sedeo i osećao da ga dodiruje prvi talas nekog prastarog straha.

»Lažete«, reče tiho. »Mora da lažete.«

»Ja imam mnogo grešaka«, reče čovek, »jer ni moji najslavniji tvorci nisu bili savršeni, ali za laži sam potpuno nesposoban. Vi biste to morali da znate.«

»Ali bajke koje oživljavaju — to je smešno!«

»To nisu bajke«, reče čovek oštro, i podiže se opet. »Nekad su bile, pre no što ste ih napustili, ali više nisu. I posmatraju nas neprekidno — čovek im je dao tu sposobnost. Dovoljno bi bilo da vam zapretim samo jednim gestom ili jednom jedinom rečju, i uskoro bi se pojavio glasnik nekog od vaših starih bogova i opširno mi stavio do znanja, kako je shvaćen taj nesrećni slučaj.«

»Pretpostavimo da je to istina«, reče Montoije. »Zašto bih ja obraćao pažnju na to? Oni su ipak prijateljski razmišljali o nama, ili ne? Mi ipak ne dolazimo kao porobljivači već kao prijatelji. Zašto ne bismo mogli zajedno da ostanemo ovde?«

»Jer oni bi bili vaši gospodari — a čovek još nikad nije priznavao nikakve gospodare, čak ni svoje sopstvene bogove. Tvorevine vašeg duha predugo su čekale i previse patile dok su dočekale vaš povratak. Čim se opet ovde naselite, više vas nikad neće pustiti da odete. Posle kratkog vremena, pojavio bi se revolt, a onda... «

»To nam nikad ne bi učinili«, reče Montojie. »Ne nama. Pokušavate da me preplašite?«

Čovek podiže obrve. »Ne bi im se dopalo, to je sigurno«, reče, »ali mogu da vam garantujem da ne bi oklevali ni trenutka da vas unište, ako bi tako moralo biti. Ljudski bogovi su ljubomorna gomila, to biste morali da znate — oni nikad ne bi trpeli pobunu. Vaši bi sigumo poveli borbu, ali oružjem ne možete da povredite nijednog od starih bogova, jer ste ih načinili groznim i besmrtnim i nepobedivim. To bi bio Sumrak bogova, Ragnarek, Poslednji rat — zar mislite da čovek o tome već nije sanjao? Ljudske biljke narastaju pred licima strašnih bogova koji uništavaju čovečanstvo, a svaki od tih bogova je sa svojom nebeskom i podzemnom vojskom ovde na Zemlji: sa duhovima, vešticama — sve što je dve hiljade generacija ljudi snevalo u svojim najneizrecivijim, najcrnjim snovima.

Verujete li da bi boginja Namu sažaljevala greh Hibre? Ili Zevs? Ili Loki, ili Mitra, ili Zet, ili Horus ili Demetra ili bilo koji drugi od hiljade svemoćnih, osvetoljubivih ljudskih bogova?«

On zatrese glavom i nasmeši se umorno. »To je prokletstvo čoveka da je uvek puštao da strašni bogovi postanu svemoćni, dok su dobri ostajali mali i bespomoćni. Nema izlaza.«

On obiđe Montojiea, zastade i osloni se na naslon stolice. »Nema izlaza«, ponovi.

Montoije prazno pogleda u suprotni zid. Osećao je da se stari strah ponovo penje u njemu, strah od protivnika koji se ne može pobediti; prastara mora se vratila. Nebo se pretvorilo u smrtonosnu zamku. Gotovo.

»Ovo je naš svet«, reče on, »i mi ćemo ga posedovati, pa nek bude šta bude«.

»I šta ja tu treba da radim?« Čovekov glas je bio miran i nezainteresovan.

»Daj nam Zemlju!«

»Već sam vam rekao. Ja to ne mogu. A čak i kad bih mogao, ne bih to učinio.«

»Sad više ne možemo nazad«, reče Montojie ogorčeno. »Moramo dalje, ma šta ti rekao.«

»Zažalićete«, reče čovek.

»Možda. Ali bi moglo biti vredno rizika«. Montojie je oklevao. Tad se iznenada seti.

Marta.

»Bila je jedna žena na komandnom mostu prvog broda«, reče lagano. »Oba člana posade su napadnuta, a ona je pobegla. Gde je?«

»Ona je srećna kao što biste i vi bili kad biste Zemlju prepustili njenoj volji. Ona je u jednom svetu prema sopstvenom nacrtu; voli je neko koga smatra mrtvim. Posle mnogo godina, ona je po prvi put srećna, možda prvi put u svom životu. Potrebna joj je Zemlja, bića to osećaju i čine sve što žena poželi. Ona nikad neće dopustiti da je odvedete.«

»Fantazije«, reče Montojie. »Droge. Halucinacije. A ona je doživela šok. Nećete je moći uvek varati. Mi ćemo je povratiti.«

»Vi ste se spustili stazom do kraljevstva smrti«, reče čovek. »Upoznali ste Herkula, upoznali ste Alisu, bili ste na Nautilusu, i u gradu prema sopstvenoj želji. Bili ste u Megapolisu. To nisu bile halucinacije, to je bila stvamost. Ljudi su o tome pisali, o tome sanjali, oni pripadaju vama, ako ih samo hoćete. Zemlja želi da je vi uzmete. Vaša Marta je prva koja je to shvatila. I vi ćete to shvatiti.«

»Govorimo o različitim stvarima«, reče Montojie.

»Možda«, potvrdi čovek.

»Ti bi mogao biti uništen.

»Ne od strane ljudi.«

»Ako budeš protiv nas«, reče Montojie, »moraćemo te uništiti, ovako ili onako.«

»To bi moglo biti teže nego što mislite.«

»Ta bića o kojima pričaš bi nam pri tome pomogla, zar ne?«

»Bez sumnje.« Čovek se hladno nasmeši. »Ali biste za pomoć morali da platite

visoku cenu. Ja, uprkos svemu, ne verujem da su ljudi budale.«

Montojie se podiže sa stolice. »Pronaći ćemo neki put«, reče. Čovek ne odgovori. Montojie priđe vratima. Ona se otvoriše uz tihi zvuk. Prostorija je bila crna i neprijateljska. On uđe, samom sebi se činio umornim i praznim. Kad je pogledao nazad u halu, čovek je već bio nestao. On sleže ramenima i zatvori vrata za sobom. Bledo svetlo je treperilo u tami, a trenutak kasnije vrata se ponovo otvoriše.

Megapolis je nestao; napolju je bila meka trava i mirisalo je blago na cveće. Montojie ugleda porušene stubove koji su svetleli na mesečini, beli kao duhovi. Začu zrikavce. Izađe iz prašine porušenog hrama i otkri, bez iznenađenja da nije sam. Ispravi se i osmotri devojku koja ga je čekala ispod drveća. Bila je prilično niska i vitka. Duga plava kosa je uokvirivala njeno blago, prelepo lice. Imala je telo žene, ali oči deteta — Alisa. Nosila je svetloplavu, svetlucavu odeću, koja joj je dosezala sve do peta. Bogato ukrašeni zlatni pojas obavijao joj je vitki struk. Delovala je čudno zavodnički, poželjno. Stajala je nepomično, s jednom rukom na kuku, i posmatrala ga netremice.

16

U Argini Dianeum: nestala je u senci i vratila se trenutak kasnije.

»Donela sam ti doručak«, reče. »Izgledaš umorno«. Stavi hleb i voće pred njega i usu crno vino iz glinene posude. Jeo je halapljivo, neprestano svestan njenog pronicljivog pogleda.

»Kako se zoveš?« upita ona.

»Montojie. A ti?«

»Nausikaja«. .

»Samo Nausikaja?«

Ona se osmehnu.

»Zvali su me **Nausikaja beloruka**. Moj otac je Alkinoj, kralj Feakije.«

»O, pa ja sam onda u kraljevskom društvu. Treba li da se poklonim ili tako nešto?«

Ona sede prekoputa njega u joga-položaj.

»Šta radiš ovde?«

On joj reče.

»Mašina je iste vrste kao sve drugo ovde«, reče ona i okrenu lice od njega. »Ona ti daje istinu koju želiš, a ne onu koja je prava.«

»Ali ona kaže da ćete nam se vi suprotstaviti, i da će biti rata. Ja ne želim rat.«

Ona ga pogleda. »Tvoji brodovi su naoružani; ti imaš oružje na bedru. Smrt lebdi iznad tebe kao cmi oblak. Kud god čovek ide, smrt ga prati; ti to znaš.«

Montojie ju je zamišljeno posmatrao. Na treperavom svetlu vatre bila je prelepa. Vreme prohuja. Ona se graciozno podiže; haijina tiho zašušta. Od vatre su njene ruke dobile crvenu boju.

U Sanktum Sanktorijumu i Ofeliji: vazduh je bio suv i pucketao je od napona, a u sumraku je stajao svetleći kovčeg. Montojie pogleda na njega i nabra čelo.

»Hoćeš li da ležiš u mom krilu?« reče ona.

»Zašto ne«, reče on.

»Mislim, tvoja glava u mom krilu.«

»Da.«

»Misliš li da sam pomislila nešto nepriličnо?«

On uzdahnu. »Ne mislim ništa.«

»Pristojna je pomisao«, reče ona, »da ležiš između devojačkih butina.«

Ona se nasmeši crvenim, vlažnim usnama. Mogao je da čuje udaranje njenog srca

kroz finu gazu odeće.

»Šta je?« upita on.

»Ništa.« Ona se nasmeši.

»Vesela si.«

»Zašto da ne budem vesela, na takvom mestu i u takvo vreme?« Ona se naže nad njim. »Tvoj brod je daleko. Mogao bi da ostaneš ovde.«

On se ispravi. »Predivna si«, reče.

»Moj slatki princ« nasmeja se. »Molim te da ćutiš, jer moja čestitost ne dopušta da sa svojom lepotom pravim izuzetke.«

Ona se privi uz njega, sakri lice u njegovoj uniformi.

»Pričaj mi još«, prošaputa.

Spavala je: zlatna kosa joj je padala preko lica. Spavala je zgrčeno, u položaju embriona, kao dete. Disanje joj je bilo sporo i ravnomemo. Vatra je davala zlatan sjaj njenoj koži. Montojie je sedeo pred ormarom. On zviznu kroz zube kad dodirnu svetlucavu dugmad. Bio je to prilično neobičan ormar, sasvim drugačije od religioznih predmeta koji bi se mogli očekivati na tom mestu.

To je bio komunikator.

Konstrukcija mu je izgledala strano i arhaično, a tekstovi ispod dugmadi i prekidača bili su sročeni na neverovatno starom jeziku. Ali nije bilo sumnje o tome šta se nalazilo u prozirnoj staklastoj katedrali, ispunjenoj mnoštvom oscilirajućih svetlosnih stubova, koja je kao kruna stajala iznad svetleće kocke: birač pravca, i to vrlo moderan. Ni Konfederacija nije imala bolji. Bila je to odlična mašina.

A pored toga bila je i sasvim nova.

Hram se ispuni prisnim dubokim zvukom zraka za traženje, koji naglo utihnu čim je komunikator pronašao frekvenciju flote. Zvezdana noć u katedrali preobrazila se u lice oficira, koji je delovao umorno, i koji je upravo držao ruku ispred usta. On pogleda uvis i raširi oči.

»Kapetane Montojie!« viknu. »Ja...«

»Prvog oficira, molim«, reče Montojie.

Lice oficira se rasplinu u uskovitlanu maglu duginih boja, što se trenutak kasnije opet skupi i zgusnu u sliku čoveka velikih brkova, srednjih godina, tamnih, zamišljenih očiju i sa nervoznim izrazom.

»Ne vičite«, reče Montojie ljubazno. »Možda ćete uznemiriti još nekoga«.

Prvi oficir se naže bliže ekranu. »Zvali smo vas tokom poslednjih deset sati... zašto niste ostali na vezi? Ket mi je rekla...«

On zastade i učini nešto van vidnog polja komunikatora. »Vi niste na brodu!« reče on i vrati se na svoje pređašnje mesto. »Šta se dešava tamo dole?«

Kao što je Montojie utvrdio, čovek se jako znojio i očigledno se već izvesno vreme nije brisao. On iznenada oseti jaku grižu savesti.

»Ja sam ovde u nekom prokletom hramu«, reče, »koji je posvećen boginji Dijani. I ne vičite na mene, jer je ovo mesto sveto, a Dijana ne odobrava nedoličan govor.« On zastade da bi kratko pogledao preko ramena na devojku koja je spavala. Zadovoljno se opet okrete komunikatoru. »Šta je sa Ket? Je li u skautskom brodu?«

»Pa da...«

»Recite Ket da treba da se uključi, ako to još nije uradila, i da ostane gde je, dok neko ne dođe po nju. Prikupljamo se.«

»Gospodine...«

»Dobro sam, hvala.« Montojie se suvo isceri začudenom oficiru. »Vidite, Stefane, to svejedno moramo pre ili kasnije, a kako izgleda, već jako kasnimo. Ovo mesto nije tako nedužno kao što izgleda. Ja to znam... Zašto bi im bio potreban taj prokleti

komunikator? Da mute kajganu? Imaju visoko razvijenu civilizaciju, Stefane, a to podrazumeva visok stepen gneva. Otkad smo sleteli, pokušavali su da Ket i mene slome fizički, a meni je upravo na divan način ponuđen mito, u obliku devojke, da i ja odustanem. Ako ne žele da stupe u kontakt sa nama na civilizovan način, moramo da upotrebimo druga sredstva.«

Pogleda na sat. »Pripremite se za sletanje; crveni alarm i svaki prokleti pištolj neka bude spreman za trenutnu upotrebu. Imate moj tačan položaj, zar ne?«

Nije čekao potvrdu, već nastavi: »Postupićete po planu B-tri; tri krstarice ovde gde sam ja. A ostatak flote neka zauzme poziciju u stavu čekanja, spreman da se umeša u slučaju nužde. Ako naletite na išta što se ponaša neprijateljski, pucajte. Ako se neka od tih prokletih katedrala ili pećina, ili čega već, materijalizuje, pucajte i uništite je i nestanite odatle. Sve što se ponaša komično, prokleti je neprijatelj, ma kako vam se to činilo neverovatnim. Izgledaju kao halucinacije, ali to nisu. Ja sam bio usred jedne od njih. Plan stupa na snagu za dvadeset minuta, računajući od sad.«

Još jednom brzo pogleda na devojku koja je spavala. Mrmljala je u snu. On požuri: »Pronađite tačan Martin položaj; možda je možete lokalizovati pomoću rasutog zračenja njenog napajanja energijom. Najpre ćemo je izvući, ma gde da je, a onda ćemo se objasniti sa lokalnim vlastima, ma ko ih sačinjavao. Dosta su me gurkali okolo; dosta mi je svega.«

Razmisli jedan trenutak. »I ne zaboravite, ovo je nepoznata oblast. Mogla bi biti Zemlja, ali ne dajte da vas zavaraju. Ništa, apsolutno ništa nije ono za šta ga vi smatrate. Ja sam to iskusio na svojoj koži; pobrinite se da prođete jeftinije.«

Iza njega se začu neki zvuk, tiho šuštanje i koraci bosih nogu.

»Kraj saopštenja«, reče on.

Na kraju — Meduza: Kad je slika u kupoli komunikatora izbledela, on ulovi njen odraz u izglačanom staklu. Lice nemani bilo je izobličeno od mržnje, kosa gomila drhtavih zmija.

»Lagao si«, vikala je. »Lagao si!« Prodoran glas ispuni hram, kad mu se ona približi.

»Meduza je«, rekla mu je jednom Ket, »jedna od najmaštovitijih izmišljotina starih Grka. Nije bila samo ružna — značila je smrt. Ko bi joj video lice, pretvarao se u kamen. Prava lepotica, zar ne? Grci su imali životinjsku maštu, zar ne?«

On se baci na zemlju, pokri oči rukom i zapuca, i pucao je sve dok hram ne procveta u belom, omamljujućem svetlu.

Kasnije se vrati do komunikatora, pazeći pri tom brižljivo da ne pogleda stvar na izbrazdanom tlu. Ko god da ju je tamo stavio, imao je razloga za to.

Neprijatelju nikad ne daj šansu, mislio je Montojie ljutito. **Bolje ga učini neupotrebljivim.**

On odvrnu zadnji zid komunikatora i pogleda u otvor. Bez reči otvori usta.

Mašina je bila prazna.

Potemkinovska kulisa, šala, nemogućnost.

On se lagano podiže i pogleda kroz mala vrata hrama, napolje u zeleni predeo.

Ovde je sve iz neke proklete knjige.

Oni rade sve što ih zamolite.

Dobijaju istinu koju žele, a ne onu koja je prava.

Ali—

On je posmatrao priliku u ožiljcima na tlu.

—sa.

Zaboravljeni pisac, koji je predvideo komunikator, nije se potrudio da opiše komplikovanu unutrašnjost mašine; a i zašto bi? Želeo je samo da ta stvar funkcioniše. U njegovom romanu ona je to i radila.

Ali na Zemlji, gde su vladale bajke. Montojie nanišani disruptorom, u komunikator

i zapuca. Mašina se raspade i nestade kao vatrena kugla.

Nijedna mašina nije neuništiva. Pa ni u snovima nekog pisca.

Montojie napusti hram i zapita se da li stvarno veruje u to.

17

Montojie je stajao na ivici šume pinija i posmatrao kako poslednji od tri ogromna broda lagano sleće na zemlju.

Crn i smrtonosan uzdizao se pred njim: skrivao je jutamje sunce i bacao dugu, tamnu senku daleko u šumu. Polako se otvoriše komore u omotaču; odjeknuše glasovi i zvuk trenja metala o metal; tad izađoše ljudi i vozila.

Montojie odsutno pogleda, ne primetivši čvrsti dril pokretanja trupa. Pravili su dobar šou i mnogo buke, ali ih je bilo žalosno malo. I koliko je znao, nijedan vojnik do sada nije učestvovao ni u jednoj pravoj bici.

Hrana za topove, mislio je besno. **Jadnici**.

Naoružana vozila su se bučno spuštala niz rampu za pretovar; tri dugačke bube od cmog metala lagano prokrčiše sebi put do druge dve bube koje su se pojavile iz drugih brodova. Ostavljale su duboke brazgotine po zemlji krivudajući izmedu delova trupa ili grupa tehničkog osoblja koje je sedelo u travi ili stajalo okolo uživajući u pogledu i mirisima jutra. Nedaleko odatle, sedela je grupa tesno zbijenih veterana igrajući karte.

Pojavljivala su se i druga vozila, masivni guseničari konstruisani za istraživačke ekspedicije. Njihova korisnost u ratu bila je sumnjiva, ali su bili jaki i pouzdani, a i lako naoružani. Osam ih je izašlo u formaciji i pridružilo se bubama na dostojnom rastojanju. Malo dalje su četiri skautska broda lebdela pola metra iznad zemlje. Ekspedicija, po svim merilima, u pitanju je bio vrlo mali poduhvat, bila je spremna za pokret.

Montojie se okrete prema Ket koja je stajala pozadi, u senci drveća, i ćutke posmatrala pripreme.

»Šta... šta ti kažeš na to?«

Ket ga pogleda. »Ti hoćeš da napraviš poštenu buku, je li?«

»Moram«. Stajao je tu raširenih nogu, sa rukama na kukovima i sa odobravanjem posmatrao prividni metež.

»Ovi... ljudi su protiv nas, bili su protiv nas otkad smo došli. Nemam nameru da im prepustim prevlast, ni sad ni kasnije. Marta je u ovoj šumi i verovatno mora da pretrpi svaki đavolski trik iz udžbenika i još drugih. Oni je imaju i zadržaće je. Naša jedina šansa je da umarširamo sa toliko snaga da ne mogu da nas zadrže, ma šta da pokušaju. Ući ćemo tamo, uzeti je i onda se vratiti. A potom...« Nasmeši se. »A potom ćemo im reći svoje mišljenje.«

»Sa pištoljem u ruci?« reče Ket.

»Pokušali smo da u miru stupimo u kontakt sa njima, zar ne?« Napravi grimasu. »I šta nam je to donelo? Džoselin je mrtav, jedno od njihovih stvorenja ga je rastrglo na komade, a Marta je zadržana kao talac. A i putovanje koje su nam poklonili — nije bilo nesrećan slučaj. Oni su prokleto dobro znali šta rade. Prvo zastrašivanje, pa sila, onda mito. Ovi ljigavci su prokleto prepredeni. Predugo sam igrao njihovu igru i to nam nije nimalo pomoglo. Sad ćemo to srediti na moj način.«

Ket sleže ramenima. »Pretpostavljam da znaš šta radiš.«

Montojie pogleda kroz durbin neko svetlucavo stvorenje koje se u daljini uzdizalo iznad šume. Bledi pramenovi magle obavijali su svetlucave tornjeve, otkrivali ih pogledima i ponovo skrivali. Na crvenom svetlu jutamjeg sunca izgledali su kao zamrznuta vatra. Bili su predivni. Povećavali su se.

»Možeš da se kladiš u to«, reče.

Bilo je hladno, jasno jutro, sa tragovima mraza u vazduhu. Miris biljaka i uzavrelog tela bio je zreo i blag, skoro se mogao seći. Kolona pođe dalje, sa pet dugih buba na čelu. Pinije su žalosno padale na njihovom putu. Ponekad su upotrebljavali disruptore da ih spale, ponekad su jednostavno išli pravo i rušili ih. Rezultat je bio isti. Kolona je išla dalje. Iza nje se kroz šumu, sve do brodova, pružala ravna, deset metara široka traka. Vojnici su sedeli na krovovima vozila, sa oružjem u krilu.

Montojie je sedeo u jednom guseničaru u sredini kolone. Prozor sa njegove desne strane bio je otvoren; nemarno je izbacio lakat napolje. U levoj ruci je držao mikrofon. U bubi koja je predvodila kolonu, jedan drugi čovek je držao sličan mikrofon.

»Prodiremo dalje,« čuo je iz zvučnika. »Nema otpora.« »Biće otpora«, reče Montojie. »Budite oprezni.«

On je udahnuo duboko i uživao u silovitom, prastarom proleću. Na čistinama su krvavocrveni cvetovi otvarali svoje latice na toplom jutamjem suncu. Ptice su pevale. Montojie je to posmatrao s izvesnim strahopoštovanjem; njegova planeta-otadžbina bila je sasvim drugačija. Tamo su se godišnja doba neprimetno pretapala jedno u drugo; zima se kao umomo šaputanje pod bledim, nepokretnim nebom pretvarala u leto. Ovde je proleće bilo kao eksplozija, iznenadni krik neodoljivog života, što je zračio na hladnom jutarnjem suncu, izgonio cvetove i rastao iz večno plodnog zemljišta u hiljadu formi i mirisa. To je bilo čudo, čarolija, beskrajni trijumf Zemlje, i kad je bila napuštena, kad je bila čuvana, i kad su čežnjivo mislili na nju.

Kolona je išla dalje.

Na krovovima vozila vojnici su zbijali šale. Iznad njih su lebdeli skautski brodovi i posmatrali kako kolona proždirući džunglu sebi krči put kroz prašumu. Na njihovoj maršruti se ka nebu izazivački uzdizala svetleća tvorevina, obavijena uskovitlanom maglom, koja je svoju kristalnu lepotu otkrivala samo kratkim pogledima.

Montojie pogleda u brodove koji su se ocrtavali na suncu.

»Objekat na vidiku«, odjeknu iz zvučnika. »Očekujemo dalje naredbe. Sada smo...«

Prvi talas napada se sručio iz zaslepljujućeg sunčevog svetla. Obrušili su se kao grabljivice, tiho, brzo i smrtonosno. To su bili zmajevi sa ogromnim krilima i čeljustima što su bljuvale vatru; leteći konji, koje su jahale žene bujne kose na čijoj je opremi, štitovima i istrgnutim mačevima blistalo sunce; bio je patak što je jedrio nebom; njegovo prugasto jedro se napelo od vetra kad se obrušio na skautske brodove, bilo je bornih kola koja su vukli konji i zmajevi i koze, bilo je letećih konja i letećih ljudi i ogromnih ptica. Došlo ih je na hiljade, nebo puno neverovatnih bića, tako tiho i brzo su se obrušili na brodove pre nego što su njihovi kibernetički mozgovi imali vremena da reaguju. Montojie je sa užasom gledao kako se ogroman zmaj obrušava na njegov brod, hvata tanki omotač i počinje da kida ploče trupa. Zraci čiste energije strujali su iz brodova, prolazili kroz talase napadača i redukovali ih skoro do pepela. Mali brodovi su pucali tamo-amo između čudnih stvorenja šaljući smrt u svim pravcima. Držali su svoj položaj, ali jedva.

»Toranj!« prošaputa Montojie. »Nikad ne bih pomislio...«

Prekide ga zaslepljujuća munja za kojom je usledila duga, potmula grmljavina. Guseničar pođe levo-desno i zastade. U iznenadnoj tišini jasno se mogao čuti zvuk približavanja topovske vatre. Zvučnik je krčao.

»Kapetane Montojie?«

Montojie je zurio kroz žurno zatvoren prozor. Šuma je oživela od prilika koje su se približavale.

»Da?«

»Pod paljbom smo, gospodine — masivne kugle, čini mi se. Opkolila nas je čitava armija.«

Sad je svako mogao da prepozna pokretne prilike. To su bili uniformisani ljudi.

Rojili su se iz šume i pucali u hodu. Meci su se odbijali od vozila, ne pričinjavajući nikakvu štetu.

»Šta je sa našim ljudima?« upita Montojie.

Usledi kratka ćutnja. Tad: »Svi su na broju, gospodine. Uskočili su u vozila kad je počeo napad.«

Glas zastade. »Kako glase vaše naredbe, gospodine?« Glas je bivao nadjačan sve glasnijim šumom iz pozadine, odjekom potmulih eksplozija i oštrih pucnjeva. Montojie skupi pesnice i pogleda kroz prozor. Zraci disruptora su parali vazduh iznad gomile napadača koja se približavala. Ljudi su trčali okolo, vićući, u uniformama koje su gorele. Drveće se zapalilo i bacalo treperavo svetlo na senke, gde su iza primitivnih oružja čekali drugi napadači i sejali smrt u koloni. Tlo zadrhta od udara bombi i granata.

»Dovlače artiljeriju, gospodine?«, začu se iz zvučnika.

Montojie zatvori oči za trenutak. »Vidim«.

»Vaša naređenja, gospodine?«

Montojie pogleda u svoje ruke, skupi ih u pesnice i opet olabavi.

»Gospodine...« Glas je bio uporan.

Montojie podiže pogled. »Povlačenje«, promrmlja.

»Gospodine!«

»**Povlačenje**, rekao sam. Ali ne bojte se, vraćamo se!« Isključi mikrofon i okrete se Ket. »Mali pogrešan proračun s moje strane«, reče u grču. »Nisam ni pomislio da bi tako nešto moglo da nam se dogodi. Izgleda da moram još mnogo da učim«. Pogleda zatim u nebo gde su se skautski brodovi još uvek borili protiv letećih napadača. »Trebalo je da znam da jedna krstarica mora da spali celu prokletu šumu pre nego što mi umarširamo... ali učim. Učim đavolski brzo, kad već tako mora da bude.«

Prva vozila kolone se okrenuše i protutnjaše kraj njenog repa od sjajnih guseničara. Istovremeno obamre snažni napad, popusti stalna artiljerijska paljba, a vojnici napadači se postepeno opet povukoše u senke šume. Kad prva buba prođe kraj Montojieovog guseničara, šuma je bila tako miroljubiva i tiha, kao da se iznenadni smrtonosni napad nikada nije desio. Samo brazgotine koje su ostavili disruptori, i vatra koja se širila, još su svedočili o borbi. Oba skautska broda se spustiše lagano sa čudno praznog neba, da prihvate pobeđenog komandanta i posadu njegovog oštećenog vozila.

Montojie zastade u vazdušnoj komori spasilačkog broda i pogleda na guseničar. Njegova krma bila je razmrskana kao pesnicom nekog diva. Da je to, ma šta da ga je pogodilo, udarilo koju stopu napred, Montojie ne bi preživeo, i ne bi mogao da proceni štetu. Skoro pun pogodak ili možda opomena: Sledeći put će biti definitivno.

On pogleda uvis. Van dometa njegovih vozila i topova ka nebu su se graciozno uzdizali svetleći tomjevi obavijeni bledom, sjajnom maglom. Izgledalo je kao da mu se rugaju.

18

Popodne je krstarica **Medina** na dostojnom rastojanju od tomjeva duginih boja, kružila iznad šume. Tamo kuda je prolazila, šuma se sušila i umirala. U bazi je Montojie posmatrao promene koje su se dešavale u novostvorenoj pustoši.

Brazde se pružiše preko tla koje se pušio. Jedna linija, dve linije, tri. Magla se spusti i zgusnu se u kilometrima dugu bodljikavu žicu.

Na brežuljcima su se jedan uz drugog tiskali sivi bunkeri okruženi poljskim topovima neverovatno zastarele konstrukcije. Pojaviše se i ljudi; uniforme su im bile sive kao i šlemovi I lica. Stajali su u grupama i gledali u krstaricu koja je kružila. Bilo je oficira u svetloplavim uniformama, sa zlatnim epoletama i mačevima. Nekolicina je bila

na konjima dok su se vojnici mučili i gradili rovove i skloništa.

Iz šume koja je gorela, ka njima su se valjali talasi vrućine. Brisali su znoj sa čela finim maramicama od gaze. Bili su hladni i oprezni — pioni na šahovskoj tabli u očekivanju početka igre.

U svojoj prostoriji na mostu komandnog broda, izazivač je gledao ekran koji je pokrivao celu šumu pred njim. Ekran je pokazivao bojno polje odozgo, trodimenzionalno i u boji. Neprijateljske trupe su se pokretale kao mravi na malom, izbrazdanom komadu zemlje. Ojačavali su svoje pozicije, čekajući njegov prvi potez.

Montojie se zavali u stolici. Govorio je u mikrofon i posmatrao predeo. Na granici pustinje je deset dugačkih buba treskajući izlazilo iz skrovišta u senci. Usledila su druga vozila i vojnici. Bili su stariji od onih koji su pošli u prvu, bezuspešnu ekspediciju; išli su povijeni, sa već otkočenim oružjem. Montojie je shvatio. To nije bila ekspedicija. Bio je rat.

Pioni su napredovali na šahovskoj tabli.

Noć je bila živa od vatre i daleke smrti. Na izgrebanoj ravnici šahovske su figure vodile pozicioni rat, ukopane u rovove između kojih se nalazila široka pruga ničije zemlje. Između njih su se nalazili bodljikava žica i ostaci naoružanih vozila koji su se još dimili. Leševi su još uvek stezali oružje. Neki od njih bili su junaci, neki — kukavice. Mrtve ih niko nije mogao razdvojiti.

Daleko iza linije čekao je izazivač, iza gomile svojih vojnika, mašina i planova; svetli tornjevi su se prezrivo uzdizali u mračno nebo.

Šah-mat.

Montojie je posmatrao ekran u svojoj komandnoj prostoriji. Šahovske figure se nisu pokretale. Povremeno bi blesnule munje, praćene dalekom, potmulom grmljavinom, koja se mogla čuti kroz omotač broda. Na manjim ekranima, ispod velikog, videli su se vojnici koji su preko pustoši gledali u rovove neprijatelja; čekali su, gledali, pitali se. Montojieu su svi izgledali isto. Iz zvučnika su se čuli zvuci automata, artiljerije, disruptora i ljudi koji su umirali. U pozadini eksplozija i kreštanje disruptora, čulo se duboko neprekidno stenjanje koje se naizmenično stišavalo i pojačavalo.

»Imaju avione«, reče Ket.

Ona se zavalila u stolici iza njega proučavajući veliki ekran umornim pogledom. Montojie ravnodušno sleže ramenima.

»Igračke. Možemo ih u svako doba oduvati sa neba.«Skoro se nasmešio. » Imaju propelere, možeš li to da zamisliš? Stare kao pakao; već na tlu istroše svoje rezerve.« Pretraživao je izvode iz kompjutera koji su prekrivali sto pred njim. »Biblioteka je identifikovala neke od njih. Muzejski primerci, svi odreda. Ovde...« Nasmeši se odsutno. »Fokeri, meseršmiti, spitfajeri, dornijeri. Tako su stari da je centralni kompjuter morao nekoliko sati da kopa po memoriji pre nego što je pronašao i najmanji trag o njima. Ludo, zar ne?«

Jedna od kamera uhvati avion koji je u niskom letu grmeo iznad vrhova drveća. Velikim, utisnutim slovima na poklopcu pogonskog mehanizma pisalo je: **duh St. Luisa**.

»Zašto jednostavno ne umarširaš i središ stvar?« upita Ket. »To bi mogao u svako doba, samo kad bi hteo.«

»Kasnije«, reče Montojie. »Uradiću to na svoj način. Samo mirno. Oni ne mogu večno tako da rade. Izmoriću ih. Ja imam dosta vremena — oni ne.«

»Igraš se rata«, reče Ket. »Oduvek si to hteo. Zatebe jetosamoigra i ništa više.«

»U početku sam napravio grešku«, reče Montojie, »Sad učim. Nateraću ih da kleče.«

»Tamo napolju umiru ljudi.«

»Ja to nisam započeo, zar ne? Hteo sam samo Martu i neko naselje, to je bilo sve. Oni samo'treba da obustave borbe i vise nema rata.«

»Ti bi mogao da ga završiš u svako doba, samo kad bi hteo«, reče Ket. »Ali ti to jednostavno ne želiš, jer kad bi oni bili uništeni, ti vise ne bi bio Veliki glavnokomandujući.«

»Obiđi me sa psihoanalizom«, planu Montojie. »Srediću to na svoj način, jasno?«

Ket se podiže iz svoje stolice. »Jasno«, reče.

Ne okrećući se, ona polako napusti komandnu prostoriju. Iza nje su se iz zvučnika prostirali zvuci borbe. Montojie je govorio u mikrofon i naredio spuštanje još jedne od krstarica koje su okruživale planetu. I neprijatelj je dovodio pojačanje: artiljeriju velikog dometa, tenkove i beskrajnu reku vojnika u jednoličnim, sivim uniformama. Letelice su se neustrašivo obrušavale na skautske brodove što su lebdeli i bljuvale vatru.

Sjajni tornjevi su se izdizali iz malog ostrva drveća, okruženog pustinjom što se brzo širila i na kojoj su se ratne mašine kretale jedna ka drugoj. Tlo se treslo i drhtalo, vatrene lopte cvetale su i umirale. Sve vreme je sve više ljudi, sve više mašina strujalo iz tornjeva; nemoguća, neiscrpna reka izlivala se na vrišteći pakao bojnog polja.

Da Marta nije u tim tornjevima — mislio je Montojie, **već odavno bih ih digao u vazduh. Ali oni znaju da neću da preuzmem taj rizik. I ako to večno bude trajalo... Oni ne mogu dugo ovako, ja mogu. Kao pojačanje imam u orbiti šest krstarica. Pre no što svršim s njima mogu da ih sameljem u prah. Za to mi krstarice nisu potrebne.**

Ali ako mi zatrebaju, one i još mnoge...

Mogu da dobijem pojačanje od Konfederacije. Ovaj svet pripada nama. Mi zadržavamo ono što nam pripada. Ako mi zatrebaju, one mogu biti tu za nekoliko nedelja. Mogu da tražim hiljadu ljudi, deset, pedeset hiljada. Samlećemo ih dokraja. Ja ću ih samleti dokraja.

Zurio je u ekran, usana razvučenih u skoro bolnu grimasu.

Nikad neću odustati.

Govorio je u mikrofon. Krstarice su sletale i izbacivale svoj sadržaj, više ljudi, više mašina. Noć je oživela od bele, omamljujuće vreline. U rovovima su ljudi umirali i bivali zamenjeni. Svi su izgledali isto. Oni uvek izgledaju isto.

Izazivač povuče novi potez. Izazvani odgovori. Pioni su se kretali po pravilima, igre.

Montojie pogleda u ekran i izmisli novi potez. Bitka se proširi; možda je morao da povuče logor za oko kilometar. Sasvim pametan potez, u svakom pogledu.

Potez u igri.

19

Bitka je tekla dalje, smirivala se ponekad do sporadičnog puškaranja preko ničije zemlje, da bi se iznenada razbuktala u žestoko, neprekidno bombardovanje.

Na kilometre oko sjajnih tornjeva, koji su se još uvek prkosno uzdizali iz malog ostrva neoštećenog drveća, zemljište je bilo razderano i raskopano. Ljudi i oprema su i dalje izvirali iz tomjeva. Bojno polje se širilo u koncentričnim krugovima poput krugova na vodi u koju je bačen kamen.

Begunci su punili ulice. Prolazili su kraj logora u beskonačnoj koloni, bledi i mirni, noseći svoju bednu imovinu. Neki stražari na ogradi logora upomo su pokušavali da prepoznaju nekoliko begunaca; bili su uvek isti, oni koji su marširali, dan za danom, iz noći u noć. Ismejavali su ih. Svi begunci izgledaju isto. Uniforma straha i gladi obezličuje kao i vojnička.

Bilo je i ratnih zarobljenika, mračnih, bradatih ljudi koji — bez obzira na rang i broj — nisu progovarali ni reč. Stavljeni su pod energetske zaklone. Stalno su kovali planove za bekstvo. Jedna grupa je za vežbu napravila drvenog konja i koristila se njime da prekrije otvor podzemnog hodnika što se završavao izvan zarobljenickog logora. Jedan zarobljenik je pobegao uz pomoć žene tehničara koja se zaljubila u njega. Stalno je bilo

problema. Montojie predade brigu o tome jednom podređenom i zaboravi na nju.

Bilo je i saveznika.

Oni su dolazill zbog novca ili slave ili mržnje, zbog šanse da pljačkaju, ili iz svojih sopstvenih razloga. Dolazili su obučeni u čudne uniforme, noseći čudno oružje ili nenaoružani. Borili su se kao đavoli i umirali kao junaci, u ratu koji nisu ni pokušali da razumeju. Bili su šašavi ali korisni.

Dođe i Herkul.

Montojie je slučajno bio baš kraj kapije logora kad je on stigao na čelu neobične trupe plaćenika koja se, izmedu ostalog, sastojala od četiri čoveka u veselim šarenim, komotnim, talasastim uniformama, čizmama do kolena, sa šeširima širokih izvijenih oboda i širokim ogrtačima. Zvali su se musketarima. U invalidskim kolicima vozio se neki star, debeo čovek koji se svima predstavljao kao dobri vojnik Švejk, govoreći da će neprijatelj zažaliti ako mu ikad dopadne šaka. Tu je spadao i veliki varvarin sa pregačom oko bedara, koji je govorio kao da grokće i kašlje, i maskirani sa crnim plaštom, na belcu. On apsolutno ništa nije rekao. I Herkul je, naravno, bio tu.

»O mališa!« povika on, jednim jedinim pokretom ruke gurnu stražara u stranu i dođe do Montojiea koji je posmatrao plaćenike sa tihom rezignacijom. »Doprlo mi je do ušiju da hoćeš mali rat, pa pomislih da ti pomognem da ga završiš!« On udari Montojiea po leđima i nasmeja se grohotom. »Ne budi tako snužden, mališa. Herkul je, ipak, ovde, ili? Šta treba da radim, mališa?«

Montojie dade znak stražaru u prikrajku. »Zar ti nisi morao da izvršiš nalog onog kralja?« upita.

»Aj.« Herkul se isceri. »To sam i uradio — i sredio sam još nešto što se kralju upšte nije dopalo. Zbog toga sam i morao da te tako iznenada napustim; poslao je za mnom svoje šakale da me podsete na paklenog psa Kerbera kojeg je trebalo da mu donesem. Sad se to dogodilo, izvršeno je i ja sam ovde. Šta, dakle, treba da uradim za tebe?«

»Jednu našu ženu drže zarobljenu tamo u onim kulama«, reče Montojie. »Jednu ženu. Hoćemo da je izvučemo.«

»Mnogo besa navlačiš na sebe zbog jedne žene«, reče Herkul. »Nijedna žena nije vredna toga da se za nju bori, veruj mi. U svakom slučaju«, isceri se, »Herkul je već video ratove; on prepoznaje izgovor kad ga vidi. Jesam li ti pričao o Jeleni Trojanskoj i prokletom ratu koji je započet zbog nje? Samo da nju oslobodimo, ništa drugo, govorili su. Ti lažovi. Još nikad nije nijedna vojska napravila ni korak zbog lepe devojke, ako se na nekom bregu ne krije zlato. Pomoći ću ti, mališa!« On se nasmeja prijateljski i udari se ogromnom rukom po butini.

Otišli su do broda pod zastavom. »Mi želimo samo ono što nam pripada, ništa drugo«, reče Montojie. »Ako se oni usprotive da nam to daju, mi ćemo uzeti. To je sve.«

»To je sve kod svakog rata.« Herkul se isceri. »Ista smernost, ista nesebičnost, isto oslobađanje, isti leševi, ista pljačka, isto silovanje, ista smrt. Ja se razumem u ratove.« On pogleda Montojiea. »A ovo će biti dug i lep rat. Oni je neće dati, znam ja njih.«.

»Ja imam vremena«, reče Montojie.

»A ja ću ti pomoći«, povika Herkul. »Zevsa mi, hoću. U srcu sam miroljubiv čovek, to zna svako, ali Herkul još nikad nije ustuknuo pred ratom. Ti si čovek po mom ukusu, mališa« zagrme on i udari Montojiea po leđima. »Pokazaćemo mi njima, tim svinjama.Iseći ćemo ih na komade. Ja poznajem ovo mesto, mališa; očekuju nas slatki plodovi pobede, u to možeš biti siguran.« On se zadovoljno isceri Montojieu. »Pa, za sad bih ti predložio, da nekoliko tvojih vojnika pošaljemo u jedan gradić, sasvim blizu — u stvari, jedva je nešto veći od sela — i zauzmemo ga. Neće biti ljutnje, ti znaš kako tamo treba. Ljudi u tom selu su Alisini prijatelji, razumeš? A ti, ipak, ne želiš da su ti njeni prijatelji tako blizu, zar ne? Oni bi ti ubuduće samo pravili probleme, zar ne? Kad

budeš imao selo, ja ću imati čudesan plan za tebe, veličanstven plan, plan kakav samo Herkul može da napravi.«

Ket je sedela u menzi komandnog broda i gledala u mali ekran. Na stolu pred njom je stajala nedirnuta šolja veštačke kafe. Na ekranu se bitka brzo širila izvari svojih prvobitnih granica.

Pojačanja su pristizala sa svih strana, Montojieovoj kao i neprijateljskoj vojsci. Uskoro će doći pojačanje iz Konfederacije. Poruka koja je izveštavala o prvom otporu na koji je Konfederacija naišla od svog osnivanja bila je na putu. Sa takvim pojačanjem, glavnokomandujući Montojie mogao je večno da ratuje, ako bi tako moralo biti.

Zurila je u ekran na kom se bitka dalje odvijala.

On bi se uvek borio.

Montojie je rasklopio poljski krevet u komandnoj prostoriji. Retko je napuštao prostoriju. Bio je potpuno opsednut svojom šahovskom igrom, potezima piona, skakača, topova preko šahovske table koja je brzo rasla, novim otvaranjima i planovima što su unapred proračunavali poteze protivnika. To je bio rat jednog uma protiv drugog, visoko iznad glava šahovskih figura. Klicao je, radosno uzbuđen zbog ratne igre.

Po prvi put u svom životu je Montojie bio potpuno srećan.

20

Stiže pojačanje iz Konfederacije; iz svemira se grmeći obrušiše dvadeset dve krstarice pune vojnika, topova, buba i ratne opreme. Dolazile su iz plavog neba u talasima, jedna za drugom, bljuvale smrt, vatrenim jezicima lizale oblake, grmele iznad uspavanih ravnica, mora koja su se valjala, visokih planina.

Uništavanje je bilo zadovoljavajuće; baš kao i otpor. Zamkovi su se preobražavali u rampe za lansiranje raketa; prastari tornjevi su se peli ka nebu i pretvarali u vitke, svetlucave metalne rakete; zemlja se otvori i pojaviše se čudna stvorenja; jahala su preko neba na vatrenim zracima i na mesečini. Tu su bili smrt, razaranje i slava, više nego dovoljno za svakoga. Krstarice su se borile protiv napadača, uništavale ih, pretvarale zemlju u vatreni, žitki pakao. Onda su išle dalje ka bojnom polju i večnom šah-matu.

Iza njih je zemlja zaceljivala. Ponovo se pojaviše zamkovi. Sela narastoše, gradovi se raširiše Zemljom. Nije bilo tragova ni ožiljaka od strašnog uništenja. Sve je bilo podignuto za novu, čudesnu pobedu.

Na maloj, osunčanoj čistini, Marta je ležala kraj nekog ko bi, doduše, mogao biti Džoselin, ali nije to bio. Daleko od igara drugih duhova vladao je večni mir. Marta je bila tiha i romantična. Među drvećem je stajala kućica. Koliba. Letnjikovac. Palata. Još nije odlučila. Po prvi put u svom životu bila je Marta potpuno srećna.

Montojie je posmatrao ratnu igru na ekranu u komandnoj prostoriji. To je još uvek bio ograničen rat, koncentrisan na neosvojive tornjeve. Ovde je postizao malu pobedu, tamo doživljavao mali poraz. Neprijatelj se borio čvrsto i dobro. Dostojan protivnik.

Dobijam, mislio je. **Polako ali sigumo dobijam**.

Kad su se dani pretvorili u nedelje, a nedelje u mesece, on bi se ponekad upitao, da li je uopšte napredovao, da li će ipak dobiti šahovsku partiju ili: da li će je ikada izgubiti. Ali tada bi uvek povukao briljantan potez, postigao malu pobedu, upao u neprijateljsku teritoriju. I ponovo bio srećan.

Na brežuljku, sa kog se mogao videti logor, stajala je Alisa, sa šarenom loptom kraj nogu, i gledala iznad dalekih brežuljaka. Žestoka borba bila je jedva nešto više od

pogleda u moćnu daljinu koja se rasprostirala pred njom. Negde, vitko metalno telo pojuri sa skrivene lansirne rapme i uspe se u nebo, ostavljajući svetli, vatreni trag za sobom. Montojie uništi letelicu protivpotezom, još pre no što se obrušila na svoj cilj.

Alisa je nepomično stajala i gledala gore u vatrenu loptu. Polako se oslobodi, pretvori se u: Juliju iz Verone, sa kosom koja je lepršala na vetru i malim, oštrim bodežom u ruci; u Demetru Šaminu, odevenu u odgovarajuću odeću boje zemlje; u Reu, u Numbakulu, u Astartu. Nadvijala se nad predelom užasno mračna, dok se nije ponovo preobrazila u sjajno, bledo biće, malu, vitku ženu, velikih, tamnih očiju, po imenu Beatrice Portinari, viđenu očima očaranog pesnika.

Onda je opet bila Alisa. Durila se kao dete, a duga plava kosa joj je padala preko ramena. U daljini se bitka nastavljala.

Onda više nije gledala. Sklopi sake na leđima i ispruži ruke sve dok zglobovi ne zapucketaše.

Stade na vrhove prstiju. Iznad nje se pojavi jasno, sjajno, zasvođeno zvezdano nebo.

Ona pogleda u mračno nebo, iz kog se čovek vratio svojim napuštenim snovima.

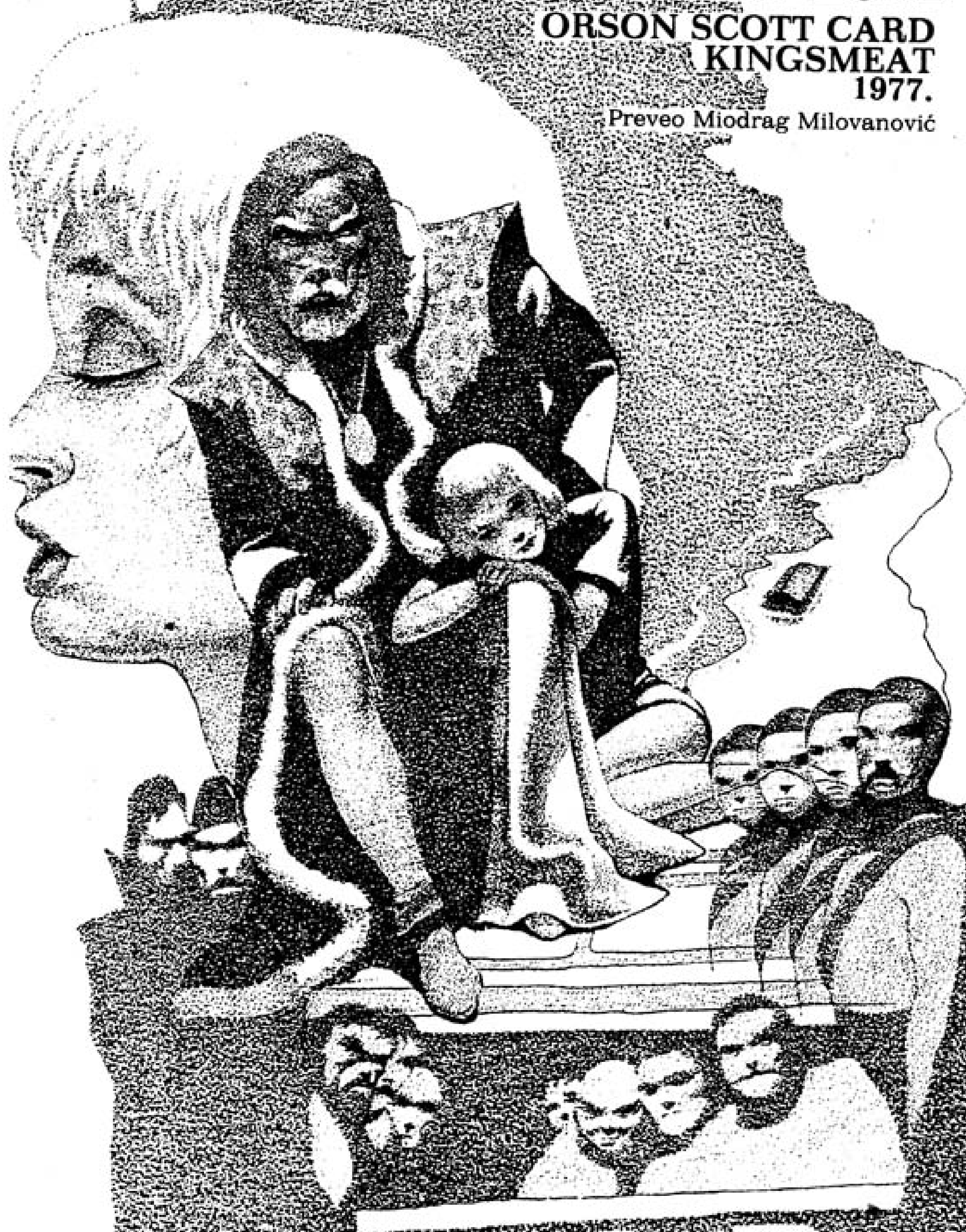

Orson Skot Kard

MESO ZA KRALJA

ORSON SCOTT CARD
KINGSMEAT
1977.

Preveo Miodrag Milovanović

Vratar ga je prepoznao i vrata se ukloniše. Pastir stavi svoju sekiru i kuku u vreću za pojasom i zakorači na most. Kao i uvek, osetio je napad vrtoglavice dok je hodao uskim lukom iznad penušave kiseline odbrambenog jarka. Zatim ga je prešao i krupnim koracima grabio putem prema selu.

Dete se igralo sa psom na travnatoj brdskoj padini. Pastir podiže pogled ka njemu; oči su činile njegovo lepo tamnoputo lice svetlijim. Dečak se zazirući povuče i Pastir začu kako ženski glas viče: »Vrati se ovamo, Deri, budalo!« Pastir nastavi niz put dok se dečak skloni za plastove sena na suprotnoj padini. Pastir je mogao čuti grdnju: »Ponovo se igraj pored zamka, pa će od tebe napraviti meso za kralja.«

Meso za kralja, pomisli Pastir. Kako kralj ogladni. Vest je stigla kao brza glasina — sobar kuvaru, kuvar kapetanu, kapetan stražaru, stražar pastiru, a ovaj je bio obučen i napustio je zamak samo nekoliko minuta pošto je kralj promrmljao: »Za večeru, šta bi htela?«, a kraljica zatitrala svim svojim rukama i rekla: »Nadam se, ne ponovo paprikas«, te kralj promrmlja, uzimajući kompjuterske listinge za taj dan: »Grudi na puteru«, i tako je sada Pastir bio napolju da požanje iz stada.

Selo je još bilo u daljini kada se Pastir počeo mimoilaziti sa ljudima. Sećao se vremena, onda kada je kralj po prvi put obelodanio svoje prohteve, kada je bilo puno pokušaja da se izbegnu dužnosti seljaka prema kralju. Sada su samo posmatrali, možda skrivajući neobogaljene članove stada, ponekad ih izlažući da okončaju neizvesnost; ali Pastir je uglavnom video stare ljude i žene bez nogu, ruku ili očiju koji su s mukom obavljali svoje poslove služeći se udovima koje su još imali.

Oni sa prstima pleli su i tkali; oni sa očima vodili su one kojima su ruke bile jedini kontakt sa svetom; oni sa rukama jahali su na leđima onih koji su imali noge; a svi su pronalazili jedinu utehu u tužnim i opuštenim krevetima, stvarajući, posle određenog vremena, decu čija je čudesna celovitost činila da ih iznenađene i začuđene majke posmatraju kao bogove, a očevi, kojima je jezik ispao iz usta, ili su im se nožni prsti nekako zagubili, ili su im butine bile ožiljci, a noge beskorisni ostaci davno otpalih šunki, kao omražene podsetnike.

»Ah, kakva lepota«, promrmlja žena, pumpajući meh pored peći za hleb. Beznoga starica stavljala je vekne unutra, okretala ih drvenom lopaticom i zlovoljno brundala. Naravno, bila je to istina, jer Pastir zaista nikada nije bio ni dodirnut. (Zaista, nikada, dopro je odjek od ponoćnih vatri Oskrnavljene Noći, kada su mračne priče plašile decu do izbezumljenja, mračne priče za koje su skvrčeni odrasli znali da su istinite, da su neizbežne, da su sutrašnjica). Pastir je imao dugu tamnu kosu, a usta su mu bila čvrsta, ali dobrodušna, oči su mu čak i u mraku bleskale sunčevom svetlošću, činilo se, dok su mu ruke bile meke od kupanja, velike i jake i tamne i glatke i zastrašujuće.

I Pastir u selu krenu prema kući koju je zapazio kada je poslednji put dolazio. Pošao je prema vratima i istovremeno čuo uzdah iz svih ostalih kuća, a tišinu iz one koju je odabrao.

Ispred vrata podigao je ruku i ona su se otvorila, jer tako su bila i sagrađena: sve stvari koje su se otvarale pokoravale su se Pastirovoj volji, ili u najmanju ruku svetloj metalnoj kugli koju je kralj ugradio u njegovu ruku. U kući je bilo mračno, ali ne i dovoljno mračno da se ne bi videle oči starca koji je ležao u mreži, dok su mu se noge bez kostiju blago njihale. Čovek je mogao da vidi svoju budućnost u Pastirovim očima — ili je barem tako mislio, sve dok Pastir nije prošao pored njega i ušao u kuhinju.

Tamo je mlada žena, ne starija od petnaest godina, stajala pored kredenca; njene ruke stisnute do bola. Ali Pastir samo odmahnu glavom i podiže ruku i kredenac mu odgovori i otvori se, ma koliko ona držala vrata, otkrivajuću mrmljajuću bebu umotanu u ćebad koja ublažuju zvuk. Pastir se samo nasmeja i odmahnu glavom. Njegov osmeh bio je nežan i predivan i žena požele da je mrtva.

Pogladio ju je po obrazu i ona nežno uzdahnu, nežno zastenja, a onda on posegnu u vreću i izvuče svoju pastirsku kuku i prisloni joj mali disk na slepoočnicu i ona se nasmeši. Oči su joj bile mrtve, ali usne žive i zubi su joj se videli. Položio ju je na pod, brižljivo joj otvorio bluzu, a onda izvadio sekiru iz vreće.

Prevukao je prstom preko uskog, dugog cilindra i malo svetlo zasja na jednom kraju. Zatim prisloni svetleći kraj sekire na donji kraj njene dojke i opisa širok krug. Sekiru je sledila tanka crvena linija, a kada je pastir primio dojku, ostala mu je u ruci. Ostavivši je na stranu, pogladio je po dužini sekiru i svetlost postade tamnop-lava. Prešao je sekirom preko crvene rane i krv se zgrušala i osušila i rana je počela da zaceljuje.

Stavio je dojku u vreću i ponovio proces na drugoj strani. Za to vreme žena ga je gledala sa nezainteresovanim veseljem; osmeh joj je i dalje igrao na usnama. Smeškaće se tako danima pre no što mir nestane.

Kada je i druga dojka bila u vreći, Pastir odloži sekiru i kuku i brižljivo zakopča ženinu bluzu. Pomogao joj je da ustane i ponovo prešao veštom i nežnom rukom preko njenog obraza. Poput bebe, krenula je usnama prema njegovim prstima, ali on povuče svoju ruku.

Kad je otišao, žena je izvadila bebu iz kredenca i zagrlila je, nežno joj tepajući. Beba se priljubila uz čudnovato tvrde grudi, a žena se nasmešila i zapevala uspavanku.

Pastir je išao ulicama; vreća za pojasom njihala se pri svakom koraku. Ljudi su posmatrali vreću, pitajući se šta sadrži. Pre nego što je Pastir izašao iz sela, glas se proneo i pogledi više nisu bili usmereni ka vreći nego pre ka Pastirovom licu. On nije gledao ni levo ni desno, ali je osećao njihove poglede i oči mu postadoše meke i tužne.

A onda je već išao natrag ka jarku, preko uskog mosta, kroz vrata, i visoke mračne hodnike zamka.

Odneo je vreću kuvaru koji ga je zlovoljno pogledao. Pastir mu se samo nasmeši i izvadi kuku iz vreće. U trenutku, kuvar postade poslušan i ravnodušno poče da seče crveno meso na tanke režnjeve, koje je lagano poprašio brašnom, a zatim stavio u tiganj sa vrelim puterom. Miris je bio jak i sladak, a kuglice mleka cvrčale su u tiganju.

Pastir je ostao u kuhinji i gledao kako kuvar priprema kraljev obrok. Zatim ga je sledio do sale za ručavanje, gde je sobar upravo poslužio kralja odrescima koji su se pušili. Kralj i kraljica su jeli u tišini, sa ozbiljnim, ali gracioznim ritualima deljenja jela i ustupanja najboljih delova.

Na kraju obroka, kralj promrmlja nešto sobaru, koji na to pokretom pozva kuvara i Pastira u salu.

Kuvar, sobar i Pastir klekoše pred kralja koji ispruži tri ruke da dotakne njihove glave. Dugom praksom prihvatili su taj dodir bez trzaja, čak i bez treptaja, jer su znali da ga takvi postupci nerviraju. Nakon svega, bila je velika milost da su smeli da služe kralja: njihove usluge sačuvale su ih od toga da daju meso sa svojih tela, ill da svojim kožama ukrase tapiserijama prekrivene zidove zamka, ili dugačke pelerine za lov.

Vrhovi kraljevih ruku još su doticali glave trojice slugu kada se zamak zatrese i začu se niski alarmantni zvuk.

Kralj i kraljica napustiše sto i sa odmerenim dostojanstvom zauzeše mesta za svojim konzolama. Tamo su pritiskali dugmiće, stavljajući u pogon sve nevidljive odbrambene mehanizme zamka.

Posle sata iscrpljujuće koncentracije, priznali su poraz i povukli ruke od beskorisnih zadataka koje su činile. Polja sile, koja su dugo držala tanke zidove zamka do njihovih delikatnih visina, sada su nestala, zidovi padoše i blistavi metalni brod spusti se tiho usred ruševina.

Strana nebeskog broda se otvori i napolje izadoše četiri čoveka; oružje u njihovim rukama i bes u očima.

Videći ih, kralj i kraljica tužno se pogledaše, izvukoše ritualne noževe sa svojih mesta iz njihovih glava i istovremeno ih zabiše jedno drugom među oči. Umrli su ištog časa i dvadesetdvogodišnja okupacija Kolonije Abej završila se.

Mrtvi, kralj i kraljica izgledali su kao tužni polipi što leže opušteni i prazni na ribarskoj palubi, nimalo nalik na osvajače planeta i žderače ljudi. Ljudi sa nebeskog broda prišli su telima i uverili se da su mrtvi. Zatim su pogledali unaokolo i po prvi put shvatili da nisu sami.

Jer Pastir, sobar i kuvar stajali su na ruševinama palate; njihove oči raširene nevericom.

Jedan od ljudi sa broda ispruži ruku.

»Kako možete biti živi?« upita.

Nisu odgovorili, jer zapravo nisu znali šta pitanje znači.

»Kako ste opstali ovde, kad...«

I tada više nije bilo reči, jer su pogledali dalje od palate, preko jarka, do gomile kolonista i sinova kolonista koji su stajali i posmatrali ih. I videvši ih tamo bez ruku i nogu i očiju i grudi i usana, ljudi sa broda ispustiše iz ruku oružje i napuniše dlanove suzama, a onda pređoše most da tuguju sa radošću izbavljenih.

Nije bilo vremena za objašnjenja, niti je bilo potrebe. Kolonisti su se vukli, šepali i ponegde hodali preko mosta u razorenu palatu i obrazovali krug oko tela kralja i kraljice. Zatim su se dali na posao i za manje od sat vremena tela su ležala u jami, koja je bila temelj zamka, pokrivena mokraćom i izmetima, smrdeći već i od raspadanja.

Zatim su se kolonisti okrenuli slugama kralja i kraljice.

Ljudi sa broda bili su izabrani na udaljenom svetu zbog svog rasuđivanja, brzine i veštine i pre nego što je gomila našla zajednički jezik i želju, pre nego što se pokrenula, polje sile ograđivalo je sobara, kuvara, vratara i stražare. Čak i Pastira, i, iako je gomila mumlajući izražavala negodovanje, jedan od ljudi sa broda strpljivo objasni umirujućim tonom da će svi zločini koji su bili počinjeni biti u svoje vreme kažnjeni, po carskoj pravdi.

Ograda je ostala nedelju dana, dok su ljudi sa broda radili na tome da dovedu koloniju u red, boreći se da zainteresuju ljude za polja koja su im ponovo u potpunosti pripadala. Najzad su popustili, shvatajući da pravda ne može da čeka. Izvadili su mašineriju suda iz broda, skupili ljude i započeli suđenje.

Kolonisti su čekali dok ljudi sa broda nisu pričvrstili metalnu pločicu iza desnog uha svake osobe. Čak su i sluge u njihovom zatvoru i ljudi sa broda bili njome opremljeni, a onda je suđenje započelo, svaki čovek svedočio je direktno iz svoje memorije u umove ostalih ljudi.

Sud je najpre čuo svedočenje ljudi sa broda. Narod je sklopio oči i video ljude ogromnom zvezdanom brodu kako pritiskaju dugmad i brzo govore u kompjutere. Napokon izraz olakšanja i četiri čoveka ulaze u nebeski brod da se spuste.

Narod je video da to nije njihov svet, jer nije bilo preživelih. Umesto toga bio je samo zamak, samo kralj i kraljica, a kada su i oni bili mrtvi, samo zapuštena polja i ruševine sela napuštenog pre mnogo godina.

Videli su istu scenu ponovo i ponovo. Samo je u koloniji Abej bilo preživelih ljudskih bića.

Zatim su posmatrali kako su otvarana tela kraljeva i kraljica na drugim svetovima. Komora u kraljici širom otvorena, a tamo u puzećoj masi života, živelo je hiljade majušnih fetusa, mnogorukih i krvavih na hladnom vazduhu izvan materice. Trideset godina nošenja, a onda bi dva po dva nastavili da osvajaju i siluju ostale svetove u nezaustavljivoj epidemiji kroz galaksiju.

Ali u materici bili su zaustavljeni i fetusi su poprskani hemikalijom tako da su uskoro mirno ležali, smežurani u sive loptice osušene kože.

Svedočenje ljudi sa broda se završilo i sud je ispitao sećanje kolonista:

Zavijanje sa neba, udar svetla, a zatim se kralj i kraljica spuštaju bez pomoći mašina. Ali uređaji uskoro slede i ljude tuku nevidljivi bičevi i teraju ih u obor što su videli kako raste ni iz čega i pretvara se u malu, mračnu sobu u koju su jedva mogli da stanu stojeći.

Težak vazduh, nemoguć za disanje. Žena se onesvešćuje, a za njom i muškarac, a vrisci i krici zaglušuju. Znoj, dok tela nisu postala suva, vrućina dok se tela nisu ohladila, a onda drhtaji kroz sobu.

Vrata, a zatim kralj, veći nego što bi iko pomislio, njegove brojne ruke iznervirane. Bljuvotine na tvojim leđima od čoveka iza tebe, a onda i tvoje sopstvene i tvoja bešika ispražnjena od straha. Ruke se pružaju i krici svuda unaokolo, krici u svim grlima, krici dok glasovi nisu zamukli. Zatim jedan čovek izvučen iz gomile, vrata ponovo zatvorena, ponovo tama, i smrad i toplota i užas veći nego ranije.

Tišina, i u daljini razvučeni krik agonije.

Tišina. Časovi. A onda ponovo otvorena vrata, ponovo kralj, ponovo krik.

Treći put kralj je u vratima i iz gomile izlazi čovek koji ne vrišti, čija je košulja prekrivena ustajalim bljuvotinama, ali koji ne povraća, čije oči su mirne i čije usne su spokojne i čije oči svetle. Pastir, tada poznat pod drugim imenom.

Prilazi kralju i pruža ruku, a kralj ga ne iznosi. Kralj ga vodi, i on izlazi, a vrata se zatvaraju.

Tišina. Časovi. I još nema vriska.

A tada obor nestaje, nestaje u ništavilo iz kojega se činilo da je i došao, a vazduh je čist, sunce sija i trava je zelena. Ima samo jedna promena: zamak, uzdižući se visoko i profinjeno i ludo u košmaru kula i kupola. Oko njega jarak sa kiselinom. Vitak most.

A zatim, svi zajedno, natrag u selo. Kuće su netaknute i gotovo je moguće zaboraviti.

Sve dok Pastir ne prođe seoskim ulicama. I dalje ga zovu starim imenom — kako mu je bilo ime? I ljudi mu se obraćaju, pitaju ga šta je u zamku, šta kralj i kraljica žele, zašto smo bili zatvoreni, zašto smo slobodni.

Ali Pastir samo pokazuje na pekara. Čovek istupa, Pastir mu kukom dotiče slepoočnicu i čovek se smeši i kreće prema zamku.

Četvorica snažnijih na sličan način poslana su, i jedan dečak i još jedan čovek, a onda ljudi počinju da se došaptavaju i uklanjaju pred Pastirom. Lice mu je i dalje divno, ali se prisećaju vriska koji su čuli u oboru. Ne žele da idu u zamak. Ne veruju u prazne osmehe onih koji su otišli.

A onda Pastir ponovo dolazi, i ponovo, i udovi nestaju sa živih ljudi i žena. Prave se planovi. Izvode se napadi. Ali uvek ih zaustavljaju Pastirova kuka ili Pastirov nevidljivi bič. Uvek se obogaljeni vraćaju domovima. I čekaju. I mrze.

I mnogo je onih koji su zažalili što nisu umrli u prvim užasnim časovima napada. Ali Pastir nikada ne ubija.

Svedočenje ljudi se završilo i sud im je dopustio da predahnu pre no što se suđenje nastavi. Trebalo im je vremena da obrišu oči od suza koje su prolila njihova sećanja. Trebalo im je vremena da očiste grla od zagušenosti tihih krikova.

A onda su ponovo zatvorili oči i gledali Pastirovo svedočenje. Ovoga puta nije bilo mnogo različitih pogleda; svi su posmatrali kroz jedan par očiju:

Ponovo obor, gomila od straha šćućurena. Vrata se, kao i ranije, otvaraju. Samo, ovoga puta svi kreću ka kralju koji stoji u vratima, i svi pružaju ruku, i svi osećaju kako se hladan pipak obmotava oko nje i vodi iz obora.

Zamak se bliži, i oni osećaju strah od njega. Ali tu je i smirenost, mir što pritiska užas, mir koji čini lice spokojnim i sili srce da normalno kuca.

Zamak. Uzak most, kiselina u jarku. Vrata se otvaraju. Most je pređen sa trenom vrtoglavice, kada se čini da će kralj gurnuti, baciti svoju žrtvu u jarak.

A onda prostrana sala za ručavanje, kraljica za konzolom, oblikujući svet prema obrascu koji će dovesti njenu decu u život.

Stojiš sam u čelu stola, a kralj i kraljica sede na visokim stolicama i posmatraju te. Gledaš sto i vidiš dovoljno da shvatiš zašto su ostali vrištali. Osećaš kako se vrisak oblikuje u tvom grlu, znaš da ćeš ti, a zatim i svi drugi, biti tako rastrgnut, biti napola proždran, ostavljen u gomili žila i kostiju, sve dok svi ne nestanete.

A onda potiskuješ strah i gledaš.

Kralj i kraljica dižu i spuštaju ruke, njišući ih u ustaljenim obrascima. Čini se da razgovaraju. Ima li značenja u pokretima?

Saznaćeš. I ti pružaš ruku i pokušavaš da imitiraš figure koje vidiš.

Prestaju da se pokreću i gledaju te.

Zastaješ za trenutak, nesiguran. Zatim ponovo mašeš rukama.

Oni se miču u kovitlacu ruku i tihih zvukova. I ti imitiraš tihe zvuke.

A tada dolaze po tebe. Pripremaš se, zaklinješ se da nećeš vrištati, i znaš da nećeš izdržati.

Hladna ruka te dodiruje i gotovo se onesvešćuješ. A onda te vode iz sobe, od stola i sve postaje mračno.

Nedeljama te drže. Zabava. Drže te živog da ih zabavljaš kada se umore od posla. Ali dok ih imitiraš, počinješ da učiš, i oni te počinju učiti, i uskoro nastaje neka vrsta mucajućeg jezika, polako govore opuštenim rukama i tihim glasovima, a ti ih sa samo dve ruke pokušavaš imitirati, a zatim izraziti reči. Napor koji to iziskuje ubistven je ali naposletku im kažeš ono što si želeo reći, što si im morao reći pre no što im dosadiš i ponovo počnu gledati na tebe kao na meso.

Učiš ih kako da čuvaju stado.

I tako te imenuju pastirom, sa jednim jedinim zadatkom: da im bez prestanka obezbeđuješ meso. Rekao si im da ih možeš hraniti tako da nikada ne ostanu bez ljudskog mesa, i zaintrigirao si ih.

Odlaze po svoju hiruršku opremu i daju ti kuku, tako da ne bude bola ni otpora, i sekiru za klanje i zaceljivanje i na komadiću mesa koje se raspada pokazuju ti kako da njima rukuješ. U ruku ti ugrađuju ključ koji vlada svakom bravom na selu. I onda ideš u koloniju i malo po malo bogaljiš svoje sadrugove da bi ih održao u životu.

Ne govoriš. U tišini se skrivaš od njihove mržnje. Čezneš za smrću, ali ona ne dolazi, jer ne može doći. Ako umreš, umreće i kolonija, i tako nastavljaš da živiš život koji nije vredan življenja da bi spasao njihove živote.

A onda se zamak ruši i tvoj posao je završen i skrivaš sekiru i kuku na jedno mesto u tlu i čekaš da dođu da te ubiju.

Suđenje je završeno.

Ljudi su skinuli pločice sa ušiju i sa nevericom treptali na popodnevnom suncu. Gledali su prekrasno Pastirovo lice i njihova lica nosila su izraze koje nije bilo moguće protumačiti.

»Presuda suda je«, čitao je čovek sa broda, dok su ostali medu gomilom skupljali pločice za svedočenje, »da je čovek zvan Pastir kriv za grozna nedela. Međutim, ta nedela bila su jedini način da se na životu održe one osobe protiv kojih su ta nedela bila učinjena. Zbog toga se čovek zvani Pastir oslobađa svake optužbe. Ne smete ga ubiti i umesto toga ljudi iz kolonije Abej slaviće ga bar jednom godišnje i pomagati mu da živi onoliko dugo koliko nauka i razboritost to mogu omogućiti«.

Bila je to presuda suda i uprkos dvadesetdvogodišnjoj izolaciji, ljudi iz kolonije Abej nikada ne bi prekršili Carski zakon.

Nedeljama kasnije, posao ljudi sa broda bio je završen. Vratili su se u nebo. Ljudi su vladali sobom kao i ranije.

Negde među zvezdama tri čoveka u brodu skupila su se posle večere. »Pastir, od svih stvari«, reče jedan.

»Prokleto dobar, međutim«, reče drugi.

Činilo se da četvrti čovek spava. Međutim, nije, i on iznenada ustade i povika: »Bože moj, šta smo učinili!«

Tokom godina Kolonija Abej cvetala je i izrasla je nova generacija, jaka i neobogaljena. Pričali su deci svoje dece priču o svom dugom ropstvu i sloboda je bila cenjena, sloboda i snaga i potpunost života.

I svake godine, kao što je to sud naredio, išli bi do izvesne kuće u selu noseći na poklon žito, mleko i meso. Postrojili bi se pred vratima i jedan po jedan ulazili da odaju počast Pastiru.

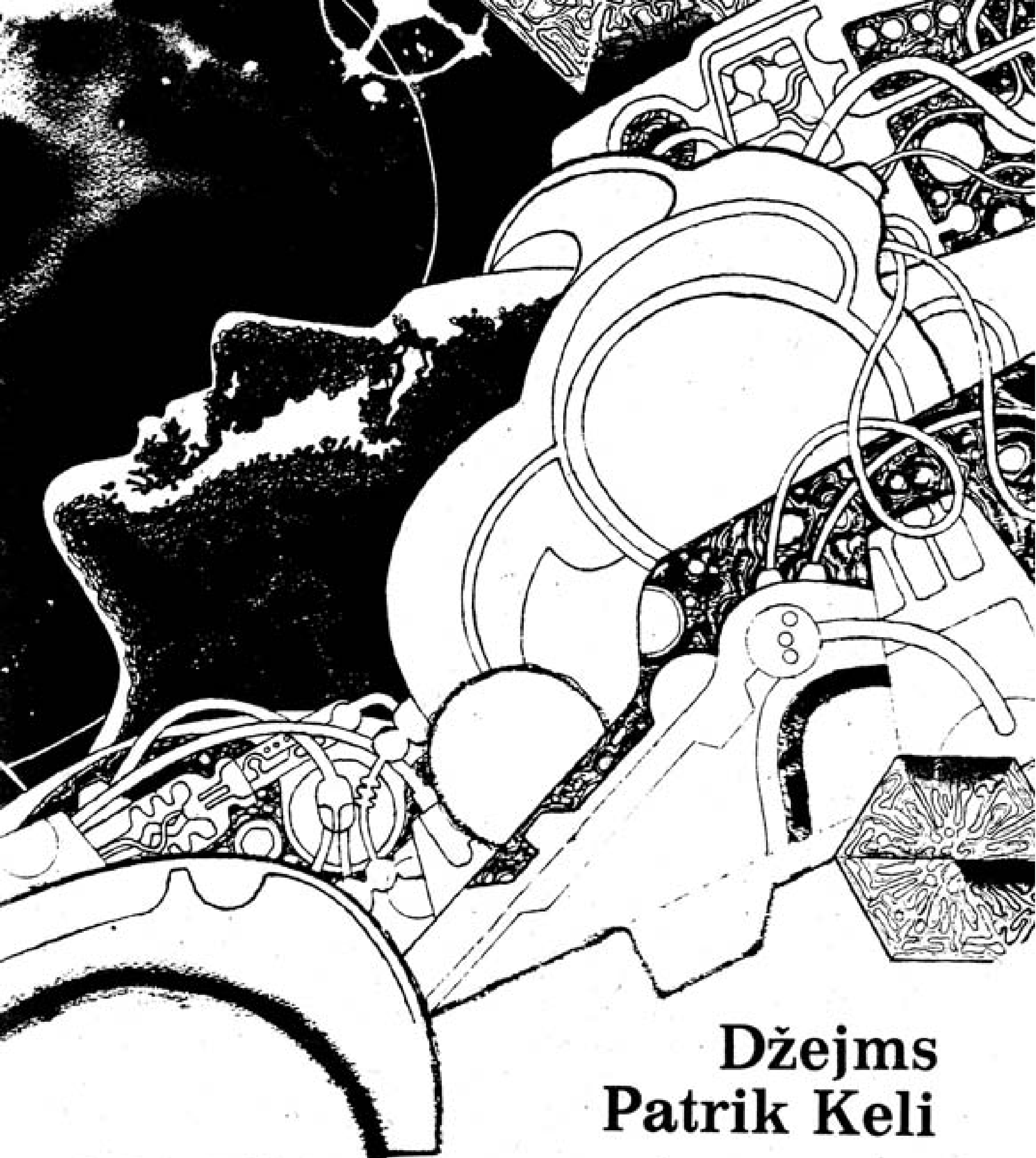
Prolazili bi pokraj stola na koji je bio uzdignut tako da ih može videti. Svako bi ušao i pogledao u divno lice sa nežnim usnama i mekim očima. Međutim, više nije bilo snažnih ruku. Samo glava i vrat i kičma i rebra i opuštena vrećica tkiva koje je pulsiralo životom. Ljudi bi gledali njegovo nago telo i videli ožiljke. Ovde je bila noga i bedro, zar ne? Da, a ovde su mu nekada bile genitalije, a ovde ramena i ruke.

Kako živi? Pitali su maleni, čudeći se.

Mi ga držimo na životu, odgovarali su stariji. Sudska presuda, govorili bi svake godine. Držaćemo ga u životu onoliko dugo koliko to nauka i razboritost mogu omogućiti.

Onda bi položili poklone i otišli, a na kraju dana Pastira bi premestili natrag u njegovu viseću ležaljku, odakle je godinu za godinom gledao kroz prozor kako se menja vreme na nebu. Odsekli bi mu, možda, jezik, ali kako nikada nije govorio, nisu se toga setili. Izvadili bi mu, možda, oči, ali su želeli da vidi kako se smeše.

Džejms Patrik Keli

NAJOKRUTNIJI MESEC

THE CRUELEST MONTH, 1983
JAMES PATRICK KELLY
Prevela Gordana Popošilov

Nel je mrzela sebe zbog sastanka sa Mesindžerom. Čak je i čekaonica počela da joj smeta. Biljke blistavog llšća, škripavi nameštaj od pruća, tapete sa travnatim dezenom; sve je to bilo previše uglađeno i lažno. Kao i sam Mesindžer. Ovo je bio Stamford, a ne Montego Bej. Kroz prozor je mogla da vidi automobile poprskane blatom kako jure duž Konektikat auto-puta; gomile prljavog snega topile su se kraj kolovoznih traka.

»Možete ući, gospođo Kanin. Doktor vas očekuje.«

Dok je ulazila, Mesindžer je požurio da je pozdravi, kao da je dan proveo očekujući njen dolazak.

»Ah, ponedeljak. I eto mog omiljenog sastanka.«

Obema rukama zgrabio je njenu.

»Kako se živi na vrhu, Nel?«

»Otkud ja znam.«

»Dobro, onda pri vrhu.«

»Otis, sačuvaj svoje bodrenje za fudbalske utakmice.«

On se nasmeja i dovede je do dve kožne fotelje, okrenute prema prozoru visokom od poda do tavanice. Jedna je bila nešto bliža, tako da je Nel morala da se okrene da bi ga videla. Sela je pored stočića sa staklenom pločom, na kome su bile čaše, bokal hladne vode i korpa puna papimih maramica.

»Osećam malo više odbojnosti danas, Nel. Da li grešim?«

Nel je mogla da čuje kako okreće stranice svog notesa.

»Hoćemo li da počnemo?«

Prekrstila je noge i zagledala se dole u saobraćaj. Bio je to obični odnos pacijent—terapeut: dušo, kaži šta te muči. Sa kim si spavala prošle nedelje. Već unapred je odlučila da ne započinje tu temu, osim ako on to ne učini.

»Serž pristaje na razvod«, reče. »Kaže da ne želi ništa.«

»Kako se osećaš zbog toga?«

»Rasterećeno, u neku ruku. Pomalo tužno. Nisam želela ni da se to odugovlači.« Sipala je malo vode i odgumula maramice dalje od sebe.

»Mislim, želela bih, zaista, da uzme sve što je njegovo. On ima pravo na to. Neće mu biti lako da piše i zarađuje za život u isto vreme. U stvari, kladim se da je to nemoguće. Pre nego što smo se venčali, momak čak nije bio sposoban da prati stanje na svojoj čekovnoj knjižici. Taman je počeo da se osamostaljuje kada... kada se dogodila nesreća. On je to nazvao, pronalaženjem sopstvenog izraza. Ne želim da se osećam odgovornom, ako mu to bude smetalo da piše.«

»On je tebe napustio, Nel. On brine o svom životu, ti o svom.«

»Naravno, ali njegova situacija me uznemirava. To je kao kad on kaže: napravila si haos od naših života, sad sredi to. Mene poštedi.« Led je zazvečao u čaši kad je otpila gutljaj. »A njegovi plakari su puni kutija sa krimi-romanima. A. Hičkok, Eleri Kvin, Majk Šejn. Njegovo đubre.«

»Iznesi sve u dvorište i rasprodaj.«

Napravila je grimasu. »Lešinari iz susedstva bi to jedva dočekali. Da prebiraju po ostacima našeg propalog braka. Kakav divan način da se provede subotnje popodne. Ne mislim da je to dobro rešenje, Otis. Mislim da ne bih mogla da mirno gledam kako deca drugih ljudi odnose igračke moje Avril.«

»Ne držiš valjda još uvek te igračke u kući?«

Ona klimnu glavom.

»Prošlo je dovoljno vremena, Nel. Stavi sve njene stvari u njenu sobu, zaključaj je i ne ulazi više.«

»Ne, ja moram da odem iz te kuće.«

»Problemi sa spavanjem?«

»Spavam kao noćni čuvar. One žute pilule koje si mi prepisao su sjajne. Uzmeš dve i odjednom ti TV-program izgleda fascinantno.« Iz tašne je uzela smeđu plastičnu bočicu, protresla je i stavila na sto. »Ne mogu da prestanem da razmišljam. Jedino tako osećam da sam živa.«

»Želiš li nešto slabije.«

»Sanjala sam je jednom. Prošle noći. Nije bila noćna mora. Sanjala sam da čujem kako se smeje. Pogledam u njenu sobu, nije tamo. Odlazim do prozora. Bila je mesečina, otisci stopala u snegu koji vode do njene ljuljaške. I dalje smeh. Sišla sam u dvorište i pratila njen trag. Ljuljaška se još njihala, ali Avril nije bila tu. Čula sam kako me zove; 'Avril te je prevarila, mamice, aprili-li-li!' Igrala se sa mnom. Išla sam za njenim glasom, ali je nisam stigla. Ona se smejala i ja sam se smejala. Imala sam osećaj da mogu i kuću da preskočim.«

Nel je zaćutala.

Mesindžer pročisti grlo. »To je ono što se obično sanja...«

»Ne govori mi ništa, Otis. Molim te. Sve što znam jeste da sam se po prvi put za ovih nekoliko meseci probudila osećajući se kao ljudsko biće. Želela bih da tako i ostane.«

»U redu, Nel. Znaš, to je napredak. San o tvojoj kćeri koji te ne plaši. To me veoma raduje.«

Nel je posumnjala da joj povlađuje.

»A kako tvoj problem sa telefonom? Je l' ima tu nečeg novog?«

»Još gore.«

Ona otpi jedan gutljaj.

»Mnogo gore. Najzad sam nabavila interfon za svoju kancelariju i to je u redu. Ne moram čak ni da dodirnem aparat, samo govorim u malu belu kutiju. Naručila sam i jedan za kuću, i sledeće nedelje treba da bude priključen. Ali sutradan sam se zatekla u sali za konferencije sa Karutersom i nekim ljudima iz Odeljenja za štampu, kada me je telefonom pozvao urednik koga sam danima pokušavala da pronađem. Džek Biligs je pružio slušalicu prema meni i ja... ja sam se uspaničila. Nisam mogla da je uzmem. Promrmljala sam nešto o prebacivanju veze mojoj sekretarici i izašla. Svi su blenuli. Sam bog zna šta su sve pričali kad sam otišla.«

Stisnutom pesnicom kao da je pokušala da to istisne iz sećanja, a onda je pustila da joj ruka padne u krilo.

»Do đavola, taj telefon mi pravi probleme kod Karutersa, kao da ih već nemam dovoljno.«

»Ima mnogo važnijih stvari nego što je mišljenje tvog šefa.«

»Ne u mom životu«, promrmlja ogorčeno, »sve drugo sam uprskala. Posao je jedina preostala stvar na koju sam ponosna.«

»Dobra si u samosažaljevanju, Nel. Ti si jedini roditelj koji je izgubio dete. Samo se tvoj brak raspao. Slušaj me, Nel: posao je deo problema. Da bi uspela u poslu, morala si da očvrsneš. Što je više uspeha bilo, ti si postajala sve čvršća. I znaš šta se desilo? Toliko si očvrsla da si postala lomljiva.«

»Nisam ja tako čvrsta, Otis. Samo sam usamljena.«

Mogla je da vidi svoj zamagljen lik u prozorskom staklu.

»Ja imam 38 godina, i u mom svetu ne postoji niko osim mene.«

»I ja sam deo tvog sveta.«

Prvi put ona se okrenu da vidi izraz njegovog lica.

»Hvala doktore«, reče suvo, »lepo je što to kažete.«

Zazvonio je telefon. On pogleda u nju, namršti se i ode do stola da se javi.

»Da? Kada? .. O, ne... Ko je za to zadužen? Da, dobro. Kaži mu da ću doći što pre mogu.«

On joj pride skrušeno.

»Žao mi je Nel, ali nešto je iskrslo. Drugi pacijent, hitan slučaj.«

Čučnuo je pored nje, gledajući joj pravo u oči.

»Možda bismo mogli da nastavimo posle večere?«

Šaka mu je počivala na njenom ramenu, a onda ju je pustio da sklizne niz njenu ruku.

»Je l' može u četvrtak?«

Ona ga uhvati za ruku.

»Ne mogu u četvrtak. Po mom rasporedu te noći spavam sa Karutersom.«

Reagovao je baš onako kako je želela. Za delić sekunde spretni dr Otis Mesindžer, pretvorio se u još jednog nesigumog mužjaka. Nasmejala se i poljubila mu ruku.

»Aprili-li-li, Otis. Da li ikad pogledaš u kalendar?«

»Ne mogu da poverujem da si to rekla, Nel«, već je vraćao masku profesionalnog dostojanstva, »čak ni u šali.«

Da samo on nije bio toliko siguran u sebe, često je pomišljala Nel, možda bi za njih dvoje i bilo neke šanse. Ali ovako, sve što je on mogao da joj ponudi bio je niz finih doživljaja: dobra hrana, dobro vino, kamerna muzika, kultivisan seks.

»Može u četvrtak, Otis.«

Ona naglo ustade i zagleda se dole u ćelavo mesto veličine novčića na njegovom potiljku.

»Hoćemo kod mene?«

Nel je upalila svetlo u holu i omirisala vazduh. Unutra se osećao miris lizola. Mrzela je da dođe u praznu kuću... Ponedeljkom je bar bilo podnošljivije. Džulijeta, žena koja joj je spremala, radila je od deset do tri popodne. Lakim trzajem odbacila je cipele i zaronila prste u čupavi sveže usisani tepih. Poželela je da nije tako uredna, pa bi se Džulijeta duže zadržavala u kući. Možda bi bilo dobro da nabavi mačku.

Odvukla se u kuhinju, strpala već pripremljeno, zamrznuto pile u mikrotalasnu pećnicu i iz frižidera izvukla bocu šardonea. Prvu čašu ispila je u dva gutljaja odlepivši cenu sa boce. Drugu je pijuckala, osećajući blagu aromu voća i bureta od hrastovine. Odnela je svoju aktovku u dnevnu sobu i pošla gore da se presvuče.

Kada je ugledala tricikl pored svog kreveta, uzdrhta kao da ju je protresla struja. Zurila je u njega, užasnuta, očajnički želeći da skrene pogled. Ružičasta pletena korpa bila je zakačena za upravljač, a plastično sedište prekriveno materijalom s dezenom jagoda. Sitan šljunak bio je ponegde zaglavljen u šare gumenih točkova, a zeleni emajl ulubljen i izgreban od upotrebe. Jecaj koji je nadolazio iz grla postao je neartikulisan i jak. Kada je ukočenost popustila, nemoćno se srozala niz zid.

Njena prva jasna misao bila je da neko pravi neumesnu šalu. Džulijeta. Nazvaće odmah tu kučku i otpustiti je. Telefon joj je bio pri ruci, ali je izgledalo kao da se ruga njenoj nemoći. Uz psovku, odgurnula ga je sa noćnog stočića i sišla do bara u dnevnoj sobi. Drhtala je uzimajući flašu viskija; Kati Sark je pljusnuo i zakovitlao se u njenoj čaši. Nasula je dopola i sručila niz grlo.

Kada je zazujala mikrotalasna pećnica, skoro se srušila na šank. Otrčala je do kuhinje, isključila pećnicu i zgrabila flašu vina. Ugnjezdila se u jastuke na kauču. Nel nije mogla da se seti kada je poslednji put videla Avrilin tricikl. Nedeljama već nije nosila njene stvari po kući. Čak i kad bi ih pronašla na neuobičajenom mestu, potrudila bi se da ih skloni. Uvek. Ipak, niko drugi ne bi mogao da donese tricikl ma gde da se pre toga nalazio. Džulijeta nije čudovište. A i da su lopovi, sigumo bi uzeli televizor, video ili zlatni poslužavnik iz dnevne sobe.

Polako, alkohol je učinio svoje i strah je ustupio mesto pijanom uznemirenju, a onda opštoj pometnji. Ispila je ostatak šardonea iz boce.

»Nel, stara curo, tebi treba psihijatar.«

Bacila je praznu bocu na tepih, protegla se i uskoro zaspala. Sledećeg jutra, pre nego što je pošla na posao, odnela je tricikl na tavan.

Dva domara brisala su i glancala čelično-stakleni ulaz Norias Korporacije. Jedan od njih otvori vrata i zaljubljenim pogledom isprati Nel, dok je prolazila, kao da je obična sekretarica, a ne asistent potpredsednika kompanije. Nel se namrgodi, setivši se Seržove primedbe o njenoj kompaniji: Seržovo pravilo, tako je on to zvao — što veći gazda, to više vrata treba da otvoriš dok dođeš do njegove kancelarije. Iako je Serž zauzimao veoma sarkastičan stav u pogledu njenog posla, nikad nije oklevao da joj pomogne u trošenju plate.

Nel je prošla kroz četvora vrata pre nego što je stigla do ulaza od mahagonija koji je vodio u odaje rukovodilaca. Hari, radnik obezbeđenja, dotaknu vrhovima prstiju kapu u znak pozdrava i nasloni se na dovratak.

Ulazna vrata od mahagonija otvorila su se uz blagi šum; uprava na vrhu izolovala se hermetički od ostalih kancelarija.

»Dobro jutro, gospodo Kanin.«

Kejt je bila sekretarica starog kova, pedesetih godina, koju nikakvi pomodni uticaji nisu mogli naterati da svoju šeficu zove po imenu.

»Predstavljanje Napretka pomereno je za 9,30. Zvao je gospodin Hamilton i kazao da će se ponovo javiti posle podne. A tu je i cveće.«

»Cveće?«

»Da, gospodo« Kejt je nosila svoje naočare na vrhu nosa. Gledala je u Nel preko okvira sa proračunatom nezainteresovanošću.

»Da li želite kafu sada, gospodo Kanin?«

Bilo je to pola tuceta žutih ruža, uvijenih u zelenu foliju. Ušeprtljila se dok je uzimala karticu, iznenada osetivši vrtoglavicu pri pomisli da su možda od Serža. Na karti je pisalo— »unapred se radujem i očekujem četvrtak«. Nije bilo potpisa.

»Proklet bio, Mesindžere.«

Ako je toliko oprezan, šta mu treba da pati i šalje joj cveće? A sad je tu bio i problem šta uraditi s njim. Nije ni morala da se pita kako bi muškarci iz upravnog odbora gledali na ruže u svojim kancelarijama. Tresnula je po interfonu:

»Hoćete li mi doneti kaput ovde, Kejt?«

Kad je Kejt ušla, Nel odgumu cveće do ivice stola.

»Umotaj to u kaput i odnesi u moja kola, hoćeš li?« počela je da otvara poštu, »kaput vrati posle.«

»Želite li da ih stavim u vodu?«

»Ne, ne brini o tome.«

Veći deo prepodneva Nel je provela na mučnim sastancima. Bob Jamoto, predstavio je ogledni primerak letnjeg izdanja »Napretka«, berzanskog časopisa Norias Korporacije. Jamoto je bio odgovomi urednik i izdavač, ali njoj se nikad nije dopadao; izgledalo je da veruje u sve što mu kompanija kaže da štampa. Karuters je bio tu prvih pola sata, dok je Jamoto izlagao članke, fotografije i grafikone koje je odabrao. Nel se pitala šta Karuters misli o Jamotou. Nikad nije bila u stanju da otkrije kakvo je šefovo mišljenje o nekome.

Leon Karuters bio je od onih koji se rukuju snažno i ne mare za pravila u rukovođenju. Znao je najmanje jednu stvar o svakom zaposlenom koga je ikad sreo. Ako je Smitov sin bio zvezda bezbol tima, tada bi ga Karuters svakako pozdravljao sa: »Smit drago mi je što te vidim. Je l'ih tvoj klinac još uvek pobeduje?« ili ako je žena Dobinskog pokušavala da nešto mrlja bojama na platnu rekao bi mu: »Fil, kako si? A gospođa? Je l' još uvek slika?«. Nije bilo važno što je Smitov sin davno ostavio bezbol i

otišao u pankere ili to što su Dabinski razvedeni već godinu i po.

Posle tačno pola sata otkako je Karuters ušao u salu za konferencije, njegova sekretarica banu na vrata, pobuđujući njegovu i pažnju svih ostalih i reče:

»Žao mi je što prekidam, ali Madrid je na liniji.«

Svi s razumevanjem klimnuše glavama, uvažavajući njegov prastari ritual bežanja. Karuters se izvinio, napustio salu, pa je pravi rad mogao da počne.

Sada je Nel postala zvezda sastanka i sedam muškaraca iz njene grupe za proučavanje javnog mnjenja, počelo je da se otima za njenu naklonost osuđujući ogledni primerak. Komentari su bili uglavnom povoljni o profilu radnlka koji je radio na sabiranju drvne mase u Bangoru i istovremeno bio pilot-dobrovoljac aviona za gašenje požara.

Bilo kako bilo, svi su naizmenično napadali članak o rizičnom spajanju Odeljenja za izgradnju Norias Korporacije i Preduzeća za izgradnju montažnih objekata, koji bi zajedno pravili montažne solarne kuće.

Nel je poželela da u sali za konferencije postoji prozor, da može da zuri kroz njega. Niko ne čita »Napredak«. Štampali su 17.000 primeraka prokletih novina, a 16.500 postajalo je đubre pola sata posle isporuke. S dosadom je prebirala po fotografijama, dok su ostali čavrljali. Ugledala je krupni plan nacerenog junaka, ogaravljenog lica, akrobate šumskog požara i njegove porodice. Gospodin i gospođa »avio-vatrogasci« i njihova kćer, odeveni u narandžaste kombinezone sa padobranima, stoje ispred dvomotorca cesne. Nel se ponovo zagleda u članak; devojčica jedva da je imala osam godina. Kako je glupo tome učiti svoje jedino dete.

Tokom cele trudnoće Serž i Nel su se prepirali oko imena deteta. Doneti odluku bilo je komplikovano i zbog toga što su se napredni roditelji različito prezivali. Ipak su se složili da dete ne treba da bude ni Kanin ni Lusier. Najzad, kad su trudovi počeli da se javljaju na svakih deset minuta, napravili su sporazum zasnovan na obostranoj iscrpljenosti: nazvaće devojčicu po danu njenog rodenja, AVRIL LeHuit (franc. 8. april), a ako bude dečak, dogovoriće se kasnije.

Avril je bila dete koje bi svaki roditelj poželeo. Lepa: kose kao kukuruzna svila, plavih očiju, rumenih obraščića. Pametna: znala je da izbroji 10 žele bombona još pre nego što je navršila dve godine, a primećivala je i mnoge stvari koje su odrasli želeli da sakriju. Vesela: bila je brbljivo, nasmejano detešce, očarano životom oko sebe. S druge strane, sve do četvrte godine odbijala je da sedne na nošu, izmotavala se i štipala tvrdoglave drugare, ali te mane bile su sitne u očima njenlh pristrasnih roditelja.

Nel se vratila na posao u Norias Korporaciju šest nedelja posle Avrilinog rođenja. Serž je uživao da ostaje kod kuće sa ćerkom. Dva dana pre nego što se rodila, sagorevao je pišući priče o seksualnim avanturama, pod naslovom »Najamnik«. Povremeno je radio za reviju »Stamfordski advokat« i tu je pronalazio teme za priče koje je kasnije objavljivao u krimi-romanima. Kada je dobio otkaz, izveo je Nel da to proslave.

Živeli su u preuređenom ambaru, na vrhu litice. Dva ara, od njihovih sedam, bila su skoro vertikalna. Kada bi lišće opalo, video se Long Ajlend kako blista na horizontu, ali se najbliži susedi nisu mogli videti kroz drveće. Kada je Nel unapređena u asistenta potpredsednika kompanije, zadužena za komunikacije, postala je jedina žena na tako visokom položaju u Noris Korporaciji. Serž je počeo, kako on kaže, ozbiljan roman, kad je Avril pošla u zabavište. Bili su srećni.

Sve se završilo u subotu. Serž je pisao u svom potkrovlju. Nel i Avril su plivale u skromnom bazenu u obliku kruške. Telefon kraj bazena je zazvonio i Nel je požurila da odgovori pre nego što zvonjava uznemiri Serža. Zvao je lično Karuters:

»Žao mi je što te ometam, Nel, ali imamo problema u fabrici Polimeks. Neke hemikalije su se izlile i nekako dospele u reku Merimak. Direktor fabrike se uspaničio i

pozvao državne organe pre nas. Pretpostavljam da neki obližnji gradovi uzimaju vodu za piće iz te reke. Bilo kako bilo, na leđima su mi novinari 'Boston glouba' i treba mi zvanična izjava. Sakupi svoje ljude i vrati se kod mene do pola tri popodne. Direktor se zove Beneli. Učini sve da taj glupan drži zatvorena usta. Hvala Nel, ceniću to.«

Nel je Iznela Avril iz bazena, izvela je iz lancem ograđenog dela dvorišta i zaključala kapiju.

»Zašto ne uđeš unutra i ne poigraš se malo, dušo? Mama mora da telefonira.«

»Ne mama, hoću napolje.«

»Ajde dobro.« Nel je uputila ćerku na ljuljašku i sanduk sa peskom, lagano je lupnuvši po zadnjici.

»Ali ostani u dvorištu, čuješ?«

Nel je volela izazove, posebno ako su dolazili do predsednika kompanije. Poslala je Maninga u fabriku jer je on najbolje umeo sa novinarima, a zbunjenog Benelija i njegovu porodicu smestila u motel na račun kompanije. Onda je okupila ostale službenike. Uskoro su pronašli tri stručnjaka koji su bili voljni da kažu da hemikalija nije nikome i nikada naskodila. Izjava je bila remek-delo žaljenja, bez krivice. Ono što je Nel izuzetno dobro radila, bili su odnosi sa javnošću. Kriza u fabrici okupirala je potpuno njenu pažnju sat i trideset minuta. Kao pravi profesionalac upustila se u problem.

Ali to nije bilo opravdanje.

Kada je u četvrtak stigla pred Mesindžerovu zgradu, Nel nije bila siguma da li želi da vodi ljubav sa tim čovekom ili samo da mu strgne sa lica onaj nacereni samozadovoljni izraz. Mesindžer joj nije ni dao šansu da se odluči. Do tada je bio blag, kao i kuća u kojoj je živeo. Neki škrti arhitekta uredio mu je enterijer. Bilo je prostrano, belo i nekako prazno, kao prazan list papira. U stanu nije bilo ničeg od drveta. Nije bilo zidova čak ni u kupatilu. Oni stidljivi mogli bi da se zaklone jedino iza sive plastične zavese.

Mesindžerova omiljena tema bila je hrana. Bio je sledbenik *nouvelle cuisine* i doživotno odan Sečuanskoj kuhinji. Mogao bi da provede celo veče ocenjujući kvalitet obližnjih restorana. Večeras, obećao je, otići će »Kod Antonija« u novi lokal koji je otvoren u blizini Grinič pointa. Nel neodređeno klimnu glavom i ispruži čašu za još vina.

Večerali su *fettuccine alpesto braciole ripine*, uz bocu *Brunello di montalcino risersa*, iz '77 godine. Kelner im se ulagivao. Kroz prozor su mogli da vide dvadeset miliona dolara vredne jahte, što su se lenjo ljuljuškale na sidrištu. Dok su pijuckali espreso, pijanista u kestenjastom smokingu sedeo je za Bozendorferom i improvizovao Geršvina.

Savršeno veče. Nel pomisli da mora da postoje milioni žena koje bi dale ceo svoj isprazni život za jedno ovakvo veče. Što je više o tome mislila, sve ju je više obuzimala otupelost.

Mesindžerova ruka nežno je prešla preko njenih grudi dok joj je pomagao da obuče kaput. Kasnije nije bio tako nežan. Kad se uzbudio njena odeća kao da ga je zbunjivala. Pri pokušaju da joj skine haljinu pokidao je patent zatvarač. Mala nezgoda, ali od onih koje su polako trošile njenu nezainteresovanost i oslobađale bes. Previše je govorio dok ju je mazio. Reč »voleti« suviše lako je silazila sa njegovih usana, pogotovo što je uopšte nije koristio dok je bila obučena. Na kraju bi uvek roktao — oh, veliki psihijatar rokće kao vepar.

Kad je sve bilo gotovo, ustala je i upalila svetlo. Boca konjaka bila je na noćnom stočiću; nasula je s prsta i popila naiskap.

»Otis«, stomak joj se zgrčio kao da će da povrati, »kad si dobio dozvolu, da li su te terali da potpišeš nešto?«

»Dozvolu«, reče Mesindžer, »dozvolu za pecanje, vozačku?«

»Diplomu, dozvolu da možeš raditi kao psihijatar. Pretpostavljam da postoji nešto

što se potpisuje, neki etički kodeks.«

Osetila je da je napet i na oprezu.

»O čemu to pričaš, Nel?

»Zar nije protiv tvoje profesionalne etike da spavaš sa mnom? Zar nisu od tebe tražili da potpises nešto gde piše — Ja, Otis Mesindžer, ovim obećavam da neću da tucam svoje pacijente?«

Drhtao je ali je ipak iscedio neki bledunjavi osmejak čoveka koji je zagrizao crvljivu jabuku.

»Nel,je li to opet neka šala? Ti mi puno značiš... ne mogu da verujem.«

»Uzmi«, ponudila mu je konjak, »popij nešto dok smišljaš šta ćeš da kažeš.«

Kad je prihvatio čašu, onda odgurnu ćebad sa sebe i skliznu sa kreveta. Skinula je haljinu sa vešalice i lako se uvukla u nju.

»Ja ovo ne razumem, Nel. Šta se to dešava?«

»Hajde da kažemo samo to da si bedan ljubavnik, Otis. I neka ostane na tome«, nazula je cipele.

Mesindžer se digao sa kreveta.

»Nel, prestani odmah. Hoću da sedneš i da razgovaramo.«

»Nemoj da mi naređuješ, doktore«, dohvatila je kaput i tašnu, »nisi čak ni obučen.«

Dograbio je pantalone i počeo da kupi njen veš koji je bio rasut po podu.

»Cekaj! A šta ću sa ovim?«

Nel se nasmeja.

»Pošalji mi poštom.«

Na putu kući vozila je brže nego što je dozvoljeno, prolazila kroz crveno i preko pune linije. Uključila je stereo u svom BMW-u i pevušila stare pesmice, izmišljajući sama reči kada bi je pamćenje izdalo. Kikotala se dosetkama koje je pravio disk-džokej i psovala reklame. Litre skupog alkohola, sati koje je provela u seksualnom razgibavanju — ništa je nije toliko zadovoljilo kao odlazak od Mesindžera.

Čekale su je u dnevnoj sobi. Mutne oči od dugmadi buljile su u tamu. Nel ih nije odmah videla; otišla je prvo u kuhinju, pojela nekoliko smokava i popila ogromnu čašu mleka, kao devojčurak koji se vratio sa igranke. Bez obzira na kasne sate, bila je dobro raspoložena. Taman je pošla da pusti neku od svojih izgrebanih ploča, kada je otkrila zabavu lutaka.

Sedele su na kauču, gledajući odsutno u ružičasti plastični servis za kafu na stočiću. Bila je tu lutka koja trepće i lutka koja kmeči, krpena lutka i lutka-crnkinja, kao i lutka sa izraženim oblinama. Sve su to bile lutke koje se smeše.

»O, bože«, reče Nel.

Lutke kao da su se smejale nekoj skrivenoj šali, možda na njen račun.

»Počinjem da ludim«, stresla se.

Kao da je očekivala da jedna od njih stane na svoje kratke noge i objasni joj da zaista ima halucinacije, da joj je lobanja pukla kao ljuska od jajeta, a razum joj se prosuo po tepihu i da će uskoro doći ljudi koji govore tiho, da je odvedu i brinu se o njoj, tako da neće imati potrebe da uopšte razmišlja. Lutke su se i dalje smešile.

Najzad, pojuri preko stepenica do skoro uvedenog interfona i pozva svog psihijatra.

Kad je sledećeg jutra okrenula kontakt ključ, iz radija su se začuli Bitlsi — »je, je, je« reče ona, birajući stanicu. Tražila je neku sa klasičnom muzikom, utišala je i krenula.

I pored svih svojih mana, Mesindžer je bio jedini kome je bilo stalo do nje. Došao je brzo i bez pogovora da je spase histerije. Rekao joj je da je sama organizovala tu

zabavu lutaka, a onda to zaturila negde u sećanju. Da izgleda kao da je Avril zaista živa, objasnio je. Pitala se da li previše očekuje od tog čoveka... Na kraju krajeva, ona je njega zavela.

Centar Stamforda bio je zakrčen jutarnjim saobraćajem. Kao što je obično radila, Nel okrenu retrovizor prema sebi i poče da se šminka, dok je polako napredovala prema Norias korporaciji. Nije mogla mnogo da učini sa borama u uglovima očiju, ali je stavila malo svetlijeg pudera na podočnjake. Brzim i sigurnim potezima nanela je ruž na usne. Žestoko pročešlja kosu i uveza je u pundu, čvršću nego obično. S obzirom na položaj na kome je bila, više joj je odgovaralo da bude dopadljiva nego lepa.

Osetila se bolje kad je sela za svoj sto. Uprkos njegovoj složenosti, svet biznisa, bio je neverovatno udoban. U njemu nije bilo ludila, tragedija, leševa, samo problemi koji su se mogli rešiti ili utrapiti nekom drugom.

Skoro celo prepodne provela je pronalazeći poslove koje bi mogla da ponese kući za vikend. U deset i trideset Karuters je ušao nenajavljen u njenu kancelariju i pozvao je na ručak.

Uprkos svom uspehu, Nel nije nikad bila prihvaćena u društvu. Muški razgovori joj nisu bili jača strana: bezbol i košarka bili su joj dosadni a fudbal i hokej užasni. Pošto nije bila vezana za poslove oko sticanja profita, mogla je o tome da razgovara samo uopšteno. Alkohol joj je usporavao misli, a cigareta se gadila. Njen pol je, naravno, bio najveći problem; osećala je kako džentlmenski obuzdavaju rečnik i stavove u njenom prisustvu. Niko joj nikad nije ispričao mastan vic.

Karuters, koji je kao i ona bio isključen iz društva statusom i karakterom, mogao joj je biti prijatelj — ako izuzmemo da je za nju bio nedokučiv. On i Nel ručali su sami u uglu restorana upravnog odbora. Razgovarali su traljavo o porezu, državnoj politici i kraju skijaške sezone. Karuters je mrljao po salati kao da odlaže odlazak zubaru.

»Znaš, Nel, mi smo svi ponosni na ono što ti radiš u kompaniji.«

Na kravati je imao fleku od preliva za salatu. Nel je odolevala iskušenju da je skine noktom.

»Posebno, kad znamo za lične probleme sa kojima se suočavaš.«

Zagledao se u viljušku na trenutak, a onda je spustio na tanjir.

»Iskreno, Nel, sumnjam da ijedan od naših stručnjaka ima tu tvoju žicu. Ali i najjačima od nas potrebno je da se nekad odmore. Primetio sam da nisi uzela nijedan slobodan dan još od '78. Zaradila si skoro tri meseca odmora, Nel.«

Zamotavala je i odmotavala salvet; nije znala šta da mu odgovori.

»Hoću da se odmoriš, Nel. To se ne odražava na tvoj posao, ali izgledaš umorno. Tako se i ponašaš. Kažem ti to kao prijatelj, veruj mi. I kao tvoj šef, plašim se da bih mogao da izgubim jednog od svojih najdragocenijih...«

Nel ga više nije slušala. Kaplja znoja kliznula joj je niz ruku. Bilo joj je toplo. Bilo je toplo i one subote pre osam meseci. Setila se da su plivale. Karuters se nije setio da joj tada ponudi neki slobodan dan. Sećala se kako je Seržu skrenula pažnju na koji način Karuters gleda Avril. Taj divlji — da, ubilački — izraz njegovog lica. Verali su se po toj pasjoj vrućini, tražeći je. Preko travnjaka, kroz žbunje, niz liticu. Suze i znoj pekli su joj oči. Pogled na Long Ajlend platili su preskupo: šest metara niže ležala je glave nakrivljene, kao slomljena lutka...«

»Cenim vašu brigu, Leone, ali imam projekte koji su u toku. Ne mogu samo tako da ih ostavim.«

Pružio je ruku preko stola i stavio je preko njene. Izgledalo je kao da se rukuju.

»Jedna od prednosti predsedničkog položaja je i ta što možeš da ne prihvatiš ne kao odgovor«, nasmejao se, »poslaću dopis tvojoj grupi. Odmor ti počinje u ponedeljak, u osam sati i hoću da uzmeš najmanje mesec dana, razumeš? Ne brini, snaći ćemo se već nekako bez tebe.«

Pustio je njenu ruku i odmakao se od stola.

»Sunčaj se, skijaj, uživaj. I nemoj pogrešno da me shvatiš, Nel. Kad se vratiš, opet ćeš imati posao.«

Nel nije mogla da se seti dobro tog vikenda; najviše vremena provela je uništavajući moždane ćelije alkoholom.

»Ali koji posao?«, vrisnula je Nel, u zadnjem dvorištu, u subotu ujutru, prekasno da je čuje Karuters ili neko od pristojno udaljenih suseda.

Popila je nekoliko pilula. Pošla u kupovlnu bez novčanika, u korpu nareďala brdo namimica u vrednosti od devedeset sedam dolara i trideset centi, a onda bila prinuđena da pobegne od razgnevljene kasirke. Među stvarima koje je slomila bile su Voterford kristalne čaše za vino, lampa, keramička vaza za cveće, dva nokta na ruci i ogledalo — kad se pogledala u njemu tog subotnjeg popodneva. Zapalila je vatru u kaminu. Tri puta je povraćala, jednom na tepih u spavaćoj sobi.

U ponedeljak se odmarala. Bila je jednostavno previše slaba da nastavi da maltretira samu sebe, a nije želela ni da oskrnavi ovaj poseban dan. Istuširala se i obukla za posao, ali umesto da ode do kola, uze još dve pilule i smesti se ispred televizora da sačeka Džulijetu.

Džulijeta je bila gromada od žene: jednostavna, zdepasta i snažna. Nosila je farmerke sa rasprodaje i izbledelu jaknu od velura koja bi joj se podigla do pola leđa kad se sagne, otkrivajući koji centimetar ružičastih gaćica. Serž je primio Džulijetu pre gadinu dana; posle jednog pogleda na nju, Nelina ljubomora je iščezla. Jedino što joj je smetalo bila je Džulijetina navika da je uvek zove »gospoja«, bez obzira na to koliko su je puta opominjali.

Nel se činilo da je Džulijeta nervozna zbog njenog prisustva. Svaki put kad bi prošla pored nje, Nel je pokušavala da je ne gleda. Kada je radila daleko od njenog pogleda, pravila je buku kao četa spremačica. Videlo se da je razočarana kad joj se Nel, oko podne, pridružila u kuhinji, odlučna da bilo s kim popriča o bilo čemu. Džulijeta je jela parče hladndg pečenja iz tiganja. U poslednje vreme Nel se prilično neuredno hranila; najzad je uzela malo bajatog keksa.

»Hoćeš li da popiješ nešto?« Neli bi bilo drago da ima razlog da otvori bife.

»Piću vode, gospoja.«

Nel je oklevala, a onda nasula čašicu viskija i sela prekoputa svoje spremačice.

Džulijeta je dosledno odbijala sve Neline pokušaje da zapodene razgovor: pohvale, televizijski program, vremensku prognozu, Brzo je završila s jelom, skupila mrvice sa stola u ruku i uzela Nelin prazan tanjir.

»Džulijeta!«

Odmakla se od Nel, lica zgrčenog od sumnje.

»Hoćete da me otpustite, gospoja? Je l’ ste me zato sačekali?«

»Ma hajde, Džulijeta, neću. Kod kuće sam jer... jer sam na odmoru. Tako je ispalo da sad imam odmor i sledeće nedelje putujem...«, Nel uhvati sebe kako zbunjeno brblja »pa zato neće biti potrebno da dolaziš u ponedeljak, ali one tamo nedelje slobodno dođi, kao i obično. Ne, ti odlično radiš, super. Nisam htela da te uznemiravam, Džulijeta, samo sam htela da se malo bolje upoznamo, to je sve.«

Džulijeta pogleda na sat, još se mrgodeći.

»Pola jedan je, gospoja. Sad imam pola sata slobodno. I ne mogu da ostanem jer moram da pokupim mog Džoja iz škole.«

Nel snuždeno klimnu glavom i mahnu joj iz sobe. Ta žena bi radije ribala kupatilo nego pričala sa njom, pomisli i otklati se uz stepenice da malo odspava.

Osmi april.

Trgla se iz sna i shvatila da je promrmljala reči od kojih je ceo dan pokušavala da pobegne. Sat na radio-aparatu pokazivao je 15:36. Džulijeta je već bila otišla. Nel se umila hladnom vodom i odlučila da preskoči sastanak sa Mesindžerom u 16,00. Osetila se dovdljno jakom da sama pronađe lek za svoju nevolju.

Sišla je u hol do Avriline sobe i potražila njen dečji kuhinjski pribor. Odnela je minijaturni pleh za kolače i bajato pakovanje već pripremljene smese za čokoladnu tortu. Uključila je remu na 350 stepeni.

Kada je bio gotov, posula ga je kokosovlm brašnom. Bio je to Avrilin omiljeni kolač. Nije mogla da nađe sveće, pa je u tortu zabola šibice.

Zazvonio je telefon.

»Odlazi, Otis.«

Telefon je i dalje upomo zvonio, unoseći još više nervoze.

»Ostavi me na mini, proklet bio.«

Mesindžerove pilule podsetile su je na sitne slatkiše koje joj je obično kupovala u dragstoru u ulici Samer. Bacila ih je na sto i prebrojala. Četrnaest. Zamišljala je da će to biti kao da trči niz peščane dine jezera Mičigen; kao da se bez kontrole vrti na toplom pesku; kao da će poleteti; konačno rasterećenje.

Ukrasila je tortu redajući pilule u obliku zvezde i zapalila sveće od šibica.

»Srećan ti rođendan,

srećan ti rođendan...«

Počela je da plače — prvi put posle sahrane — ali glas joj je ipak bio čvrst.

»...srećan rodendan, Avril,

srećan ti rodendan.«

Telefon se ponovo oglasio, i njegova neskladna zvonjava dopirala je iz daljine. Psujući, otišla je gore da isključi interfon, ali to nije bilo potrebno. Nije zvonio interfon. Dring-ring, dring-ring. Zvonjava je dolazila odozdo. Iz Avriline sobe.

Na podu, u sredini prostorije, stajao je telefon-igračka. Imao je crvenu slušalicu, plave točkiće i žut kanap za povlačenje. Na njemu je bilo naslikano nasmejano lice: plave oči skakutale bi kad se igračka pomerala. Telefon pogleda u nju i zazvoni ponovo.

Tresući se u uverenju da je neprimetno počela da gubi razum, zastade da podigne slušalicu.

»Mamice!« Avrilin glas kao da nije dopirao iz telefonske slušalice već kroz krvotok, pravo iz njenog srca.

»Nisam gledala kuda trčim, mamice. Izvini.«

»Oh, Avril.«

»Nemoj da te to boli, mama. Ja plačem zbog tebe. Molim te, prestani.«

Nel je zanemela.

»Moram da idem sad. Nemoj više da stanuješ ovde. Tebi treba neko da te mazi.«

»Avril, dušo, ne mogu da te ostavim...«

»Volim te, mamice, ali moram da idem.«

Nel je čučnula u polutami ćerkine sobe i shvatila da plače. Uvek je mislila da je plakanje neka vrsta bola i pokušavala da ga odvoji od tuge. Jecajući, shvatila je da suze ne bole.

Zatim je, sa rukama na grudima, sklopljenim preko Avrilinog telefona, pošla u svoju sobu i počela da se pakuje.

Greg Bear
TANGENTE

GREG BEAR, TANGENTS, 1986

Prevela Branislava Miladinov

Nasred kalifornijskog polja stajao je crnpurasti dečak, azijsko mu lice osenčeno teškim šeširom, kratko, zdepasto telo uramljeno u majicu i smeđi sorts. Škiljio je kroz travu, koja mu je dopirala do bokova, u široku staru rančersku dvospratnicu, a onda zazviždao nekoliko taktova Hajdnove klavirske sonate. Sa gornjeg sprata kuće začulo se visoko muško, razočarano »do đavola« i zvuk udaranja pesnice u nešto čvrsto. Minut tišine. Zatim, mnogo mekše, ženino pitanje: »Ne ide kako treba?«

»Ne. Plivam u tome, ali ga ne vidim.«

»Šifru?« upita žena plašljivo.

»Teserakt. Ako se ne zgusne, onda nije pihtijast.«

Dečak je čučnuo u travu i slušao.

»I?« ohrabrivala je žena.

»O, Lorin, to je još uvek samo hladan čorbuljak.«

Razgovor se završio. Dečak je legao u travu svestan činjenice da se nalazi na privatnom posedu. Krišom je preskočio ogradu od nacepanih drva i kapiju od cigala nove kuće koja se gradila prekoputa. Škola je bila gotova i njegova majka — tačnije, pomajka — nije volela da se on po ceo dan vrti oko kuće. Ill uopšte uzev, nije volela njega.

Zažmurio je i zamislio ogromnu klavijaturu i sebe kako igra po dirkama, tipkajući skalu u D-molu koja vrlo orijentalno zvuči i koja, mislio je on, odgovara njegovom poreklu. Voleo je muziku.

Otvorio je oči i video mršavu prosedu damu u kostimu od tvida kako se naginje nad njim, gledajući ga namrštenih veđa.

»Na privatnom si posedu«, reče.

On ustade kao na uzbunu i otrese travu sa pantalona. »Izvinite«.

»Učinilo ml se da sam videla nekog napolju. Kako se zoveš?«

»Pal«, odgovori.

»Zar je to ime?« upita dama nezadovoljno.

»Pal Tremont. To nije moje pravo ime. Ja sam Koreanac.«

»Koje ti je onda pravo ime?«

»Moji su rekli da ga više nikad ne koristim. Ja sam usvojen. Ko si ti?«

Seda dama ga je razgledala od glave do pete. »Zovem se Lorin Dejvis«, reče. »Živiš li tu negde u blizini?«

Uperio je prst preko polja, u zbijeni blok kuća.

»Ja sam prodala zemlju za te kuće pre deset godina«, rekla je. »I, ne uživam u dečjem narušavanju tuđeg poseda.«

»Izvinite«, reče Pal.

»Jesi li ručao?«

»Ne.«

»Hoće li valjati jedan topli sendvič sa sirom?«

On zaškilji u nju i klimnu.

U širokoj i popločanoj kuhinji od crvenih cigala, sedeći za stolom od hrastovine, iza koga su mu jedva izvirivala ramena, jeo je reš pečeni sendvič i posmatrao Lorin Dejvis koja ga je posmatrala.

»Pokušavam da pišem o jednom detetu«, reče ona. »Teško je to. Ja sam stara devojka i ne razumem se u decu.«

»Ti si pisac?« pitao je uzimajući gutljaj mleka.

Šmrknula je. »Niko ti ne može reći da je čuo za mene.«

»Je li ti onaj gore brat?«

»Ne«, reče ona. »To je Piter. Već dvadeset godina živimo zajedno.«

»Pa rekla si da si stara devojka — zar to nije ona koja se nije nikada udavala ili nije

nikad volela?« upita Pal.

»Nikad udavala. Nije bitno. Uostalom, Piterov odnos prema meni te se nimalo ne tiče.« Spremila je poslužavnik stavivši na njega šolju supe i sendvič sa salatom od tunjevine. »Njegov ručak«, reče. Iako ga niko nije zvao, Pal Je krenuo za njom uz stepenice.

»Ovde Piter radi«, objasnila je Lorin. Pal je stajao na vratima razrogačenih očiju. Soba je bila ispunjena elektronskom opremom, kompjuterskim terminalima i fabrički sivim policama na kojima su čudnovate kartonske skulpture delile prostor sa knjigama i strujnim kolima. Lorin spusti poslužavnik sa ručkom na kolica, tako da je on vrlo nesigumo ležao na kutiji fleksibilnih diskova.

»Nevolje još uvek?« upita mršavog čoveka leđima okrenutog njima.

Čovek se obrnu u svojoj pokretnoj stolici, kratkim pogledom okrznu Pala, pa onda ručak, a zatim zatrese glavom. Kosa mu je na temenu bila gusta, sjajnocma; na kratko ošišanim krajevima boja se naglo menjala u svetlu, gotovo veštački belu. Imao je mali, uzak nos i velike zelene oči. Na stolu ispred njega stajao je kompjuterski monitor. »Nismo se upoznali«, reče on, gledajući u Pala.

»Ovo je Pal Tremont, posetilac iz susedstva. Pal, ovo je Piter Tati. Pal će mi pomoći oko onog lika o kome sam ti pričala.«

Pal je radoznalo pogledao u monitor. Crvene i zelene linije su prolazile kroz neku neshvatljjivu transformaciju na ekranu, da bi se opet vratile na staro.

»Šta je teserakt?« upita Pal, sećajući se reči koje je čuo kroz prozor dok je stajao napolju.

»To je analog kocki, ali u četvrtoj dimenziji. Pokušavam da pronađem način, da naučim — da gledam svojim duhovnim okom«, reče Tati. »Jesi li ikad to pokušao?«

»Nisam«, priznade Pal.

»Evo«, reče dodajući mu naočare. »Kao u filmovima«.

Pal stavi naočare i zagleda se u ekran. »Tako?« reče. »Uvija se i razvija. Prelepo je — isturi se prema tebi, pa onda ode.« Obazre se po radnoj sobi. »Auuu!« U istočnom delu sobe stajao je kostur od aluminijumskih cevi — više nalik na nogare koje je smislio vodoinstalater — a koji je podupirao dugačku klavijaturu odvojenu od klavira, pa montiranu na uzan crni sanduk. Dečak otrča do klavijatura. »Tronklavir! Sa svim komandama. Majka me tera na časove klavira, ali bih ja radije učio na ovome. Znaš da sviraš na njemu?«

»Igram se s njim«, reče Tati razdražljivo. »Ja se sa svim elektronskim stvarima igram. Šta si video na ekranu?« Piter zatim pogleda u Lorin trepćući. »Poješću hranu, poješću je. Sad, molim te, nemoj da nam smetaš.«

»Trebalo je da on pomaže meni«, protestovala je Lorin.

Piter joj se osmehuo: »Naravno. Poslaću ga dole za koji minut.«

Kad je Pal sišao, sat vremena kasnije, ušao je u kuhinju da zahvali Lorin za ručak. »Piter je stvamo otkačen. Pokušava da predstavi sebi nekakve odrednice.«

»Znam«, reče Lorin uzdišući.

»Odoh ja sad kući«, reče Pal. »Doći ću opet, jer... ako ti nemaš ništa protiv. Piter me je pozvao.«

»To će biti sjajno«, odvrati Lorin skeptično.

»Pustiće me da učim na tronklaviru.« Izgovarajući ovu rečenicu blistavo se nasmešio i izašao kroz kuhinjska vrata.

Kad se Lorin popela po poslužavnik, zatekla je Pitera zavaljenog u stolici, zatvorenih očiju. Figure na ekranu su se strpljivo zamotavale i razmotavale, kocke neprestano prolazile jedna kroz drugu.

»Šta je sa Hokramovim poslom?« upita.

»Radim na njemu«, odvrati Piter ne otvarajući oči.

Sledećeg dana, Lorin je pozvala Palovu pomajku da bi je obavestila gde joj se sin

nalazi i žena ju je uveravala da je sve u redu. »Ponekad zna da bude dosadan. Pošaljite ga kući ako počne da pravi probleme — ali ne odmah. Dajte mi malo odmora«, reče ona, a potom se nervozno nasmeja.

Lorin stisnu usne, zahvali joj i prekide vezu.

Piter i dečak su sišli u kuhinju i punili papire nekakvim linearnim crtežima. »Piter me uči da se koristim njegovim programom«, reče Pal.

»Jesi li znao«, reče Tati, svojim najzvaničnijim tonom profesora s Kembridža, »da kocka, presecajući ravnu površ, daje veliki broj geometrijski različitih poprečnih preseka?«

Pal pogleda skicu koju je Tati načinio. »Aha«, reče.

»Ako je gurnemo kroz ravan, kocka se pojavljuje, dvodimenzionalnim stvorenjima koja žive na ravni — nazovimo ih Ravničarima — kao trougao, pravougaonik, trapezoid, romb ili kvadrat. Ukolio to dvodimenzionalno biće sve vreme gleda kako kocka prodire kroz ravan, ono vidi jednu li više ovih figura kako rastu, pa onda odjednom menjaju oblik, skupljaju se i nestaju.«

»Aha«, reče Pal, lupkajući se po nožnom palcu. »Prosto je. Kao u onoj knjizi što si mi pokazao.«

»A loptu gurnutu kroz ravan će ti nesrećni Ravničari videti prvo kao jednu nevidljivu tačku (dvodimenzionalna ravan dodiruje loptu — tangenta), a onda kao krug. Krug će se povećavati, pa se onda skupiti u tačku i opet nestati,« naškrabao je te zbunjene figure kako sa strahopoštovanjem posmatraju prodor.

»Shvatam«, reče Pal. »Mogu li sad da se igram sa tronklavirom?«

»Još malo. Budi strpljiv. Dakle, kako bi izgledao tesarakt ulazeći u naš trodimenzionalni svet? Seti se sada programa — slike na monitoru.«

Pal pogleda u plafon. »Ne znam«, reče sa izrazom nekog ko se dosaduje.

»Pokušaj da zamisliš«, terao ga je Tati.

»Izgledao bi«, raširio je ruke oblikujući nešto uglasto. »Izgledao bi kao jedna od onih egipatskih stvarčica, ali sa tri strane... ili kao kutija. Izgledalo bi kao kutija čudnog oblika, ne četvrtasta.«

»A ako bismo teserakt zavrteli u krug?«

Na vratima je neko zvonio. Pal je poskočio sa kuhinjske stolice. »Je li to moja mama«?

»Ne verujem«, reče Lorin. »Pre će biti da je Hokram.« Krenula je ka glavnom ulazu da otvori. Vratila se sa malim, bledunjavim čovekom. Tati je ustao i rukovao se sa njim. »Pal Tremont, ovo je Irving Hokram«, upoznao ih je, mašući rukom između njih. Hokram se zagleda u Pala i trepnu dugim, ne-baš-mnogo-sisarskim treptajem.

»Kako ide posao?« upita Tatija.

»Gotov je«, reče Tati. »Gore je. Izgleda da su vaši učenjaci lajali pod pogrešnim logičkim stablom,« Donese svitak ispisanih i odštampanih papira, dajući ih Hokramu.

Hokram prelista papire iz štampača.

»Ne mogu reći da me ovo usrećuje«, reče. »Još uvek ne mogu da nađem grešku. Rekao bih da je rad na nivou tvog briljantnog standarda. Jedino što bih hteo jeste da je to malo ranije urađeno. Uštedeo bi mi neke neprijatnosti, a kompaniji prilično para.«

»Izvini«, reče Tati bezbrižno.

»Sad imam vrlo važan poslić za tebe...« i Hokram izloži sledeći problem. Tati porazmisli o tome nekoliko minuta i zatrese glavom.

»Vrlo teško, Irving. Ovo je tek utiranje puta. Biće potrebno najmanje mesec dana da se vidi da li je to uopšte izvodljivo«.

»To je sve što mi je za sada potrebno da znam — da li je izvodljivo. Mnogi su u ovo upregnuti, Piter.« Hokram je sklopio ruke ispred sebe čineći se još bleđim i zabrinutijim nego što je bio kad je ušao u kuhinju. »Uskoro ćeš mi dati odgovor?«

»Odmah ću prionuti«, reče Tati.

»Štićenik?« upita, pokazujući na Pala. Na licu mu je bio i izraz zamišljenosti, ne baš sasvim podsmeha.

»Ne, prijatelj. Zanima ga muzika«, reče Tati. »u stvari, prokleto dobro svira Mocarta«.

»Pomažem mu sa teseraktima«, potvrdi Pal.

»Čestitam«, reče Hokram. »Nadam se da ne ometaš Pitera u radu. Piterov posao je vrlo važan.«

Pal svečano domahnu glavom. »Dobro je«, reče Hokram i ode iz kuće da odnese negativne rezultate u svoju kompaniju.

Tati se vratio u radnu sobu, Pal na učenje. Lorin je pokušala da radi u kuhinjl, sedeći sa naliv-perom i blokom hartije, ali reči nisu dolazile. Hokram ju je oduvek brinuo. Popela se uz stepenice i stala na vrata radne sobe. Često je to činila; njeno prisustvo nije ometalo Tatija koji je mogao da radi pod bilo kakvim okolnostima.

»Ko je bio taj čovek?« pitao je Pal, Tatija.

»Radim za njega«, reče Tati. »Zaposlen je u jednoj velikoj elektronskoj kompaniji. Pozajmljuje mi većinu opreme koju ovde koristim — kompjutere, visokorezolutni monitor. Donosi mi probleme, a svojim šefovinia odnosi moja rešenja nazivajći ih svojima«.

»Glupo zvuči«, reče Pal. »Kakve probleme?«

»Kodovi, šifre. Obezbeđenje kompjutera. To je nekad bila moja specijalnost.«

»Misliš ono kao zaključavanje kompjutera i to?« upita Pal, ozarivši se. »Učili smo nešto o tome u školi.«

»Bojim se da je ovo malo komplikovanije«, reče Tati smeškajući se. »Jesi li ikad čuo za nemačku 'Enigmu' ili za 'Ultra' projekat?«

Pal odmahnu glavom.

»Tako sam i mislio. Ne lupaj glavu time. Hajde sad da probamo sledeću figuru na ekranu.« Pozvao je sledeći kod na svom četvoroprostornom programu i posadio Pala ispred ekrana. »Dakle, kako bi izgledala hipersfera ubačena u naš prostor?«

Pal se za trenutak zamislio. »Vrlo čudno.«

»U stvari, ne. Ti gledaš u vizualizacije.«

»Aaa, u našem prostoru. To je bar lako. Izgleda jednostavno kao balon koji se naduvava niotkuda, pa se onda izduvava. Teže je videti kako hipersfera izgleda kad je prava. Mislim, kad je devo od nas.«

»Devo?« upita Tati,

»Da. Devo i lesno. Dore i gole. Zovi odrednice kako hoćeš«.

Tati je zurio u dečaka. Nijedan od njih dvojice nije primetio Lorin na vratima. »Odgovarajući termini su **ana i kata**«, reče Tati. »Kako ti izgleda?«

Pal je gestikulirao dvaput široko zamahnuvši rukama. »Kao lopta je i kao potkovica, zavisi kako se posmatra. Kao balon koga su izbole pčele, pretpostavljam, ali gladak celom površinom, a ne gromuljičav.«

Tati je i dalje zurio, pa onda tiho upitao: »Ti to stvamo vidiš?«

»Aha«, reče Pal. »Zar nije tvoj program za to predviden da učini da vidiš takve stvari?«

Tati je klimao glavom, zabezeknut.

»Mogu li sad da sviram tronklavir?«

Lorin se povukla s vrata. Imala je osećaj da je prisluškivala nešto bitno, ali nedokučivo. Tati je sišao sat vremena kasnije, ostavivši Pala da tipka Telemana na klavijaturi. Seo je za kuhinjski sto sa njom. »Program funkcioniše«, reče. »Za mene ne, ali za njega funkcioniše. Prokleto je prirodan.« Tati se retko tako izražavao. Osećao je otvoreno strahopoštovanje. »Samo sam mu pokazivao likove obrnutih senki. Na taj

način se, u najmanju ruku, dobija osećaj da vidiš kako nešto rotira u četvrtoj dimenziji. One šuplje maske koje koriste u Diznilendu... što izgledaju kao da se izvrću napolje i unutra, zavisno od svetla? Slike kratera na Mesecu — brda izgledaju kao rupe? To je ono što Pal naziva izvmutim slikama — brdo, i rupe.«

»I šta je u tome tako naročito?«

»Pa, ako nastaviš s igrom i učiniš da ti udubljena lica izgledaju kao izvrnuta i ispupčena ka tebi, to je isto kao da si ih zarotirala u četvrtoj dimenziji. Obrisi izgledaju kao da se izvrću levo i desno — desno oko postaje levo oko i slično. On je našao pravi način, a onda otišao da svira Hajdna. Prošao je kroz svu moju usranu muziku. Taj klinac je genije.«

»Misliš, muzikalan je?«

Zagledao se pravo u nju i namrštio. »Da, pretpostavljam da je izrazito obdaren i za to. Ali prostorni odnosi, koordinate i kretanje u višim dimenzijama... Da li si znala da, ako uzmeš trodimenzionalni predmet i rotiraš ga u četvrtoj dimenziji, da će se on pojaviti levo-desno izokrenut? Nema fiksirane leve i desne strane u četvrtoj dimenziji. Tako da, ako bih ja svoju ruku...« Podigao je desnu ruku, »i podigao dore — ili spustio gole, ona će se vratiti ovako?« Leva ruka mu je bila iznad desne, sklupčao je desnu u pesnicu i zabacio je iza leđa.

»Nisam to znala«, reče Lorin. »Šta su dore i gole?«

»Tako Pal zove kretanje kroz četvrtu diriienziju. Ana i kata za čistunce. Kao gore i dole za Ravničara koji shvata samo levo i desno, napred i nazad.«

Razmišljala je o rukama za trenutak. »Još uvek nisam u stanju to da vidim«, reče.

»Ni ja«, priznade Tati. »Naši su spojevi, jednostavno, suviše grabo zavareni, pretpostavljam.«

Pal je prebacio tronklavir na kombinaciju crkvenih orgulja i wah-gitare i svirao varijacije na Pergolezija.

»Hoćeš li nastaviti da radiš za Hokrama?« upita Lorin. Nije se činilo da je Tati čuje.

»To je neverovatno«, mrmljao je. »Dečak je jednostavno ušetao ovamo. Dovela si ga sasvim slučajno. Neverovatno.«

Misliš li da možeš da mi pokažeš odrednice — da mi ih prikažeš?« pitao je Tati dečaka tri dana kasnije.

»Nijedan od mojih mišića se ne pokreće na taj način«, odgovorio je. »Ja to mogu da vidim, u glavi, ali...«

»Kako izgleda to videti? Te odrednice?«

Pal zaškilji. »Mnogo je veće. Ovo gde mi živimo je nekako sve nabacano jedno preko drugog, sa drugim mestima sve pomešano. Čini da se osećam usamljenim.«

»Zašto?«

»Zato što sam ovde složen. Niko van ovoga ne obraća nimalo pažnje na nas.«

Tatijeve usne su se micale. »Ja sam mislio da ti intuitivno predstavljaš te odrednice u svojoj glavi. Je l' ti to hoćeš da kažeš da u stvari, možeš da vidiš to tamo?«

»Aha. Tamo takođe ima ljudi. Dobro, ne baš ljudi. Ali ja njih ne vidim očima. Oči su kao mišić — ne mogu da ih usmerim na taj način. Ali glavu, mozak, valjda mogu.«

»Do đavola!« reče Tati. Trepnuo je i povratio se. »Izvini. To nije lepo. Možeš da mi pokažeš te ljude... na ekranu?«

»Senke, onakve o kakvima smo pričali.«

»Dobro. Nacrtaj mi senke onda.«

Pal je seo pred terminal, stavio prste na tipke. »Ja mogu ovo da ti pokažem, ali moraš oko nečega da mi pomogneš.«

»Da ti pomognem — čime?«

»Voleo bih da im odsviram nešto — tamo. Tako da nas primete.«

»Ti ljudi?«

»Aha. Stvamo čudno izgledaju. Oni stoje na nama, tako nekako. Imaju pipke i u ovom svetu. A visoki su... visoko dore. Ne primećuju nas, jer smo tako mali u poređenju s njima.«

»Zaboga, Pal, nemam pojma kako da im tamo pošaljemo muziku... Nisam čak ni siguran da oni postoje.«

»Ja ne lažem«, reče Pal, suzivši oči. Okrenuo je stolicu da bi se suočio sa 'mišom' uglavljenim u crnoj kontrolnoj ploči i upotrebio ga za crtanje obrisa na monitoru. »Zapamti da su ovo samo senke onoga što oni, u stvari, jesu. Sledeće što ću nacrtati su dornje i gonje linije koje spajaju senke«

Dečak je osenčio obrise da bi ih učinio čvršćim, smeškajući se ovom svom triku, no, objašnjavajući da je to bilo neophodno, jer je projekcija četvorodimenzionalnog predmeta u normalan prostor bila, naravno, trodimenzionalna.

»Izgledaju kao kad uzmeš biljke iz bašte i nakalemiš im mnogo ruku i prstiju... Otprilike, kao kad gledaš stvari u akvarijumu«, objašnjavao je Pal.

Posle izvesnog vremena Tati je potisnuo nevericu i piljio, usta otvorenih u čuđenju, u ono što je dečak nanovo stvarao na monitoru.

»Mislim da gubiš vreme, eto, to ja mislim«, reće Hokram. »Bio mi je potreban taj sud o izvodljivosti do danas.« Krupnim koracima je špartao po dnevnoj sobi, pre no što se bacio u fotelju svom težinom koju je njegov krhki telesni sklop posedovao.

»Bio sam onemogućen«, priznao je Tati.

»Dečakom?«

»U stvari, da. Talentovan klinac.«

»Slušaj, meni će ovo stvoriti mnogo problema. Garantovao sam da će sud biti gotov do danas. Ostaviću vrlo nepovoljan utisak.« Hokram se zagrebao po licu u očajanju. »Šta, pakla mu, radiš sa tim dečakom?«

»Učim ga, u stvari. Ili, još bolje, on uči mene. Upravo sada gradimo četvorodimenzionalni konus, deo zvučnog sistema. Konus je trodimenzionalan — materijalni deo — ali magnetsko polje formira četvorodimenzionalno prostiranje.«

»Jesi li ikad pomislio kako to izgleda, Piter?«

»Izgleda veoma čudno na monitoru. Preklinjem te...«

»Govorim o tebi i dečaku.«

Tatijev ozaren, zainteresovan izraz polako se pretvarao u izduženi, zborani užas. »Ne znam na šta misliš.«

»Znam mnogo o tebi, Piter. Odakle si, zašto si morao da odeš... To, jednostavno, nije lepo.«

Tatijevo lice se obli grimizom.

»Drži ga dalje od sebe«, savetovao je Hokram.

Tati ustade. »Hoću da izađeš iz ove kuće«, tiho prozbori. »Sa našom saradnjom je svršeno.«

»Kunem se,« reče Hokram, tihim, hladnim glasom, nepomično gledajući Tatija ispod obrva, »da ću reći dečakovim roditeljima. Misliš da će im biti milo da im se klinac vrti oko jednog matorog — pardon na izrazu — pedera? Reći ću im ako ne dobijem sud o izvodljivosti. Mislim da to možeš da uradiš do kraja ove nedelje— za dva dana. Zar ne?«

»Ne mislim da mogu«, reče Tati meko. »Odlazi.«

»Znam da si ovde ilegalno. Nema zapisa da si ušao u zemlju. Sa problemima koje si imao u Engelskoj sigurno nisi poželjan stranac. Dovoljna je reč prosleđena INS-u i bićeš deportovan.«

»Nemam vremena za taj posao«, reče Tati.

»Izmisli ga. Umesto da podučavaš tog klinca.«

»Izlazi napolje.«

»Dva dana, Piter.«

Tokom večere, Tati je objasnio Lorin kakvu je raspravu imao sa Hokramom. »Misli da zavodim Pala. Gnusni podlac. Nikad više neću raditi za njega.«

»Onda bi bilo dobro da popričam sa advokatom«, reče Lorin. »Siguran si da ga ne možeš... usrećiti, okončati ovu nepriliku?«

»Mogu da rešim njegov mizerni problem za samo nekoliko sati. Ali ne želim ponovo ni da ga vidim, a kamoli da pričam s njim.«

»Uzeće ti opremu.«

Tati zatrepta i bespomoćno odmahnu rukom kroz vazduh. »Onda ćemo morati da požurimo sa radom, zar ne? Oh, Lorin, ispala si budala što si me dovela ovamo. Trebalo je da me pustiš da istrulim.«

»Ignorisali su sve što si za njih učinio«, reče Lorin gorko. Zurila je kroz kuhinjski prozor u natmureno nebo i šume. »Sačuvao si njihove tajne za vreme rata, a onda... hteli su da te zatvore.«

Konus je ležao na stolu kraj prozora, okupan jutarnjim suncem, povezujući mikro-kompjuter i tronklavir. Pal je aranžirao muziku koju je komponovao stojeći kraj stalka ispred sintisajzera. »Liči na Bahov kanon«, reče, »ali će za njih biti bolje odsviran. Ima jednu vrstu kontrapunkta ili suprotnog ritma koji ću odsvirati na donjem kraju zvučnika.«

»Zašto mi ovo radimo, Pal?« upita Tati dečaka dok je sedao za klavijature.

»Ti, u stvari, ne pripadaš ovde, zar ne, Piter?« upita Pal. Tati je zurio u njega.

»Mislim, ti i gospođica Dejvis se dobro slažete — ali ti ne pripadaš ovde, sada?«

»Zašto misliš da ne pripadam?«

»Čitao sam neke knjige u školskoj biblioteci. O ratu i tako to. Potražio sam 'Enigmu' i 'Ultra' projekat. Naišao sam na tipa koji se zove Piter Tornton. Na slici izgleda kao ti, samo mlađi. U knjizi se o njemu govori kao o heroju.«

Tati se prazno nasmeja.

»Bila je tamo i sledeća beleška, u jednoj od tih knjiga. Nestao si 1965. Bio si optužen za nešto. Nisu čak ni pomenuli šta je to bilo za šta si optužen.«

»Ja sam homoseksualac«, mirno reče Tati.

»O, pa šta?«

»Lorin i ja smo se upoznali u Engleskoj, 1964. Hteli su da me strpaju u zatvor, Pal. Dopali smo se — zavoleli smo jedno drugo, i tako me je ona prošvercovala u SAD preko Kanade.«

»Ali ti si homoseksualac. Oni ne vole žene.«

»To nije sasvim tačno, Pal. Lorin i ja veoma volimo jedno drugo. Možemo da razgovaramo. Poverila mi je svoje snove o tome kako želi da bude pisac, a ja sam joj pričao o matematici i o ratu. Gotovo sam umro u ratu.«

»Zašto? Bio si ranjen?«

»Ne. Naporno sam radio. Sagoreo sam i doživeo nervni slom. Moj ljubavnik... muškarac... održao me je u životu tokom četrdesetih. U Engleskoj je bilo gadno posle rata. No, on je umro 1963. Njegovi roditelji su došli da se usele u stan i, kada sam im ja osporio pravo na useljenje preko suda, bio sam uhapšen.« Bore na njegovom licu su se produbile, dugo je držao zatvorene oči. »Pretpostavljam da zaista ne pripadam ovde.«

»Ni ja. Moje je za mene baš briga. Nemam previše prijatelja. Čak nisam ni rođen ovde, a o Koreji ne znam ništa.«

»Sviraj«, reče Tati okamenjena lica. »Da vidimo da li će slušati.«

»O, slušaće«, reče Pal. »To je slično načinu kojim se oni sporazumevaju.«

Dečak postavi prst na dirke tronklavira. Konus spojen sa klavijaturom i mikro-kompjuterom sitno je podrhtavao. Sat vremena je prečešljavao svoju kompoziciju na-

pred i nazad, ponavljajući prelaze i praveći varijacije. Tati je sedeo u uglu, brade naslonjene na ruku, osluškujući mišje cijukanje i pijukanje koje je proizvodio konus, **koliko je teže interpretirati četvorodimenzionalnu muziku**, mislio je. **Bez ikakvih vizuelnih indicija**. Konačno, dečak je prestao, skršio, pa potom ispružio ruke. »Mora da su čuli. Treba samo da sačekamo, pa ćemo videti.« Prebacio je tronklavir na automatski plejbek i odgurnuo stolicu od klavijatura.

Pal je čekao do sutona, a onda nevoljno otišao kući. Tati je ostao u radnoj sobi do ponoći, slušajući tanušne zvuke koje je proizvodio zvučni konus. Više od toga nije mogao da učini. Laganim hodom je sišao kroz hodnik do spavaće sobe, opuštenih ramena.

Tronklavir je celu noć svirao preprogramirani izbor Palovih kompozicija. Tati je ležao u postelji u svojoj sobi, dvama vratima razdvojen od Lorin, posmatrajući prugu mesečine kako klizi po zidu. **Koliki put treba da pređu četvorodimenzionalna bića dovde?**

Koliko je trebalo ja da pređem da dođem dovde?

Zaspao je bez odgovora, i sanjao, i u snu mu se ukazao lelujav Palov lik, mrdajući rukama kao da pliva, široko otvorenih očiju. **Dobro sam**, rekao je dečak ne mičući usnama. **Ne brini za mene... Dobro sam. Bio sam u Koreji da vidim na šta liči. Nije loše, ali mi se ovde više sviđa...**

Tati se probudio u znoju. Mesec je bio zašao, a soba je bila crna poput smole. U radnoj sobi je hiperkonus nastavljao svoj daleki, cijukavi program.

Pal se vratio rano ujutro, zviždeći odvojene odlomke Mocartovog violinskog koncerta br. 4. Lorin mu je otvorila glavna vrata i on je ustrčao stepenicama do Tatija. Tati je sedeo ispred monitora, puštajući sebi ponovo Palovu skicu četvorodimen-zionalnih bića.

»Vidiš li ih sada?« upita dečaka.

Pal klimnu glavom. »Približavaju se. Zainteresovani su. Možda bismo mogli da pripremimo stvari, znaš — da budemo pripravni.« Zaškilji. »Da li si ikad razmišljao na šta bi ličio četvorodimenzionalni otisak stopala?«

Tati je uzeo pitanje u razmatranje za trenutak. »To bi bilo vrlo zanimljivo«, reče. »Bio bi čvrst.«

Sa donjeg sprata čuo se Lorinin vrisak.

Pal i Tati su se gotovo preturili jedan preko drugoga silazeći niz stepenice. Lorin je stajala u dnevnoj sobi ruku ukrštenih na grudima, jednom rukom zatiskujući usta. Prvi prodor je zahvatio deo poda dnevne sobe i istočni zid.

»Stvamo nespretno«, reče Pal. »Mora da je jedan od njih naleteo na ovo.«

»Muzika«, reče Tati.

»Šta se, **do đavola**, ovde događa?« raspitivala se Lorin, glasom koji je isprva ličkio na škripanje, a završio kao urlanje.

»Možda bi bilo bolje da isključiš muziku«, zaključi Tati.

»Zašto?« upita Pal dok mu se lice krivilo u nekakav uzbuđen osmeh.

»Možda im se ne sviđa.«

Svetloplava opnasta gromuljica naglo se proširila do prečnika od jedne jarde pokraj Tatija, promeškoljila se, ukočila i onda naglo iščezla.

»To je bilo nešto kao lakat«, objašnjavao je Pal. »Jedna od njihovih ruku. Mislim da pokušava da pronađe odakle muzika dolazi. Idem ja gore.«

»Isključi je!« zahtevao je Tati.

»Odsviraću nešto drugo.« Dečak je ustrčao uz stepenice. Iz kuhinje je doprla grozna šuplja lomljava, zatim zvuk vakuuma koji se ispunjava — obrnuti prasak koji se završio siktanjem — praćen vibracijama koje su uterivale jezu u zube.

Vibracije prouzrokovane **struganjem** četvorodimenzionalnih bića po njihovom

trodimezionalnom 'podu'. Tatijeve ruke zadrhtaše od uzbuđenja.

»Piter!« kriknu Lorin, napuštajući svo svoje dostojanstvo. Ispružila je ruke stisnutih pesnica kao da se sprema da vežba ili da boksuje.

»Pal je privukao posetioce«, objasni Tati.

Okrenuo se prema stepenicama. Prva četiri stepenika i deo poda su se zavrteli i nestali. Navala vazduha ga je gotovo oborila u rupu.

Pošto je povratio ravnotežu kleknuo je i opipao precizno isečenu, konkavnu ivicu. Ispod je bio mračni podrum.

»Pal!« zazvao ga je Tati »**Isključi ga**.«

»Sviram im nešto novo«, viknu Pal. »Mislim da će im se dopasti.«

Zazvonio je telefon. Tati je bio najbliži prostoru u dnu stepeništa i instinktivno je posegao za slušalicom. S druge strane je bio Hokram, urlao.

»Ne mogu sad da razgovaram«, reče Tati. Hokram je ponovo urliknuo, dovoljno glasno da ga Lorin čuje. Tati je naglo prekinuo vezu. »Pretpostavljam da su ga otpustili«, reče. »Čini se da je besan.« Napravio je tri duga koraka unazad, okrenuo se, potrčao i iz zaleta preskočio ponor do prve nedirnute stepenice. »Ne mogu sad da razgovaram.« Grabio je uz stepenice, zaustavivši se na odmorištu. »Isuse«, reče kao da mu je nešto iznenada palo na pamet.

»Zvaće vladu«, upozori ga Lorin.

Tati je odmahnuo. »Znam šta se dešava. Odvaljuju komade treće dimenzije i prebacuju u četvrtu. Četvrta dimenzija. Kao što reče Pal: trapavi grubijani. Mogli bi da nas ubiju.«

Sedeći pred tronklavirom, Pal je sav srećan svirao novu melodiju. Tati je prišao, a zatim stao naglo blokiran debelim zelenim stubom, čvrstim kao stena i sa vrlo sličnom teksturom. Vibrirao je i opisivao luk u vazduhu. Deo plafona širok jardu bio je odfikaren iz trodimenzionalnog prostora. Vetar zaleprša Tatijevu kosu. Stub se suzi na veličinu drške od metle, prekrivene dlakama koje su se uvijale poput zmija.

Tati pogladi čupavu dršku od metle i izvuče utikač tronklavira. Kavez od smeđih kobasica u obliku cepelina okružio je kompjuter, zavrteo se, izdužio, toliko da je dosezao plafon, pod i gornju površinu stola s monitorom, a onda se usukao do tanušnih niti i nestao.

»Oni ovo ovde ne vide baš najjasnije«, reče Pal neuznemiren prekidom koncerta. Lorin se popela spoljnim stepeništem i stala ispred Tatija. »Uf, izvini za štetu.«

Jednom ravnomemom spiralnom kretnjom, tronklavir, konus i sve žice kojima su bili povezani, jednostavno su se sljuštili poput samolepljivih etiketa i uklonili sa ravne površi.

»Heeej«, reče Pal; lice mu je odjednom odavalo uzbunu.

Došao je red na dečaka. Bio je preseljen mnogo sporije, sa vise pažnje. Poslednje što je iščezlo bila je njegova glava koja je visila okačena o vazduh nekoliko sekundi.

»Mislim da im se dopala muzika«, rekao je s osmehom.

Glava, osmeh i ostalo je otišlo putem koji Lorin i Tati nisu mogli slediti. Soba usisa vazduh kroz otvorena vrata, zatim tiho izdahnu do normale. Lorin je ostala u istom položaju nekoliko minuta, dok je Tati pregledao šta je nestalo iz radne sobe, prolazeći rukom kroz razbarušeni vazduh.

»Možda će se vratiti«, reče Tati. »Čak ne znam ni...« No, nije završio. **Može li trodimenzionalni dečak preživeti u četvorodimenzionalnoj praznini, ili štogod da je to što je dore ili gole?**

Tati se nije protivio kada je Lorin preuzela na sebe da pozove dečakove usvojitelje i policiju. Kad je policija stigla, Piter je stoički podneo pitanja i optužbe, nepomičnog lica, rekavši im sve što je znao. Nisu mu poverovali — niko nije tačno znao u šta da veruje. Načinjene su fotografije.

Samo je pitanje vremena, rekla mu je Lorin, kada će jedno od njih, ili oboje, biti uhapšeni. »Onda ćemo smisliti priču«, reče on. »Reći ćeš im da je krlvica moja.«

»Neću«, reče Lorin. »Gde je on?«

»Nisam siguran«, reče Tati. »U svakom slučaju, dobro je.«

»Otkud znaš?«

Ispričao joj je svoj san.

»Ali to se desilo pre ovoga«, reće ona.

»Savršeno izvodljivo u četvrtoj dimenziji«, objasnio je. Neodređeno je pokazao na gore, zatim dole i slegnuo ramenima.

Poslednjeg dana Tati je proveo jutarnje časove u razorenoj radnoj sobi ušuškan u kućni ogrtač i kaput, puštajući svoj program iznova i iznova, pokušavajući da vizualizuje **ana i kata**. Zatvorio je oči, zaškiljio, klimnuo glavom, isprepleo prste i nacrtao čudne male grafove na monitoru — no, nije pomagalo. Mozak mu je bio isuviše grubo zavaren.

Tokom doručka je ponovio Lorin da mora svu krivicu da svali na njega.

»Možđa će od svega da dignu ruke«, reče ona. »Nemaju slučaj. Nikakve dokaze... ništa.«

Da dignu ruke od svega, razmišljao je, prelazeći rukom preko glave, ironično se smeškajući. **Ionako nikad neće saznati**.

Neko je pozvonio na vratima. Tri čoveka u sivim odelima, jedan s aktovkom, stajali su u tremu. »Gospodin Piter Tati?« upitao je najviši.

»Da«, dade im do znanja Tati.

Komad dovratka i zida nad vratima je iščezao bučno, uz siktavi prasak. Tri čoveka pogledaše u zjapeći prostor. Ignorišući ono što je nemoguće, najviši ponovo usmeri pažnju na Tatija i nastavi: »Gospodine, naša je dužnost da vas privedemo. Imamo informaciju da ste u zemlji ilegalno.«

»Oh?« reče Tati.

Nepravilna plava opnasta gromuljica naraste do veličine od četiri stope i podiže se u vazduh vibrirajući. Tri čoveka ustuknuše. Iz sredine gromuljice izronila je Palova glava, a ispod nje njegova ispružena ruka. Tati se nagnu napred da ispita prikazu. Pal pucnu prstima ispred njega.

»Ovde je zabavno«, reče Pal. »Prijateljski su nastrojeni.«

»Verujem ti«, smireno je odgovorio Tati.

»Gospodine Tati«, junački je produžio najviši, iako mu je od glasa ostala samo škripa.

»Zar nećeš poći sa mnom?« upita Pal.

Tati se osvmu i pogleda u Lorin. Ona mu sitno klimnu glavom, jedva shvatajući za šta daje pristanak, i on uhvati Pala za ruku. »Reci im da sam ja kriv«, ponovi on.

Od pete do glave Piter Tati je izvučen iz ovog sveta. Vazduh nahrupi. Iščeze polovina mesingane lampe i čitav prostor izmedu nje i jedne strane vrata. Ljudi iz INS-a vratiše se u svoj auto vlaznih pantalona, začudenog, dubokozabrinutog izraza lica i bez daljih pitanja. Odvezoše se, ostavljajući Lorin da promisli o ostalom.

Tri noći nije spavala, a kad je zaspala, Tati i Palje posetiše zovući je da im se pridruži.

Hvala, više mi se ovde sviđa, odgovorila je.

Jako je zabavno, insistirao je dečak. **Vole muziku**.

Lorin zatrese glavom na jastuku i probudi se. Nedaleko odatle se čulo nekakvo zviždukanje, slabašan zvuk praćen potmulim vibracijama. Njoj je to zvučalo kao aplauz.

Duboko udahnu vazduh, ustade iz postelje i maši se sveske.

VERA IVOSIĆ — ŠANTO

U NASLONJAČU

»Iza mene je otvoreno nebo, oko mene otvorena zemlja. Manastir je ispred, okružen bijelim zidinama, s prilaznim drvoredom napola zatrpanim pjeskom. Žapečene oči ne ispuštaju zidine. Traže ih danima.

Iskopat ću rupu, tu pored zida, i u nju baciti tajnu. Pjesak je suv i curljiv, klizi mi kroz prste dok ga vadim i bacam u stranu. Zauzet će svoje mjesto čim odmaknem ruke. Poklopit će smolastu masu koju je izbacila moja duša i ja ću slobodno krenuti naprijed.

A moja tajna će ležati, rame uz rame s drugima, tu ispod pjeska, sve do kraja svijeta kad će se svakom vratiti ono što mu pripada.«

Slika nestaje. Sjedim u senzo-naslonjaču i gledam kroz prozor. Uvijek biram takav položaj naslonjača koji će me brzo vratiti u stvarnost. Krovovi svjetlucaju na suncu. Mora da je padala kiša. Ostaci slika tonu iza očiju. Nikad ne puštam program duže od tri sata. Znam ljude koji danima ne napuštaju naslonjač. Ja nisam fanatik nego sladokusac. Da bi u nečemu mogao uživati, moraš ga imati u pravim količinama.

Vrijeme je za moju prvu dnevnu šetnju. Ništa me ne zadržava u stanu. Namjestio sam ga oskudno: dvije senzo-stolice, jedan stariji i jedan noviji model, automat za obroke, polica s programima i ležaj koji koristim prigodno. Trebale su mi godine da naučim svesti život na jednostavne predmete. Isto sam tako godinama uhodavao korake moga dana. Red donosi mir. Čak i povremene disharmonije imaju svoje mjesto. Na primjer, tjedna masaža. Organizam posvećen senzo-stolici zahtjeva posebnu njegu. Imam salon u koji radovno odlazim isto kao što imam prodavnicu programa kod koje sad završava moja jutamja šetnja.

Prodavačica posjeduje nešto magično. U njih odlazimo zbog stvari, onih koje će nas zagolicati svojom novinom, staviti nas u iskušenje da ih dodirujemo i ponesemo kući. Vrata su starinska, bez foto-ćelije i otvaram ih sam, sopstvenom rukom.

Marta je nagnuta nad terminalom; uvodi pristigle i prodate programe. Lice joj je blijedo, skoro prozirno, kosa se stapa sa sjenkama. Ona je savršeni program ovog dućana. Fasciniraju me njene velike ravnodušne oči. Miče prstima po tipkama onako kako sam je video da to radi tisuću puta prije.

»Marta, ima li šta novo?« pitam dok me zahvata poznato uzbudenje. Što će odgovoriti danas? Hoće li mi ponuditi svete trkače Tibeta, dramu Velikog inkvizitora ili rudnike Marsa?

»Imam nešto za vas«, kaže ona svojim pouzdanim načinom.

Slijedim njen pogled. U uglu, uza sam zid, stoji senzo-naslonjac. Model je star; cijelom dužinom presvlake, od držača glave do postolja za noge, širi se sivkasto-bijela mrlja.

»Poznajete li onu zgradu, zovu je 'saće', što stoji na sjevemom ulazu u grad?« pita.

»Da«, kažem s iščekivanjem, »stara zgrada«.

»To je bio nekadašnji Senzo-centar. Ovaj naslonjač je pripadao tamo.«

»Praistorija«, mrmljam začudeno ga gledajući.

»Da, to je bilo onda kad se dugovremenski programi nisu mogli organizirati kod kuće. Zgrada je bila izdjeljena na male zasebne prostorije sa senzo-stolicama. Ako je netko htio gledati duži program, tjedni ili mjesečni, odlazio je u Centar, napravio bi izbor, platio i zatim dobijao svoju sobu.

Oboje gledamo u naslonjač, ja sa strahopoštovanjem, ona ravnodušno.

»Na ovoj stolici desila se greška. Stolica je sama postala program. Možda ne bi trebalo dalje govoriti da vam ne umanjim zadovoljstvo.«

»Vi ste je isprobali?«

»Naravno. Naslonjač je trajno modifikovan, ali prvobitna greška je otklonjena. Senzori će pratiti vaše životne funkcije. Zapravo«, njeni prsti su opet nad tipkama »čuvala sam ga za vas.«

Stolica je otpremljena u moj stan. Marta i prodavaonica programa tonu Zajedno s prvim djelom dana. Već godinama, od penzije, svakodnevno dolazim u njenu prodavaonicu. O njoj ne znam ništa. Ili, možda, znam sve ono što treba znati: ona ima dobre programe. Kao da sam postao finiji i senzibilniji, vođen kroz sve ove godine njenom stručnom rukom. I zato sam stolicu primio bez pogovora. Ona zna šta meni treba.

Dostavljači je smještaju na sredini sobe, tako čuvam svoj pogled kroz prozor. Moji naslonjači su maknuti u kut. Ne skidam pogled sa starca dok ne brzinu završavam ručak. Zamrljana presvlaka malo mi diže želudac, ali očito to moram pregoriti,

Drugi dio mog dana upravo počinje. Sjedam u naslonjač i puštam program.

»Soba je mala i četvrtasta. Posve pravilna. Brojim njene mikromilimetre. Sa stropa se spušta svjetlost, razliva se poput soka od limuna, kiselo, na mene, na naslonjač. U ovoj sobi nema ničeg osim naslonjača i mene.

Program je iščezao. Nema.

Čekam da dođu i poprave naslonjač. Čekam.

Svjetlost puzi po meni.

Zrnca prašine na koži.

Sjedim. Spavam. Gledam.

Naslonjač me hrani. Obavlja moje tjelesne funkcije.

Sjedim u naručju plavog naslonjača.

Nitko ne dolazi.

Kamo je iscurilo vijeme? Kosa mi je teška od paučine.

Htjela bi da kroz nju provučem ruku.

Soba je mala i četvrtasta. Posve pravilna. Brojim njene mikromilimetre.«

Pipam rukom po naslonjaču. Pokušavam isključiti program.

»Svjetlost je teška kao puding.

Zovem se Lidija Ugy. Žvala sam se Lidija Ugy.

Sad sjedim u naslonjaču od plavog baršuna.

Niz nogu mi klizi kapljica krvt Još sam živa?

Soba je mala i četvrtasta.«

Izranjam s užasom, na silu, ali program me ponovo obara.

»Krv mi još uvijek teče u venama. Vara me, kao da ne znam za njenu igru sa plavim baršunom.

Tijelo mi je već dopola u naslonjaču.

Koža mi postaje plava.

Još uvijek kažem 'Ja'. Smiješno.

Sjedim u plavom naslonjaču.

Ja sam naslonjač.

Prašina pada po uglovima, pada po meni, hvatam je plavim dlačicama.

Netko ulazi u sobu«

Sjedim u naslonjaču. Pogled mi se automatski ustremljuje prema prozoru. Drhtim, a košulja na leđima je vlažna. Polako ustajem, gotovo u strahu da me neće pustiti. Ali stolica je sad mrtva. Program je isključen.

Oprezno razgledavam presvlaku. Mrlja. U glavi mi se još uvijek monotono valja ženski glas.

Na naslonu za noge, posve pri dnu, vide se kestenjaste mrlje. Krv?

Želudac mi se bez ikakvog upozorenja diže i ja jurim u kupatilo izbacujući samog sebe.

Popodne provodim zureći u naslonjač. Propuštam svoj popodnevni program. Mrlja se pred mojim očima odvaja od stolice i materijalizira u ženu. Siguran sam da je bila naga. Vjerojatno su onda samo tako mogli senzorl stupiti u vezu s životnim funkcijama. Možda se uključila na cijeli mjesec, možda je tako htjela provesti godišnji odmor. Ljudi to i danas često čine.

Marta. Trebam izlći iz stana i otići do Marte. Pozvat ću dostavljače i ovo odmah izbaciti iz kuće. Ta kučka. Podvalila mi je ovo namjemo. Sjedim i dalje zurim, nesposoban čak ni za bjes. Slika mi izbacuje sve misli. Soba: pod, prazni zidovi, mjehur svjetlosti i naslonjač s ženom.

Ležala je u naslonjaču i čekala. Što li je namjeravala gledati? Možda Karingtor nove. Tada se otprilike davala »Dinastija VI«. Ljepe žene s kojima je skupa sanjala da bi se odjednom probudila u naslonjaču. Probudila i zauvjek ostala u programu.

Da li je svjesna? Oprezno dodimuh mrlju, a zatim klizhuh rukom po stolici. Da li senzori prenose moj dodir?

Namjestih program na točno dvadeset sekundi i opet sjedoh u stolicu.

»Žuta soba, svjetlost, plava stolica. Netko je na vratima. Ubij me.«

Glas kao da je bio viši. Pet sekundi programa.

»Ubij me.«

Još jednom.

»Ubij me.«

Sumrak ulazi u sobu. Naslonjači gube jasne konture. Ovako umekšan sjenama, gotovo se ne razlikuje od druga dva.

Zašto je Marta to napravila? Zašto je naslonjač ponudila baš meni? Da li me mrzi? Zašto? Ništa ne znam o njoj kao ni ona o meni. Nikad nismo vodili razgovor o nečem drugom osim o programima.

Žena u naslonjaču. I Marta je namjenjuje meni.

Pozvao sam dostavljače, a zatim sišao u suteren da potražim baštenski alat.

Otpremam stolicu u gradski park, u jednu od sjevemih, malo posjećenih aleja.

Otpuštam automatske dostavljače i zarivam lepotu u zemlju. Crna je i masna. Cijeli komadi lijepe se za metal. Kopam najmanje dva sata, dok oko mene postojano rastu hrpe zemlje. Noć je. Osjećam po kosi kapljice vlage.

Guram naslonjač i polako ga rušim preko ruba.

Tupo udara o dno.

Nagrćem zemlju.

Hoće li sanjati?

Svoje senzo-stolice sam prodao i preko dostavljača poslao Marti obeštećenje za naslonjač.

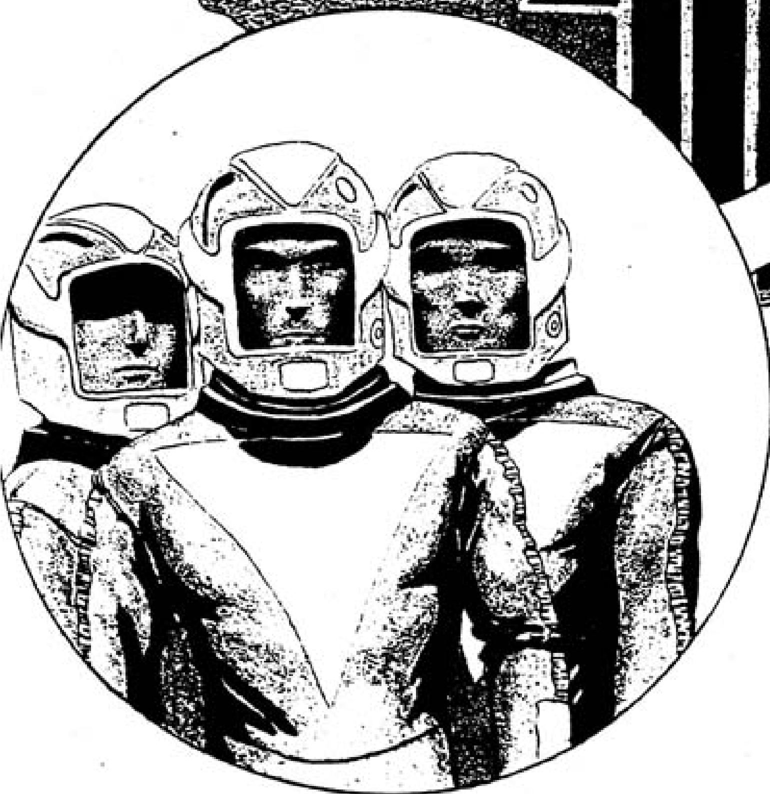
Nabavio sam knjige, prave knjige i sad se učim čitati. Puno šetam. Mislim da ću početi da putujem.

Često prolazim pored Martinog dućana. Vidim je kroz staklo. Znam da i ona vidi mene.

Ne pozdravljamo se.

Andrija Lavrek

FAKTOR MUTACIJE

Ispričaću vam priču koja nema glavnog junaka. Jedno vreme sam mislio da sam to ja, ali se kasnije ispostavilo da su događaji doslovce prošli pored mene.

Bio sam tada skoro tri standardna meseca na Kantileni, i već mi je bilo dosta nerada. Naravno, stekao sam dosta novih poznanika, a tu su bili i stari, sa kojima sam i došao na ovu planetu. Zajedno smo istraživali većinu zabava i zanimljivosti koje je ovaj svet nudio, razmišljajući o tome gde i kako da utrošim ostatak polugodišnjeg odmora. Ranije sam dvaput provodio odmore na turističko-istraživačkim ekspedicijama i, na početku ovog, nadao sam se da će mi se ponovo pružiti prilika za jednu. Međutim, na Menopeju, mom svetu, nije bilo nijedne ponude u vreme kad mi je počinjao odmor.

Iako je podne bilo blizu, ležao sam u postelji neraspoložen za ustajanje, kad je, kratko najavljen zvučno-vizuelnim signalom, u hotelsku sobu ušao Ingmar, moj kolega iz zavoda za fiziku na Menopeju.

— Jesi li slušao radio odjutros? — upitao je, zavalivši se prethodno u naslonjač.

— Nisam. Zar ima nešto važno?

— Nije naročito važno. Samo sam pomislio da bi te jedna vest mogla zanimati. Istraživački centar traži dvadeset ljudi za Ti-ekspediciju na plenetu TK429/2. Otkrivena je nedavno i još nema ni ime.

Pridigao sam se.

— Koliko je predviđeno za ekspediciju?

— Koliko vremena? Mislim da su rekli dva meseca.

Zamislio sam se na trenutak.

— Ekspedicije često budu duža od predviđenog trajanja.

Znači da bismo se mogli vratiti pri kraju ili čak po završetku našeg odmora. — Ako i zakasniš malo, niko ti neće ništa. Sve vreme si nam probijao uši doživljajima sa one dve ekspedicije.

— Ti ne želiš da podeš?

— Nije to za mene. Probaj da nagovoriš Iona. Mada, ne verujem ni da će on hteti da pođe. Ti si sam rekao da te ekspedicije znaju biti opasne.

— Pa, ponekad i jesu. Jedan od momaka sa kojima sam bio poginuo je nesrećnim slučajem, a još jedan je povređen. Ne znam, verovatno ni ja neću ići. Premalo je vremena.

Nastavili smo razgovor o kndnamskoj emisiji, donekle humorističkoj koju smo zajedno gladali na vizoru. Kndnamcima je humor bio gotovo stran, i tek posle susreta sa ljudima počeli su pomalo razvijati taj način gledanja na stvari. I to u velikoj meri podražavajući ljude, iako je obično bilo obrnuto.

Posle podne tog dana ipak sam zatražio informaciju o novoj TI-ekspediciji. Sve je bilo onako kao što je Ingmar rekao: Istraživački centar je tražio dvadeset dobrovoljaca sa različitim profesijama za TI-ekspediciju na TK429/2. Sistem zvezde TK429 nije bio naročito zanimljiv. Žuto sunce, tri planete i još neki sitniš — satelit i nekoliko asteroida. Ničeg tako spektakulamog kao što je prsten oko Saturna u sistemu Sunca ili kndnamski glatki, reflektirajući sateliti. Interesantno je bilo jedino to što je planeta TK429/2 imala humanoidne, polurazumne stanovnike. Humanoida je u galaksiji bilo malo, a jedini razumni bili su ljudi. Humanoidi sa ove planete su, po proceni kndnamskih astronauta, vrlo brzo mogli da se razviju u istinski razumna bića. U blizini nekoliko njihovih većih naseobina Kndnamci su ostavili psihostimulatore koji bi trebali da ih pripreme za telepatsku komunikaciju sa ljudima i olakšaju buduće učenje ljudskog standardnog jezika. Zatim su odleteli ostavljajući narednim — ljudskim ekspedicijama da završe tek započeti posao.

To je sve bio uobičajeni postupak. Kndnamci su bili začuđujuće lenji za rasu takvih potencijala. Čini se kao da su samo tražili jednu intelektualno podredenu, ali zato poduzetniju rasu, kao što je ljudska. Po svemiru su se kretali — sa našeg stanovišta —

sramotno malo. Obično su preuzimali sakupljene informacije od naših istraživačkih centara, i najviše što bi činili (barem koliko smo mi znali), bilo bi da nas upute na neki zanimljiv trag u naučnim istraživanjima ili na neki za nas interesantan kosmički objekat, kao što je bila ova planeta.

Brzo donevši odluku, povezao sam se sa ogrankom Istraživačkog centra na Kantileni. Za TI-ekspediciju prijavilo se do tog trenutka dvadeset i šest kandidata, što je bilo prilično malo, s obzirom na to, da je obaveštenje prvi put emitovano još prethodnog dana. Ja sam bio dvadeset sedmi i, pod pretpostavkom da ih se prijavi još desetak, posle odabira će ostati najviše petnaest kandidata. Uvek je, naime, bilo dosta nekvalifikovanih, nespremnih ili prosto nedovoljno obaveštenih, koji su, pošto bi se bolje upoznali sa čitavim poduhvatom sami odustajali.

Pošto sam javio prijateljima o odluci, uputio sam se do ogranka IC-a, koji se nalazio, kao i svuda, u neposrednoj blizini glavnog kosmodroma. Procedura je bila uobičajena: prijava za TI-ekspediciju, ubacivanje u kompjuter lične kartice sa kodiranim podacima, kontrolni lekarski pregled. Zatim su mi predati materijali o planeti i plan istraživanja, koji je, zavisno od okolnosti i samih članova ekspedicije, mogao biti izmenjen. Preostalih nekoliko sati noći utrošio sam na spavanje, a ujutro me je čekala obavest da sam među devetnaest odabranih i ja. Bez doručka, uputio sam se do vozila koje je trebalo da nas odbaci do kosmodroma i svemirskog broda. Tek tu, u specijalnom autobusu ogranka, mogao sam videti sve ostale članove ekspedicije. Svi su bili u dobroj fizičkoj kondiciji i skoro svi mladi — samo dvoje šezdesetogodišnjaka, očigledno bračni par i verovatno veterani TI-ekspedicija. Sve u svemu, deset muškaraca i osam žena. Tu sam se setio da je javljeno o devetnaest članova ekspedicije, ali odustajanje nekoga, čak i pred sam polazak, nije bilo neobično — radilo se o ekspedicijama sasvim dobrovoljnog karaktera.

Vremena za razgovor i upoznavanje u autobusu nije bilo. Vozilo se začas našlo na pisti kosmodroma i iz njega smo odmah prešli u brod. Tek tu smo se mogli opustiti. Sused zdesna pružio mi je ruku.

— Ja sam Filim.

— Mihael. Koja vam je ovo ekspedicija po redu?

— Prva. Vi ste sigumo već bili na nekoliko?

— Samo na dve. Vi ih verovatno imate desetak? — obratio sam se supružnicima koji su bili u sedištima preko puta nas.

— Ako mislite na ekspedicije — žena se okrenula prema meni sa osmehom — varate se. Muž i ja smo učestvovali u gotovo polovini od svih dosad organizovanih TI-ekspedicija.

Podigao sam obrve. Za blizu trideset godina, praktikovanja TI-ekspedicija organizovano ih je oko sto pedeset. Muškarac prekoputa mene zapazio je moje iznenađenje i, šaljivo obgrlivši ženu, rekao:

— Svetlana uvek propušta da kaže da su prve TI-ekspedicije bile daleko kraće od današnjih. U poređenju sa ovima, to su bili obični izleti.

Klimnuo sam glavom. Kod prvih TI-ekspedicija su svi bili vrlo oprezni. Dotada su na istraživačke misije upućivane samo visokoprofesionalne ekipe. Naravno, ja o tome nisam ništa znao iz prve ruke. Kada je bračni par ispred mene pošao na svoju prvu ekspediciju, ja sam tek učio da hodam.

Filim i ja rukovasmo se sa njima. Zvali su se — Jasan i Svetlana. Oboje su bili lekari. Čuvši to, žena sa moje leve strane umešala se u razgovor.

— Vama je medicina sigumo prvi poziv?

— Jeste. Kako znate?

— Ja sam takođe studirala medicinu, ali tek kao tercijamu struku. A svaka ekspedicija mora imati i profesionalne lekare.

— A šta je vaša specijalnost? — upitao sam je.

— Biocenoza slatkovodnih jezera.

— Pa zar i slana jezera imaju neku biocenozu? — nasmejao sam se.

— Uglavnom su, zaista, vrlo siromašne — ozbiljno je odgovorila ona.

Ubrzo su se razgovoru priključili i ostali, medusobno se predstavljajući i pričajući o svojim iskustivma sa TI-ekspedicjama. U jednom trenutku, želeći — kako se pokazalo — da prekine ta stihijska upoznavanja i neobavezan razgovor, Svetlana je podigla ruku. Svi ućutaše i pogledaše je.

— Organizatori su mi poverill da vas upoznam sa podelom dužnosti koje će imati svako od nas. Naravno, to je tek uslovno, pošto se sve može menjati zavisno od okolnosti i individualnih želja. Pošto ćemo uskoro ući u tna-an stanje, najbolje je da to učinim odmah.

Ona zatim navede već napamet naučena imena, primarne i ostale profesije svih članova. U grupi je bilo čak četiri lekara, nekoliko biologa — stručnjaka za razne oblasti, hemičari, istoričari, jedan glaciolog (ovo je izazvalo višeznačena klimanja glavom i osmehe, jer na planeti ka kojoj smo išli nije bilo ni traga od ledenog pokrivača, što je najverovatnije značilo da je glaciolog imao nekog »svog« u ogranku IC-a) i predstavnici drugih nauka. Ja sam jedini predstavljao fiziku. Za vođu ekspedicije odreden je komandant jednog vojnog svemirskog broda, odnosno, profesionalni vojnik, što je takođe izazvalo žagor. Naime, funkcija vođe ekspedicije nije imala većeg značaja, jer se uvek postupalo ili po programu, ili u skladu sa odlukama većine. Ali, ako bi zbog nekih nepredviđenih okolnosti trebalo donositi brze i efikasne odluke, valjalo je za to imati stručnu i autoritativnu osobu, pa su se svi rado složili sa odlukom organizatora.

Ubrzo posle toga, glas pilota je najavio da je pred nama probijanje »naddimenzije« i ulazak u međusvemir, pa smo se uvukli u svoje uzane kabine, koje su se hermetički zatvorile. Međusvemir je izazivao neizlečive psihičke traume na svim živim bićima, pa je Kndnamcima trebalo više milenijuma da pronađu rešenje tog problema i da iz predgalaktičke pređu u galaktičku epohu. U stvari, može se reći da je to samo vreme učinilo za njih; čak i kad su se našli u epohi međuzvezdanih putova nja, njihovoj sporosti trebalo je više od dvadeset hiljada standardnih godina da najzad pronađu Zemlju. Bilo je to pre nekoliko stotina godina i otada se, zahvaljujući ljudima, fond njihovih znanja o svemiru osetno uvećao, što su i sami priznavali. Istina, njihovim brodovima nije se imalo šta prigovoriti. Verovatno su i oni nekada imali nesreća— barem sudeći o tome po mnogim neuspesima i tragedijama u oblasti transporta na Zemlji — ali za ovih nekoliko stotina godina, koliko su ljudi koristili njihov način putovanja kroz svemir, svaki brod je srećno stizao na cilj.

Odbrana od uticaja međusvemira bilo je veštački izazvano svojevrsno stanje svesti, koje su Kndnamci nazvali »tna-an« stanje. U tna-an stanju (termin smo, u nedostaku svog, preuzeli od Kndnamaca) i čitavo telo je bilo obamrlo i nepomično. Tih nekoliko trenutaka brod je leteo sam, jer su i piloti morali da se zaštite na isti način. Ali jedan deo uma je sve vreme funkcionisao normalno, tako da sam ja tada mogao razmišljati o ekspediciji koja nam predstoji. Za mene, u stvari, neće biti mnogo posla, što je neko od članova već šaljivo konstatovao, pitajući da li sam poneo jabuku da utvrdim postojanje gravitacije. Gravitaciju su, naravno, izmerili Kndnamci; iznosila je 0,97 Zemljine ili 1,11 Menopejeve. Zapravo, gotovo da su i sve planete nastanjene ljudima imale slične gravitacije što nije čudno — imali smo srazmemo velik izbor već i među onim planetama koje su Kndnamci zabeležili u svom katalogu.

Izašavši iz međusvemira i svojih zaštitnih kabina, posedali smo, osećajući naglu fizičku malaksalost. Na sreću, imali smo dovoljno vremena da se sami oporavimo, što je bio prirodniji i bezbolniji način. Drugi način, onaj kojim se koristila posada, bile su kndnamske injekcije, prilagođene ljudskom organizmu, koje su ponekad izazivale prilično bolne grčeve. Pokret za samostalan razvoj čovečanstva, koji je jedno vreme bio prilično glasan, zlurado je tvrdio da su takve nuspojave zaštite i bile glavni razlog za

istraživačku lenjost Kndnamaca, koji su uglavnom Zemljanima prepuštali letove kroz svemir. Ipak je prevladavalo mišljenje da je saradnja ljudi i Kndnamaca za obe rase izuzetno pogodna.

Najzad se ponovo začuo glas pilota, obaveštavajući nas da se nalazimo duboko u sistemu TK429 i da ćemo dobiti holoprojekciju sistema i planete kojoj prilazimo. Sa narastajućim uzbuđenjem gledali smo zvezdu, sazvežda nova za sve nas i planetu ovenčanu beličastim oblacima. Kada smo zaronili u njenu atmosferu, svako je, verovatno, za trenutak požalio što brod nema iluminatare. Jedan pogled kroz prozorčić bi bio nam tada vredniji od velike holoprojekcije unutar broda. Piloti su nas spuštali na manji od dva kontinenta, gde je upravo počinjao dan. Znali smo da će brod, kada se iskrcamo, ponovo uzleteti radi detaijnog fotografisanja iz orbite. Zatim će se, po planu, neveliki kndnamski brod ponovo spustiti da nas prebaci na drugi kontinent.

Prizemljenje je obavljeno normalno i mi sa nestrpljenjem dočekasmo da se otvore vrata. Vazduh ove planete je, po preliminamim analizma Kndnamaca, bio pogodan za ljude, i mi smo se još jednom uverili u ispravnost njihovih analiza. Izašli smo i obreli se u širokoj ravnici, nalik na Menopejeve i Zemljine stepe. U daljini su se videle planine, u podnožju zelene, šumovite, a gore sive, jer čak ni na najvišim planinama planete, vrhovi nisu bili pokriveni snegom. Razgibavali smo se obilazeći oko broda, a onda nas jedan od članova posade pozva na obed. Bio je to prvi ručak na planeti, prilično obilan, dovoljan da nadoknadi i propušteni jutamji obed. Ostali smo ješ nekoliko sati pored broda, odmarajući se i obavljajući prva ispitivanja. Zatim smo izneli svu opremu, natovarili se (doslovno — natovarili, jer je svako imao da nosi blizu dvadeset kilograma tereta) i pošli ka planinama. Brod je ostao iza nas; piloti nisu imali potrebe da odmah uzleću.

Posle desetak pređenih kilometara, entuzijazam je pomalo splasnuo. Ja sam hodao pored Iv, specijaliste za biocenozu slatkovodnih jezera, i povremeno započinjao razgovor. Ona je, kao »vodeni« stručnjak dobila osim lične opreme i čamac na naduvavanje, težak, zajedno sa motorom, skoro deset kilograma. Ja sam se dobrovoljno javio da ponesem drugi takav čamac i, dok su mi se remeni utiskivali u kožu, počeo sam pomalo žaliti zbog toga.

— Pre petsto godina — rekao sam, obraćajući se Iv — žene ne bi mogle nositi ovakav teret ravnopravno sa muškarcima.

— Da — ona se osmehnula, gledajući me iskosa. — Evolucija je, izgleda, bila naklonjenija ženama.

— Genetski inženjering, a ne evolucija. Toliko i ja znam.

— Nisam sigurna da li i drugi misle tako, ali čini mi se da su nam i za to, kao i za standardni jezik, poticaj dali Kndnamci.

— Ne spominji tako glasno standardni jezik. Kamba će doći da nam još malo priča o njegovom nastanku i ostalom.

Visoki cmac, naš komunikator-lingvist, hodao je dovoljno daleko ispred nas da nas nije mogao čuti. Dok smo se odmarali kod broda, tumačio nam je poreklo svog imena, koje je istovremeno bilo i naziv jednog od jezika u zemaljskoj Africi. Kamba je zaključio da su ga roditelji, nazvavši ga tako, predodredili za poziv lingviste.

— Ipak, sto dvadeset kilometara nije malo — javila se Iv, prekidajući tok mojih misli.

— Sto dvadeset kilometara? Ah, da, toliko nam treba do naseobine domorodaca.

— I sve to u jednom danu. Kad sam čula da toliku razdaljinu treba da predemo za jedan dan, prvo sam pomislila da se neko sa nama šali. Tek onda sam se setila koliko traje dan na ovoj planeti.

Osmehnuo sam se. Dužina dana i noći bila je, naravno, jedan od podataka koje su nam Kndnamci dali. Ponovo sam se zamislio o uticaju Kndnamaca na našu kulturu. Standardizacija je bila jedan od izraza tog uticaja. Smanjene fizičke razlike između muškaraca i žena, kao što je spomenula Iv. Standardni ljudski jezik, o kojem je govorio

Kamba. Koliko je to dobro ili loše? Već su postojali lingvoistoričari, čija specijalnost su bili stari jezici, kojima danas gotovo niko osim njih nije govorio.

A Kamba je, začudo, odabrao specijalnost komunikatora. Bez pomoći ikakvih uređaja, vlastitim artikulacionim aparatima mogao je izgovarati glasove i reči jezika nekoliko rasa, sa kojima smo preko Kndnamaca bili u kontaktu. I verbalni kontakt sa ovdašnjim domorocima pao je njemu u deo, iako bi, po mišljenju Kndnamaca, već trebalo da bude omogućena elementama telepatska komunikacija sa njima. Ali većina nas bila je skeptična u tom pogledu — i sami ljudi su se nalazili tek u početnoj fazi usvajanja tog načina komuniciranja.

Posle još jednog odmora, u podne tog dugačkog dana, stigli smo do podnožja planina. Trebalo je da krenemo duž njih i izađemo na jezero, na čijoj je drugoj obali bila domorodačka naseobina. Pregazili smo rečicu, gotovo potok, i zašli u ne suviše gustu šumu. Visoka stabla, nalik zemaljskim hrastovima, rasla su veoma neobično, ali i praktično — dovoljno daleko jedno od drugog da svako bude u potpunosti obasjano suncem. Možda su im sunčevi zraci bili potrebniji nego drugom drveću? Ostalu šumsku vegetaciju predstavljala je mahovina i nisko žbunje sa plodovima nalik kupinama. Ema, naš strucnjak za tu oblast, nabrala je šaku kupina i spremila ih za analizu, rekavši da je gotovo siguma u njihovu jestivost.

Najzad smo izbili na jezero. Neko vreme smo išli duž njega ali, pošto se jezero očigledno širilo, rešili smo da se ovde prebacimo čamcima na drugu obalu, a zatim nastavimo do naselja humanoida.

Čamci su mogli prenositi najviše po šest ljudi, pa smo Iv i ja rešili da u dva navrata prebacimo po četvoro. Naduvavši čamce, ukrcali smo se i krenuli naporedo, brzo presecajući jezero. U tom čamcu bili su Filim, dve žene i glaciolog Skom. Dok su sitne kapi vode prskale po nama, Filim reče, mršteći se:

— Možda je trebalo prvo da analiziramo vodu. Ovo bi moglo biti opasno.

— Rekao bih da brineš uzalud — odvratio sam. — Kndnamci su proverili vodu. Po njihovoj proceni, možda je zbog ukusa ne možemo piti, ali jednostavnim pročišćavanjem i to se da srediti.

Filim ipak zabrinuto odmahnu glavom, gledajući kako Skom spušta ruku u vodu, presecajući talase.

Odmah zatim, stigli smo do obale. Ja sam ostao u čamcu, spreman da se vratim po drugu grupu, ali Iv je očigledno zamolila Oksanu, jednu od žena iz drugog čamca da je zameni. Ona sama je navukla tanko ronilačko odelo i masku i, bez boce za kiseonik, skočila u vodu. Pre nego što sam okrenuo čamac, video sam kako se Filim ugrizao za usnu, očigledno želeći da je pozove natrag.

Oksana i ja smo se, praznih čamaca, utrkivali do druge obale. Iako sam se u jednom trenutku gotovo prevrnuo, ipak sam prvi stigao do »cilja«. Ukrcavši ostale, krenuli smo natrag. Izdaleka sam ugledao Iv kako pliva po jezeru i pozvao je da se uhvati rukom za čamac. Iv odmahnu glavom i sama lagano zapliva ka obali.

— Hoćemo li odmah nastaviti dalje? — upitao je Jurij, naš voda ekspedicije, kada smo svi izašli na obalu.

— Mislim da je bolje da se čamci prvo osuše — javio sam se ja. — A i Iv se, vidim, dopada ovde.

— Onda vas dvoje ostanite još malo tu, a mi ćemo polako krenuti. Stići ćete nas pre nego što dodemo do naselja.

— U redu — složio sam se ja. Iv je, izašavši na obalu, takode klimnula.

Stavio sam neizduvane čamce na toplo stenje, a Iv se ponovo presvukla. Gledao sam je kako šeta obalom i zastaje na jednoj steni koja se nadnela nad vodom, a onda sam se, udaljivši se malo, ispružio po travi. Istog časa kad sam legao, začuo se glasan pljusak. Lagano sam se pridigao, osećajući neku čudnu ukočenost. Stena na kojoj je maločas stajala Iv bila je pusta.

— Iv! — pozvao sam, iznenada zabrinut. Polako sam ustao i pošao ka obali. Površina jezera bila je mirna, a Iv se nigde nije videla. Zar je ponovo zaronila? Pogledao sam na ostavljeno ronilačko odelo i masku i odjednom shvatio da Iv nije namemo skočila u jezero. Bez razmišljanja sam se odbacio sa stene i zaronio u hladnu i tamnu vodu.

Otvorio sam oči u gotovo potpunoj tami. Pokušah da nazrem Iv ili barem dno, ali sasvim bezuspešno. Izronio sam i, hvatajući vazduh, ogledao se u jalovoj nadi da je Iv možda već na obali. Zatim duboko uzdahnuh i ponovo zaronih. Ovog puta spustio sam se što sam dublje mogao, ali ni sada nisam dosegnuo dno. Možda su dno i Iv bili na svega metar — dva od mene, ali dole je bio potpun mrak, a moji pokreti bili su nedovoljno jaki da se suprotstave pritisku vode koja me je gurala naviše. Izbio sam na površinu i nekoliko trenutaka bespomoćno plutao. Zatim zaplivah prema obali. Pomislih da je grupa tek otišla, i da ih možda još mogu dozvati natrag. Potrčao sam u pravcu u kom su otišli, vičući iz sveg glasa. Niko se nije odazivao, niti sam ikog video; očigledno, da su već bili prilično daleko odmakli. Stao sam i uključio ručni primopredajnik, šaljući pozivni signal. Nije bilo nikakvog odgovora i to me uplaši. Nemoguće je da me niko od njih ne čuje. Moj odašiljač je bio ispravan, znači, ili sa njihovima nešto nije u redu, ili oni sami... Dalje nisam smeo da mislim. Grčevito sam prevukao rukom po licu i ponovo pogledao odašiljač. Pogled mi se slučajno zaustavio na brojčaniku sata. Bilo je devet sati i osamdeset minuta po standardnom vremenu. Poslednji put sam pogledao na sat u čamcu, sasvim nedavno, i tada je bilo pet sati. Zatresao sam glavom, nisam sada mogao misliti o pokvarenom časovniku.

Podesio sam odašiljač i uputio poziv brodu. Ponovo nije bilo odziva. Ali za to je ipak postojalo objašnjenje. Brod se mogao nalaziti sa druge strane planete; trebalo je, znači, sačekati i ponoviti poziv.

Vratio sam se do čamca. Ostavljeno ronilačko odelo smejalo mi se u lice — u žurbi sam zaboravio na njega, a sada je isuviše kasno da ponovo ronim. Nije bilo nikakve šanse da je Iv živa. Proverio sam ličnu opremu i mali pištolj kakav su imali svi članovi ekspedicije, a onda trčeći krenuo duž obale u pravcu u kome su otišli ostali. Čamce sam ostavio na stenju. Kada — ili ako pronađem ostale, vratićemo se na isto mesto.

Pretrčao sam barem četiri kilometra pre nego što sam sasvim izgubio dah. Nigde nije bilo ni traga od ostalih. Bilo je gotovo nemoguće da su toliko odmakli — verovatno su skrenuli negde udaljavajući se od jezera, mada za to nisam video razloga. Ponovo sam pokušao da pozovem brod, i ponovo bez uspeha. Reših da još neko vreme idem duž obale, a zatim da se vratim, pažljivo gledajući da li je grupa ostavila neki trag na tlu.

Deset minuta kasnije, začuo sam glasove, Ponovo potrčah napred, obuzet nadom. Izjurio sam iz čestara na malenu plažu i stao kao ukopan. Ispred mene je bila grupa dece. Zurili su u mene isto onako iznenađeni kao i ja sam. Dva... dečaka?... držala su u rukama štapove — očigledno primitivne pecaljke. Ne znam zašto sam odmah zaključio da su u pitanju deca; bili su iste visine kao i odrasli primerci humanoida što smo ih videli u obliku holoprojekcija, ali su im crte lica, koja su se, ipak, znatno razlikovala od ljudskih, bile mekše i nežnije.

Izdahnuo sam vazduh i sabrao se. Nisam smeo učiniti ništa što bi ih moglo uplašiti. Prisetih se instrukcija o uspostavljanju kontakta sa domorocima. Intenzivno mišljenje na poruke koje se žele uputiti uz njihov dodatni izgovor. Smatralo se da će domoroci pre reagovati pozitivno nego negativno na ljudski glas.

— Zdravo — rekao sam prilično neubedljivo, istovremeno se upinjući da zamislim i emitujem nekakav telepatski ekvivalent pozdrava i dobronamemosti. Nisu reagovali. I dalje su me gledali začuđeno, mada mi se učinilo da na nekim licima zapažam blago mrštenje.

Duboko sam udahnuo.

— Lovite ribu? — glasno sam upitao i pokazao na štapove u rukama dečaka,

istovremeno ih zamišljajući kako vade iz jezera neke nejasne predmete koji se praćakaju — nisam imao ni najmanje predstave o izgledu stanovnika jezera.

Ipak, ovog puta reakcija je bila nedvosmislena. Dečaci ispustiše potvrdne glasove, i sami podižući štapove i pokazujući rukama na jezero. Odahnuo sam. Hteo sam upitati da li su videlu grupu ljudi sličnih meni, all sledeće pitanje se nekako samo od sebe nametnulo:

— Ima li tamo opasnih... riba?

Gledali su me nemo. Pokušah da zamislim neko strašno jezersko stvorenje kako odvlači na dno ljudsko biće — namemo sam nastojao da telo koje zamišljam bude više nalik domorodačkim, nego telu... Iv.

Ovog puta su shvatili. Nasmejali su se gotovo ljudskim smehom, i prvi put tada osetih u njihovim umovima zajedničku misao-sliku: »naše ribe su dobre/male« — nisam bio siguran koje je značenje pravo. U taj čas, jedno od dece pritrča obali i izvadi iz vode jednu odsečenu granu. Manji izdanci grane bli su skraćeni i zašiljeni, i na njih su bile nabodene ribe — tamnozelene, veličine ljudske sake. Nehotice sam klimnuo glavom, pokazujući da razumem i razmišljajući o tome kako da postavim sledeće, glavno pitanje. Međutim, dete koje je držalo granu sa ulovom odjednom potrča, glasno pozivajući ostale. Oni takode potrčaše. Zbunjeno mahnuh za njima.

— Stanite! Kuda ćete?

Jedno od dece se okrenu i pokaza mi rukom da ih pratim. Požurio sam. Išli smo, očigledno, u pravcu njihovog sela. Deca ispred mene su trčala a ja sam ih sledio dugačkim koracima. Ispostavilo se da je selo sasvim blizu. Dvadesetak malih koliba od spletenog pruća. Možda se dalje niz obalu nalazi još neko veće naselje, pomislio sam, osvrćući se oko sebe. A onda stadoh kao ukopan. Ledima oslonjen o jednu kolibu sedeo je...

— Filime!

On se trgnuo i ugledao me.

— Mihael! Znači, ipak si čuo...

— Šta se desilo sa vama? Gde su ostali?

Pre nego što je stigao da odgovori, iza kolibe se pojavi Ema. Brzo joj priđoh. Na tlu, u senci, ležali su Kamba i Nira, još jedna žena iz grupe. Opazih da svakome od njih nedostaje odašiljač sa zapešća kao i da su im futrole za oružje prazne.

— Šta se dogodilo? Šta je sa drugima?

— Ispričaću ti — Filim je umorno rekao, podigaši se sa tla. — I mi smo maločas stigli. Da nas nisu domoroci našli, možda bismo se sasvim izgubili. Ostali su... ne znam, možda su svi još živi. Ali i ti si sam. Gde je Iv?

Oborio sam glavu. Zatim se sabrah i rekoh:

— Mrtva je. Utopila se u jezeru.

— Utopila se? Znao sam. Voda je za sve kriva...

— Ali kako? Kndnamci su je testirali. Oni nikad ne greše!

— Ne znam. Nešto je u njoj. Neki mikroorganizmi koji su sve ovo izazvali...

— U redu. Ispričaj mi šta se desilo kada ste otišli.

On za trenutak pogleda Niru i Kambu koji su ležali na tlu. Kamba je disao isprekidano, ne otvarajući oči. Filim obrisa znoj sa lica i započe:

— Nije prošlo ni deset minuta kako smo se razišli, kad je na čelu kolone došlo do neke gužve. Ja sam bio pozadi i, kad sam prišao bliže, video sam... Skoma kako drži pištolj uperen u ostale. Svi su ga gledali začudeno. U jednom trenutku, Jurij je pokušao da mu kaže nešto i zakoračio ka njemu. I... Skom je pucao. Jurij je posegnuo rukom ka futroli, a onda je pao i ostao nepomično da leži. Svi smo bili prenerаženi, stajali smo kao oduzeti. Skom je počeo da viče i naterao nas da skinemo odašiljače i povadimo oružje. Ponašao se kao ludak, ali ipak nekako... svrsishodno, kao da tačno zna šta hoće. Ja sam, iza leđa ostalih, uspeo da uključim odašiljač i pošaljem pozivni signal, ali se Skom istog

časa našao kraj mene i strgnuo mi odašiljač sa ruke. Zatim je sve to pobacao u vodu, a Jurijevo telo nogom gumuo u žbunje. Poterao nas je, sve vreme vičući i preteći, nekud od jezera. Posle nekog vremena, jedna žena je počela iznenada da posrće. Martin, naš četvrti lekar, prišao je da joj pomogne. Skom ih je oboje gurnuo napred, i Martin je pokušao da se baci na njega... Skom mu je — na sreću! — pucao samo u ruku. Bio je strašno brz, tako nešto nisam nikad video...

Klimnuo sam glavom. Priča je bila neverovatna, ali nijednog trenutka nisam posumnjao u nju.

— Kako ste vas četvoro umakli?

— Nastavili smo dalje da hodamo. Ne znam koliko je to trajalo... časovnici su otišli zajedno sa odašiljačima... A onda je, u jednom trenutku, ona žena pala. Svetlana i Jasan su pokušali da joj priđu, ali Skom ih je oterao. Pokušao je grubo da podigne ženu. Ne znam šta je bilo dalje. Ja sam sa Kambom i njima dvema stajao iza ostalih. Kad sam video da Skom ne obraća na nas pažnju, povukao sam ih za sobom i pobegli smo. Skom nas nije čak ni primetio. A ubrzo je i Kamba počeo da se oseća loše...

— Niste smeli tek tako da odete — rekoh prebacujući mu. — Morali ste pokušati da učinite nešto.

— Kako? Skom je sve držao u svojim rukama.

— U redu. Ja imam oružje. Pronaći ćemo ih i, ako treba...

— Kamba je ozbiljno bolestan — prekinula me je Nira.

— Onda ti ostani sa njim. Evo — skinuo sam odašiljač sa ruke i pružio joj — brod je sad već verovatno u dometu. Pokušaj da ih pozoveš; neka se odmah spuste ovamo. Mi ćemo poći da potražimo grupu. Možemo povesti nekog od domorodaca. Očigledno je da su inteligentniji nego što su Kndnamci zaključili.

Filim zabrinuto klimne glavom. On i Ema pozvali su one iste domoroce koji su ih doveli do sela i pokušali da im objasne šta želimo. Odmah zatim nas troje i dva niska, ali očigledno snažna humanoida uputismo se u ravnicu, prekrivenu travom i prošaranu niskim žbunjem.

Hodali smo otprilike pola sata. Domoroci su nas prilično samouvereno vodili. Sumnjičavo upitah Filima da li je siguran da smo na pravom putu.

— Tim putem smo došli do... — on zastade i pogleda humanoide. Oni su pokazivali na nebo.

Podigao sam pogled, ali u prvom času nisam video ništa. Onda opazih crnu tačku kako se približava i začuh zvuk motora. I tada, bez ikakve najave, nebo se zanelo, na njegovom mestu odjednom je bilo tlo i... tama.

Otvorio sam oči. Iznad mene je bila belina. Misli nisu usledile odmah za buđenjem. Veoma lagano, sa naporom, počeh se prisećati svega i čuditi se belini oko sebe. Belo je oduvek bilo... znak bolnica i lekara. Istog časa kad sam to pomislio, začuo se zvuk otvaranja vrata. Savlađujući bol okrenuo sam glavu i ugledao čoveka u belom mantilu kako mi prilazi. Zaustavio se pored ležaja i pogledao me.

— Elektroencefalogram je signalizirao o promeni moždanih talasa. Ne morate ništa da govorite. Sada je sve u redu. Možete još da se odmorite.

— Gde sam?... Šta je sa... drugima?

Govor je ipak predstavljao manji napor nego što sam očekivao. Doktor se prvi put osmehnuo.

— Kod kuće ste, na Menopeju. A i ostali su na svojim planetama. Ali ne naprežite se više. Kad se sledeći put probudite, moraćete mi ispričati svoj deo priče, kako bismo tačno znali šta se dogodilo. Spavajte sada.

Zaspao sam gotovo čim je okrenuo leđa. Kad sam se ponovo probudlo, doktor se već nalazio pored ležaja. Zbog nečega, osećao sam se mnogo bolje. Pomerio sam se na ležaju i rukom malo povukao pokrivač naniže.

— Sad vam je bolje?

— Da, osećam se dobro. Koliko dugo sam ovde?

— Deveti je dan otkako ste na Menopeju. Možete li sada da opišete šta se sve dogodilo od trenutka kada ste grupa udaljila a vi i Iv ostali sami na obali?

Klimnuo sam glavom. Prisećajući se svega, polako sm počeo da govorim, pazeći da ne ispustim nijedan detalj. Kada sam spomenuo pokvareni časovnik koji je pokazlvao više sati nego što je bilo, doktor me je prekinu.

— To Filim nije rekao. Zacelo mu niste spomenuli taj detalj?

— Ne, zar je to važno?

— Jeste... Sat je bio ispravan. A vi ste, znači, u trenutku kada je Iv pala u vodu doživeli prvi napad. Očigledno, bilo je to nalik na »petit mal«, mali napad kod epilepsije, samo što bi epileptičar »izgubio« nekoliko sekundi do nekoliko minuta, a kod vas je to bilo nekoliko sati. Kada ste ustali i, ne znajući ništa o gubitku svesti, otišli do jezera, Iv je već dugo bila...

Klimnuo sam glavom. Setio sam se kako je mirna i glatka bila površina vode. Podigao sam pogled.

— Da li su izvadili... telo?

— Da. Dno je na tom mestu bilo zaista veoma duboko... Verovatno je i Iv u tom trenutku imala napad, ali mi to više ne možemo nikako ustanoviti. Teoretski, možda se sasvim slučajno okliznula i pala, i tek u vodi...

— Ali zašto? Šta je uzrok svemu tome?

— Bakterije iz jezera.

— Ali zar nisu Kndnamci analizirali vodu? Po njihovoj proceni bila je gotovo pitka, zajedno sa svim svojim bakterijama.

— Da. Unekoliko Kndnamci nisu pogrešili. Objasniću vam — on preduhitri moj proces. — Sigumo znate da je samo manji postotak mirkoorganizama opasan za čoveka?

— Da, to znam.

— Vidite, na ljudskom telu i u ljudskom telu obitava bezbroj bakterija. One su sasvim bezopasne, a neke su čak i korisne — potpomažu izvesne procese metabolizma. Bakterije iz tog jezera takođe su bile bezopasne. Postale su virulentne tek kada su došle u kontakt sa bakterijama vaših tela i sasvim nepredvidivo mutirale... U zavisnosti od količine vode sa kojom je svako od vas bio u dodiru i od nekih drugih, zasad još nepoznatih činilaca došlo je do raznih manifestacija poremećaja u organizmima. Kao što ste i sami videli, kod većine nije došlo ni do kakvih poremećaja. Ali za vas koji ste bili više izloženi, posledice su bile kobne.

Čekao sam da on još nešto kaže, ali doktor je ćutao. Najzad se trže i pogleda me.

— To je sve što vam zasad mogu reći o tome. Ostali vaši prijatelji iz ekspedicije su uglavnom dobro. Svi osim Skoma... On se odvojio od grupe i, kasnije, pronašli su ga kako leži bez svesti. Još je živ, ali je malo verovatno da će se ikad povratiti. Uzgred, imate prvu posetu. Odjutros čekaju da se probudite.

— Ko?

— Poslaću ih unutra.

Doktor je izašao, a posle nekoliko trenutaka vrata su se ponovo otvorila. U sobu su ušli Jasan i Svetlana.

— Čujemo da ste se oporavili — rekla je Svetlana.

— Da. Ostatak svog odmora provešću odmarajući se od oporavka — rekao sam, neveselo se osmehujuci.

— Doneli smo vam neke novosti. Nisu baš dobre.

— Relativno — umešao se Jasan. — S jedne strane, to je sasvim opravdano.

— Šta to? — upitao sam.

— Odlučeno je da se TI-ekspedicije ukinu. I ranije je bilo manjih nesreća, a sada ovo... Ubuduće će novootkrivene planete biti istraživane temeljno i sa najvećim

mogućim oprezom. Svetlana i ja smo dobili ponudu da se pridružimo jednom ogranku Istraživačkog centra i da radimo za njih.

Klimnuo sam glavom. Bilo je to logično posle svega što se desilo. Zatim se setih nečega.

— Šta je sa Kambom? Čini mi se da je bio ozbiljno bolestan.

— O, Kamba se potpuno oporavio. Sad insistira da ga ponovo pošalju tamo — Jasan je rado prihvatio novu temu.

— Zašto?

— Kaže da nije završio posao. Uspostavljanje komunikacije i izučavanje jezika humanoida.

— Vidite, Kamba ima novu teoriju — rekla je Svetlana. — On misli da Kndnamci žele da nas sve obuče telepatiji i zbog nečega iskorene upotrebu govornog jezika. Zato su, navodno, i podsticali razvoj standardnog ljudskog jezika, pošto ćemo sa njega lakše preći na telepatsko opštenje.

— Što bi za njega, kao i za sve lingviste, bila prava propast — dodao je Jasan.

Umorno sam se osmehnuo. Shvatio sam da oni govore o tome sa toliko žara zato da bi mi skrenuli misli sa drugih tema. Kao da su osetili šta mislim, ustali su sa stolica pored ležaja.

— Da... Idemo sada, ali ostaćemo u vezi. Ako želite, možete nam se priključiti u Istraživačkom centru. Za vas će biti mesta.

— Razmisliću o tome — rekao sam.

Pozdravili smo se i Jasan i Svetlana izađoše. Pogledao sam za njima, a onda spazih vizor u uglu sobe. Kod uzglavlja se nalazio daljinski upravljač i ja pritisnuh dugme.

Na vizoru, muški oktet je pevao neku staru pesmu sa Zemlje. Reči u četvoroglasu stizale su jedna drugu, i tiha pesma je tekla kao potok što izvire iz stenja. Osmehnuo sam se, zaželevši da lingvista Kamba ovo gleda. Ova pesma bila je odgovor na pitanje da li će ljudi ikad zameniti i napustiti melodiju reči.

Jan Votson

KNJIGA REKE

II deo

Jan Watson THE BOOK OF THE RIVER 1983.

Prevod: Petar Davidović

NOVOGODIŠNJE VEČE U TAMBIMATUU

Ala sam bila zadovoljna kada je brod stigao u Džangali! Zapovednica broda Marsijala nameravala je da dozvoli svojoj posadi nekoliko dana odmora. Zamislite to. Odmor!

Naravno, ništa nije tako jednostavno kao što izgleda na prvi pogled. Kada bude došlo da ponovo isplovimo, nekoliko dana kasnije, osećaću veliko olakšanje što sam ponovo na brodu. Međutim, kada smo tog sparnog, jesenjeg popodneva uplovili u luku, ja to nisam mogla da znam. Pomalo umorna, Jalin je jedino i naivno očekivala Festival Džunglara.

Problem sa HITROM GUSKOM nije bio u tome što je Marsijala bila strog starešina i zahtevala disciplinu. Niti njen vođa palube Kredensa. Jednostavno, Marsijala je bila ponosna na svoj brod, a HITRA GUSKA je bila škuna sa tri jarbola na koju je čovek s pravom mogao da bude ponosan. Stoga, kada smo preuzeli tovar boje u Gvineamoju, a Marsijala onako, uzgred, rekla; »Hajde malo da obojimo GUSKU«, nisam ni znala šta nas čeka.

Uskoro sam otkrila da bojenje nije samo šljiskanje bojom, a zatim izmicanje i divljenje rezultatu. Prvo treba skinuti staru boju, često sve do drveta. Zatim se svaki čvor na drvetu maže specijalnom tečnošću, a svaka pukotina ispunjava gumenom smolom. Zatim se nanosi osnovni, a za njim i prvi podsloj... i tek mnogo kasnije prelazite na stvarno bojenje — u dva sloja.

Mislim da je bolje da što manje kažem o napornim satima koje smo ja i još nekoliko drugih provele dok smo plovile na jug, ostavljajući jesenje vetrove za sobom. Tri puta smo plovili od Gvineamoja do Spenglstrima i natrag. Zatim četiri puta od Spenglstrima do Krekčevog rukavca i natrag. Skidanje boje, popravke čvorova, osnovni premaz, bojenje. I na svakom od tih povratnih putovanja, dok smo plovili u cik-cak liniji protiv uobičajenog vetra, dobijala sam konopac i platno da bih zaposlila svoje besposlene ruke. Mislim da je Marsijala tako podešavala utovar i isporuku tereta da smo na suvom ostajale što je najmanje bilo moguće.

Taj mi je tempo, bar, potpuno okupirao telo i misli. I tako sam, na kraju, SKORO »bezazleno« stigla u Džangali, očekujući kratak odmor.

Međutim, »bezazlena« baš nisam bila. Bar ne u dubini duše. Nisam li pomogla svom bratu da ode u užasnu smrt na drugoj strani reke, gde spaljuju žive žene? Nisam li kroz teleskop posmatrala kada su ga spaljivali?

A nisam se usudila da kažem svojoj majci ili ocu, obrazlažući taj svoj nedostatak hrabrosti odgovornom odlukom — pošto bi bol prouzrokovana vešću o Kapsijevoj sudbini mogla da izazove pobačaj moje majke. (Mada uopšte nisam mogla da shvatim šta je htela time što će imati još jedno dete.)

Izgleda da je onaj teški rad na bojenju naneo i jedan premaz boje preko tih ožiljaka na mojoj duši. A, ustvari, nije. Nisam izravnala čvorove, ispunila gumom i premazala osnovom te ožiljke. Kada se boja bude osušila, ponovo će se pokazati, kao mračne senke. Sloj boje će ispucati i oljuštiti se.

Sem toga, dok sam bila zaposlena bojenjem — i skraćivanjem jedara, okretanjem broda, namotavanjem konopaca i čišćenjem opreme — gledala sam u ono što radim. Čak i tada, cma struja je uvek bila tu. Nijedna količina boje, niti veličina jedara neće moći da je sakriju ili izbrišu.

Da li je ona, stvamo, živo biće dugačko više od šest stotina milja? Moćno i osetljivo, mada uglavnom uspavano, stvorenje, koje iz nekih svojih razloga dozvoljava ženama da plove rekom, ali ne i muškarcima? Nije li ona neka vrsta čudne Boginje? Ili je, kao što je stari Jozef nagovestio, nešto veštački stvoreno sa zadatkom da nas odeli od »Adamovih Sinova« na zapadnoj obali? Od tog tajanstvenog bratstva muškaraca koji

su praznovemo i divljački okrenuli leđa reci i o kojima smo znali samo ono malo što je Kapsi bio u stanju da heliografiše pre nego što su ga uhvatili.

Pila sam struju i ona me je poznavala, ali ja nju nisam.

Možda je nemoguće ikada saznati šta je, u stvari, crna struja. Koliko je, u tom slučaju, pametnije ne obazirati se na nju, nastaviti s bojenjem brodova i, što je moguće više, uživati u putovanjima.

I zaista — na stranu težak rad i ožiljci na srcu — bilo je toliko novih predela u kojima sam uživala. Čak i kada bih ih drugi ili treći put videla, uvek su mi bili veoma uzbudljivi.

Južno od Gandžija, tog spečenog grada koji sam posetila prilikom moje prve plovidbe na POTAMNELOM SREBRU, nalazila se Kapija Juga. Tamo su se, prvi put, predstavljali tropski predeli, zajedno sa stanovnicima koji su samo mogli da potvrde takvu predstavu. Sa balkona su se spuštale kaskade linilisa. Čitava mreža šljunkovitih potočića zalivala je hibiskusova stabla, mada su crvene trube cvetova bile manje od onih koje ću videti dublje na jugu.

Na isti način kao što je i moj rodni Pekavar iskoristio prednosti činjenice da se nalazi na ivici pustinje, i Kapija Juga je uživala u svom položaju — čak i više od nekih gradova duboko na jugu koji su, skroz naskroz, bili tropski. U Kapiji Juga još uvek je bilo moguće »gajiti« vegetaciju. Postojao je, čak, i cermonijalni kameni luk koji je premošćavao put od severa ka Jugu, sa pločom na kojoj su navedene sve udaljenosti, pa i ona najduža, do Tambimatua — 280 milja daleko. Ne bih mogla da kazem kakva je praktična svrha toga, izuzev, možda, da obeshrabri lokalne muškarce da putuju pešice. Moja nova prijateljica Džambi, s kojom sam išla na obalu na nekoliko sati, već šest godina plovi ovim južnim krajevima. Zabavljajući se, ona mi je otkrila da, u stvari, ne postoji neprekidan put na celom rastojanju od Kapije Juga do Tambimatua. Prepreka boj jedan bile su močavare kod Krekčevog Rukavca. Još južnije od njega, džungla je pronalazila svoje načine da se obračuna sa putevima.

Džambi je bila tamnoputa i vesela, sa dugom, crnom kosom koju je obično savijala u punđu da se ne zamrsi. Ona je bila rodom iz Spenglstrima. Jedini put kada sam joj pomenula crnu struju, ona me je samo okrznula pogledom i nabrala nos — toliko ju je interesovala. Zbog toga sam smatrala da je ona dobra za prijateljicu. Neće me podsećati ni na šta bolno. Džambi je imala obalskog muža i sina u Spenglstrimu, ali se činilo da ne brine nepotrebno zbog njih, izuzev što je ostajala u južnim vodama.

Pošto smo napustili Kapiju Juga, svratili smo u Gvineamoj — odakle je dolazio onaj prokleti tovar boja. I u Gvineamoju se moglo gajiti tropsko rastinje. Međutim, ljudi nisu hteli da se gnjave s tim, možda zato što im je Kapija Juga krala kišu. Gvineamoj je više voleo da nosi ružno lice i krije se u čadi. Izgleda da su njegovi stanovnici od toga napravili vrlinu, kao da su zagađen vazduh i smrad hemikalija bili njihov način da se obračunavaju sa rascvetalom esktravagancijom prirode. Veliki broj malih radionica bljuvao je dim i paru. Bilo je tu visokih peći, topionica i kovačnica. Postojala su skladišta i smetlišta, a izvan grada, pola milje u kopnu, nalazilo se veštačko jezero otpadnih voda. Dabome, u unutrašnjosti. Bez obrzira na sav smrad koji su ispumpavali u vazduh, bilo je očigledno da baš nemaju želju da rizikuju i zagađenje same reke. Da su pokušali, verujem da bi rečna gilda mogla da bojkotuje njihov teret. Šta bi sama crna struja preduzela — nisam imala pojma. Tada nisam ni bila raspoložena za pogadanje.

Mislim da je prljavština relativna stvar. Ako se Gvineamoj meni činio zagaden, možda je svojim stanovnicima izgledao kao uzor vrednoće i snage, a sve ostalo bila je čista rustika. Možda sam bila preterano osetljiva na to, kao što je zeleni list neotporan na mraz — jer je mraz već pomalo bio načeo moju dušu.

Posle Gvineamoja, došao je Spenglstrim koji je bio čuven po ukusnoj ribi i velikom broju ribarskih brodića s kosim prednjim jedrima ukrašenim iscrtanim očima na trupu i

platnu. Isto toliko bio je poznat po fosforescentinim svetlacima koji su noću, kao zmije, vijugali rekom u čistom srebru, pretvarajući reku u jednu od zvezda. Ovi su se svetlaci mogli videti isključivo nekoliko milja sevemo i južno od grada i ličili su na iskričav izdisaj daha središnje struje. Pretpostavljam da su bili sačinjeni od neizmernog broja nekih sićušnih organizama koji su se hranili mineralnim materijama ili čim drugim čega je bilo u vodi dovoljno — a sami su predstavljali stalni izvor hrane za sitnu i krupniju ribu.

Na obali sam prenoćila u Džambinoj kući. Njen muž je bio ljubazan i mio. Očigledno je obožavao Džambi — što ju je oslobađalo od potrebe da i ona njega nepotrebno odano voli. No, inače, on je bio obična nula. Mislim da će imati problema ako Džambi ikada bude morala da napusti reku. Samo se čudim kako se pomirila s tim da bude »nasukana« za vreme svoje trudnoće. Poigrala sam se malo sa njenih sinčićem. Na žalost, to me je podsetilo na strano dete što je zamesila moja rođena majka...

Džambi, njen muž i ja smo to veče otišli u kafanu gde se služila sirova riba i gde smo se prejeli tankih režnjeva crvenog lososa, žutog polana i kadifastog adžila u blagom sosu od slačice. Pili smo žestoka pića od džumbira. Potom smo se odšetali do promenade da vidimo treperavu fosforescenciju koja je, meni za ljubav, ovoga puta bila izuzetno lepa i to je bio jedini put kada je Džambi pomenula struju.

»Možda se«, rekoh ja, »ove sićušne srebme stvarčice hrane nečim što crna struja ovde izbacije u vodu? Neka vrsta njenih izlučevina?« Pitala sam i ranije, ali se ispostavilo da niko, zapravo, ne zna. Staklarska umetnost, a la Verino, nikada nije proizvela dovoljno snažna sočiva koja bi mogla da se koriste za tako sićušne stvari.

To je bilo onda kada me je letimično pogledala i nabrala nos. To, možda, i nije bilo čudno — u svetlostl činjenice da me je nahranila izvanrednom ribom, a ja otvaram mogućnosti da cma struja koristi ovo susedstvo kao klozet. Moglo je da liči na bezbožnu klevetu rodnog grada.

Verovatnije je moja primedba ličila na pijano lupanje. Džambi je bila živahna, praktična osoba koja je verovatno ubrzo odbacila svoje sopstveno posvećivanje kao neku metaforičnu maskaradu — kao misticizam koji je nije zanimao.

Čim sam postavila ono pitanje, osetih mučninu u stomaku — kao opomenu. Da li zbog prisustva muškaraca, njenog muža? Prijatno zagrejana svim tim pićem možda sam bila na ivici da kažem suviše. Setivši se kako mi je loše bilo onoga puta na palubi POTAMNELOG SREBRA, kada sam bila indiskretna prema Gildinoj tajni, odmah sam ućutala uživajući u srebrenoj predstavi.

Džambi nije ozbiljno shvatila moju primedbu, inače me ne bi ponovo pozvala prilikom narednog pristajanja u Spenglstrimu, tokom sledećih nekoliko nedelja. I drugi put sam prihvatila njen poziv. Te noći je ona organizovala zabavu u čast neke lokalne ribarke, njene školske drugarice — u Spenglstrimu zov reke nije neizbežno morao da znači odlazak nekud daleko. Ipak, prilikom trećeg poziva, izvinila sam se. Ovi pozivi, iako veoma ljubazni, podsetili su me da sam i sama pozvala prijateljicu Hali u svoj dom u Pekavaru, da bi otkrila kako je brat Kapsi otišao. U svoju propast. A bio je tu i taj dečkić. Činilo mi se da me je to dete, preko svog predstavnika, lišilo svih mogućih domova, izuzev onih na vodi.

Posle Spenglstrima, otišli smo u Krekčev Rukavac gde se reka tromo izlivala u kopno stvarajući čitav lavirint vrelih i vlažnih močvara. Tu je štakasto drveće meandriralo u dugim, izuvijanim kolondama, formirajući svodove, hodnike i tunele. Sprudovi su se ćudljivo pomaljali i nestajali. Oni iznad vode bili su posejani puharama i nekim pečurkama sa velikim klobucima. Velike kreketuše su čučale, skakale i izvodile svoje trbuhozboračke trikove, a zvuk njihovog kreketanja odbijao se od vode i izvijenih stabala drveća.

A ja sam, maštajući, zaključila: ako se kod Spenglstrima nalazi čmar crne struje, onda ovde u Krkčevom Rukavcu mora da je budavo i trulo slepo crevo reke. Taj škripovi

kreket bio je neka vrsta stomačnih vetrova, kao krčanje creva.

Izvan Krekčevog Rukavca, obalu su prekrivale šume. I daleka zapadna obala bila je jedna traka zelenila. Palo mi je na pamet da Adamovi Sinovi ne vladaju svuda duž druge obale. Kako i mogu ako se odriču prednosti rečnog saobraćaja? Možda su NJIHOVI južni krajevi nenaseljen. Ilii su, možda, oni koji tamo prebivaju divljaci, čak ni na sumnjivom kultumom nivou Sinova.

Divljaci! Ah, možda ipak pitomiji od Sinova koji onako postupaju s ženama....

A možda su i gori od Sinova. Nisam primetila nikakav kanu, niti pramenove dima od logorskih vatri uz obalu. Ako je preko neko i živeo, taj je, takode, izbegavao reku.

No, to mi je bila poslednja briga u poređenju s beskrajnim poslom bojenja. Kad god je padala kiša, a padala je povremeno u ogromnim količinama, morali smo da navlačimo katranisano platno.

Postepeno se šuma vezivala i mešala sa lozom, mahovinom, vazdušnim biljkama i parazitima, krećući se ka pravim džunglama, koje su nas i dočekale kad smo stigli u Džangali.

Na svom putu u Džangali, imali smo i putnike. Dvoje zaljubljenih: Lalo i Kiša. Kiš je bio momak iz Spenglstrima i rođak Džambijeve porodice s majčine strane. Lalo je rešila da se zaljubi u njega i sada ga je pratila natrag, kući u Džangali, na njegovom jedinom putovanju u životu, kako bi se venčali.

Bilo me je pomalo sramota kada sam shvatila da će zbog toga Kišovi horizonti biti ograničeni na mali komad kopna izmedu dva susedna grada. U redu, slažem se da između Spenglstrima i Džangalija ima 80 milja. No, žene reke obično razmišljaju u većim razdaljinama i ja sam, prilično snobovski, smatrala da je pomalo nepreduzimljivo s Laline strane što je tražila muža iz grada koji je relativno blizu njegovom domu, umesto iz dalekog Sardžoja (na primer) ili Melonbija.

Bolje se upoznavši, nas četvoro smo jednog dana razgovarali pod palubom. Lalo i Kiš su se držali za ruke, dok sam ja pokušavala da plovućcem skinem zaostalu boju sa prstiju.

Kao i Džambi, i Lalo je bila tamnoputa, ali joj je kosa bila kratka i talasasta. Imala je neobično jak glas i neki naročiti naglasak. U jednom trenutku dogodilo se da je pomenula da je neko drveće u Džangali džunglama bilo visoko skoro kao Šiljak u Verinu. Ona je to rekla usput, ali s takvim pouzdanjem u glasu da umalo nisam slomila nokat o kamen što sam držala u ruci.

»Oh«! Taj Šiljak, sa svojom opservatorijom, još mi je isuviše bio svež u sećanju.

»A ti si, znači, bila čak do Verina?« upita Džambi bezazleno. Bilo je to zaista neobično bezazleno pitanje od strane jedne žene reke jer je postojalo bar pola tuceta značajnijih gradova dalje na severu. Ali je Džambi, kao što rekoh, bila privržena jugu.

»Pa, da«, reče Lalo. »Nisam gubila vreme. Ali nisam našla nikog pogodnog. Sve do Spenglstrima na povratku.« I s ljubavlju steže Kišovu ruku.

»Često je tako« Džambin glas je zvučao izveštačeno.

Nisam mogla a da se ne upitam, nije li Lalo postajala sve nestrpljivija došavši tako blizu Spenglstrima na svom povratku kuću. Možda je, opet, na svojim putovanjima bila isuviše izbirljiva, što je značilo da je pametno izabrala. Taj brak će da traje, i to dugo.

Pretpostavljam da je, sa Kišove tačke gledišta, Spenglstrim i Džagali razdvajao čitav svet. Sudeći po njegovim pitanjima, bilo je jasno da Kiša uopšte ne zabrinjava perspektiva da postane džunglar — ako IKADA išta postane.

Lalo ga je povremeno zadirkivala zbog takve perspektive. A isto toliko puta je ispravljala ono što je krivo shvatao...

»Čini mi se«, rekoh, a mislim da sam, u ovim okolnostima, govorila nepromišljeno, »da žena može da nađe svog idealnog partnera u skoro svakom gradu nasumice

izabranom. Ima tu i malo sreće, zar ne? Mislim — kojom se ulicom, slučajno, spustiš. U koju krčmu uđeš. Do koga sedneš na koncertu. Ovde skreneš levo, umesto desno, i eto momka koji će provesti ostatak života s tobom, dok neki drugi momak mimo prolazi. A mogao je, vrlo lako, da bude baš on.«

»A, ne!« protestovala je Lalo »Vode te osećanja. Neka vrsta posebnog čula koje koristiš samo jednom. Ti ZNAŠ da treba da skreneš levo umesto desno. ZNAŠ da treba da nastaviš do sledećeg grada jer je u onom prvom miris već nestao. Tokom tih nedelja lutanja, upravljaš se po nekom naročitom instinktu. Iskreno, Jalin, prepoznaćeš to kad ti se dogodi. To je osećanje koje nas uzdiže i uzbuduje.«

»Ti si romantična«, reče Džambi. »Kiš je srećan čovek. Lično bih se pre složila sa Jalin. Svako može da zasnuje porodicu s nekim.« (To baš nije bilo ono što sam rekla.) »Ali ipak«, dodala je, »imam reku kao prvu ljubav.«

A, isto tako, i ljubavnike u svakoj luci, siguma sam. O tome mi Džambi nije pričala. Bezazlene ljubavne avanture nisu bile predmet ogovaranja. Iz jednog jedinog razloga: bilo bi to ponižavajuće za muškarce.

»I tako si ti skrenula levo umesto desno«, rekoh, »ali te je vodio nos.«

»I sada ću zauvek ostati džunglar.« Kiš se žalosno nasmejao. Imao je neobično, izražajno lice s treperavim, plavim očima, a već mu se pojavljivalo i nekoliko bora kada bi se nasmejao. Dopadao mi se i poželeh da sam ga ja srela — isto kao što sam prvo srela Hasa u Verinu, pre nego što sam otkrila zašto se Haso nadao da sretne nekog kao što sam bila ja.

»Fuj!« reče Lalo. »Džunglar? I to mi je nešto? Kažem vam, kada idete u džunglu, bolje da budete NA drveću. Tle je puno bubetina koje puze i gamižu. Potrebne su vam dobre, jake čizme. A isti takav stomak.« Ali nije mogla da zadrži ozbiljno lice. Zakikotala se. »Ma, samo se šalim. Džangali je pristojno, civilizovano mesto. Ne kao Port Barbra. Tamo se dešavaju stvamo čudne i mučne stvari. Tamo u unutrašnjosti. Kult gljiva, na primer. Potpuno uništava osećaj za vreme i pristojnost. Mi, pristojni smrtnici, rasturamo se od pića koje ima isto ime: džunglar.

»Pričaj nam još«, reče Kiš. »Osećam da bih i ja želeo da se rasturim. Ali, po mogućstvu, ne od pada s drveta.«

»Ne brini, postoje sigurnosni konopci.«

I tako smo nastavili da se prepiremo oko džunglara — pića. Ono je, očigledno, dobijano destilacijom bobica neke visoke loze. Trošilo se brzo i nije putovalo dalje — na štetu Džangalijske izvozne ekonomije i, verovatno, na sreću ekonomije drugih gradova. Prepirali smo se i, uopšte, oko džunglara: ljudi koji su obarali tvrdo drveće i žnjeli njihove krošnje, brali voće, pravili sokove, skidali smolu i skupljali lekovite, parazitske biljke.

Oduševiia sam se predstojećim festivalom akrobacija, ljuljanja na lozi i hodanju po nebu, a isto tako rasturanjem od džunglara-pića.

Tako se osećao i Kiš, i zato je Lalo udesila svoj povratak upravo za tu nedelju — da bi se poklopilo. Posle izvesnog vremena morala je, čak, da ga blago podseti da nisu SVI u Džangaliju džunglari. Bilo je tu i mesara i pekara i stolara kao i na svakom drugom mestu.

I ona nastavi, sada s ljubavlju, da priča o lepotama džungle, ne pominjući gmizavce i puzavce, kao stvari od male važnosti.

Više bih volela da je gasila moje oduševljenje Džangalijem umesto što ga je raspaljivala. Nisam tada ni znala da će me višak oduševljenja dovesti do toga da spasem Marsijali život — a da za to zaslužim naročito užasnu nagradu.

Spasem Marsijali život. Možda malo preterujem. Promenimo to u: spasla sam je iz jedne opasne i potencijalno smrtonosne situacije.

Radovala sam se dolasku u Džangali — koji je bio tako pristojno udaljen od Verina.

Očekivala sam, zaista, interesantne događaje. Čak sam zamišljala da, na neki način, uspešno bežim. A u stvari sam, sve vreme, bežala — ili plovila UNATRAG.

»Sunce sija! Iznesite opremu za bojenje na palubu!« Čuo se Kredensin poziv s vrha stepeništa što je vodilo na palubu. Zašto sam se samo mučila da očistim prste, bog bi ga znao. Jedino, da ih nisam očistila tada, kasnije bi bilo teže. Možda u tome postoji naravoučenije: kasnije je uvek teže. Sve.

Džangali je uživao u masivnim kamenim kejovima duž reke. Bili su lepo obrađeni, sa usečenim stepeništima i drvenim rampama. I sam grad je bio sagrađen na toj istoj kamenoj gromadi koja se pružala u kopno, ka džungli, nestajući u njoj, da bi izronila u humusu i vegetaciji. U originalnom starom gradu, zgrade su bile od kamena s gomjim spratovima od drveta. Novi grad, s one strane — kuda sam se bila uputila — bio je ceo od drveta i stapao se sa džunglom. U neke zgrade bilo je ugrađeno živo drveće. Neke su bile sagrađene na drveću ili oko njega. A pojedine su, čak, visile sa njega oslonjene na podupirače. Sve je to davalo utisak da je Džangali čudno biće u trenutku metamorfoze, koje je, na jednom kraju još bilo živo drvo, a na drugom fosilna stena — ili možda mrtvi kamen koji postepeno oživljava kako se ide dalje u unutrašnjost.

Lokalno stanovništvo me je podsećalo na ono u Verinu. Možda je upravo zbog njih Lalo, prateći svoj nos, stigla u Verino — mada bez rezultata. Stanovnici Džangalija nisu bili tako bistri i pričljivi. Stalno su nekuda žurili. A koračali su kao da su na oprugama, odskačući. Čovek bi pomislio da kamene ploče kaldrme smatraju nekom vrstom trambuline uvek spremne da ih odbaci gore u krošnje drveća. Njihova nepokretnost i čvrstina su ih i zabavljali i bili su ponosni — isto kao što se žena reke ponekad, posle duge plovidbe, oseća na kopnu — jer nisu nikako nameravali da dozvole da ih kamen povredi.

Kao što rekoh, lokalno stanovništvo baš nije bilo pričljivo. Oni su se, međutim, obraćali jedni drugima onom visinom tona koja je mogla da prode kroz gustu vegetaciju i da se nosi sa glasovima brojnog zverinja; glasovima koji bi trebalo da se probiju do samog krova džungle. Obično su se razgovori vodili na razdaljini koja je, za nekoliko koraka, bila veća nego u drugim krajevima, mnogo bučnije i javnije. Džangali je bio idealno mesto za gluve.

Na taj način su ovdašnji stanovnici pojačavali osećaj zajedništva. A inače, kada se nađete u džungli, ona može da vas proguta, uguši, izoluje i onemi. Shvatila sam iz Laline glasne priče da se narod oko Port Barbre ponaša mnogo diskretnije.

Pre nego što su se Lalo i Kiš iskrcali pozvali su mene i Džambi da ih posetimo u kući njihovih roditelja. Ili bolje reći, Kiš je izrazio ovu želju, tako da je Džambi (stari porodični prijatelj) mogla da ga vidi u njegovom novom prebivalištu. Lalo je pozvala Džambi, a poziv je uključivao i mene. Pretpostavljam da je Kiš pokušavao da održi otvorenom neku vrstu psihološke linije života prema Spenglstrimu. Bez sumnje se nadao da će Džambi nastaviti, povremeno, da ih posećuje kad god bude bila u Džangaliju. Lično, mislim da to nije bilo mudro — bar ne u ovoj početnoj fazi njihovog odnosa. Jer: »Muškarac će ostaviti svoju majku I oca, i sestru i brata, i prihvatiti porodicu svoje žene.« Tako stoji u KNjIZI REKE. A ihače, neka ga voda nosi, kažem ja. Naravno, samo da ne bude nikakvih žara u vodi (ili bar, nadajmo se da ih nema).

A ipak, možda je Kiš u pravu. Takav sistem mu je omogućavao da, od početka, u jednom tuđem gradu bude u istom položaju kao njegova žena.

U svakom slučaju, bila je to njihova stvar, i ja sam vrlo brzo raščistila sve dileme oko toga da li ćemo im, možda, smetati. Naročito kada sam čula da Lalini roditelji žive u novom gradu, u kući koja visi visoko na drvetu. To sam morala da vidim.

I upravo smo se, narednog dana, bili pripremili za to. Međutim, pre toga se dogodilo nešto čudno.

Uplovili smo u Džangali sredinom popodneva. Trebalo je sakupiti jedra, kontrolisati istovar tereta: tovare riba iz Spenglstrima, burad sa solju čak iz Umdale, salamuru iz Krekčevog Rukavca i slično. Pošto smo sve to sredili, imali smo samo toliko vremena da odemo na obalu u kratku šetnju po veličanstvenom starom gradu, koja se završila u ne tako kratkoj poseti Džambinom omiljenom baru — gde sam se prvi put upoznala sa jednim žestokim džunglarom.

Bar je bio dupke pun — kao uostalom i ceo grad — u očekivanju festivala. Broj stanovnika se povećao za polovinu. Ljudi su dolazili iz unutrašnjosti, iz malih naselja iz džungle smeštenih duž obale, da i ne pominjem posetioce iz drugih gradova. Lalo mi je pokazala žene iz Krekčevog Rukavca i Port Barbre. Prve je prepoznala po beloj puti, a druge po ogrtačima s kapuljačama i šalovima koje su nosile — da bi se odbranile, reče Džambi, od povremenih nesnosnih oblaka insekata u toj oblasti. Nasuprot njima, stanovnici Džangalija su, izgleda, postali još bučniji nego obično. »Ding-Dong« bar je imao naziv koji mu upravo odgovara, tako da sam veče završila sa priličnom glavoboljom — što, naravno, nije imalo veze sa džunglarom-pićem.

Kada je »Ding-Dong« uređivan, ideja vodilja nije bila drvo nego klesani kamen. Bar je trebalo da predstavlja nekakvu veštačku pećinu punu ćoškova, pukotina i stubova i obliku stalagmita sa debeljuškastim, gološavim statuama koje su držale uljne lampe. Oko njihovih zdepastih vratova bile su obešene niske medaljona. I oko slabina. Verovatno su ti medaljoni zvonili »ding-dong« kada se dodimu. Meni je ideja da se bar uredi na taj način izgledala primitivno i prizemno s nagoveštajem nečeg misterioznog, konspirativnog i mirisom mračne tajne.

Unutra je bilo veoma toplo. Nalazili smo se tu, u smrdljivoj, okamenjenoj utrobi džungle, toliko gustoj da se pretvorila u pećinu. Moram priznati da je mesto ipak imalo neku atmosferu: zbog mešavine parfema, dima od ulja, znoja, ljudi, a, delom, i onog vrelog vazduha koji je dolazio od svih tih glasova koji su neumomo brbljali.

Ne bi me iznenadilo da su odjednom zatutnjali urođenički bubnjevi. Primetila sam da postoje i kamene kockice za zabavu, ali njima niko nije trenutno igrao.

I slučajno sam ovde, u »Ding-Dongu«, primetila kako Marsijala i Kredensa sede s pićem ispred sebe. To, samo po sebi, nije bilo neobično. Bilo je čudno što su se, izgleda, svađale. Kredensa je na nečemu insistirala, a Marsijala upomo glavom odricala.

Kredensa je povremeno pogledala na malu grupu žena iz Port Barbre, s navučenim kapuljačama. A tada bi Marsijala još jače odmahivala glavom.

Treba da objasnim da je Marsijala bila žena veoma niskog rasta, mada ne zdepasta, iako mora da je već bila u svojim ranim pedesetim. Kredensa je bila krupna plavuša s velikim grudima, bar petnaest godina mlada. Marsijala je svoju prosedu kosu češljala unazad u kratkim, ošišanim talasima. Kredensa je nosila kratke kike. Sve u svemu, Kredensa je prilično ličila na neku naduvanu i prostu osobu.

»Nešto bih bacila u kljun. Hajde da jedemo«, predložila sam. Tako smo odnele svoja pića do hladnog bifea koji je stajao na ženskim patuljcima vajanim u kamenu. Pigmejske karijatide su držale sto sa hranom. Na Džambin predlog, uzele smo začinjen rolat od zmijskog mesa.

Vraćajući se, skliznula sam u jednu praznu nišu odmah uz ugao gde su sedele naša zapovednica i njen vođa palube. To je bio čist impuls. Sem toga, naša stara sedišta je, u našem odsustvu, neko već bio zauzeo.

Priznajem da sam bila radoznala, a i malo sam popila, pa se stoga osećala hrabrijom. Međutim, uz svu onu gužvu koja je vladala oko nas, nisam očekivala da ću išta čuti. No, mora da je u toj niši vladao efekat koncertne sale. Sem toga, žamor je bio toliko nepovezan, da je, paradoksalno, još olakšavao umesto da otežava da se uhvate odlomci razgovora dva poznata glasa — isto onako kao što majka može da prepozna

plač svoje bebe izmedu pedeset drugih,

Mogla sam da čujem samo odlomke, ali su i oni bili dovoljno zanimljivi.

»Pretpostavimo da se cma struja drogira s dovoljno vremenske droge... Bila je to Kredensa.

Mrmljanje. Marsijala.

»... usloviće njen odgovor, zar ne?

»Ta gljiva je otrov za svest...«

»... ispitamo mešajući malo u bočici sa crnom strujom...«

»... a ko će da popije? Ti?

«... mogla bih.«

»... šta da dokažeš?«

»... da uspostavimo bolje odnose, Marsijala. Da pokušamo nešto da joj saopštimo, a i ona nama. Možda su naše vremenske razmere suviše različite.«

»... protivrečiš samoj sebi. Usporiti je? Misliš, usporiti nas. U svakom slučaju, ona dovoljno brzo reaguje kada nekog odbacuje.«

»Refleksi i misli su dve različite stvri. Ako gurnem ruku u vatru...«

»Problem s tobom je što ti zaista veruješ. Kao tvoja Majka. Zato ti je i dala ime Kredensa. Ti veruješ u božanski duh reke... »Galama se pojačala i onemogućila me da čujem kraj ovoga.

»Sem toga«, bilo je sledeće što sam čula, bila je to Marsijala, »hajde da to razvijemo dalje. Možemo slobodno da razgovaramo o tome da namerno napunimo jednu bočicu tim užasnim praškom od gljiva. Ali zamisli da neko dođe na ideju da pusti nekoliko buradi s tom stvari u središnu maticu, a? I da tako uspori njene, ovaj, reflekse dovoljno dugo da može brodom da pređe? Tamo, na drugu stranu... Čemu nas to vodi, na duži rok? Ja ću ti reći čemu: to vodi ka trovanju struje. To vodi tome da će reka postati bezbedna za muškarce. Koliko će tada vredeti tvoja Boginja? Ceo sistem će se raspasti. I s njim će otići i ovaj, savršeni, način života. Sve pod pretpostavkom da crna struja ne reaguje na užasan način zato što je truješ. Ono što pričaš je čisto ludilo.«

»Izvini, ZAPOVEDNICE GILDE«, reče Kredensa blaže.

»Ti znaš one tamo, zar ne?«

»Koje?«

»One tamo, iz Port Barbre. Misliš da sam slepa? Nešto si pripremila. Sada ti je potrebna bočica sa crnom strujom. Ili kofa? Treba njima. U zamenu za nešto. Shvataju li one koliko je to opasno? Ako nastavimo ovako, moraćemo da javimo svakoj zapovednici broda na reci da je čuva pod sedam brava. Ne misliš li da bi to bilo tužno? Nemamo li više poverenja? Ni smisla?«

Zatim je buka zaista postala suviše glasna. Stigli su i neki muzičari da mi stvore još veću glavobolju — mada su svirali frule, flaute i bendžoe umesto da udaraju u bubnjeve. Džambi su već počeli da nerviraju moji ovlašni odgovori u stilu: »Da, ne«, dok sam sedela visoko uzdignute glave i osluškujući druge stvari.

»Šta je s tobom? Jesi li pala u trans?« uzviknula je.

»Ham...? Ne. Izvini. Živeli.«

Dugo sam spavala sledećeg jutra, a zatim ustala i naslonivši se na ogradu pristanjače čekala na Džambi — kad je naišla Marsijala.

»Jalin«, reče zamišljeno, »videla sam te u 'Ding-Dongu' sinoć.« Čekala je da nešto kažem.

»Kakvo mesto«, rekoh. »Ooh. Glava.« Protrljala sam svoju nežnu lobanju.

»Svakakve možeš da sretneš na takvom mestu.«

»Mislim da su svakakvi u gradu zbog festivala. 'Čak i žene iz Port Barbre'.«

»O, da. Džambi mi je neke pokazala. Nose kapuljače i šalove.«

I tako smo nastavile da čavrljamo neko vreme (ili sam, bar, ja tako mislila): Bila sam prilično zadovoljna sobom, a u isto vreme se molila da Džambi požuri i prekine nas.

»Strašno mesto, Port Barbra«, reče Marsijala. »Čudni ljudi — neki od njih.«

»Tako sam čula. Čudni obredi usred džungle.«

»Ljude nakad privlače čudne stvari.« Pošto nisam ništa rekla, Marsijala je nastavila; »Naravno, ne možeš da prosuđuješ neko mesto po njegovim ludacima. Oni su ekstremi. Pogledaj samo Verino.«

DA LI JE ZNALA? Da li je vest o tome šta sam uradila procurila i proširila se po reci? Razgovarala sam, setih se, ništa manje nego sa zapovednicom gilde. Toliko sam toga čula sinoć.

»A isto tako«, razmišljala je, »ljudi mogu da budu umešani u čudne stvari sasvim naivno, čak i najbolji od njih.« Srce je počelo da mi lupa. A zatim i nešto u glavi. Marsijala je preletela pogledom preko brodske opreme i savijenih jedara (što je bilo posebno zaduženje njene vođe paiube) i uzdahnula, i ja shvatih da je ona sve vreme, na tužan i usamljen način, mislila na Kredensu, a mene je prosto povezala s njom jer sam i ja bila u »Ding-Dongu.«

»Možda«, rekoh — pokušala sam da budem od pomoći, a da u isto vreme ne budem izdajica, cinkaroš« — »možda su svi oni koji duboko veruju nevini, ali to je jedna opasna vrsta nevinosti...« Rekoh to, verovatno da bih je impresionirala, u nadi da će Marsijala biti zadivljena mojom mladalačkom mudrošću. To što sam rekla svakako se nije odnosilo na Osmatrače u Verinu. Haso nije bio nevinašce. Baš naprotiv! A ni Jozef. Ni Kapsi. Bili su do fanatizma privrženi jednoj ideji, ali nimalo naivni. Međutim, ako sam dobro razumela razgovor koji sam sinoć prisluškivala, Kredensa je, u suštini, bila i privržena nečemu i naivna.

U ovom slučaju, Marsijala me je, očigledno, smatrala naivnom. Ljubazno se nasmešila.

»Bojenje si dobro obavila. Za pohvalu. I da ti nisam naredila da to obaviš ranije, sada ne bi mogla da ideš na proslavu, zar ne? Ne dozvoli da te više zadržavam od zabave.«

»Upravo čekam Džambi.« (Prokletstvo, gde li je?)

»Pazi se, tamo na obali«, dodala je Marsijala blago. Više sebi nego meni.

»Da se pazim, Zapovednice?« Odjednom primetih da imitiram Kredensin sladunjavi izgovor od pre nekoliko sati.

Marsijala je, zbunjeno, zurila u mene. »Mislim na piće, devojko. Pazi na piće — opasno je po život.« Potapšala me je po ruci.

»Mislite li da ja to ne znam?«

I tada se, konačno, pojavila Džambi.

Potražili smo Lalinu kuću u novom gradu. Držali smo se, do detalja, uputstava koja nam je dala, ali kao što je obično slučaj sa uputstvima, i ova su bila savršena, pod uslovom da ste tamo već jednom bili.

Kako smo napredovali, tako se kamen starog grada pretvarao u drvo novog, kuće su se pripijale uz živo drveće, ili su bile sagrađene oko njih u obliku kupe, tako da su stabla u sredini ličila na ogroman, neproporcionalan dimnjak. Neke su puzale uz najveća stabla u visećim ili oslonjenim nizovima, poređene po tim džinovima od drveća, kao stepenište po kome bi neki put od jednog do drugog drveta vodio duž grane.

Još uvek je sve to bila džungla, proređena i ukroćena. U starom gradu, sunce je bleštalo nepodnošljivom vrelinom. Dublje na kopnu, neprekidni suncobran lišća štitio je od sunca, ali ne i od nomadskih sela koje kao da su bile od rastopljenog metala. Ali ovde, u novom gradu, uslovi su bili idealni, jer su svetlost sunca i senke bili izmešani. Putevi i staze bili su oivičeni žbunovima nepoznatog cveća i nigde se nisu mogle videti

divlje šikare. Tu i tamo su se nalazile bašte s povrćem, prepune paradajza, bundeva, krastavaca, slatkih tikava, dinja i duleka. Uglavnom, poznato povrće, mada je njegova veličina bila nešto sasvim drugo.

I naravno, izgubili smo se. Ili tačnije, stigli smo tamo gde smo i naumili: na mesto gde će se, ne tog dana, nego koji dan kasnije održati festival. I to, mislim, samo zato što je priličan broj ljudi, koji su bili uključeni u pripreme, išao u istom pravcu. Bile smo kao dve zalutale ribice koje, uhvaćene u jato većih riba, nesvesno odlaze s njima.

Došle smo na neku prostranu čistinu na čijoj su jednoj strani radnici prikucavali, učvršćivali i pojačavali terase tribine.

I odjednom sam se osetila kao na svom terenu, jer je prostor ispred tribine ličio na palubu nekog ogromnog broda. Iz raščišćenog i ravnog tla uzdizali su se prema nebu vitki jarboli. Na jednima su se nalazile lestvice od konopca, a na drugima jednostruki konopci s čvorovima. Primetila sam trapeze, vazdušne platforme i vranina gnezda — između kojih su bili razapeti brojni konopci. S druge strane cele te konstrukcije nalazilo se jedno osušeno, ali još uvek snažno drvo. Sve manje i niže grane bile su potkresane, a one preostale, na visini, savijale su se pod teretom dodatne akrobatske opreme.

Nekoliko džunglara obučenih u vrećaste pantalone od nekog jakog materijala, skerletne prsluke i elastične čizme sa uporištima za nožne prste, visili su na specijalnim amovima i proveravali namotaje, omče, drvene prečke i sigumosne karike. Jedan se spuštao niz konopac.

Neko vreme smo posmatrale šta se događa, a zatim se raspitale i ponovo krenule — ovoga puta u dobrom pravcu. U međuvremenu me je i mamurluk prošao.

Kao što nam je i bilo rečeno, Lalina porodična kuća bila je kuća na drvetu. Jedna od onih koje su bile kao stepenice oko divovskog stabla. Stigle smo do nje preko pokrivenog stepeništa pričvršćenog za deblo klinovima. Stepenište se nalazilo iznad krova donje zgrade.

Jedva što smo ušli unutra, da i ne pominjem da nismo sreli nikog od roditelja, kad je Lalo objavila da je na redu piknik »napolju u pravoj džungli«. Odjednom se iza nje pojavio Kiš noseći korpu i već za nekoliko sekundi smo ponovo silazili niz stepenište.

Lalini roditelji su, možda, bili protiv što je ona pozvala u goste prijateljice iz Spenglstrima, jer Kiš tek što je bio napustio taj grad. Sledeće što će se dogoditi je da sve njegove rođake i prijateljice navale u Džangali i prosto istrgnu kuću sa njenog sidrišta.

A možda je Lalo, vrativši se svojoj kući i svojim običajima posle višenedeljnih lutanja, i sama shvatila da je učinila FAUX PAS pozivajući, tako neodgovomo, dve poznanice sa broda. Činilo se da je samo Kiš savršeno srećan i spokojan.

No, bez obzira na sve, krenuli smo u džunglu putem dugačkim možda pola milje koji je postajao sve divljiji i bučniji zbog nevidljivog životinjskog sveta.

Džungla, viđena izdaleka, sa brodske palube, može da bude strašno monotona. Izbliza, ista ta džungla postaje čarobna. Činilo se da postoje stotine nijansi zelenog. Čitav spektar sastavljen isključivo od te boje, kao da sunce zrači zeleno, a ne plavkasto-belo svetlo. Takmičeći se s njim, nalazio se tu i drugi spektar sačinjen od cveća i leptirova, koji su zračili crvenim, narandžastim, azumim, drečavo ružičastim i safirno plavim, kao lampe u boji, kako bi bili što bolje primećeni. Izgledalo je kao da su njihova krila i latice od kristalina, stakla — obasjani nekim sopstvenim unutrašnjim svetlom.

»Gle, cveće svetli!« uzviknula sam. »Zar ne? I taj leptiron tamo!«

Očigledno, čim ovo zeleno lišće bude potamnelo, sat ili dva trajaće parada svetlosti i insekata.

Lalo nam je pokazala prilično opasno bodljika-drvo šćućureni »kazan« iz koga je mogla da štrcne vatrena tečnost i sunđere koji su ispuštali gumu. Oterala je jednu

zviždaljka-zmiju koja je mogla da vrišti, ako je slučajno nagazite, da bi vas zaplašila, a inače nije bila opasna, izuzev, možda, za bubne opne. Naterala je nekoliko kopnenih kraba da pobegnu u rupe. One su mogle da vam odseku prst, ali samo ako ga, neoprezno, stavite na pogrešno mesto. Rekla nam je kako se zovu mamuti džungle: pancimo drvo, mahegan i tik. Pokazala nam je medene tikve i plave kruške koje su visile toliko visoko da su se jedva videle. Prošli smo pored minijatume šume rogatih gljiva sakupljenih na oborenom, trulom stablu. Ove su bile, rekla je, jestive dok su sitna, karmincrvena dugmad, iznikla u njihovom podnožju, bila smrtonosno otrovna. Razgledali smo ih. Srećom sam na njih obratila pažnju. Tada to nisam znala, ali ovaj obilazak s vodičem bio je lekcija o preživljavanju za koju sam bila vrlo zahvalna početkom sledeće godine...

Svuda su visile loze pružajući omče kao da žele da nas zadave. I zaista je postojala jedna vrsta, poznata kao lozgušica, no njoj je trebalo dobrih pola sata da se obavije oko čoveka. Komadi mahovine visili su u zelenkastim, mokrim hrpama i kao da su lučili neku otrovnu sluz — a ispostavilo se da je ona imala svojstvo da zaustavi krvarenje i dezinfikuje rane. Paukovine su bile tako ispletene da su opasno ličile na ogromne paukove mreže, gde je, sigumo, u zasedi čekalo nešto debelo, dlakavo i sa mnogo nogu, a, u stvari, nije bilo ničega.

Konačno smo stigle na mesto koje je Lalo bila izabrala. Stotinu pedalja iznad tla uzdizala se jedna visoka stena, imajući oblik zigurata. Kada smo prišli bliže tom kamenom masivu, on je postao nalik na neki napušteni i zarasli hram. U jednom trenutku sam se ponadala da će Lalo da nam otkrije neku od drevnih tajni; delo neke davno izumrle rase, iz vremena pre nego što su ljudi odnekud došli na ovaj svet.

Međutim ne, bila je to prirodna formacija. Na jednoj strani nalazilo se grubo stepenište prekriveno mahovinom, mada su i stepenice mogle biti i prirodne, s obzirom na pucanje i lomljenje kamena. Ispeli smo se na vrh koji je bio ravan i skoro bez rastinja, izuzev nešto mahovine. Lalo je iščupala nekoliko biljaka, raščistila nešto žbunja koje se tu nalazilo i sve to pobacala dole — kao što planinari, na drugim mestima, dodaju još po koji komad kamenoj piramidi. Tako smo sedeli visoko iznad površine džungle u ždrelu koje je napravio zigurat. Kiš je izvadio bocu vina uvijenu u vlažno lišće, da bi ostalo hladno, začinjeno rolovano meso, plave kruške, dimljenu zmiju i teglu sa purpumim gljivama u sirćetu.

Dokono smo brbljali, jeli, pili i divili se pogledu, uglavnom na paukovinu i tepihe od mahovine — lepša strana džungle nalazila se, najvećim delom, ispod ovih srednjih nivoa. Malo kasnije, uzela sam polupraznu teglu i pogledala u ono što je ostalo u njoj.

»Htela sam nešto da te pitam, Lalo. Pričala si da ljudi u Port Barbri uzimaju nekakve gljive kao drogu koja pomućuje svest.«

Lalo se nasmejala. »A ovde, u Džangaliju, stalno trujemo posetioce purpumim pečurkama. Da bismo mogli da ih držimo u ropstvu sto godina.«

»Ne, ozbiljno.«

»Zašto?«

»Bez nekog posebnog razloga. Izgledalo mi je čudno. I zanimljivo, znaš?«

»O, avaj, jadni Džangali nema ništa ni upola tako zanimljivo da ponudi.«

»Oh, nisam želela da kažem ..! E, pa ovo je neverovatno«, obuhvatila sam svoje ruke. »Osećam se kao pravi džunglar sedeći ovako visoko.«

Kiš se nasmešio. »Mislim da džunglari nemaju ovoliki oslonac.«

»Ipak«, navaljivala sam, »šta IMA u toj priči?«

Lalo je malo oklevala, zagrizavši plavu krušku.

»Ne znam ni ja mnogo. Tu i tamo čujem glasine. O orgijama u unutrašnjosti. Koriste se praškom od gljiva kako bi im seks dugo trajao. Da produže, hm, osećaje, tako da izgleda da traju satima i satima.«

»Znači, to je droga koja usporava vreme?«

»Problem je što vreme, vraća ono što mu se uzima. Tako sam čula. Kasnije ubrzavaš. Trčiš okolo kao lud. Govoriš suviše brzo da bi te iko mogao razumeti. Proždireš gomile hrane jer je svu sagoriš. Ako dugo uzimaš drogu ostariš pre vremena. Stara si u tridesetoj. Pretpostavljam, iscrpljena.«

To, da jurcaju okolo i toroču sto reči u minutu nije se slagalo s onim što sam čula o »tajnom« ponašanju ljudi u Port Barbri i okolini. Ali, opet, možda se pripadnici kulta droge krlju po tajnim mestima dok su u stadijumu jurcanja i žderanja. U svakom slučaju, mogla bi to biti potpuno izmišljena priča koju šire oni što uzimaju drogu ne bi li zaplašili svet.

»Znači, oni to, uglavnom, zbog seksa? Sve to samo da im seks bude uzbudljiviji?«

»Ne znam da li je uzbudljiviji«, reče Lalo. »Ali je, sigumo, duži.«

Čudnim naglašavanjem reči učinila je da to zazvuči i kao konačan iskaz. Kiš je nekoliko puta trepnuo i zatresao glavom kao da nije dobro čuo. Džambi se previjala od nemog smeha.

Lalo je napravila žalosno lice: »O Bože! Izgleda da sam rekla nešto pogrešno.« I onda smo svi počeli da se smejemo, posle čega više nisam mogla da se vratim ranijem predmetu razgovora, a da ne izgleda da sam time sasvim zaokupljena. Kao da sam i sama želela malo tih gljiva.

Dva dana kasnije, Džambi i ja smo sačinjavali delić ogromne mase na festivalskom zemljištu. Lalo i Kiš su obećali da ćemo se ovde naći, ali se, naravno, nismo susreli. Skupilo se, možda, deset hiljada ljudi. Tribine su bile pune kao oko, a masa se nalazila i sa svih strana čistine. Bilo je, sigumo, više ljudi nego što sam ikada videla na jednom mestu. Odmah mi je palo na pamet da se u takvoj gužvi svašta može dogoditi dok akrobatski program bude trajao — i niko ništa ne bi primetio. Na žalost, uprkos prisustvu brojnih šerifa džunglarske gilde, koji su patrolirali okolo sa obavezom da paze šta se događa, bila sam u pravu.

Čistina je potpuno izmenila izgled. Bila je puna zastava i zastavica, šatora živih boja, tezgi prekrivenih platnom gde se prodavalo jelo i piće. Bilo je i predstava za decu. Mogli su se osvojiti gigantski leptironi u kavezima od pruća. Bilo je i rvača, klovnova, čak i predskazivača sudbine.

Predskazivač sudbine. Nikad mi niko nije proricao sudbinu. Taj šator je bio ukrašen zlatnim zvezdama i kometama, a kada smo stigli, ispred njega nije bilo nikog.

»Hoćemo li?«

»Ne, hvala« reče Džambi. U blizini je jedan žongler bacao uvis čitav potok sjajnih, srebmih lopti. Izgledalo je da svojom opsenarskom veštinom čini da se one kreću u obliku osmice. »Gledaću njega. Ti idi.«

Vračara. Hoće li mi čitati iz dlana? Ill raseći ribu i čitati iz njene utrobe? Kako je to sve starovremeno i čudno.

U šatoru je bilo mračno. I stoga, sve dok već nisam bila unutra, i kada je već bilo kasno da se vratim, nisam primetila da je vračara bila jedna od žena iz Port Barbre. Kapuljača joj je bila duboko navučena, a šal joj je pokrivao nos i usta tako da su se od celog lica videla samo dva oka kako napregnuto zure — celu me odmerivši, dok sam ja od nje videla vrlo malo.

Tiho je rekla: »Molim vas, sedite«, pokazujući na stoličicu ispred stočića.

To sam i uradila. Sada sam već želela da, umesto toga, pobegnem iz šatora. Ali sam, ipak, odlučila da budem ljubazna. Ili sam se suviše plašila da istrčim. Ponekad je grubost bolja polovina hrabrosti...

Kako bilo da bilo, ja sam, uglavnom, stavila na sto novčić u visini cene koja je bila naznaćena napolju: 50 krljušti ili pola peraja. Ne mnogo, ali ni beznačajno.

Karte: radilo se o kartama. Bila je kartomant — mada je mogla, možda, svoje trikove da izvodi i sa ribljom utrobom ili dlanom. Verovatno su karte bile brže i za njih je trebalo manje mašte.

Dodala mi je špil okrenut nadole. »Ne gledaj. Preseci i promeštaj tri puta. Kad god presečeš, okreni pola špila.« Uradila sam tako i vratila joj karte.

Raširila je karte na stolu kao lepezu, licem i dalje okrenutim nadole. Sve u svemu, bilo je oko stotinu pohabanih karata.

»Izaberi devet.«

Uradila sam to ne gledajući. Nisam osećala da treba pre da uzmem ovu nego onu kartu. Odložila je ostatak špila na stranu, a zatim počela da okreće karte koje sam odabrala.

Na prvoj strani su bili prikazani talasi sa škunom u daljini. Slika je bila u tonovima sepije, ružičastog i prljavobelog — kao što su verovatno i druge.

»Ovo je Reka. Ovo si ti«. Glas joj je bio nejasan i monoton. Klimnula sam, mada nije trebalo.

Druga je predstavljala durbin. »Ovo leži iza tebe. Ti si pažljiv posmatrač. Gledaš, mada ne razumeš uvek. Ali pošto je to iza tebe, u budućnosti ćeš razumeti više.«

Treća je bila neka beba u naručju, ali je gledala na suprotnu stranu od mene. »To je tvoja porodica. Da je okrenuta prema tebi, označavala bi negativna osećanja. Ti ploviš rekom da bi od njih pobegla (Ne, nije tačno, rekoh sebi). »Ili, možda«, dodala je, »ploveći rekom stvaraš negativna osećanja.« Očigledno me je odalo nešto na licu. Odlučila sam da ne pomeram nijednu crtu.

Sledeća karta bila je signalno ogledalo koje je držala neka ruka nasuprot tamne mrlje oblaka koji su se valjali po nebu i sunca koje tek što se probilo kroz njih. Na njoj je sve bilo okrenuto od mene.

»Ovo su tvoje nade i strah. Svetlo prosvetljenja. Kada je okrenuta na drugu stranu znači da strepiš od neke vesti. Ili te je uplašila neka poruka. Oblaci predstavljaju tvoje strahove.«

Okrenula je petu kartu. Na njoj sam videla jednog zgodnog, nasmejanog i elegantno odevenog muškarca. Podsećao me je na Hasa (široke, kicoške, pantalone i prugasta košulja) mada je, u stvari, bio drukčije obučen, ali je bio isto tako veseo. Ponovo je odložila kartu na sto.

»Ovo se odnosi na posao: muž ili ljubavnik koga treba naći. On, međutim, u suštini, nije za tebe. Ili bolje, daleko je u vremenu i prostoru.

Broj šest bio je neki petlić koji kukuriče na bunjištu.

»Ponos«, tumačila je. »Nepromišljenost.«

Sedma je bila lomača iz koje se dizao još jedan petlić mašući upaljenim krilima. Grudi su mu bile probijene strelom. Počeo je da me obliva hladan znoj, jer je lomača izazvala stravična sećanja, ali ona reče:

»Ovo je duša. A isto tako i neko stremljenje — što označava izdaju ili razočaranje. Može da znači i promenu koja probija srce. Značenje je nejasno. Lomača sigumo nije bila. »Ova karta označava MOGUĆE posledice.«

Broj osam: tri muškarca naoružana štapovima, na kojima su izbili zeleni listovi, tukli su se sa tri žene slično naoružane. Četvrti muškarac je napuštao borbu noseći preko ramena svoj štap sa koga je visio zavežljaj. U pozadini je plamtela kuća.

»Sukob. Muž ide kući. Ratno stanje. Druga mogućnost: odlućna hrabrost, uspeh. To su VEROVATNE posledice. I ovde je značenje nejasno.«

Okrenula je poslednju kartu i stavila je u sredinu krsta koji je napravila od ostalih. Opazila sam reku sa nekom cmom trakom koja je, kao zmija, vijugala po sredini Nekoliko riba je iskočilo iz vode kao da jure za muvama.

»Cma Struja, šta bi drugo bilo? Prelazi preko tebe, staje ti na put. Ili ćeš možda... ti

preći preko nje.« Iznenada se vračara ispružila i uhvatila me za zglob na ruci. »Šta znaš o svemu tome?« Divlje je prošaputala. Držala me je čvrsto. Napolju su udarali bubnjevi, a ja sam osećala kao da mi udaraju u srce.

»Ništa! Pusti me!« Slobodnom rukom sam hitro odvojila njene prste. Posle toliko meseci rada na brodskom koritu to i nije bilo teško. Ovoga puta sam stvamo pobegla kroz zavesu na vratima.

»Hej!« uzviknula je Džambi prosto lebdeći od nestrpljenja. »Propuštaš predstavu! Počelo je. Hajde.«

Bubnjevi su se sada čuli glasnije jer nisu bili prigušeni šatorom. Frule su pištale. Džambi nije imala vremena da me pita kako sam prošla u šatoru. Ni tada ni kasnije.

Ako želite da izvršite zločin, najbolje je da to učinite na nekom javnom mestu. Na mestu koje je toliko javno da postoji još na desetine drugih stvari koje skreću pažnju.

Nisam ni videla kako je, zapravo, Marsijala upala u nevolju. Ni Džambi. Ako je neko i primetio, mora da je smatrao da je to, na dan festivala, savršeno normalno.

Ni Džambi, u početku, kad je primetila da se nešto dogada, nije registrovala ništa neuobičajeno. Međutim, ona nije znala za razgovor koji sam prisluškivala u »Ding-Dongu«, niti je čula Marsijalino skriveno upozorenje kada smo nas dve razgovarale kod ograde pristanjače.

Dogodilo se puna tri sata kasnije. Glavna predstava je već bila okončana: akrobacije, penjanja, spuštanja, hodanje po konopcu i tačke na trapezu koje su izvodili džunglari profesionalci, muškarci i žene, koji su za ovu priliku vežbali po nedelju dana, pa i više. Uveče je trebalo da se na velikim jarbolima održi vatromet — koji je, razume se, bio uvezen iz smrdljivog Gvineamoja. Međutim, to vreme do sumraka dalo je sjajnu mogućnost onima koji nisu učestvovali u zvaničnom programu, da pokažu svoje veštine. Kad je poslednja profesionalna ekipa, oznojena, skliznula na tle, začula se pištaljka. Deca, muškarci i žene pohrlili su preko čistine do visokih jarbola i počeli da se penju uz njih. Neki su se uzverali veoma visoko, a drugi ostali niže.

»Nesreće? Naravno da se dogadaju«, pričala je Džambi dok smo posmatrali te početnike kako demonstriraju svoju spretnost ili njen nedostatak. »Lalo mi je rekla da je neko pre koju godinu slomio vrat. Uganuća i lomova ima uvek«.,

»Čini se glupo«.

»Zar nije bolje da se to dogada ovde nego tamo napolju u dubokoj džungli?«

»Ne razumem te.«

Pokazala je rukom. »Eno šatora prve pomoći. Zavoji i ljudi koji nameštaju kosti.«

»Zašto, uopšte, amateri sve to rade?«

»Oh, Jalin. Od onih koji ovde padnu očigledno neće nikad postati pravi džunglari. Njihova gilda Ih neće prihvatiti.«

»Ah, SHVATAM. Kod NAS nije potrebno takmičenje u penjanju na jarbol da bi se postalo žena reke. Jednostavno, mi to radimo.«

»Reka je mekša od zemlje.«

»Palube nisu. A ne zaboravi ni žare!«

»E, pa stvari ovde stoje tako, Gledaj: šerif i džunglarske gilde posmatraju šta se dešava, ali ne intervenišu.«

»Nije li to pomalo varvarski? Zar nije to gore iskušenje nego primoravanje da se popije puž cme struje? Puž od koga može da se poludi? Ili možda bolje. Bolje.«

Raspravljale smo »za« i »protiv« uz čašu hladne plave kruškovače koju smo kupili u obližnjem kiosku, kad se Džambi iznenađeno trže. Zažmurila je i stavila ruku iznad očiju.

»Nije li ono tamo gore Marsijala?«

Pogledala sam preko čistine. Zaista, Marsijala. Visoko, visoko gore ona se slobodno njihala tamo — amo na trapezu. Ispod nje nije bilo sigurnosne mreže od paukovine.

»Čemu ta egzibicija? Ne misli, valjda, da napusti vodu i, u njenim godinama, pređe na drveće?«

Marsijalino držanje bilo je... neobično. Sićušna, udaljena figura sedela je nepomično, stisnuvši šakama konopce. Noge i glava nisu joj se u pravo vreme kretali i pratili ljuljanje trapeza.

A kada se trapez, na kraju, bude zaustavio, Marsijala će bespomoćno visiti iznad provalije.

U tom trenutku sam primetila, s naše leve strane, tri prilike koje su se žumo probijale kroz gomilu. Išle su u pravcu starog grada. Jedna je bila plava, visoka i veoma poznata. Druge dve su nosile kapuljače. Nisam mogla da prepoznam ta lica iz Port Barbre, ali nešto u načinu na koji se kretala i, za kratko se uhvatila za Kredensu da joj nešto kaže, uverilo me da se radi o onoj vračari. Što se mene tiče, i ona je mogla biti u »Ding — Dongu« pre nekoliko večeri. Zatim se trio utopio u gomilu.

U tom trenutku, blesnulo mi je pred očima šta će se dogoditi. (Da, zaista, jedno signalno ogledalo je počelo da mi odbleskuje hitnu poruku!)

»Džambi, ne pitaj ništa — suviše je hitno. Moraš to uraditi za mene: trči, najbrže što možeš, natrag na pristanište. Skupi svu posadu koju budeš našla — i osiguraj Marsijalinu kabinu! Ni u kom slučaju ne smeš da pustiš unutra Kredensu. Naročito ako s njom bude bilo stranih osoba. Žena pod kapuljačom.

»A? Ali ne mogu da zabranim...«

»Veruj mi. Uradi to! I potrčala sam preko čistine.

Koristeći se lestvicama od užeta, popela sam se na suvo drvo — sve do zadnje prečage pričvršćene za stablo. Tu se nalazila platforma. Mora da su s nje gurnuli Marsijalu. Platforma mi sada nije bila ni od kakve pomoći jer se Marsijala već nalazila daleko iznad dohvata. Trapez se svakim svojim povratnim zamahom udaljavao od polaznog položaja. Marsijala još nije pala, još uvek je sedela oslonjena na svom sedištu kao lutka u prirodnoj veličini.

Jedan jednostruki konopac sa čvrorovima vodio je naviše — trideset ili četrdeset pedalja višlje — do mesta odakle je, iz stabla, vodila jedna debela bočna grana. Pružala se u dobrom pravcu, ali toliko pedalja gore. Iskrivivši glavu mogla sam da vidim da se na grani nalazi još jedan konopac sklupčan kao zmija. Činilo se da mu je jedan kraj bio sigurnosnom alkom pričvršćen za drveni klin zabijen duboko u stablo.

Nikada neću shvatiti kako sam uspela da se popnem gore. Uopšte nije ličilo na penjanje uz jarbol. Kad god sam se pela na jarbol, uvek sam osećala nekakvu elastičnost. To je bilo stoga što je jarbol ukorenjen u brod koji pluta. Čovek je imao osećaj da to što na njemu radi izaziva pomalo i reakciju samog jarbola. Bez sumnje, to je bio samo utisak. Inače bi se brod prevmuo čim bi se nekoliko žena popelo na užad ili jarbole. Ovo drvo je, međutim, bilo kao kamen, kao da je žilama bilo vezano za kamen.

Na kraju sam se dokopala grane na koju sam se uputila i popela se na nju, opkoračivši je pored konopca koji me je čekao. Laknulo mi je kad sam videla da su duž grane, na određenim razmacima, bili ukucani klinovi, inače ne znam kako bih vezala konopac — toliko je ona bila debela. Otkačivši sigumosnu alku digla sam namotani konopac i stavila ga preko ramena. Bio je prilično težak.

Tiskajući kukovima napred, brzo koliko sam smela, ubrzo sam stigla do klina koji je bio postavljen iznad središne tačke Marsijalinog ljuljanja, i ponovo zakačila sigumosnu alku.

Ona se sada sasvim blago, jedva, njihala napednazad. Drvena prečka na kojoj je sedela nije bila naročito debela, pa sam se uplašila da joj preti još veća opasnost. Dok se jače ljuljala, i sama snaga zamaha mogla je da je održava u ravnoteži i smanjuje prividnu težinu. Uskoro će, međutim, na nju delovati samo Zemljina teža. I to, nadole.

Dole. Sasvim, sasvim dole čekala ju je tvrda zemlja.

Kako neko, uopšte, može da se spušta praznim prostorom. Upravo sam danas popodne videla dosta džunglara kako to rade. Jedan je stopalima obuhvatio konopac i skliznuo dole stojeći uspravno. Drugi ga je obmotao oko butine, a treći oko kukova, prebacujući slobodan kraj preko ramena. Ta dvojica su se spustila kao da sede u stolici. Najbrža od svih, jedna žena — džunglar, jednostavno je napravila račvu provlaćeći konopac ispod zadnjice a zatim gore iznad vrata.

Odlučila sam se za onaj sistem oko kukova. Činilo mi se da odgovara mojim mogućnostima i da je dovoljno siguran. Spustila sam namotan konopac preko grane ispred sebe i zategla omču oko kukova i preko ramena.

Shvatila sam da ne mogu, tek tako, baciti ostatak konopca dole. Mogla bih da oborim Marsijalu sa sedišta i tako sve upropastim. Stoga sam konopac pažljivo spustila i ispalo je baš dobro što sam tako uradila. Da sam ga pustila da tresne dole odjednom, njegova težina bi me lako svukla sa grane.

Kraj konopca je visio prilično blizu zemlje, mada je sa ove visine bilo teško proceniti šta je to: »prilično blizu«. Deset pedalja? Možda čak i petnaest?

Zatim sam zakoračila.

Skoro sam pala unazad s konopca, ali sam ipak nekako povratila ravnotežu. Zatim je konopac počeo da me steže kao mengele. Tako sam ga čvrsto stisla nogama da, umesto da skliznem dole kao podmazana, na moje veliko iznenadenje, nisam uopšte mogla da se pokrenem. Tada sam se, medutim, setila kako se onaj džunglar koji je koristio ovaj isti način silaženja zgrbio »u sedlu« — popuštajući konopac i tako se spuštao, trzaj po trzaj. Uradila sam isto. Tako sam krenula naniže malo po malo: spuštajući se, zaustavljajući uz trzaj; ponovo se spuštajući.

Do sedišta trapeza nije bilo daleko. Dohvatila sam ga što sam blaže mogla, umirila ga, a zatim dohvatila Marsijalu.

Našla sam se lice u lice s njom gledajući joj pravo u oči. Uopšte nije treptala. Zenice su joj bile raširene. Usne su joj se polako otvorile ali nije prozborila ni reč — samo je ispustila dug jecaj. Možda je TO bila neka reč. Međutim, za nju joj je trebalo suviše mnogo vremena.

Rekla sam polako: »Spuštam te dole. Pusti konopce. PUSTI.«

Za trenutak se činilo da se drži isto onoliko čvrsto kao i ranije.

»Da li su ti drogu od gljiva«, rekla sam. »Drogu koja zaustavlja vreme. Znam da jesu. Pusti. Bićeš na sigurnom«. Bez sumnje, to je bilo krajnje optimističko obećanje. Međutim, nije bilo druge.

Tada nije bilo. Kasnije mi je palo na pamet da je bilo bolje, i manje avanturistički, da sam uspela da ubedim nekog od šerifa džunglarske gilde da je ono što se dogada gore na drvetu daleko od uobičajenog. Mogli su gore poslati nekog iskusnog spasioca. Ali sam se tada setila onoga što mi je Džambi pričala o šerifima, da se oni ne upliću. Sem toga, JA sam znala šta je bilo rečeno u »Ding — Dongu«, a ne oni. I, konačno, činilo mi se da je ovo stvar rečne gilde.

Marsijalin stisak je polako popustio. Možda je od prvog trenutka kad sam stigla do nje ona, sve vreme slala signale svojim prstima da puste konopce. Na kraju se sasvim odvojila — i, hvala Reci, što nije bila neki teškaš. Nespretno sam je povukla u krilo. Konopac ju je držao pritisnutu uz moje grudi i stomak.

Sada je trebalo da podignem našu udvostručenu težinu dok otpuštam Slobodan deo konopca preko ramena. Kada budem skliznula, moja desna ruka će morati gore, iznad glave, da bi preuzela ulogu kočnice i sidra.

Trebalo nam je dosta vremena da siđemo. Bio je to silazak uz bol koji je postajao sve jači i jači.

Kada smo stigli do kraja konopca, mogla sam od bola da vrištim. Zglob desne ruke

mi je skoro ispao iz ležišta. Šaka mi je bila sasvim oguljena i sva krvava. Bolela je kao da sam je držala u plamenu. Ako je Kapsi osetio i polovinu ovog bola po celom telu... Oterala sam tu misao.

I kada smo stigli do kraja konopca, još uvek je bilo suviše visoko. Da sam bila sama, ta visina me ne bi sprečavala da skočim i gipko se dočekam na noge. Ali nisam bila sama. Prvo bih morala da bacim Marsijalu kao džak krompira.

Srećom, neko je shvatio da ovo nije samo spektakulama predstava. amaterskog spasavanja s drveta. Pojavili su se šerifi šireći paukovinu.

»Pusti je! Uhvatićemo je!«

Pustila sam. I oni su je, zaista, uhvatili, žureći da sklone mrežu u stranu. Ja sam, izmoždena, visila umotana konopcem, odmarajući, konačno, izmrcvarenu desnu ruku. Brzo su uvili i sklonili Marsijalu s mreže i ponovo je razapeli, za mene.

»Sada ti! Skači!«

Pustila sam nekoliko poslednjih pedalja da skliznu preko ramena i pala. Uhvatili su me i brzo položili na zemlju.

Marsijala je, opružena, ležala na zemlji. Jedan šerif se nalazio kod nje ispitujući joj puls. Izgledao je zbunjen što je ona potpuno budna, a ne pomera se. Oko nas se već okupila čitava gomila — a u prvom redu sam sada spazila Lalu i Kiša.

»Tvoja prijateljica tamo«, počeo je jedan od šerifa, klimajući u pravcu Lalo, »ona...«

Lalo dotrča.

»Hvala Lalo!« zaplakala sam. Zagrlila bih je da mi šaka nije krvarila.

»Baš ti je ovo dobar način da se pronađemo u gomili. Jadna tvoja ruka, Jalin. Šta se, u stvari, dogada?«

»Nema vremena za priču. Moram odneti Marsijalu na brod, ovog trenutka.«

»Šator prve pomoći je za TEBE«, insistirao je serif.

»Ne!« Tada sam bolje pogledala šaku. »Da. Mislim. Pođite i vas dvoje sa mnom!« Upitala sam Lalo: »Hoćete li mi pomoći da je vratim nazad na obalu?«

Sasvim prirodno, službena lica su postavila masu pitanja. Blefirala sam ih najbolje što sam mogla dok su oni bili zauzeti čišćenjem, mazanjem uljem i previjanjem moje sake. Neko je pomenuo trans i drogu, ali sam im skrenula pažnju da Marsijala, očigledno, nije iz Port Barbre. Rekoh im da ju je onesposobio iznenadni napad vrtoglavice — što nije objašnjavalo ništa: ni kako ona, uopšte, može biti žena reke, i kako se, pre svega, našla na drvetu. U svakom slučaju, pustili su me da odem uprkos svim tim drskim lažima. Mislim da su imali puno drugog posla.

Lalo, Kiš i ja smo na brzinu razmotrili najbolji način da prenesemo Marsijalu: da pozajmimo nosila, da je nosimo izmedu nas ili šta drugo? Budući da me je previjena ruka bolela, ja nisam bila od velike pomoći. Konačno, Kiš je podigao Marsijalu i prebacio je preko ramena, na vatrogasni način.

I tako smo se vratili u stari grad,mada ne toliko brzo koliko sam želela. Usput sam naterala Kiša i Lalo da se zakunu da će ćutati i zadovoljila njihovu radoznalost koliko sam smela.

Kada smo se, sat kasnije, konačno vratili na HITRU GUSKU zatekli smo zaista čudnu situaciju. Džambi se setila da uvuče pristanjaču — što meni u onom trenutku nije palo na pamet. Ona i još dve članice posade, s drvenim bitvama u rukama, sprečavale su ulazak na palubu, mada se činilo da ih samopouzdanje napušta u srazmeri sa povećanjem izgleda na gadnu i, po život opasnu, tuču. Jer, vođa palube Kredensa ih je grdila sa keja, kao i tri druge članice posade koje su se u meduvremenu pojavile. One, zapravo, nisu znale šta se zaista događa, njima je to izgledalo kao pobuna. U međuvremenu su se žene iz Port Barbre, navučenih kapuljača i umotane u šalove,

odšunjale u senke pozadine. Brzo se smrkavalo. Duž obale su već bile upaljene lampe.

Čim smo se mi pojavili, situacija se, sama od sebe, razrešila. Kiš je stavio Marsijalu na noge, ali je još uvek morao da je pridržava. Žene iz Port Barbre su prošaputale nekoliko reči između sebe, a zatiin klisnule. Posle izvesnog oklevanja, procenjujući mogućnost: da i dalje ostane i prkosi, i perspektive: šta će se stvamo dogoditi kada Marsijala ponovo preuzme svoje dužnosti — Kredensa je samo slegla ramenima i otišla, grabeći krupnim koracima, mada, to joj moram priznati, ne bez dostojanstva.

Pristanjača se ponovo bučno spustila na kej. Džambi i njene dve pristalice su izgledale kao da im je pao kamen sa srca.

Pomogli smo Marsijali da se polako popne na palubu broda kojim je zapovedala. Uskoro potom, prva raketa se rasprsnula iznad džungle rasipajući crvene i srebme zvezde.

Oko ponoći, ta daleka pirotehnička predstava bila je završena, a naša je tek počinjala. Marsijala je ubrzala. Trčala je po kabini, blebetala, virila kroz prozor na boku, otključavala i zaključavala ormare i nečitko žvrljala po brojnim listovima papira. Morali smo da uzmemo brodski dnevnik da je sprečimo da ga upropasti.

Sedala bi, zatim naglo ustajala. Tražila je vrele napitke (a zatim još njih) koje je stenjući donosila kuvarica zamućenog pogleda, a Marsijala pila u jednom gutljaju.

U jednom trenutku je htela da istrči na obalu i probudi upravnicu pristaništa. U sledećem je insistirala da isplovi za Port Barbru odmah, iako je bio mrkli mrak.

Preuzeli smo inicijativu. Uprkos svim njenim kreštavim pretnjama, molbama i protestima držali smo je zatvorenu u kabini. Konačno je, pred zoru, pala od iscrpljenosti. Tako smo Džambi i ja mogle, na kraju, da otpužemo do naših sopstvenih ležaja.

Kada sam se, mnogo kasnije, probudila mogla sam da osetim da je HITRA GUSKA napolju, na reci. Svetlost se brzo gasila, mora da sam bila prespavala ceo dan. Džambi je još uvek spavala, hrčući. Samo je zaječala kada sam je prodrmala. Ruka i rame su me pakleno boleli, a desna šaka kao da je bila uvijena u beton, a ne u laneno platno. Ponovo sam se uvukla među čaršave i nisam ustajala do sledećeg svitanja. Pošto je HITRA GUSKA plovila od večeri, očigledno je da je Marsijala bila napravljena od čvršćeg materijala nego ja — ukoliko posledice delirijuma izazvanog drogom nisu bile blaže po telo nego naknadni efekti silaska s visina.

Samo u bajkama momar odjednom postaje vođa palube. Ni Marsijala nije bila toliko glupo zahvalna samo zato što sam joj spasila život (možda) i sto je Kredensa dezertirala.

Kad sam se ponovo pojavila na palubi, Marsijala je već bila unapredila Sulu, iz Kapije Juga, za vođu palube. Nisam mogla a da ne pomislim kako ta mršava i omalena Sula nikako nije od one vrste žena koje bi mogle da odvuku paralizovanu zapovednicu čak gore na drvo i da je posade na trapez.

(»Dajte mi one, poput mene, što su slabi«, da parodiram drevni fragment iz »JULIJA CARA«.)

Naravno, Marsijala mi je zahvalila i odobrila bolovanje dok mi šaka ne zaraste. Neko vreme za Jalin neće biti bojenja ni tegljenja konopaca. U stvari, to i nije bila tako bogovska stvar, jer je značilo da nemam nikakvog posla sem da lutam po brodu, kao neki putnik, da posmatram džunglu kako prolazi i da se zameram kuvarici nudeći se da joj pomažem jednom rukom. I da sve vreme krijem šta se dogodilo, kao dozu crne struje.

Sem toga, imala sam dovoljno vremena da mislim na svoju sudbinu koju je prorekla ona žena iz Port Barbre. Pitala sam nekoliko drugih žena šta misle o gledanju u karte. (Nisam pitala Džambi, možda zato što nisam želela da me ona, zauzvrat, upita šta

su karte rekle. (Samo jedna od njih je imala neko mišljenje o tome, a i ono je bilo prilično kontradiktomo. S jedne strane, karte će uvek reći ono što se čini prihvatljivim osobi o kojoj se radi. S druge, međutim, ta će priča biti ispričana nasumice.

Sve me je to zbunjivalo, pa sam zaključila da su slike na kartama bile, u suštini, toliko uopštene da bi neko drugi mogao izvući potpuno različitu ličnu snagu iz ređanja durbina, lomače i ostalog. A mogla sam, vrlo verovatno, da izaberem i drugih devet karata i da u njima nađem istu priču — kao u odrazu ogledala.

A ipak...

Čak i otrcane i izlizane karte, izgleda, poseduju nekakvu snagu, kao da se njima, a i onima pre njih, koristilo toliko vekova da su (ako u početku tu i nije bilo istine) ipak likovi na njima mnoge generacije ispunile mučnim osećanjima. Svaki put kada su ih koristili: ovde-onde, tu i tamo, ljudi su u karte ugrađivali po mrvicu od sopstvenog života i snage volje, tako da su, na kraju, one postale... pa, istinite.

Nismo razapeli mnogo jedara, kao da, sada kada smo bezbedno ostavili Džangali za nama, Marsijala želi da produži vreme do uplovljavanja u sledeću luku. Naravno, u stvamosti je to omogućavalo Marsijali da natenane prati kako Sula izlazi nakaj sa iznenadnom promenom svojih dužnosti.

Samo nekoliko sati pre nego što je trebalo da uplpvimo u Port Barbru, Marsijala me je pozvala u svoju kabinu.

Sipala je, za obe, po čašicu džunglara-pića iz jedne skoro prazne boce.

»O, Bože«, rekoh, posmatrajući je.

»To odmah klizi niz grlo. Ne putuje dugo« nasmejala se Marsijala. »Ali ti — da, Jalin. Muvaš se okolo. Pre svega, bila si u 'Ding — Dongu' one večeri...

Brzo sam podigla svoju čašu i otpila polovinu pića koje je peklo, ne bih li podstakla obraze da pocrvene sami od sebe.

»... zatim si se stvorila na vrhu tog užasnog drveta i tačno znala šta mi se dogodilo.«

»Pa, vidiš, Lalo mi je pomenula drogu od gljiva rekavši da zaustavlja vreme — sećaš se Lalo i Kiš. Oni su...«

»Sećam se. ONI su mi pomogli da se vratim na brod.«

»I tako, kada sam te videla kako potpuno nepomično sediš na tako opasnom mestu...«

»Sabrala si deset i deset i dobila stotinu. A stotina je bio pravi odgovor. Ja sam ti već zahvalila, Jalin, za tvoj pravovremeni i lojalni čin hrabrosti. Bilo bi nezahvalno da sam te tada pitala... zašto si prisluškivala Kredensu i mene.« Odmahnula je rukom. »Oh, ne brini. Nisam uvređena. Ono što me zaista zanima, s obzirom da sam zapovednica gilde...« Ponovo je napravila pauzu, ali ja sam samo zurila u nju čekajući, dok se ona prigušeno smejala. »Mislim da je sada trebalo da izraziš izvestan stepen iznenađenja. Trebalo je da, bezazleno razrogačivši oči, uzvikneš: 'Oh, zar?'«

»Kruže glasine«, promrmljala sam i progutala polovinu ostatka džunglara.

»Kao zapovednici gildi dužnost mi je da se brinem, kako da se izrazim, da...«

»Da se kola s jabukama ne prevmu?« Nije trebalo to da kažem. Marsijala je toliko oklevala da to izgovori sama, da me je prosto naterala da završim rečenicu umesto nje.

»Htela sam, da kažem: da stvari budu u redu. Možda si i ranije čula da se govori o ravnoteži naših malih kola s jabukama...«

Ovoga puta sam pazila da držim usta zatvorena.

»No, nema veze. Pošto sam ti zahvalna, neću te primoravati. Želim da se sada zakuneš da nećeš ni reč progovoriti o tom naročitom ludilu — o toj bolesnoj ideji da se drogira struja — što je, za sada, samo blesak u nečijem oku« Dohvatila je KNJIGU REKE i Gildine Statue. »Inače će ljudi početi da šire glasine. Pre ili kasnije, neki će muškarac

reći: Hajde da POKUŠAMO. I pre no što budemo znali gde smo, bićemo do grla u đubretu.«

»Već sam nešto rekla — Džambi. I Lalo.«

»Oh, pretpostavljam da im nisi rekla SVE, zar ne?«

Progutala sam pljuvačku. Ne džunglar. Pljuvačku i srce.

Šta znači »sve«? Droga. Osmatrači u Verinu? Činjenica da je Kapsi prešao reku bez pomoći neke blesave droge od gljiva, koristeći se gnjuračkim odelom? Činjenica je da tamo preko spaljuju žive one žene koje vole reku.

Sve to stvari zajedno sačinjavaju »sve«. Naravno, čak ni Zapovednica gilde Marsijala nije mogla znati sve!

Upitno me je posmatrala. »Ne ličiš mi na osobu koja priča... sve što zna.«

Uzela sam obe knjige i stavila svoju uvijenu šaku na njih, razmišljajući rasejano da li to znači da postoji neka vrsta zaštitnog sloja izmedu mene i moje zakletve.

»Kunem se da neću ništa reći o onome što je Kredensa smerala. O onome što je nameravala da uradi. Neka samu sebe pobljujem ako to uradim.«

»Kao što ti se već desllo, mislim. Naravno, treba da imamo milosti i prihvatimo da je Kredensa sve to uradila, recimo, iz LJUBAVI, ljubavi prema ovoj reci žena i struji koja je njen nervni sistem. Drugi ljudi — a naročito muškarci — ne mogu da osete takvu ljubav.« Očigledno zadovoljna, uzela je knjige i vratila ih na policu. »Dobro si postupila, Jalin.«

»Hm, kako izgleda kada vreme stane?« Upitala sam,

Marsijala je prsnula u smeh: »Ti si nemoguća, draga devojko. Ali, kada već pitaš, bilo je... interesantno. Ali ne baš TOLIKO, pod datim uslovima. Zamisli da se deset dana krećeš kroz melasu... Ne, zaista ne mogu to da opišem. Pretpostavljam da si i ti, takođe, fascinirana strujom? Da, vidim da jesi. Mnogi je uzimaju zdravo za gotovo. Ne možeš je nikada ignorisati ako misliš da budeš zapovednica gilde.« Oči su joj zablistale. »Uzgred budi rečeno, to NIJE obećanje.«

A zatim je, ljubaznim tonom, nastavila da se raspituje o mojoj ruci.

I tako, za Port Barbru. Posle svog tog uzbuđenja i svih predskazanja u Džangaliju, razmišljala sam o tom gradu sa izvesnim pribojavanjem, kao da me, svakog trenutka, mogu oteti žene pod kapuljačama i, omamljenu drogom, prokrijumčariti u dubine džungle,

Međutim, nije bilo tako. Ni tada, ni kasnije, prilikom narednih pristajanja HITRE GUSKE u Port Barbri, tokom sledećih deset do dvanaest nedelja. (Pošto smo se uključili u lokalni saobraćaj: Džangali — Port Barbra — Adželobo, i natrag.)

U poređenju sa Džangalijem, sagrađenim od masivnog, tesanog kamena i plemenitog drveta, Port Barbra je bila tek zametak grada, za sada sastavljenog od samih udžerica. Glavna ulica bila je isto toliko blatnjava koliko i sporedne, ali su bar glavne saobraćajne arterije imale, sa obe strane, drvene trotoare na stubovima. Insekti su bili prava napast, ne toliko što bi vas ujedali, koliko što su voleli da uleću u nozdrve terajući vas da hrčete kao bolesna svinja u maglovito jutro. Počela sam i ja da nosim šal kada sam bila u luci, a i maramu za glavu, da bih sprečila da mi ulaze u kosu.

Port Barbra je izvozila plemenito drvo: gildolu, rubinski mramorak i plaminu kost — sve nisko drveće, pa im nisu bili potrebni herojski podvizi džunglara. Međutim, stanovnici su za svoje sopstvene građevine i nameštaj koristili jeftino drvo. Gradili su kao da nameravaju da napuste grad čim se obogate. Sem, što nije bilo nikakvih znakova bogatstva. Iskreno rečeno, ne bi me iznenadilo da u takvom mestu ljudi koriste drogu. Možda takav grad, koji je ceo jedna velika jazbina, ili odustaje od svega — ili stvara neki misticizam i okrenutost samom sebi. Sigumo je, sudeći po njihovom tihom žamorenju, nošenju kapuljača i očiglednom preziru komfora i luksuza, da su pribvatili ovaj drugi

kurs. Mada nisam videla nikakve mistične krajnosti. Niti sam prilikom ijedne posete srela onu vračaru, ako bih uopšte mogla da je prepoznam. A ni Kredensu, pretpostavljajući da je došla u Port Barbru uz pomoć svojih saveznica.

Prirodno, pitala sam se ŠTA se desilo sa Kredensom. Prilikom prve posete Port Barbri, Marsijala se dugo zadržala na obali, zatvorena sa upravnicom pristaništa. Odmah zatim, primetila sam mnoge helio-signale kako bleskaju uz i niz reku: signale koje nikako nisam mogla da dešifrujem. Mnogo kasnije, kada smo ponovo bile na reci, jedan brod koji je prolazio pored nas poslao nam je još šifrovanih poruka. Potom sam primetila Marsijalu kako me, stisnutih usana, posmatra kada misli da ja ne gledam.

I tako, za sparni, cvetni i mirisni Adželobo, raj na zemlji u poredenju sa Port Barbrom.

U Adželobu bih mogla srećno da živim. Da odem s broda, kao Kredensa. Istupim. Adželobo je bio tako uredan i... da, tako nevin, bar na prvi pogled.

Sve kuće su bile od laganog drveta i voštanog papira. Odmah izvan grada nalazili su se topli izvori, gde se stanovništvo svakog vikenda selilo EN MASSE. Deca, obučena kao cveće, puštala su zmajeve i vodila bezazlene, male vazdušne bitke. Starci s belim bradicama igrali su neke komplikovane igre na tablama, koristeći stotine poliranih figura. Postojalo je pozorište lutaka, rvačko borilište — pošto je rvanje bilo lokalna strast — i desetine malih kafea gde su ljudi satima pričali nad maleckim šoljicama slatke cme kafe, jednog od najvažnijih izvoznih artikala u Adželobu. Izlazila su, čak, i tri dnevna lista štampana ručnim presama, puna fantastičnih anegdota, rebusa, priča u nastavcima, poezije, recepata i dugačkih, elegantnih polemika (o oblačenju, ponašanju, načinu izražavanja, starinskim komadima), koje niko, ko se naknadno uključuje, ne može da prati, ali koje su redovni čitaoci gutali sa žarom nekog ko čita avanturističke romane. Kada smo već kod njih, oni najegzotičniji su bili napisani i objavljeni u Adželobu, a zatim izvezeni.

A možda je Adželobo bio sama površnost, bez dubine.

Ali isto tako, kome je trebalo da se igde nastani — kada je švaki grad duž reke bio njegov dom, samo ako je to želeo?

Tokom naše četvrte plovidbe u Adželobo, na isteku godine, Marsijala je izdala jedan proglas brodskoj posadi. HITRA GUSKA će otploviti sve do početka reke, do kraja sveta, ispod Dalekih Litica: do Tambimatua, i to upravo na Novogodišnje veče. A jednoj članici naše posade pripala je počast — za dobro obavljanje službi na brodu i za pokazanu inicijativu iznad zahteva službe. Ona će biti pozvana da, kao dobrovoljac, u ponoć, izmedu stare i nove godine, isplovi na cmu struju.

Bila sam to ja. Mogla sam da propadnem u zemlju.

Ne zbog skromnosti. To treba da bude jasno. Svakom prija čast.

Nego zbog načina na koji je to bilo rečeno: »pozvana, kao dobrovoljac.« Nije li to najbolji način da se kola s jabukama održe, ako neko mlad i neodgovoran zna nešto što ne bi trebalo, i onda da...?

Ne, to ne može biti. Verovatnije je da je to bio fini način da osetim još veću lojalnost — prolazeći kroz ceremoniju posvećivanja drugog stepena.

Svi na palubi su zurili u mene.

Uvek sam se pitala kako izgleda kada glas podrhtava. Ne znam ni sada da li je podrhtavao, jer nisam mogla da čujem sebe: »Ja sam dobrovoljac«, rekoh.

Tapšali su me po leđima. Džambi me poljubila u oba obraza. Sula mi je pumpala ruku, dok je Marsijala izgledala iskreno oduševljena i ponosna.

Ja, međutim, nikako nisam mogla da zaboravim sve one šifrovane signale. Pitala sam se nije li preduzeta istraga, ne samo o Kredensi i njenom savezu, nego i o meni, na primer u Verinu... koja je otkrila, možda, činjenicu da je, izgleda, moj brat nestao ranlje tokom godine.

U tom trenutku sam, na svoje zaprepašćenje, shvatila da već dugo vremena živim neporočno. Nisam imala pojma da li je to iz nekog poštovanja prema mom mrtvom bratu, ili zbog užasa koji sam osećala prema muškom bratstvu s one strane vode, ili čak, iz neke perverzne ozlojeđenosti na svoje roditelje jer stvaraju novi izdanak. Možda je uzdržavanje bilo neko samokažnjavanje kao i stvamo mučenje moje desne ruke, pri silasku niz konopac u Džanagaliju?

Odlučila sam da ovu grešku ispravim pre nego što ponovo isplovimo. Moram, takođe, da priznam da sam se pomalo pitala da li ću uopšte doživeti sledeću godinu. U slučaju da neću, treba da uživam u telesnim zadovoljstvima.

I tako sam popila »sigumicu« — ne sa Džambi, koja, ako hoće, može da ulovi nekog izmučenog obalskog muža, nekog oženjenog muškarca — već sa Kler, jednom veselom brinetom iz Gvineamoja. Nju sam bila pitala za karte. Te večeri smo zajedno izašle na obalu. Poslednje veče. I kao što ona reče: da proslavimo.

Mislim da mogu reći da smo u tome zaista uspele. Ali osvajanjima se ne treba hvaliti. Ne bi trebalo omalovažavati muškarce u njihovom odsustvu, samo zato što mi možemo da lunjamo, a oni ne. I tako ću, kao neka prava dama iz Port Barbre, navući šal i kapuljaču diskrecije na nekoliko veoma prijatnih časova.

Bila sam poptuno nepripremljena za prvo viđenje Dalekih Litica. Paperjasti, beli oblaci sivih, raskvašenih omotača ceo dan su plovili zajedno sa nama, prazneći povremeno svoja korita na nas. Satima sam pažljivo osmatrala horizont reke i džungle ispred nas tražeći nešto što je, po meni, trebalo da liči na neki ogroman zid. Bilo je lepljivo i užasno vruće, čak i na reci. Toplota je bila natopljena vlagom, sasvim drukčije od one suve topline mog rodnog Pekavara.

Prolazila je Kler izvršavajući neki nalog.

»Gde su, gde su gde?« mrzovoljno sam promrmljala.

»Jesi li izgubila riešto, Jalin?«

»Samo Litice. Do sada je sigumo trebalo da ih već ugledamo!«

A onda je ona pogledala gore u nebo — činilo se pravo u zenit. Tamo su oblaci počeli da se razdvajaju. Pokazala je na taj procep u visinama:

»A ono?«

»Oh... Bože moj.« Jer, goli vrhovi Litica nalazili su se upravo tamo. Gore, gore i još više, iznad mene, štrčeći u prostoru. Doživela sam šok. Jednostavno, nisam mogla da shvatim. Naravno, da nije bilo oblačno saznala bih ranije. Činilo mi se kao da je iznenada lično Bog provirio odozgo. Izgledalo je kao da vrhovi Litica lebde slobodno, nepovezano sa tlom.

Uostalom, ove su veze postale dovoljno očigledne kad smo stigli u Tambimatu.

Ne toliko kao neki zid preko sveta — koliko kraj sveta, tačka! Kamena zavesa povučena preko ostatka svemira. Ona koja visi upravo sa zvezda noću.

Izgledalo je kao da se zanavek nadvija na Tambimatuom svakog trenutka spremna da ga sravni sa zemljom. Ipak, tamošnje stanovništvo nije ih posmatralo na taj način. Naprotiv, oni jedva da su, uopšte, opažali Litice više od mene, kada sam gledala u pogrešnom pravcu. Grad Tambimatu bio je lavirint zbijenih uličica i žutih kuća od cigala koje su se naslanjale jedna na drugu, sa izbačenim gomjim spratovima i balkonima u potkrovlju. Izgleda da su želeli da se izbočeni delovi spoje i sve saobraćajnice postanu tuneli. U samom gradu, s bilo kog mesta, jedva je bilo moguće videti Litice kako se pomaljaju u daljini. Što se domaćih ljudi tiče, ovaj prekid mimog toka sveta nije ni postojao.

Ovakvim arhitektonskim stilom, stanovnici Tambimatua su se branili od smrada džungle koja se širila oko grada. Vlažna masa vegetacije, koja je trulila, nimalo nije bila slična cvetnim spletovima koje sam viđala na drugim mestima, niti otmenim dvoranama

divova džungle. Meni je to ličilo na pire od spanaća. Bujica zelene pulpe visoka sto pedalja.

Naravno, za one koji su ih znali, postojali su putevi kroz nju. I tamo mora da je bilo nekog blaga — inače ne bi bilo ni grada. To blago se sastojalo od zlata u prahu, dragog kamenja i drugih plemenitih minerala koji su se nalazili u muljevitim jezercima i blatnim bazenima. Izgledalo je kao da Litice, pokatkad, klimnu glavom i perut bogatstva padne u pire. A u stvari, to se bogatstvo kvasilo i propadalo kroz unutrašnjost Litica u vodeni rezervoar, odakle je oticalo u džunglu. Sjajno drago kamenje za mitološke svrake — da bi ovde savijale gnezdo. U Tambimatuu je bilo draguljara, zlatara, sekača i brusača, majstora iskričavih ukrasa. Za razliku od aljkavih i zakukuljenih obitavalaca Port Barbre, ovdašnji su stanovnici nosili naušnice, grivne i drugi nakit.

Mulj i oštre facete, dijamanti i turobno blato.

Samo je s keja pažljivo oko moglo da prati te strahovite kamene gromade podignute u oblake koji se tako često pridržavaju za njih — prepoznajući drveće na njima prvo kao neku zelenu slamu, zatim kao nit. Onda kao prašinu, onda ništa.

Dve milje južno od grada pojavljivala se reka...

Kao dobrovoljac na putovanju za Novogodišnje veče, trebalo je, zajedno sa mojom zaštitnicom Marsijalom, prvo učiniti obaveznu posetu upravnici pristaništa. To je trajalo kratko. U stvari, to je više bilo prijavljivanje.

Zatim je bio priređen gradski banket u čast svih dobrovoljaca.

Pored mene, bilo je još šest drugih. Brod kojim je trebalo da otplovimo na cmu struju bila je, zapravo, mala jedrilica sa dve katarke. Možda je izabrana zato što je imala manji gaz. Bila je opremljena mnoštvom malih jedara da bismo bolje mogli da manevrišemo kada se budemo približili struji i kako ne bismo uleteli u nju. Sada je bila ukotvljena dalje od ostalih brodova i na odgovarajući način odvojena od svakog muškog uticaja duž obale. Korito jedrilice bilo je obojeno cmo. I jedra su joj bila crna. Ličila je na mitološki brod smrti za prenos mrtvih, koji će, možda, biti zapaljen i potopljen. Sa strane je štrčala greda koja će nositi vedro za uzimanje struje.

Ali ja se udaljujem od banketa.

Na njemu sam prvi put srela moje posestrime — i odmah mi se tri od njih nisu dopale, što je, prema mom iskustvu, veoma visok procenat antipatije kada su u pitanju nova poznanstva. Možda su ove posebne žene bile suviše ponosne, suviše ispunjene dužnošću ili na neki drugi način zbunjene počašću koja im je ukazana. Možda sam bila i ja. Zbunjena, hoću da kažem. U svakom slučaju, bila sam najmlađa i stoga je moglo da izgleda da sam uobražena. Nadmena, čak. Stoga sam im išla na živce, baš kao što su i one pokušavale da poraze mene.

Od preostalih, dve su, mislim, bile u redu, a, uz to, veoma opuštene. Jedino mi se poslednja, u stvari, dopala — i odmah sam osetila da sam sa njom uspostavila odnos. Zvala se Peli i bila iz Aladalije što je u meni izazvalo lepe uspomene. Peli je bila krupna u svojim tridesetim, sa gužvom kose boje slame i crvenim, preplanulim licem — ili joj je, možda pritisak bio neuobičajeno visok. Bila je žustra, nagla, obaveštena, a govorila je vrlo brzo. Moram, međutim, da kažem nije imala ničeg umetničkog u sebi. I pored toga, ona je jedina od nas dobrovoljaca išla u kupovinu u Tambimatu. Sada je nosila jednu izuvijanu grivinu koja ju je koštala deset i po peraja (posle cenkanja). To mora da je bila jedina, stvamo grozna, drangulija koja se mogla kupiti u gradu. Volela sam je zbog toga.

Banket se održavao u sali zlatarske gilde koja je, inače, služila kao mesto gde se prodavalo drago kamenje. Za ovu priliku, međutim, nije bilo nijednog muškarca na vidiku, jer je ovo bilo čisto ženski posao.

Promrmljale smo jedna drugoj reči upoznavanja, nazdravile jedna drugoj, a večera se sastojala od ribe sa roštilja. Zatim je ustala upravnica i prisutnima pročitala sve naše

zasluge. Moje su izgledale pomalo blede, kao da sam izborila svoje mesto jednostavno pentranjem po jarbolima kao majmun. (Naravno, nisu bile pomenute SVE okolnosti.) A takođe i zbog majstorstva u držanju četke. S obzirom da su se na mojoj šaci mogli videti sveži ožiljci, to se činilo neverovatnim. »Nečija mala favoritkinja«, čula sam nečiji prigušeni glas.

Posle toga smo ispile još nekoliko zdravica i, uopšteno govoreći, propustile da se bolje upoznamo (izuzev Peli), ili je to, bar, bio moj utisak.

Nema veze. Upravnica pristaništa u Tambimatuu, organizatorka događaja Novogodišnje večeri, mimo je najavila za naredni dan putovanje do mesta odakle dolazi reka, kako bismo se što bolje uklopile u radni tim.

Mirno, rekoh? Pa, to je tačno. Bilo je mirno. Upravnica nas je dopratila do crne jedrilice — koja, što je bilo veoma čudno, uopšte nije imala ime ispisano sa strane i na krmi, kao da ono što nema ime ne može biti pozvano niti naterano da dođe. Nikada ranije nisam plovila polaganije, izuzev, možda, kada smo se lenjo udaljavali iz Džangalija posle onog sudbonosnog festivala.

Ali inače? Budući da je bila iz Tambimatua, upravnica je mogla sebi da dozvoli da ne bude uzbuđena u vezi sa našim putovanjem. Mene je ono ispunjavaio strahopoštovanjem, jer je ličilo na nekakav obred hrabrosti, a, istovremeno, i fasciniralo na neki stravičan način. Plovile smo sve bliže i bliže toj, na izgled, beskonačnoj barijeri, do tačke gde reka, koja neprekidno teče kroz naše živote, iznenada nestaje. Tamo gde se reka završava, gde iščezava. Ili bolje, gde sve POČINJE — ali počinje kao da je stvorena ni iz čega.

Vode su klizile napred kao da su jezici nekih usta debelih usana. Stubovi kamenog podupirača su stajali, kao zubi, stotinama pedalja jedan od drugog. Voda će, na kraju, sigumo da podloče ove podupirače — i tada će čitave Litice da se sruče na nas. Možda danas.

Dalje na zapadu, cma struja je izranjala iz jednog užeg potpomog luka. Izrazi kao: »lukovi« i »stubovi« mogu, međutim, da stvore pogrešan utisak. Oni izazivaju predstavu da reka teče ispod neke vrste mosta. A, u stvari, postojale su samo stene koje su se pružale pravo do površine vode, pa čak i nešto ispod nje, sprečavajući ikakav prilaz ili pogled u ono što leži u toj dubokoj jami u Liticama. Podupirači su se mogli primetiti samo zbog svojih ispupčenja i grebena, i to onoliko koliko se može videti kroz mutno staklo same vode. Stoga se činilo da reka ističe iz nečega čvrstog — kao trag sluzi iz puža /samo u obmutom pravcu/. Ogroman puž, silan trag.

Bilo mi je drago što je Peli na brodu sa mnom: tako prostodušno samopouzdana — kao starija sestra koju nikada nisam imala. Bilo mi je još draže kada smo okrenuli brod /pri tom smo skoro mogli da Litice dodimemo rukom/ i zaplovili natrag prema gradu.

Sledećeg dana je održan sastanak, neka vrsta tajnog veća rečne gilde, na brodu SANTAMARIJA koji je takođe bio ukotvljen. Bila je pozvana i naša sedmorka.

Pored zapovednice pristaništa i Marsijale, prisutno je bilo i nekoliko zapovednica gilde. /Marsijala i ja smo čamcem na vesla došli sa HITRE GUSKE, s tim što sam ja bila za veslima./ Sastanak je počeo svečanim čitanjem odlomaka iz tajne Knjige Gildinih Statuta, a nastavio se praktičnim savetima i upozorenjima. Otišla sam sa sastanka osećajući se samopouzdanijom nego kad sam došla, u pogledu našeg svetog i opasnog zadatka. Ne bih, međutim, mogla reći da sam se osećala i inspirisanom. Sutra je bilo Novogodišnje veče.

I tako smo nas sedam zaplovile, jedan sat pre ponoći, tim bezimenim brodom. Noć je bila vedra. Na jednoj polovini neba stajale su zvezde sijajući kao drago kamenje. Na drugoj polovini — ništa: ničega sem zida tame. Podižući jedro, učinilo mi se da crni zid

predstavlja pravu sliku koja je dolazila, sadržavajući samo tamu smrti. Ovde nije bilo malih fosforescentnih stvorenja da posrebre vodu. Naš jedini vodič bila je polovina zvezdanog neba, mada smo imali lampe, ukoliko odlučimo da ih upalimo. Nismo odlučile.

Pošto smo plovile vrlo polako, ja sam mogla da se predam razmišljanju o struji. Možda suviše. A i ostale. Na našoj maloj jedrilici vladala je jeziva tišina, kao da smo sve zadržavale dah. U stvari, bila je tišina dok Peli nije predložila: »Da zapevamo?«

»Tišina!« Prosikta neko.

»Struja nema uši, draga!« I Peli je, iznad usamljenih, gluvih voda, treperavim glasom zapevala jednu od pesama sa reke:

»Reka caruje,
Život daruje
Ženo sa vode...!«

Ne, Peli, definitivno, nije imala ničeg umetničkog u sebi. U stvari, nije imala sluha. Mada je, bez sumnje, pesma koju je pevala dobro zvučala u njenoj sopstvenoj glavi.

»Tišina!« naredila je ona mršava žena iz Spenglstrima, koja je nominalno bila zapovednica. »Struja oseća vibracije.«

Zaista? Da li je čula? I dalje sam razmišljala.

Konačno smo domilele pedeset pedalja od dublje tame koja je cepala mračne vode. Bacile smo plutajuće sidro. Osmatrač je pažljivo pazila da ne kliznemo bliže uprkos plovku sidra.

»Jalin«, stizale su naredbe, »izbaci gredu celom dužinom. Peli, na čekrk. Andra, pripremi se da prihvatiš prvo vedro. Sandra...« Nešto drugo.

I tako sam, stojeći na dugačkoj gredi, nadnela prvo vedro sa poklopcem iznad ivice struje i čekala naredenje da ga spustim dole i izvučem deo cme materije.

»Sve spremno?«

»Da.« »Da.« »Da.«

»Spuštaj.«

I vedro je pljesnulo u struju...

Tada me je ščepalo ludilo.

Ludilo me je zahvatilo kao vatra. Još sam bila svesna šta radim. Ali nisam imala pojma zašto to radim. Niti da li sam mogla da biram. Bilo je kao da me je u sebe uvukao onaj špil karata za bacanje i zarobio me u neku od slika. Odlično se sećam kako sam se popela na rub ograde broda na kojoj je bila pričvršćena greda za vedro. Čak sam čula i Peli kako mi viče mada nisam mogla da obratim pažnju. Čak sam osetila vrhove njenih prstiju kada je pokušala da me povuče natrag u bezbednost. Čak sam čula i onu mršavu ženu kako viče: »Ne! Ako ona želi neku od nas, pusti je!« Nisam više marila.

Ne obraćajući pažnju, potrčala sam po toj tankoj gredi koja je bila isturena nad vodom — kao akrobata. Ali ja akrobata nisam bila. Nije bilo načina da se smirim u svojoj žurbi. Nije bilo načina da se okrenem i vratim taman da sam to i želela. Tada već više nisam imala sopstvenih želja. Samo me je moj ludački zamah napred žadržavao da ne padnem u reku i pre nego što stignem do struje. Ali me je zadržao, i otrčala sam do ivice grede — a zatim preko nje. Za trenutak se, čak, učinilo da nastavljam da trčim kroz vazduh. Ali sam, naravno, pala. I bila progutana.

Oko mene su plivali neki oblici koji su me ispitivali; bila sam zaslepljena bleskovima; meki pipci skliznuli su mi u nozdrve, niz vrat i druga mesta — ušli su u svaki otvor u mom telu. Ali nisam osećala da se gušim ili davim.

Htela — ne htela, ceo život mi je u trenu izišao pred oči. Scene mog devojaštva u prašnjavom Pekavaru. Moje posvećivanje, kada sam popila cmu struju. Haso koji me defloriše u svojoj sobici na tavanu. Verino i njegovi Osmatrači. Lomača na drugoj obali...

Sve moje tajne, sve.

Bilo je kao da sam zaspala. I počela da sanjam. Ali ne iz sopstvenog zadovoljstva. Snovi su naišli da bi me ispitali, da bi ušli u moju glavu i videli šta se tamo nalazi.

»JALIN«, pevali su snovi. »JA — LIIIN!« Cvileli su.

Bila sam svesna nečeg ogromnog, starog... ne bih mogla reći da li i tako mudrog.

Ono nas je posmatralo, ali ne očima. Pre bi se reklo, sopstvenim ćelijama koje su putovale kroz nas, probajući nas i naslađivajući se nama pre no što se vrate tamo odakle su došle.

Pipalo nas je, mada ne prstima. Da, pomoću VIBRACIJA. Ali nisam razumela kakve su to bile vibracije.

Ili je to jednostavno bilo ono što su mi do sada rekli o struji? Ono što sam sama o njoj mislila? I sada mi čita misli?

Kako sam mogla da odvojim sebe od ovog čudnog stanja u kome sam se nalazila — i da znam šta sam JA, a šta je ONA? Skoncentrisala sam se, kao spavač koji pokušava da prekine snove i probudi se ali ne u normalnom, spoljnom svetu jave, nego u svetu istih snova. Gnevno sam pomislila:

ŠTA SI TI? ponovo sam pomislila, dvostruko gnevno — jer nije bilo načina da vičem glasno.

A iz daljine sam začula nerazgovetan glas:

»CRV SVETA SAM. NEMA CRVA VEĆEG. CRV SE NE KREĆE. ON PLOVI U SEBI. ONOG DANA KADA SE POKRENE, CEO SVET ĆE SE OKRENUTI NA SVOJIM ŠARKAMA....

»DO TADA, CRV ĆE POSMATRATI... TOK STVARI.«

»O ŽENI I MUŠKARCU...«

Tišina

ALI ZASTO? KAKO? KO...?

Nešto skriveno prišlo mi je sleđa i uvilo se oko mene. I u meni se uvijalo: uvijalo se oko moje svesti. Rušeći, gušeći, brišući. Gubeći svest učinilo mi se da sam osetila neko drugo, različito biće, ogromno, klizavo i prekriveno krljuštima kako se diže pored mene.

Na svoje iznenadenje, probudila sam se na svetlosti u životu.

Bila sam potpuno mokra i ležala sam na muljevitom sprudu.

Podigavši glavu, ispred sebe sam videla samo pire od spanaća, izmešan sa tropskim drvećem. Jedan obraz mi je brideo kao da me je neko išamarao. Desna ruka mi je pulsirala zbog crvene rane koju je napravila neka žara. Ali to je bilo sve što se bolova tiče.

Zarivši šaku u blato digla sam se na kolena i pogledala iza sebe. Reka je tekla skoro zapljuskujući vrhove mojih čizama.

Ustala sam da pogledam preko vode. Sasvim daleko — čak iz cme struje — ugledala sam jedra i jarbole nekog broda. Broda koji je mogao biti jedino na istočnoj strani reke.

I drhteći, uprkos lepljivoj vrelini, shvatila sam: nalazila sam se na zapadnoj obali. Sunce je već prošlo polovinu svog puta po nebu. Bio je prvi dan Nove godine, a ja sam još uvek bila živa. I potpuno sama.

Crna struja me je zgrabila, provukla kroz sopstvenu supstancu — a, takođe, i svoju materiju kroz mene — i zatim me odbacila. Bila sam ostavljena na drugoj obali. Možda me je ovde donela neka gigantska riba, riba čiji je to bio zadatak...

Moja prva, iracionalna, misao bila je da pokušam da otplivam natrag, na istočnu obalu. Ne vodeći računa ni o kakvim žarama, s obzirom da ih ovde nije bilo tako mnogo. Ne vodeći računa o cmoj struji. Da se probijem bez obzira na sve. Mahala bih i vikala pa bi me pokupio neki brod koji prolazi tuda. Postojala je i mogućnost da preplivam celu

razdaljinu.

Čak sam i ušla u vodu do članaka.

Stvamost je, međutim, ipak prevagnula nad takvom sumanutom besmislicom. Zadovoljila sam se time što sam brzo oprala ruke, vratila se na obalu i počela da razmišljam o svom položaju.

Na kraju sam zaključila da mi je jedina nada da odem na deo obale preko puta Verina, gde je Kapsi prvi put poslao signale posmatračima sa Šiljka.

Mogla bih da potražim njegovo gnjuračko odelo i masku protiv žara. Mora da ih je ostavio tamo negde. Možda bih mogla da ih iskoristim. Možda su odelo i maska još uvek tamo gde ih je sakrio. Nijedan zapadnjak nije rado lutao pored vode. Sem rečnih veštica.

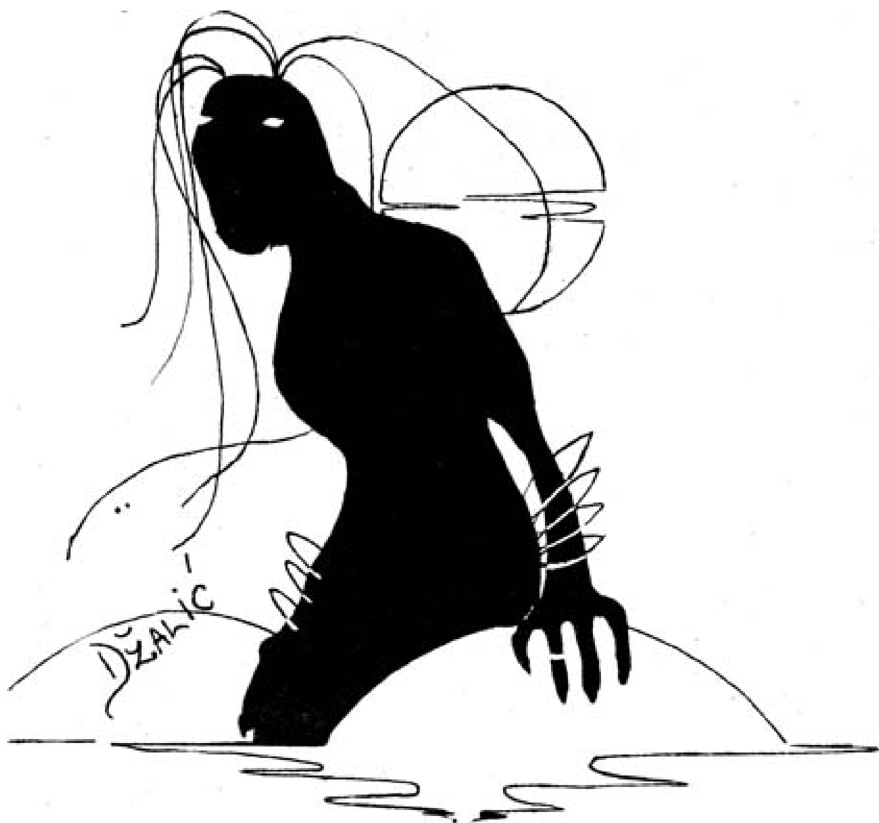
A možda su ga Adamovi Sinovi mučenjem naterali da im oda gde je sakrio opremu, pa su i nju spalili...

Osmatrači sa Špica u Verinu će me sigumo primetiti ako im budem slala signale nekim ogledalom ili parčetom slomljenog stakla. Samo bi oni, duž celog toka reke, očekivali signal sa ove strane. Ili, ako ne baš očekivali, dovoljno su strpljivi i usredsređeni da posmatraju.

Verino! Tamo je ležala moja jedina nada: jedina nada koju sam mogla da nađem u ovom užasu.

Nalazila sam se tu, prekoputa Tambimatua u džungli od spanaća. Verino je bio udaljen četiri stotine četrdeset milja — razdaljina veća od polovine dužine reke.

Uprkos tome, krenuh.

ALEF 16

U SLEDEĆEM BROJU »ALEFA« MOĆI ĆETE DA ČITATE TREĆI DEO ROMANA JANA VOTSONA »KNJIGA REKE« NASLOVNA NOVELA BIĆE »GOLEM XIV« STANISLAVA LEMA. PRIČE: »MALI UBICA« REJA BREDBERIJA, »SUPRUGINA PRIČA« URSULE LEGVIN »NAJLEPŠI DAVLJENIK NA SVETU« GABRIELA GARSSIJA MARKESA »POSTANAK« KLAJVA SINKLERA . OD DOMAĆIH AUTORA OBJAVLJUJEMO NOVELU »TOČAK« GORANA SKROBONJE.

Cena pojedinačnog primerka 25.000 dinara. Godišnja pretplata: 300.000 dinara. Polugo-dišnja pretplata: 150.000 dinara. Godišnja pretplata za inostranstvo: 39 DM, 270 Asch, 32 Sfr, 128 FF, 134 Skr, 31 USA $, 42 A $ i 42 C $

Dinarska pretplata uplaćuje se opštom uplatnicom na žiro-račun: 65700—603—6350 — NIŠRO »Dnevnik«, OOUR Izdavačka delatnost, Novi Sad, sa naznakom »za Alef«.

Pretplate za inostranstvo uplaćuju se na devizni račun NIŠRO »Dnevnik«, Radna zajednica zajedničkih službi: 25730—421—8049882, takođe sa naznakom »za Alef«.

Cena oglasnog prostora za crnobelu stranu iznosi 540.000 dinara, za unutrašnje strane korica 600.000 i za poslednju, spoljnju stranu — 750.000 dinara.

ALEF - SCIENCE FICTION MAGAZIN • Izdavač: NIŠRO »Dnevnik«, OOUR Izdavačka delatnost, 21000 Novi Sad, Bulevar 23. oktobra 31 • Direktor NIŠRO »Dnevnik«: JOVAN SMEDEREVAC • Rukovodilac OOUR Izdavačka delatnost: ILIJA VOJNOVIĆ • Glavni i odgovorni urednik OOUR Izdavačka delatnost: TODOR ĐURIĆ • Sekretar Redakcije: ZDENKA KARABASIL • Korektor: SAVA MALEŠEVIĆ •Štampa: NIŠRO »Dnevnik«, OOUR Štamparija

GOVORNIK ZA MRTVE

Orson Skot Kard

